

SORANA GEORGESCU-GORJAN

**AȘA GRĂIT-A BRÂNCUȘI
AINSI PARLAIT BRANCUSI
THUS SPOKE BRANCUSI**

crit^{erion}

*SORANA GEORGESCU-GORJAN
AȘA GRĂIT-A BRÂNCUȘI
AINSI PARLAIT BRÂNCUȘI
THUS SPOKE BRÂNCUȘI*

Criterion Publishing
Sorana Georgescu-Gorjan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
București: Criterion Publishing, 2010 ISBN 978 - 973 -
8982 - 71-0

SORANA GEORGESCU-GORJAN

AȘA GRĂIT-A BRÂNCUȘI - AINSI PARLAIT
BRÂNCUȘI - THUS SPOKE BRÂNCUȘI

 criterion
publishing

CUVÂNT ÎNAINTE

Am alcătuit volumul de față din nevoia de a strânge la un loc cugetările brâncușiene în forma lor autentică, în special după ce bogata arhivă rămasă de la sculptor și păstrată de moștenitorii săi, Alexandru Istrati și Natalia Dumitrescu, a intrat în circuitul public prin mijlocirea așa-numitei „Dation” (donație din partea domnului Theodor Nicol, moștenitorul moștenitorilor, către instituția de stat Muzeul național de artă modernă de la Centrul Pompidou, în urma căreia statul l-a scutit de taxe de moștenire pe donator). O selecție a gândurilor consemnate de sculptor în franceză a apărut în 2003 la Paris, în catalogul *La Dation Brâncuși, dessins et archives*, sub îngrijirea doamnelor Marielle Tabart și Doina Lemny. În 2004 însemnările în română și franceză și corespondența românească a sculptorului au văzut lumina tiparului la editura Humanitas din București, în volumul *Brâncuși inedit. Însemnări și corespondență românească*, într-o ediție datorată Doinei Lemny și lui Cristian-Robert Velescu. Textele din aceste volume respectă întru totul ortografia și gramatica sculptorului și reprezintă o sursă de informație extrem de prețioasă.

Pentru volumul de față am socotit necesar să folosesc o formă ușor corectată a ortografiei textelor, pentru a fi mai ușor înțelese de cititori. Trimiterea la sursele care consemnează documentul autentic permite cercetătorilor

să confrunte soluția noastră cu originalul. Am marcat de asemenea existența facsimilelor, pentru o și mai bună consultare a originalelor.

Am introdus în volum și cugetări brâncușiene relatate de către persoane care i-au fost apropiate sculptorului: Alexandru Istrati și Natalia Dumitrescu, Carola Giedion-Welcker, David Lewis și V.G. Paleolog. Textele consemnate de interlocutorii lui Brâncuși ca urmare a unor discuții sau interviuri cu artistul și publicate în timpul vieții acestuia au reprezentat de asemenea materiale credibile (Dorothy Dudley, Malvina Hoffman, Claire Gilles Guilbert, Marguerite Vessereau, Ionel Jianu, Petre Pandrea, Ioana Giroiu, Apriliana Medianii etc.). Am considerat util să introduc în volum și importantul articol semnat M.M. reprezentând „un rezumat al mai multor conversații cu artistul”, apărut în engleză în 1923, precum și versiunea sa franceză aflată în arhiva brâncușiană și traducerea românească datorată lui V.G. Paleolog. Gândurile sculptorului, consemnate în engleză de Dorothy Dudley în 1927, au fost de asemenea traduse de V.G. Paleolog în română și transpuse în franceză de Doina Lemny.

Existența unor traduceri autorizate ale monografiilor închinat lui Brâncuși de către Carola Giedion-Welcker, David Lewis, Ionel Jianu, Sidney Geist, Pontus Hulten-Natalia Dumitrescu-Alexandru Istrati a făcut posibilă introducerea în volum a versiunilor în alte limbi decât cea în care a fost consemnată mai întâi cugetarea respectivă. S-au folosit și traduceri apărute în alte lucrări, precum carnetele Centrului Pompidou. Sursa este citată de fiecare dată, iar bibliografia de la sfârșitul volumului menționează numele respectivilor traducători. Pentru o bună parte din texte, traducerea în engleză, franceză sau română îmi aparține și sugestiile de îmbunătățire sunt bine venite.

Carola Giedion-Welcker, istoric și critic de artă care s-a aflat în preajma lui Constantin Brâncuși în perioada 1928 - 1957, afirma în monografia sa exemplară închinată sculptorului că acesta era „un mare artist, ale cărui

aforisme aruncau adesea lumini fulgurante asupra intențiilor sale artistice sau asupra genezei operelor”, „un înțelept ostil predicilor balsamice, care știa să sesizeze cu plasticitate frapantă și clarviziune ironică sensul sau absurdul existenței”.1

Pentru sculptorul și criticul de artă Sidney Geist, aforismul este „o raționalizare a experienței, o distilare de înțelepciune; plin de spirit, ușor de priceput, memorabil”, „predicația făcută obiect”. Sculptura lui Brâncuși o socotea gnomică, aprecia că artistul purta în sânge rostirea aforistică și că aforismul era pentru el „veriga celei mai adânci legături cu pământul Olteniei natale”.2

Militza Petrașcu, eleva lui Brâncuși între 1919 și 1923, mărturisea că a auzit „sute și mii de replici aforistice, adânc meditative, de la acest filosof al unui estesis carpato-dunărean” 3

Irina Codreanu, eleva lui Brâncuși între 1923 și 1930, preciza la rândul său: „Ideile și le exprima cu simplitatea și plasticitatea țaranului. Le formula în axiome, le colora cu imaginația sa bogată și plină de improvizații neprevăzute”.4

Exegetul român Petre Pandrea, care afirmă că a purtat îndelungi conversații cu artistul între 1928 și 1938, îl numește „Erasmus din Montparnasse”, considerându-l un „umanist polivalent, un intelectual rafinat, un filosof și un moralist, un spirit esopic grefat pe un fond de filosofare stoică milenară rurală a strămoșilor săi țărani și moșneni”.5 Pandrea afirma că sculptorul „mânuia oralitatea cea mai fascinantă” 6 și că „dăltuia și în scris, ca în marmură” 7 Utiliza aforismul așa cum țaranul utilizează proverbul, iar aforismele de largă circulație ale lui Brâncuși „au reprezentat maieutica și propaganda artei moderne”.8 6

În octombrie 1926, în „New York World”, jurnalista americană Flora Merrill îl intitulase pe Brâncuși „sculptorul spiritului”. În noiembrie 1930, în „Gorjanul” (Târgu-Jiu), Dumitru Pupăză, un simplu învățător scria:

„Brâncuși n-a sculpat niciodată figuri, ci gânduri”.

Într-o convorbire cu criticul de artă Ionel Jianu, publicată în „Jurnalul Doamnei” din 15 noiembrie 1938, Brâncuși afirmase: „Nu-mi place să vorbesc despre mine sau despre arta mea. Operele mele vorbesc singure și nu au nevoie de nicio explicație”.

Și totuși, de-a lungul anilor, artistul și-a expus adesea părerile despre artă și viață. Uneori le-a așternut în scris, alteori le-a împărtășit unor interlocutori avizați.

Scriitorul Eugen Ionescu, care-l cunoscuse în ultimii ani ai vieții, îi cunoștea teoriile fundamentale „foarte des expuse în fața celor care îl ascultau și foarte des repetate de aceștia”.⁹ Era de părere că „opera sa, simplă și subtilă în același timp, este expresia unei gândiri artistice (și prin aceasta filosofice) extrem de lucidă, elaborată, profundă”, căci el „își însușise întreaga istorie a sculpturii, pe care rând pe rând a dominat-o, a depășit-o sau a respins-o, a regăsit-o, a purificat-o, reinventând-o. A desprins din ea esența”.¹⁰

În elaborarea volumului de față m-au călăuzit vorbele prietenului lui Brâncuși, Vasile Georgescu Paleolog:

„Trebuie vorbit cu sfială despre aforismele lui Brâncuși, temându-ne de a nu-i petrece lui ceva ce niciodată nui-a aparținut și, deci, nu a folosit ca atare”¹¹

În modul de formulare a aforismelor brâncușiene, criticul de artă Petru Comarnescu semnală „variațiuni de amănunte, datorate anilor ce s-au scurs și la povestitor și la cei care i-au reținut spuselor”.¹²

M-am străduit să identific forma primară a cugetărilor, verificând riguros sursele maximelor selectate. Acestea se referă la artă și viață și sunt grupate tematic în rubrici, ordonate alfabetic. Titlurile rubricilor sunt date în română, franceză și engleză. Fiecare cugetare este prezentată de asemenea în trei limbi, începând cu cea în care a fost consemnată inițial.

Brâncuși vorbea curent doar în română și franceză. Cuvintele sale au fost reproduse fidel de interlocutorii

români sau francofoni, sau au fost transpuse în engleză de către unii dintre vizitatorii săi. În acest volum, versiunea inițială este tipărită cu caractere „bold”, este urmată de o scurtă mențiune bibliografică și apoi de traducerea în celelalte două limbi, cu precizarea surselor. S-a respectat următoarea ordine: română, franceză, engleză; franceză, engleză, română; engleză, franceză, română.

În cazul în care o cugetare a fost scrisă chiar de mâna lui Brâncuși, textul s-a mar cat cu un asterisc. Existența unui facsimil al textului în sursa bibliografică este indicată prin prescurtarea 'fes'

După știința mea, cel mai vechi aforism consemnat de artist se găsește pe ultima filă a carnetului de desen folosit de el în anii petrecuți la Școala de Arte Frumoase din Bucur ești la începutul secolului XX. Pe fila 130 a carnetului aflat în prezent în custodia Muzeului Național de Artă al României (nr. de inventar 11231) se poate citi: „*Arta nu este o întâmplare*”.

La 17 februarie 1922, la Closerie des Lilas din Paris, Brâncuși a semnat o rezoluție în sprijinul poetului Tristan Tzara, adăugând lângă semnătura sa comentariul: „*En art il n'y a pas d'étrangers*” [în artă nu există străini], în 1925, revista de avangardă „Integral” (nr. 4) a publicat un desen de Brâncuși reprezentând un copil, încadrat de vorbele scrise chiar de mâna artistului: „*Quand nous ne sommes plus enfants, nous sommes déjà morts*” [Când nu mai suntem copii, am murit de mult].

În catalogul expoziției personale a sculptorului de la Galeria Brummer din New York (1933 - 1934) se găsește un text în facsimil - patru propoziții scrise de mâna lui Brâncuși cu greșeli de ortografie care le atestă autenticitatea:

„*Ne cherchez pas des formules obscures ni de mistere C'est de la joie pure que je vous donne Regardez les jusqu'a ce que vous les verrez Les plus près de Dieu les ont vue*”.

Textul va fi reprodus ulterior în diverse lucrări, cu

corectările necesare: „*N’y cherchez pas de formules obscures ou de mystère. C’est de la joie pure que je vous donne.*”

Regardez-les jusqu’à ce que vous les voyez. Les plus près de Dieu les ont vues”.

La 11 februarie 1935, artistul i-a trimis sculptoriței Militza Petrașcu o frumoasă scrisoare de acceptare a comenzii monumentelor pentru Târgu-Jiu. Traducerea în franceză a textului original românesc a fost publicată de regretatul Barbu Brezianu în „Revue roumaine d’Histoire de l’Art”, nr. 1 din 1964 (p. 396).

Socotind textul în franceză drept cel original, unii cercetători l-au retradus în română, modificând fără să știe cuvintele autentice ale lui Brâncuși. Se cuvine consultat textul original, aflat la Secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei (nr. de inventar 146192 din 1966).

Numeroase cugetări scrise de mâna lui Brâncuși în franceză au fost reproduse pentru prima oară în facsimil în volumul *Brâncuși* de Pontus Hulten, Natalia Dumitresco și Alexandre Istrati (1986).

Dacă autenticitatea textelor olografe este indubitabilă, garanția autenticității o au și textele tipărite de interlocutori în timpul vieții sculptorului și de care acesta a avut cunoștință.

Cele mai bine cunoscute sunt gândurile artistului publicate în franceză în 1925 în nr. 1 din revista „This Quarter” din Paris (p. 235 - 237). Este vorba de răspunsurile lui Brâncuși cu privire la (1) cioplirea directă, (2) polisaj și (3) simplitatea în artă, precum și de gândurile sale despre (4) frumos ca echitate absolută, (5) dificultatea de a te pune în starea de a face lucrurile, (6) însemnătatea păstrării copilăriei, (7) importanța acțiunii față de teorii, (8) urâtenia raidurilor în plastică, (9) supremația cinstei față de abilitate. Revista i-a publicat și fabula esopică „*Histoire de brigands*”, un „manifest ironic al artistului despre „tainele” artei sale”, cum îl socotea Tretie Paleolog.¹³ Traducerea corectă a sintagmei-titlu nu este

„Poveste cu tâlhari”, cum a apărut peste tot, ci „Poveste greu de crezut”.

Tot în 1925, revista de avangar dă „Integral” din Bucur ești (nr. 4) a reprodus toate textele în franceză din „This Quarter” pentru cititorii francofoni din România.

În noiembrie 1926, catalogul expoziției „Brâncuși” de la Galeria Brummer din New York a publicat șapte *Propos by Brâncuși*, cugetările 1, 2, 3, 5, 6 și 9 din „This Quarter” traduse în engleză, cu o completare despre simplitate și complexitate, precum și afirmația „7 b see far, that is one thing, to go there is another” [Să vezi departe este una, să ajungi acolo este altceva].

Traduceri puțin diferite ale cugetărilor 1, 2, 3 și 5 apăruseră în februarie în catalogul Galeriilor Wildenstein.

În 1956 la Paris a văzut lumina tiparului volumul 30 din „Cahiers d’Art” (1955), cuprinzând la pagina 243 un grupaj de aforisme brâncușiene în franceză (cu ortografia ușor corectată): primele opt cugetări din „This Quarter”, aforismul suplimentar din Catalogul Brummer 1926, cele patru propoziții din Catalogul Brummer 1933 și o maximă nouă: „77 *y a un but dans toutes les choses. P our y arriver il faut se dégager de soi-même*” [Există un scop în toate lucrurile. Pentru a-l atinge trebuie să te detașezi de tine însuși].

În 1957, în volumașul *Brâncuși* de Ezra Pound, apărut în italiană la Milano, s-au reprodus în franceză cugetările din „This Quarter” precum și facsimilul din Catalogul Brummer 1933 – 34.

În același an, apare la Londra lucrarea *Brâncuși* de David Lewis, cuprinzând cugetări împărtășite direct de către sculptor autorului și pe care acesta le-a transpus în engleză, precum și o serie de *Propos* în franceză: primele șapte cugetări din „This Quarter” și celelalte aforisme citate în „Cahiers d’Art”.

Anul 1958 este marcat de apariția în germană, la Basel, a primei monografii cuprinzătoare despre Constantin Brâncuși, semnată de Carola Giedion-Welcker.

În 1959 au urmat versiunile în franceză, la Neuchâtel, și engleză, la New York. Se cuvine relevat faptul că în toate versiunile vorbele rostite de Brâncuși sunt citate în franceză. La sfârșitul lucrării există o listă de aforisme în franceză, cuprinzând toate cugetările din „This Quarter” și celelalte citate în „Cahiers d’Art”, precum și unele gânduri ale artistului, consemnate de autoare în decursul convorbirilor purtate cu acesta. Este reprodus și textul lapidar publicat de Brâncuși în 1952 în „*Hommage à Rodin – Quatrième Salon de la Jeune Sculpture*”, cuprinzând formularea autentică a celebrului aforism: „*77 ne pousse rien sous les grands arbres*” [Sub copacii mari nu crește nimic], propoziție ce va fi relatată în fel și chip de diverșii exegeți ai sculptorului, în engleză, română și chiar franceză.

Este bine de știut că versiunea românească a cărții lui David Lewis a fost realizată în 2001 de Nina Stănculescu, iar monografia Carolei Giedion-Welcker a fost tălmăcită din germană de Olga Bușneag și Ruxandra Bușneag-Iotzu în 1981. Aforismele în franceză s-au reprodus ca atare dai’ s-a adăugat și traducerea lor în română. Forma în care au fost traduse aceleași aforisme de către doamnele Stănculescu și Bușneag diferă dar esența se păstrează.

Gândurile rostite de Brâncuși în *română* au fost consemnate în interviuri luate în țară, „la cald”.

În 1926, revista de avangardă „Contemporanul” publica în numărul 64 o discuție purtată de arhitectul și pictorul Marcel Iancu „La Brâncuș”. Interesante convorbiri cu artistul au fost relatate în 1930 de către Apriliana Medianu, Lucian 10

Boz sau Mac Constantinescu, iar în 1938 de Ioana Giroiu, Emil Riegler-Dinu sau criticul Ionel Jianu.

Despre Brâncuși au scris mult Petru Comarnescu, încă din 1934, și Vasile Georgescu Paleolog, începând cu 1937. În 1945, în volumul *Portrete și Controverse* de Petre Pandrea, im întreg capitol îi este consacrat lui Brâncuși,

cuprinzând și câteva gânduri ale acestuia. Peste ani Pandrea va publica un volum *de Amintiri și exegeze* (1967, 1976) în care va include nu mai puțin de 120 de maxime atribuite artistului, preluate din tradiție sau culese direct.

În 1969, Vintilă Russu-Șirianu a publicat un volum de memorii în care relatează o interesantă convorbire între Brâncuși și Nicolae Titulescu, la care a fost martor.

În lucrarea de față am inclus gândurile brâncușiene referitoare la artă și viață, așa cum au fost citate de compatrioții care l-au întâlnit.

Este firesc ca cele mai numeroase cugetări ale sculptorului să fi fost rostite în *franceza.*, întrucât în Franța și-a petrecut cea mai mare parte din viață. Cei ce i-au stat în preajmă în țara de adopție le-au memorat și le-au consemnat cu grijă, începând cu Irina Codreanu, care s-a îngrijit de publicarea cunoscutelor aforisme din "This Quarter", și terminând cu legatarii universali ai artistului, Natalia Dumitrescu și Alexandru Istrati, care i-au consacrat un tom voluminos cu mărturii prețioase, alcătuit în 1986 împreună cu Pontus Hulten. Muzeul Național de Artă Modernă din Paris a intrat recent în stăpânirea arhivei documentare a familiei Istrati, ceea ce a adus importante contribuții cercetării vieții și operei lui Brâncuși.

Au mai consemnat aforisme ale artistului: Roger Devigne în 1920, Marguerite Vessereau în 1930, Claire Gilles Guilbert în 1957. I-au înregistrat cu grijă gândurile exprimate în franceză Henri-Pierre Roché, Ionel Jianou, Ezra Pound și mulți alții.

Este interesant că peste hotare texte importante *despre* Brâncuși au apărut mai întâi în limba *engleză*.

În 1921, poetul american Ezra Pound i-a dedicat un substanțial eseu în revista trimestrială de literatură și artă „The Little Review” din New York (nr. 1, toamna), comentând ideile despre artă ale sculptorului și relevând faptul că acesta „*has set out on the maddeningly more difficult exploration toward getting all the forms into one*

form” [și-a propus să rezolve problema înnebunitor de grea de a uni toate formele într-una].

La 4 iulie 1923, revista „The Arts” din New York publica sub semnătura M.M. „Constantin Brâncuși. A Summary of Many Conversations”, o amplă relatare despre concepția artistică a sculptorului, bazată pe numeroase discuții purtate cu acesta de către autorul articolului, a cărui identitate nu se cunoaște. Esența ideilor artistului este consemnată în acest important text.

În 1926, vizitele lui Brâncuși la New York au prilejuit numeroase interviuri, din care se cuvine menționat cel semnat de Flora Merrill în „New York World”, cu titlul „The sculptor of the spirit would build 'Infinite Column' in Park” [Sculptorul spiritului ar vrea să construiască „Coloana Infinită” în parc], în revista „The Dial” a apărut în ianuarie 1927 o documentată prezentare a artistului, realizată de Dorothy Dudley, cuprinzând importante cugetări brâncușiene despre artă.

În 1938, sculptorița americană Malvina Hoffman l-a vizitat pe Brâncuși în atelierul său parizian. În 1939 în volumul *Sculpture Inside and Out*, apărut la New York, i-a consacrat artistului câteva pagini, consemnându-i gândurile, în special cele referitoare la monumentele care urmau să fie inaugurate la Târgu-Jiu.

„Here is my column, it is in the beautifid garden of my friend in Rumania [...]. În a few days I hope to see this installed in Rumania; it is thirty meters high and you know that my friend there orice told me that he had never been aware of the great beauty of his garden until he had placed my column there, it had opened his eyes” [Aceasta e coloana mea, se află în frumoasa grădină a prietenului meu din România [...]. Peste câteva zile sper s-o văd instalată în România; are 30 metri înălțime și știi că prietenul meu de acolo mi-a spus odată că nu și-a dat seama de marea frumusețe a grădinii sale decât după ce a instalat acolo coloana mea, ea i-a deschis ochii], în *L'Atelier Brâncuși*¹⁴, istoricul de artă Marielle Tabart semnalează însă confuzia făcută de doamna Hoffman în relatarea

vorbelor lui Brâncuși, amestecând referirile la Coloana din Târgu-Jiu cu cele privitoare la coloana adusă în atelier din grădina prietenului Steichen de la Voulangis.

Acest pasaj a fost tradus și în română în 1965 de către Petre Pandrea în „Luceafărul” nr. 23(182), cu trimitere la cartea Malvinei Hoffman dar cu surprinzătoarea adăugire a unor elemente inexistente acolo:

„Coloana mea are 30 metri înălțime. Unul din prietenii mei mi-a spus că nu și-a dat seama de frumusețea grădinii unde sunt așezate Masa și Poarta Sărutului, de vastitatea șesurilor oltenice și de eleganța munților Carpați, profilați ca fundal pentru Târgu-Jiu, decât în momentul când Columna Infinitului o dată instalată, i-a deschis ochii”.

Textul cu adausurile respective a fost retradus în engleză în volumul *Brâncuși* de Radu Varia¹⁵, referirea făcându-se însă la pagina 53 din cartea Malvinei Hoffman:

„A close friend told me recently that he had only perceived the true beauty of the park wherein the Table of Silence and the Gate of the Kiss stand, with the immensity of the plains of Oltenia and the elegant Carpathians outlined against the skyline of Târgu-Jiu, when Endless Column was installed. Only then were his eyes truly opened”.

Compararea celor două texte în engleză este pe deplin relevantă...

În afara Catalogului Brummer din 1926, grupaje de aforisme brâncușiene în engleză au mai fost consemnate în revista „Axis” din Londra (nr. 1, 1935) și în revista „Continuity” din Chicago (nr. 2, 1945).

La București, o publicație literară trimestrială cu apariții în franceză, engleză, germană și rusă („Revue roumaine”, „Rumanian Review” etc.) a inclus în numărul 1/1965 traducerea din română a peste 50 de cugetări ale sculptorului, preluate de la Petre Pandrea. Acesta le tradusese la rândul său din diverse surse, iar pe altele

afirmă că le auzise de la sculptorul însuși. Retraducerea traducerilor a dat naștere uneori la ciudățenii. Astfel, ultimul aforism din „This Quarter” - „*D’être malin c’est quelque chose, mais d’être honnête ça vaut la peine*” - a devenit „*Être clair est important, mais être honnête l’est plus encore*”. Formularea metaforică folosită de Brâncuși pentru a defini relația sa cu Rodin - „*Il ne pousse rien sous les grands arbres*” - s-a transformat în „*Rien ne croît à l’ombre des grands arbres*”.

În România, aforismele brâncușiene au fost adunate timp de ani de zile din diferite surse de către harnicul cercetător clujean Constantin Zănescu, care le-a publicat în volum, în ediții succesive (1980, 1994, 1999, 2004, 2009).

Din păcate, traducerile sale din franceză și engleză nu sunt prea riguroase. Astfel, propoziția „*En art il n’y a pas d’étrangers*” a devenit chiar opusul ei - „*în artă nu trebuie să existe străini*”; „*nous sommes sur une sphère*” s-a modificat în „*suntem într-o sferă*”; „*les choses*” s-a tradus prin „*desăvârșirile*”, „*imbéciles*” prin „*nebuni*”, „*le module*” prin „*modelul*”, „*Goci*” prin „*Creațiunea*” etc.

Chiar aforismele consemnate de Petre Pandrea sau de alți compatrioți ai sculptorului în română au suferit modificări arbitrare, domnul Zănescu adăugându-le un mare număr de cuvinte parazite sau chiar schimbându-le.

Astfel „*spiritualitatea*” a devenit „*simplitatea*”, „*tragedia modernă*” s-a înlocuit cu „*suferința modernă*”, „*boalele*” cu „*suferințele*”, „*suflet*” cu „*spirit*” etc.

S-au folosit ca surse unele lucrări de ficțiune în care nu vorbește Brâncuși, omul real, ci personajul Brâncuși (de exemplu, romanul *Sfântul din Montparnasse* de Peter Neagoe sau relatarea imaginarei *De vorbă cu Brâncuși* a lui Tretie Paleolog).

I s-au atribuit lui Brâncuși unele maxime create de Auguste Rodin, Blaise Pascal, Milarepa, Lao Tse sau Constantin Stere și chiar proverbe bine cunoscute. O cugetare a lui Hermann Broch, citată în monografia

Carolei Giedion-Welcker (p. 60 din ediția română), domnul Zărnescu i-o atribuie tot sculptorului.

S-au combinat cuvinte din diverse surse, obținându-se fraze hibrid pe care artistul nu le-a rostit niciodată.

Lectura superficială a unor texte a făcut ca uneori să se considere că vorbele interlocutorului îi aparțin lui Brâncuși. Astfel, relatând discuția sa cu sculptorul pe marginea variantelor lucrării „Domnișoara Pogany”, Malvina Hoffman reproduce vorbele acestuia între semnele citării: *„You see, this was the first idee”* [Vedeți, aceasta a fost ideea dintâi]. Apoi descrie ea însăși stadiile succesive în evoluția operei, așa cum i-au apărut în fotografii. În cartea domnului Zărnescu, descrierea făcută de doamna Hoffman este însă socotită ca aparținându-i lui Brâncuși.

În volumul de față am încercat să evităm erorile, prin lectură atentă a surselor primare și reproducerea lor fidelă.

O bibliografie amănunțită consemnează lucrările folosite în documentare. Textele olografe sunt marcate cu asterisc.

Se cuvine să menționăm faptul că în realizarea versiunilor am folosit uneori fragmente de traduceri publicate de: Marielle Tabart, Doina Lemny, Daniela Arțăreanu și Alexandra Dogaru (în franceză), Sidney Geist, Mary Vaudoyer, David Britt, Matthew S. Witkovsky, Patricia Egan, Maria Jolas și Anne Leroy (în engleză), V.G. Paleolog, Olga Bușneag, Ruxandra Bușneag-Iotzu, Nina Stănculescu, Ana Olos și Andrei Brezianu (în română).

Nădăjduiesc că această carte va fi un instrument de folos pentru mai buna cunoaștere a gândurilor autentice despre artă și viață ale celui ce a fost cu adevărat un „sculptor al spiritului”.

Note

1. **Carola Giedion-Welcker, *Constantin Brâncuși*, Ed. Meridiane, București, 1981 (trad. Olga Bușneag și Ruxandra Bușneag-Iotzu), p. 88.**

2. **Sidney Geist, *Brânenși. Un studiu asupra***

sculpturii, Ed. Meridiane, București, 1973 (trad. Andrei Brezianu), p. 170.

3. Victor Crăciun, *Milita Petrașcu, Statuia nefăctută*, Ed. Dacia, Cluj, 1988, p. 119.

4. *Carte de inimă pentru Brânenși*, Ed. Albatros, București, 1976, p. 63.

5. Petre Pandrea, *Brânenși. Amintiri și exegeze*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2000, p. 71.

6. *Ibidem*, p. 342.

7 *Ibidem*, p. 387.

8. Petre Pandrea, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Ed. Meridiane, București, 1976, p. 252.

9. Marielle Tabart, *Brâncuși, inventatorul sculpturii moderne*, Univers, București, 2007 (trad. Emilia Munteanu), p. 105.

10. *Ibidem*, p. 108.

11. VG. Paleolog, *Procesul sculpturii moderne*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 1996, p. 232.

12. Petru Comarnescu, *Brâncuși. Mt și metamorfoză în sculptura contemporană*, Ed. Meridiane, București, 1972, p. 109 - 110.

13. Tretie Paleolog, *De vorbă cu Brâncuși despre „Calea Sufletelor Eroilor”*, Ed. SportTXirism, București, 1976, p. 80.

14. *LAtelier Brâncuși*, Editions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1997, p. 56.

15. Radu Varia, *Brâncuși*, Universe Publishing, New York, 1995, p. 227.

AVANT-PROPOS

L'élaboration de ce volume a été réclamée par la nécessité de collecter les propos brancusiens dans leur forme authentique, particulièrement lorsque la riche archive documentaire du sculpteur, gardée par ses légataires universels, Alexandre Istrati et Natalia

Dumitresco, de vânt accesibile au public, par l'intermédiaire de la „Dation” (donation faite en 2001 par l'héritier des légataires, M. Theodor Nicol, à une institution de l'état, le Musée National d'Art Moderne du Centre Pompidou; pour conséquence l'état a exempté le donateur de taxes de succession). Une sélection des pensées du sculpteur, écrites en français par lui-même, fut présentée au public en 2003 dans le catalogue *La Dation Brâncuși, dessins et archives*, publiée par Marielle Tabart et Doïna Lemny aux Editions du Centre Pompidou de Paris. En 2004, les notes écrites en roumain et français parl'artiste et sa correspondance avec des amis roumains furent publiées aux Editions Humanitas de Bucarest, dans le volume *Brâncuși inedit, însemnări și corespondență românească*, que Doïna Lemny et Cristian-Robert Velescu ont fait paraître. Les textes présentés dans ces volumes reproduisent fidèlement l'orthographe et la grammaire du sculpteur et représentent des sources d'information extrêmement précieuses.

Dans le présent volume j'ai pensé nécessaire d'utiliser une forme des textes légèrement corrigée, afin qu'ils soient plus facilement compris par les lecteurs. Les références aux sources qui reproduisent le document authentique permettent aux chercheurs de corroborer notre solution avec l'original. L'existence des fac-similés est mentionnée aussi, en permettant une meilleure lecture de l'original.

Ce volume contient aussi des propos de Brâncuși relatés par ses proches: Alexandru Istrati, Natalia Dumitresco, Carola Giedion-Welcker, David Lewis, V.G. Paleolog. Les textes citant les paroles du sculpteur, publiées pendant sa vie par ses interlocuteurs, ont aussi un certain degré de crédibilité. Je mentionne Dorothy Dudley, Malvina Hoffman, Claire Gilles Guilbert, Marguerite Vessereau, Ionel Jianu, Petre Pandrea, Ioana Giroiu, Apriliana Medianu etc. J'ai reproduit à la fin du volume l'important article signé M.M., paru en anglais en

1923 dans „The Arts”, ainsi que sa version française

préservée dans l'archive brancusienne - „Un résumé de plusieurs conversations avec l'artiste” - et la version roumaine due à V.G. Paleolog. Les pensées du sculpteur, notées en anglais par Dorothy Dudley en 1927, ont été aussi traduites en roumain par V.G. Paleolog et en français par Doïna Lemny. Les monographies dédiées à Brâncuși par Carola Giedion-Welcker, David Lewis, Ionel Jianou, Sidney Geist, Pontus Hulten - Natalia Dumitresco - Alexandre Istrati ont bénéficié de traductions réalisées par des spécialistes, ce qui a permis de mentionner les versions autorisées des propos brancusiens. On a utilisé aussi des traductions citées dans d'autres ouvrages, comme par exemple les Carnets du Centre Pompidou. La source de chaque propos est toujours citée et la bibliographie du volume mentionne aussi le nom des traducteurs. Pour un bon nombre de propos, la traduction en anglais, français ou roumain m'appartient et je serais heureuse de recevoir des suggestions de l'améliorer.

Carola Giedion-Welcker, l'historien et le critique d'art qui s'est trouvée au près de Constantin Brâncuși entre 1928 et 1957, affirme dans sa monographie exemplaire dédiée au sculpteur que celui-ci était „un grand artiste, dont les aphorismes éclairaient souvent, d'un trait fulgurant, les intentions ou la naissance des œuvres”, „un sage, dédaigneux du sermon, qui évoquait avec un sens plastique étonnant et une clairvoyance amusée, le sens ou l'absurdité de la Vie”.¹

Pour le sculpteur et le critique d'art Sidney Geist, l'aphorisme est „la prédication transformée en objet”, „une rationalisation de l'expérience, une distillation de sagesse; plein d'esprit, facile à comprendre, mémorable”. Geist considère que la sculpture de Brâncuși est gnomique et il pense que „Brâncuși avait l'aphorisme dans le sang”, car „l'aphorisme était l'expression du lien le plus profond avec la terre de son Olténie natale”.²

Militza Petrașcu, qui fut l'élève de Brâncuși entre 1919 et 1923, affirme avoir entendu „des centaines et des milliers de répliques aphoristiques, profondément

méditatives, de la part de ce philosophe d'un aisthetes carpato-danubien" 3

Irina Codreanu, élève de Brâncuși entre 1924 et 1928, précisait à son tour: „Il exprimait ses idées avec la simplicité et la plasticité du paysan. Il les formulait en axiomes, il les colorait avec son riche imagination, pleine d'improvisations imprévues". 1

L'exégète roumain Petre Pandrea, qui avait eu de longues conversations avec l'artiste pendant 1928 - 1938, le définait comme l'Erasme de Montparnasse, „un humaniste polyvalent, un intellectuel raffiné, un philosophe et un moraliste, im esprit ésopique greffé sur un fond de philosophie stoïque millénaire rurale de ses ancêtres - paysans libres" 5 Selon Pandrea, le sculpteur „maniait l'oralité la plus fascinante" 6 et „ciselait dans son écriture comme dans le marbre".7 Il employait l'aphorisme tout comme le paysan emploie le proverbe et ses aphorismes de large circulation „ont représenté la maïeutique et la propagande de l'art moderne". 8

En octobre 1926, dans „New York World", la journaliste américaine Flora Merrill le nommait „le sculpteur de l'esprit". En novembre 1930, dans „Gorjanul" (Târgu-Jiu), un modeste enseignant, Dumitru Pupăză, affirmait: „Brâncuși na jamais sculpté des figures, mais des pensées".

Pendant une conversation avec Ionel Jianu, Brâncuși avait précisé: „Je n'aime point parler de moi ou de mon art. Mes œuvres partent toutes seules et riont pas besoin d'explication". 9

Et pourtant, au cours des années, l'artiste a souvent énoncé ses idées sur l'art et la vie. Parfois il les a même noté ou les a communiqué à des interlocuteurs bien avisés.

Eugène Ionesco, qui avait rencontré l'artiste pendant les dernières années de sa vie, connaissait „ses théories fondamentales, très souvent dites à ceux qui l'écoutaient, très souvent répétées par ceux-ci".10 Il considérait l'œuvre de Brâncuși comme l'expression d'une pensée

artistique (et par la philosophique) infiniment lucide, élaborée, profonde", car „Il avait assimilé toute l'histoire de la sculpture, l'avait dominée, dépassée, rejetée, retrouvée, purifiée, reinventée. Il en avait dégagé l'essence". 11

En élaborant le présent volume, j'ai eu pour de vise les paroles de l'ami de l'artiste, Vasile Georgescu Paleolog:

„Il faut parler avec réserve des aphorismes de Brâncuși, pour ne pas lui attribuer quelque chose qui ne lui a jamais appartenu et que, donc, il n'a pas employé comme telle". 12

Dans la manière de formuler les aphorismes brancusiens, le critique d'art Petru Comarnescu signale „des variations de détails dues au passage des années, autant à celui qui raconte qu'à ceux qui ont retenu ses paroles". 13

Je me suis efforcée d'identifier la forme primaire des maximes en vérifiant rigoureusement les sources. Les maximes choisies se réfèrent à l'art et à la vie et sont groupés thématiquement, par ordre alphabétique. Les titres sont énoncés en roumain, français et anglais.

Chaque aphorisme est présenté en trois langues, à partir de celle dans laquelle il a été connu tout d'abord. Brâncuși parlait couramment le roumain et le français. Ses paroles on été reproduites aussi fidèlement que possible par ses interlocuteurs roumains ou francophones. Quelques-uns de ses visiteurs les ont traduit aussi en anglais.

La version initiale est imprimée en caractères gras. Elle est suivie d'une mention bibliographique et des deux autres versions. On a respecté l'ordre suivant: roumain, français, anglais; français, anglais, roumain, anglais, français, roumain.

Lorsqu'un aphorisme a été écrit par la main même de Brâncuși, le texte est marqué par un astérisque. L'existence d'un fac-similé dans la source bibliographique est indiquée par l'abréviation "fss".

Le premier aphorisme don't j'ai connaissance fut noté par l'étudiant Brâncuși sur la dernière page de son carnet d'esquisses, pendant ses études à l'École des Beaux-Arts de Bucarest au début du vingtième siècle: *Arta nu este o întâmplare* [L'art n'est pas un accident.] Ce carnet se trouve à présent au Musée National d'Art de la Roumanie (numéro d'inventaire 11231).

Le 17 février 1922, à la Closerie des Lilas, Brâncuși signa une résolution de solidarité avec le poète Tristan Tzara et ajouta un commentaire à sa signature: „*En art il n'y a pas d'étrangers*”.

En 1925, le journal d'avantgarde „Integral” (Bucarest) publia dans le numéro 4 un dessin de Brâncuși: un enfant entouré des mots „*Quand nous ne sommes plus enfants, nous sommes déjà morts*”. L'écriture est de la main du sculpteur.

Le catalogue de l'exposition „Brâncuși” à la Brummer Gallery de New York (1933 – 34) comprend le fac-similé de quatre propositions écrites par le sculpteur avec son orthographe caractéristique:

*Ne cherchez pas des formules obscures ni de mistere
C'est de la joie pure que je vous donne*

*Regardez les [sculptures] jusqu'à ce que vous les
verrez*

Les plus près de Dieu les ont vue

Le texte corrigé sera reproduit plus tard dans d'autres groupages d'aphorismes:

„N'y cherchez pas de formules obscures ou de mystère. C'est de la joie pure que je vous donne.

Regardez les sculptures jusqu'à ce que vous les voyez. Les plus près de Dieu les ont vues”.

Le 11 février 1935, le sculpteur écrit en roumain une bien jolie lettre d'acceptation de la commande pour les monuments de Târgu-Jiu, qu'il envoie à Militza Petrașcu. En 1964, le texte, traduit en français, fut publié par Barbu Brezianu dans la „Revue Roumaine d'Histoire de l'Art” (tome 1, no. 1, p. 396). La lettre fut retraduite en roumain

par quelques chercheurs qui ont cru que le français était l'original. Les paroles de Brâncuși en furent modifiées, pour sûr! L'original se trouve dans le cabinet de manuscrits de la Bibliothèque de l'Académie Roumaine, numéro d'inventaire 146192/1966.

Un grand nombre de pensées du sculpteur, notées par lui-même en français, sont reproduites en fac-similé dans le livre *Brâncuși*, publié en 1986 par Pontus Hulten, Natalia Dumitresco et Alexandre Istrati.

Il va sans dire que l'authenticité des textes manuscrits est indubitable. On peut aussi considérer comme authentiques les pensées de l'artiste publiées par ses interlocuteurs avec son avis.

Les mieux connus sont ses propos publiés en français en janvier 1925 dans la revue "This Quarter" de Paris (vol. 1, no. 1, p. 235 - 237). Ce sont ses réponses sur la taille directe, le *poh* et la simplicité dans l'art ainsi que „*Quelques-uns de ses aphorismes à Irene Codreane [sic]*".

1. *La taille directe c'est le vrai chemin vers la sculpture mais aussi le plus mauvais pour ceux qui ne savent pas marcher. Et à la fin, taille directe ou indirecte cela ne veut rien dire, c'est la chose faite qui compte!*

2. *Le poli c'est une nécessité que demandent des formes relativement absolues de certaines matières. H n'est pas obligatoire, même il est très nuisible pour ceux qui font du bifeck.*

3. *La simplicité n'est pas un but dans l'art mais on arrive à la simplicité malgré soi en s'approchant du sens réel des choses.*

4. *Le beau c'est l'équité absolue.*

5. *Les choses ne sont pas difficile à faire, mais nous, de nous mettre en état de les faire.*

6. *Quand nous ne sommes plus enfants, nous sommes déjà morts.*

7. *Les théories sont des échantillons sans valeur. Ce n'est que l'action qui compte.*

8. *Les hommes nu-s dans la plastique ne sont pas si*

beaux que les crapauds.

9. *D'être malin, c'est quelque chose, mais d'être honnête, ça vaut la peine.*

Il y a aussi une fable, *Histoire de brigands*, que Tretie Paleolog considérait „un manifeste ironique de l'artiste sur les secrets de son art”. 14

[Selon le Micro-Robert de 1988, „Des histoires de brigands” sont „des histoires invraisemblables”.]

La même année, à Bucarest, dans le numéro 4 du journal d'avant-garde „Integral”, le texte français de „This Quarter” fut reproduit dans son intégralité, pour les lecteurs francophones de Roumanie.

En novembre 1926, le catalogue de l'exposition „Brâncuși” à la galerie Brummer de New York présentait des propos de l'artiste en anglais: la traduction des maximes 1, 2, 3, 5, 6 et 9 de „This Quarter”, un supplément pour la maxime 3 - „*Simplicity is complexity itself, and one has to be nourished by its essence in order to understand its value*” [La simplicité c'est la complexité même et il faut se nourrir de son essence pour pouvoir comprendre sa valeur] et un nouveau aphorisme - „7 *b see far, that is one thing, to go there is another*” [Voir loin est une chose, y aller est une autre].

Une traduction un peu différente des maximes 1, 2, 3, 5, avait paru en février dans le catalogue des Galleries Wildenstein.

Le volume 30 des „Cahiers d'Art” (1955) - paru en 1956 - comprenait des „Propos de Brâncuși” en français (p. 243): les premiers huit maximes de „This Quarter”, les quatre propositions du Catalogue Brummer 1933 - 34, la traduction du nouveau aphorisme du catalogue Brummer 1926, ainsi qu'une nouvelle pensée: „*Il y a un but dans toutes les choses. Pour y arriver il faut se dégager de soi-même*”.

Les neuf maximes de „This Quarter” et le fac-similé du Catalogue Brummer de 1933 - 34 ont été insérés en français dans le petit livre *Brâncuși* par Ezra Pound, publié

à Milan en 1957 en italien.

La même aimée, à Londres, dans son petit volume sur *Brâncuși*, David Lewis traduisait en anglais quelques pensées que l'artiste lui avait confiées. Il reproduisait en français les premiers sept maximes de „This Quarter” ainsi que les autres aphorismes publiés dans „Cahiers d'Art”.

La première monographie importante sur le sculpteur fut publiée par Carola Giedion-Welcker en allemand (Bâle, 1958). Il faut mentionner que les paroles de Brâncuși y sont toujours citées en français, de même que dans les versions anglaise de New York et française de Neuchâtel (1959). La liste d'aphorismes en français à la fin de l'ouvrage comprend tous les maximes de „This Quarter”, ceux cités dans „Cahiers d'Art”, ainsi que quelques-autres, communiqués à l'auteur par l'artiste lui-même. Le livre reproduit aussi un texte écrit par Brâncuși en 1952 et publié à Paris dans le catalogue du Quatrième Salon de la

Jeune Sculpture, en *Hommage à Rodin*. Ce texte contient la version authentique d'un fameux aphorisme, „77 ne pousse rien sous les grands arbres”, qui sera cité à tort et à travers par divers chercheurs, en roumain, en anglais et même en français.

La version roumaine du livre de David Lewis a été réalisée par Nina Stănculescu en 2001, la monographie de Carola Giedion-Welcker a été traduite de l'allemand par Olga Bușneag et Ruxandra Bușneag-Iotzu en 1981. Les aphorismes en français sont reproduits comme tels dans les deux volumes, leur traduction en roumain diffère un peu mais l'essence est préservée.

Les pensées formulées *en roumain* par Brâncuși ont été souvent citées par les journaux de sa patrie. Une première „interview” fut publiée en 1926 par l'architecte Marcel Iancu dans le journal d'avant-garde „Contemporanul”, no. 64 - „La Brâncușen 1930, Apriliana Medianu, Lucian Boz et le sculpteur Mac Constantinescu ont relaté d'intéressantes conversations avec l'artiste. En

1938, Ioana Girdu, Emil Riegler-Dinu et le critique Ionel Jianu ont décrit aussi leurs discussions avec Brâncuși.

A partir de 1934 Petru Comarnescu a beaucoup écrit sur le sculpteur. Vasile Georgescu Paleolog a publié des essais sur Brâncuși dès 1937. En 1945, Petre Pandrea a consacré à l'artiste un chapitre de son volume *Portrete și Controverse*, en citant aussi quelques-unes de ses remarques. Dans *Amintiri și exegeze* (1967, 1976) il énumère rien moins que 120 aphorismes prêtés à Brâncuși par la tradition ou communiqués directement par l'artiste. En 1969, Vintilă Russu Șirianu a relaté dans un livre de mémoires une longue conversation de Brâncuși avec le diplomate Nicolae Titulescu, à laquelle il avait assisté.

Brâncuși a formulé *en français* la plupart de ses aphorismes, car c'est en France qu'il a vécu la plus grande partie de sa vie. Dans son pays d'adoption, ses proches ont retenu ses paroles et les ont fait connaître au public. Son élève, Irina Codreanu, fut la première à s'occuper de la publication de quelques-uns de ses aphorismes dans la revue „This Quarter” en 1925.

Des propos de l'artiste ont été communiqués à Roger Devigne en 1920, à Marguerite Vessereau en 1930, à Claire Gilles Guilbert en 1957. Ses paroles ont été recueillies aussi par Henri-Pierre Roché, Ionel Jianou, Eugène Ionesco, Ezra Pound et beaucoup d'autres.

Les légataires universels du sculpteur, Natalia Dumitresco et Alexandre Istrati, assistés par Pontus Hulten, ont publié en 1986 un tome volumineux, contenant de précieux témoignages.

L'archive documentaire des légataires, récemment acquise par „dation” parte Musée National d'Art Moderne de Paris, offre d'importantes contributions à la recherche de la vie et de l'œuvre de Brâncuși. Les notes de l'artiste, publiées en 2003 dans le volume *La Dation Brâncuși* par madame Doîna Lemny, ont enrichi aussi ce volume.

Il est intéressant de signaler qu'à l'étranger les premiers textes importants sur Brâncuși ont été publiés *en*

anglais.

Le poète Ezra Pound fut le premier à publier en 1921 un essai concernant les idées du sculpteur sur son art. Dans „The Little Review” de New York (no. 1) il remarquait que Brâncuși avait choisi une tâche terriblement difficile: assembler toutes les formes en une seule.

Le 4 juillet 1923, la revue „The Arts” de New York publiait un résumé de plusieurs conversations avec Brâncuși sur l'art, signé M.M. par un auteur inconnu jusqu'à présent.

En 1926, les visites du sculpteur à New York ont été mentionnées dans plusieurs articles et interviews. Celui de Flora Merrill dans „New York World” est intitulé „*The sculptor of the spirit would build Infinite Column in Park*” [Le sculpteur de l'esprit désire construire une Colonne Infinie dans le Parc].

Un essai bien documenté sur l'artiste fut publié en janvier 1927 dans „The Dial” de New York par Dorothy Dudley.

En 1938, Malvina Hoffman, un sculpteur américain, visita Brâncuși dans son atelier de Paris. En 1939, dans son livre *Sculpture Inside and Out* paru à New York, plusieurs pages lui sont dédiées. Les idées de Brâncuși sur les monuments qui allaient être inaugurés à Târgu-Jiu sont très intéressantes. Pourtant, dans *L'Atelier Brâncuși*¹⁵, Marielle Tabart constate qu'en rapportant les propos de Brâncuși, madame Hoffman a mélangé la description de deux colonnes - celle du jardin de Voulangis de l'ami Steichen, présente dans Bâtelier, et celle de Roumanie:

„Voici ma colonie, elle est dans le beau jardin de mon ami en Roumanie. [] Dans quelques jours, j'espère la voir installée en Roumanie; elle a trente mètres de haut et vous savez que mon ami la [Steichen] m'a dit un jour qu'il n'avait jamais été conscient de la grande beauté de son jardin jusqu'à ce qu'il y ait placé ma colonne”. [Traduction

de l'anglais par Marielle Tabart]

Dans „Luceafărul” (București) du 23 octobre 1965, Petre Pandrea a publié une version roumaine du texte de Malvina Hoffman, en y ajoutant des éléments qui n'existent pas dans l'original:

„Voici ma Colonne de l'Infini pour Târgu-Jiu [...] Dans quelques jours, j'espère la voir inaugurée en Roumanie; elle a trente mètres de haut. Un de mes amis m'a dit qu'il est devenu conscient de la beauté du jardin où sont placés la Table et la Porte du Baiser, de la vastité des plaines d'Olténie et de l'élégance des Carpathes, en arrière-plan de Târgu-Jiu, seulement lorsque la Colonne de l'Infini, une fois érigée, lui a ouvert les yeux”. [notre traduction du roumain]

Cette traduction fantaisiste du texte original fut retraduite en anglais dans le livre *Brâncuși* de Radu Varia et citée comme étant le paragraphe publié en 1939 par Malvina Hoffman à la page 5316. La comparaison des deux textes anglais est édifiante!

Des groupages d'aphorismes traduits en anglais ont été publiés non seulement dans le Catalogue Brummer de 1926 à New York, mais aussi à Londres dans la revue „Axis”, no. 1 de 1935 et à Chicago dans la revue „Continuity”, no. 2 de 1945.

En 1965, à Bucarest, une publication littéraire trimestrielle paraissant en anglais, français, russe et allemand, „Revue roumaine”, „Romanian Review” etc., a traduit du roumain plus de cinquante aphorismes recueillis par Petre Pandrea de diverses sources ou qu'il affirmait tenir du sculpteur lui-même. En retraduisant du roumain des propos traduits à leur tour du français, au lieu de recourir à l'original français, la „Revue roumaine” a publié d'étranges phrases. Par exemple, l'aphorisme français paru en 1925 dans „This Quarter”, *„D'être mahn, c'est quelque chose, mais d'être hormête, ça vaut la peine”* se métamorphosa en *„Être clair est important, mais être honnête l'est plus encore”*. De même, la métaphore utilisée

par Brâncuși en 1952 pour définir sa relation avec Rodin, „*H ne pousse rien sous les grands arbres*”, se changea en „*Rien ne croit à l'ombre des grands arbres*”.

À partir de 1975, le chercheur roumain Constantin Zărnescu a publié dans diverses revues des „aphorismes, maximes et textes de Brâncuși” qu’il avait collectionnés des années durant. Il les publia dans des volumes, en 1980, 1994, 1999, 2004 et 2009.

Malheureusement ses traductions en roumain ne sont pas très fidèles. Le bien connu „*En art il n’y a pas d’étrangers*” se transforme en son opposé - „*în artă nu trebuie să existe străini*” (*En art il n’y a pas de place pour les étrangers*), 24

„*Nous sommes sur une sphère*” devient „*Ne aflăm într-o sferă*” (*Nous sommes dans une sphère*). Il traduisit „*les choses*” par „*desăvârșirile*” (*desperfections*), „*imbéciles*” par „*nebuni*” (*fous*), „*le module*” par „*modelul*” (*le modèle*), „*God*” par „*Creațiunea*” (*la Création*), et ainsi de suite.

Même les aphorismes notés en roumain par Petre Pandrea ou d’autres compatriotes de l’artiste ont été modifiés arbitrairement par M. Zărnescu, qui a constamment ajouté des mots parasites ou a complètement changé quelques mots: *spiritualitate* (*spiritualité*) en *simplitate* (*simplicité*), *tragedia modernă* (*la tragédie moderne*) en *suferința modernă* (*la souffrance moderne*), *boalele* (*les maladies*) en *suferințele* (*les souffrances*), *suflet* (*âme*) en *spirit* (*esprit*) etc.

Dans son livre, parmi les sources beaucoup utilisées il y a des œuvres de fiction, comme le roman *Le saint de Montparnasse* de Peter Neagoe, ou le récit d’une conversation imaginaire avec Brâncuși, décrite par Tretie Paleolog. M. Zărnescu semble ignorer que les paroles citées appartiennent au personnage Brâncuși et non pas à l’homme réel.

M. Zărnescu attribue à Brâncuși des maximes créées par Baise Pascal, Auguste Rodin, Milarepa, Constantin

Stere, ou Lao-tseu. Il lui prête même des proverbes bien connus. Une réflexion de Hermann Broch reproduite par Carola Giedion-Welcker dans sa monographie (p. 28, édition française, p. 59 - 60, édition roumaine) est citée par* M. Zărnescu comme appartenant au sculpteur.

Îl combine aussi plusieurs textes en créant des phrases hybrides que Brâncuși n'a jamais prononcées.

Quelquefois, il prête à l'artiste les paroles de ses interlocuteurs. Par exemple, en parlant des différentes versions du port alt de Mlle Pggany, Malvina Hoffman cîte les mots de Brâncuși: „*You see, this was the first idee*” [Voyez-vous, ceci fut la première idée]. Ensuite elle décrit elle-même ce qu'elle voit. M. Zărnescu ne doute point que la description appartient à Brâncuși.

Nous avons essayé d'éviter les erreurs par la lecture attentive des sources primaires et leur reproduction fidèle.

Une bibliographie détaillée enregistre les sources auxquelles on a recouru pour la documentation. Les textes olographes sont marqués par im astérisque.

Îl convient de mentionner que pour les versions on a parfois utilisé des fragments de traductions publiés par Marielle Tabart, Dorna Lemny, Daniela Arțăreanu et Alexandra Dogaru en français, Sidney Geist, Mary Vaudoyer, David Britt, Matthew S. Witkovsky, Patricia Egan, Maria Mas et Anne Leroy en anglais, V.G. Paleolpg, Olga Bușneag, Ana Olos, Nina Stănculescu, Ruxandra Bușneag-Iotzu et Andrei Brezianu en roumain.

Ce livre est destiné à être un instrument utile pour mieux connaître les pensées sur Part et la vie de celui qui fut bien un „sculpteur de l'esprit”.

Notes

[Les fragments cités de 2 - 9, 12 - 14 ont été traduits par moi.]

1. Carola Giedion-Welcker, *Constantin Brâncuși*, Editions du Griffon, Neuchâtel, 1959, p. 193.

2. Sidney Geist, *Brâncuși, A Study of the Sculpture*, Grossman Publishers, New York, 1968, p.

170.

3. Victor Crăciun, *Milița Petrașcu, Statuia nefăcută*, Ed. Dacia, Cluj, 1988, p. 119.

4. Irina Codreanu, în *Carte de inimă pentru Brâncuși*, Ed. Albatros, București, 1976, p. 63.

5. Petre Pandrea, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2000, p. 71.

6. *Ibidem*, p. 342.

7. *Ibidem*, p. 387.

8. Petre Pandrea, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Ed. Meridiane, București, 1976, p. 252.

9. Ionel Jianu, *Brâncuși. O lecție de artă, o lecție de viață*, Jurnalul Doamnei (București), 1938.

10. Marielle Tabart, *Brâncuși, l'inventeur de la sculpture moderne*, Découvertes Gallimard / Centre Georges Pompidou, Paris, 1995, p. 105.

11. *Ibidem*, p. 108.

12. V.G. Paleolog, *Procesul sculpturii moderne*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 1996, p. 232.

13. Petru Comarnescu, *Brâncuși. Mit și metamorfoză în sculptura contemporană*, Ed. Meridiane, București, 1972, p. 109 - 110.

14. Tretie Paleolog, *De vorbă cu Brâncuși despre „Calea Sufletelor Eroilor”*, Ed. Sport Thrism, 1976, p. 80.

15. Marielle Tabart, în *L'Atelier Brâncuși*, Editions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1997, p. 56.

16. Radu Varia, *Brâncuși*, Universe Publishing, New York, 1995, p. 227.

FOREWORD

I have felt it necessary to gather Brâncuși's sayings in their genuine form, especially when the rich archive left

by the sculptor and preserved by his heirs, Alexandru Istrati and Natalia Dumitrescu, became available to the public by means of the so-called „Dation” (a donation from Mr Theodor Nicol, the heirs’ heir, to the state institution Le Musée National d’Art Moderne of the Centre Pompidou, as a result of which the state exempted the donor of heritage taxes). A selection of the sculptor’s thoughts recorded by himself in French was published in 2003 in Paris in the catalogue *La Dation Brâncuși, dessins et archives*, edited by Marielle Tabart and Doïna Lemny. În 2004, the notes jotted down by the sculptor in Romanian and French and his correspondence with Romanians were printed by the publishing house Humanitas of Bucharest, in the volume *Brâncuși inedit. Însemnări și corespondență românească*, edited by Doïna Lemny and Cristian-Robert Velescu. The texts included in those volumes faithfully reproduce the sculptor’s spelling and grammar and reprezint an extremely valuable source of information.

In the present volume I thought it necessary to use a slightly corrected form of the spelling, **in order** to facilitate the readers’ understanding. The references to the sources recording the genuine document will enable researchers to compare our solution with the original. The existence of facsimiles has also been pointed out, for an even better confrontation with the original.

This volume also includes Brâncușian words related by persons who were close to him: Alexandru Istrati and Natalia Dumitrescu, Carola Giedion Welcker, David Lewis and V.G. Paleolog. Texts recorded by persons who discussed with the artist or interviewed him and published them during his lifetime were also thought to be credible. Such are those signed by Dorothy Dudley, Malvina Hoffman, Claire Gilles Guilbert, Marguerite Vessereau, Ionel Jianu, Petre Pandrea, Ioana Giroiu, Apriliana Medianu a.s.o. I thought it useful to introduce in the volume the important article signed M.M., representing „A summary of many conversations with the artist”, published in English in 1923. I placed in paralel the French version

found in the Brâncușian archive and the Romanian translation due to V.G. Paleolog. The thoughts of the sculptor, recorded by Dorothy Dudley in English în 1927, were faithfully translated by V.G. Paleolog in Romanian and by Doîna Lemny in French. Monographs devoted to Brâncuși by Carola Giedion-Welcker, David Lewis, Ionel Jianou, Sidney Geist, Pontus Hulten-Natalia Dumitrescu-Alexandru Istrati benefited from authorized translations, which made it possible to record fine versions of the Brâncușian maxims in other languages. Translations of his words quoted in other books, such as *Les Carnets du Centre Pompidou*, were also helpful. The source is rigorously quoted and the bibliography at the end of the volume mentions the name of the translators, whenever they are known. For a great part of the texts, the translation into English, French or Romanian is my own, and suggestions for improvement are welcome.

The art critic and historian Carola Giedion-Welcker, who had been a great friend of Brâncuși's ever since 1928, authored an exemplary monograph on the sculptor, where she asserted that he was „a great artist, whose concisely brief remarks allowed one, as though in a flash, to obtain a glimpse of his artistic intentions and of the origination of his works”, „a man of great wisdom, who indulged in neither teaching nor preaching but illumined the meaning and non-meaning of life through striking, senzual plasticity of mind and witty clairvoyance”.¹

According to the sculptor and art critic Sidney Geist „The aphorism is a rationalization of experience, a distillation of wisdom; witty, graspable, memorable, it is statement as object”.² Geist thought that Brâncuși's sculpture was gnostic and that his aphoristic tendency linked him to his Oltenian origin.

Militza Petrașcu, Brâncuși's apprentice between 1919 and 1923, maintained that she had heard „hundreds, even thousands of aphoristic retorts, full of deep thought, from this philosopher of a Carpatho-Danubian aisthesis”.³

Irina Codreanu, who worked with Brâncuși between

1924 and 1930, also asserted that „He voiced his ideas like a peasant, in a simple and eloquent way. He couched them in axiomatic terms and endowed them with colour, from his rich imagination, full of unexpected improvisations”. 4

For the Romanian writer Petre Pandrea, who asserted that he had had long talks with the artist between 1928 and 1938, Brâncuși was „Erasmus of Montparnasse”, „a manysided humanist, a **subtle** intellectual, a philosopher and a moralist, with an Aesopian mind, grafted on the millenial Stoic **rural** 28 philosophy of his ancestors – freeholders”. 5 Pandrea thought that the sculptor „had a masterly command of the most fascinating way of speaking” 6 and that he could „chisel **in writing** as well as he chiselled in marble”. 7 Brâncuși made use of aphorisms, the same as peasants use proverbs and his widely circulated thoughts represented „the maieutics and propaganda of modern art”. 8

In October 1926, in „New York World”, the American journalist Flora Merrill called Brâncuși „the sculptor of the spirit”. In November 1930, in „Gorjanul” of Târgu-Jiu, Dumitru Pupăză, a teacher, stated: „Brâncuși has never carved figures, he has always carved thoughts”.

In 1938, Brâncuși told Ionel Jianu: „I don’t like to speak about me or about my art. My works speak by themselves and need no explanation”. 9

And yet, throughout the years, the artist often expounded his opinions about art and life. He sometimes jotted them down **in writing** or **imparted** them to well-advised interlocutors.

Playright Eugène Ionesco, who met him in the 1950’s, was acquainted with his fundamental theories, „very often **imparted** to those who listened to him, very often repeated by them”. 10 He considered that Brâncuși’s oeuvre voiced an extremely lucid, elaborate and profound artistic (hence philosophical) thought, since „he had assimilated all the history of sculpture, dominated it, went beyond it, rejected it, found it again, purified it, re-

invented it and extracted its essence".¹¹

În working out the present volume, my motto has been the opinion of Brâncuși's friend, Vasile Georgescu Paleolog:

„One should be very cautious when speaking about Brâncuși's aphorisms, for fear of attributing to him phrases which were never his, hence, were never used as such".¹²

In the way aphorisms are worded, art critic Petru Comarnescu pointed out „variations of details, because of the time elapsed both for their author and for those who memorized his sayings".¹³

I have therefore endeavoured to identify the primary form of the maxims, by rigorously checking up the bibliographical sources. The selected thoughts refer to art and life and are thematically grouped under relevant titles, în alphabetical order. The titles are worded **in Romanian**, French and English. Each aphorism is presented în three languages, starting with that in which it was initially recorded. Brâncuși voiced his thoughts **in Romanian** or **in French** and his Romanian or Francophone interlocutors faithfully reproduced them. Some of his visitors translated them into English.

In this book, the initial version is printed in bold face, followed by a brief reference and by the two other versions. The order is: Romanian, French, English; French, English, Romanian; English, French, Romanian.

When there is evidence that the text was written în Brâncuși's handwriting, it is marked by an asterisk. The presence of a facsimile in the bibliographical source is marked by the abbreviation 'fss'.

To the best of my knowledge, the earliest aphorism was jotted down by Brâncuși in 1901 or 1902 on the last page of the sketch-book he used as a student at the Bucharest School of **Fine Arts**: *Arta nu este o întâmplare* [Art is no mere chance]. At present this sketch-book is preserved in the Print Room of the National Museum of Art

of România (inventory number 11231).

On February 17, 1922, at the Closerie des Lilas, in Paris, Brâncuși signed a resolution supporting Dada poet Tristan Tzara and added to his signature the comment „*En art il n'y a pas d'étrangers*” [In art there are no foreigners].

In 1925, the avant-garde journal „Integral” (Bucharest), no. 4, published a drawing by Brâncuși, representing a child, framed by words in the sculptor's handwriting: *Quand nous ne sommes plus enfants, nous sommes déjà morts* (When we are no longer children, we are already dead).

The Catalogue of the „Brâncuși” exhibition at the Brummer Gallery of New York (1933 - 34) boasts the facsimile of a holograph by the sculptor, with genuine misspellings:

*Ne cherchez pas des formules obscures ni de mistere
C'est de la joie pure que je vous donne*

*Regardez les [sculptures] jusqu'à ce que vous les
verrez*

Les plus près de Dieu les ont vue

[Don't look for obscure formulas or mystery. I am giving you pure joy. Look at the sculptures until you see them. Those nearest to God have seen them]

In further works which reproduced this text, the spelling was corrected:

N'y cherchez pas de formules obscures ni de mystère. C'est de la joie pure que je vous donne.

Regardez-les jusqu'à ce que vous les voyez. Les plus près de Dieu les ont vues.

On February 11, 1935, the artist sent a fine letter to sculptor Militza Petrașcu, voicing his acceptance of the commission for the Târgu-Jiu monuments. În 1964, the Romanian text was translated into French by Barbu Brezianu, who published it in „Revue Roumaine d'Histoire de l'Art” (tome 1, no. 1, p. 396). Several researchers retranslated it into Romanian, thinking that the original

was **in French**. Brâncuși's words were **doubtless** modified. The original text is now in the Manuscript Departament of the Library of the Romanian Academy (inventory number 146.192 / 1966).

Some 35 thoughts, jotted down by the sculptor **in French**, were first reproduced in facsimile in the volume *Brâncuși*, published in 1986 by Pontus Hulten, Natalia Dumitresco and Alexandre Istrati.

It goes without saying that the authenticity of the holographs cannot be doubted. One may also consider as genuine the aphorisms printed by Brâncuși's interlocutors during his lifetime and which were accepted by him.

The best known of Brâncuși's thoughts were published **in French** in January 1925 in the first issue of „This Quarter” of Paris (p. 235 - 237). The journal recorded Brâncuși's answers about: (1) direct carving, (2) high polish, and (3) simplicity in art, followed by his aphorisms on (4) beauty as absolute equity, (5) the difficulty to put oneself in a state to do things, (6) the importance of **preserving** one's childhood, (7) the importance of action as against theories, (8) the ugliness of nude bodies, (9) the preponderance of honesty over astuteness. There was also an Aesopian fable of his, *Histoire de Brigands*, which Tretie Paleolog considered „an ironic manifesto of the artist regarding the secrets of his art”. 14 The translation of the title is „Tall Tale”, and not „Story with brigands”.

Also in 1925, in Romania, the avant-garde journal „Integral” of Bucharest faithfully reproduced the French text of „This Quarter”, for the Romanian Francophone readership.

In November 1926, the catalogue of the oneman „Brâncuși” exhibition at the Brummer Gallery of New York published some *Propos by Brâncuși* **in English**. For the American audience, maxims 1, 2, 3, 5, 6, and 9 of „This Quarter” were translated from French:

Direct cutting is the true road to sculpture, but also

the most dangerous for those who don't know how to walk. And in the end, direct or indirect, cutting means nothing, it is the complete thing that counts.

High polish is a necessity which certain approximately absolute forms demand of some materials. It is not always appropriate, it is even very harmful for certain other forms.

Simplicity is not an end in art, but one arrives at simplicity in spite of oneself, in approaching the real sense of things.

It is not the things that are difficult to make, but to put ourselves in condition to make them.

When we are no longer children, we are already dead.

Maxim 3 also included: *Simplicity is complexity itself and one has to be nourished by its essence in order to understand its value.*

A new maxim was added: *To see far, that is one thing, to go there is another.*

In February 1926, the catalogue of the Wildenstein Galleries had included a somewhat different translation of maxims 1, 2, 3 and 5 from „This Quarter”.

In 1956, volume 30 of „Cahiers d'Art” (1955) was issued in Paris. It recorded several „Propos de Brâncuși”, on page 243: the first eight maxims of „This Quarter”, the supplementary *propos* of the 1926 Brummer catalogue, the four sentences of the 1933 - 34 Brummer catalogue and a new reflection: *Il y a un but dans toutes les choses. Pour arriver il faut se dégager de soi-même.* [There is a purpose in all things. To get to it, one must become detached from oneself]

In 1957, in Milan, a small volume on Brâncuși was published in Italian by Ezra Pound. There was also an appendix in French: the nine reflections of "This Quarter" and the facsimile of the 1933 - 34 Brummer Catalogue.

The same year, in London, David Lewis published a booklet on Brâncuși in English. He translated several

sentences imparted to him by the artist and listed in French the first seven maxims of "This Quarter" and all the other aphorisms recorded in „Cahiers d'Art”.

In 1958, the first comprehensive monograph on the sculptor was published by Carola Giedion-Welcker in German, in Basel. In 1959, a French version appeared in Neuchâtel and an English one in New York. It is worth mentioning that in all versions Brâncuși's words were quoted in French. A documentary appendix includes a comprehensive list of aphorisms in French (all those quoted in "This Quarter", those mentioned in „Cahiers d'Art" and others imparted to the author by the sculptor), as well as a French text authored by Brâncuși in 1952, reproduced from the catalogue of the „*Quatrième salon de la jeune sculpture - Hommage à Rodin*". In Brâncuși's homage to Rodin, the genuine wording of a famous aphorism is recorded: *Il ne pousse rien sous les grands arbres* [Nothing grows under big trees]. These words have been modified by Brâncuși researchers in the most various ways, in Romanian, English and even French...

It should be known that the Romanian version of David Lewis' book was made in 2001 by Nina Stănculescu, and Carola Giedion-Welcker's monograph was translated from German into Romanian in 1981 by Olga Bușneag and Ruxandra Bușneag-Iotzu. The French aphorisms were reproduced as such, with the addition of a Romanian version. The translators chose slightly different solutions, but the essence is preserved.

Brâncuși's thoughts worded in Romanian were often quoted in the journals of his Fatherland. Architect Marcel Iancu published a first interview *La Brâncuși* (At Brâncuși's) in the avant-garde journal „Contemporanul" (no. 64, 1926). Interesting discussions with the artist were related by Apriliana Medianu, Lucian Boz and Mac Constantinescu in 1930. In 1938, Ioana Giroiu, Emil Riegler-Dinu and Ionel Jianu also recorded talks with the artist.

Petru Comarnescu wrote much about the sculptor,

starting with 1934. Vasile Georgescu Paleolog also wrote essays as early as 1937. In 1945, Petre Pandrea devoted a chapter of his book, *Portrete și controverse*, to Brâncuși, mentioning also some of his sayings. Later, in *Amintiri și exegeze* (1967, 1976), he attributed to Brâncuși more than 120 reflections, picked up from tradition or from his own talks with the artist. In a book of memoirs published in 1969, Vintilă Russu Șirianu records an interesting discussion of Brâncuși with diplomat Nicolae Titulescu, which he had witnessed.

In our volume, we have recorded some of Brâncuși's propos relative to art and life, as they were quoted by his compatriots.

The greatest number of Brâncuși's aphorisms were voiced *în French*, since he spent most of his lifetime in France. In his adoption country, those who lived close to him remembered his words and carefully recorded them. The first tot de so was his apprentice, Irina Codreanu, who took charge of the publication of his well-known aphorisms in „This Quarter” in 1925.

In 1986, Brâncuși's heirs general, Natalia Dumitresco and Alexandre Istrati, helped by Pontus Hulten, published a comprehensive volume full of precious testimonies. Their documentary archives have been recently acquired by the Musée National d'Art Moderne of Paris and the research of that material will certainly provide important contributions to the study of Brâncuși's life and oeuvre.

The artist's thoughts were also recorded by Roger Devigne in 1920, by Marguerite Vessereau in 1930, and by Claire Gilles Guilbert in 1957. His French sayings were carefully jotted down by Henri-Pierre Roché, Ionel Jianou, Eugène Ionesco, Ezra Pound, and many others.

It is interesting to point out that abroad important texts about Brâncuși were first published *in English*.

In 1921, poet Ezra Pound wrote a pithy essay for „The Little Review” of New York, no. 1 - Autumn. He

commented upon the sculptor's ideas about art and pointed out that he had „set out on the maddeningly more difficult exploration toward getting all the forms into one form”.

On July 4, 1923, „The Arts” of New York published a comprehensive review of the artist's outlook, signed by M.M.: *Constantin Brâncuși. A summary of many conversations*. The author's identity is still controversial.

În 1926, the sculptor's opinions voiced during his visits to the United States were recorded in many interviews. We point to that signed by Flora Merrill in „New York World”, entitled *The sculptor of the spirit would build*. *Infinite Column* in Park.

În January 1927, Dorothy Dudley wrote a well documented essay on the artist, recording a great many of his thoughts on art in „The Dial” of New York.

In the autumn of 1938, the American sculptor Malvina Hoffman paid a visit to Brâncuși's studio în Paris. In 1939 in New York she published a treatise on *Sculpture Inside and Out*, devoting several pages to the artist and reproducing his ideas about his works and especially about the monuments to be inaugurated al Târgu-Jiu. However, some of Brâncuși's words in French were misunderstood by his interlocutor. She mixed up his reference to the column erected al Voulangis in the garden of his friend Steichen, which he had removed to his studio, with his description of the Târgu-Jiu Column:

„Here is my column, it is in the beautiful garden of my friend in Rumania. [...] În a few days I hope to see this installed in Rumania; it is thirty meters high and you know that my friend there orice told me that he had never been aware of the great beauty of his garden until he had placed my column there, it had opened his eyes”.

The confusion has been pointed out în 1997 by Marielle Tabart in *L'Atelier Brâncuși*15.

A most astonishing translation into Romanian of the above-mentioned paragraph was published by Petre

Pandrea in „Luceafărul” (București) on October 23, 1965. Some elements which do not exist in the original miraculously appear in the translation:

„Iată Coloana mea a Infinitului pentru Târgu-Jiu [...] Peste câteva zile nădăjduiesc s-o văd inaugurată în România; ea are 30 metri înălțime. Unul dintre prietenii mei mi-a spus că nu și-a dat seama de frumusețea grădinii unde este așezată Masa și Poarta Sărutului, de vastitatea șesurilor oltene și de eleganța munților Carpați profilați ca fundal pentru Târgu-Jiu, decât în momentul când, Columna Infinitului, o dată instalată, i-a deschis ochii”.

It is even more intriguing that in Radu Varia's English book on *Brâncuși* that paragraph so opportunely supplemented is quoted as belonging to page 53 of Mrs Hoffman's work. The comparison of the two texts in English is most relevant:

„A close friend told me recently that he had only perceived the true beauty of the park wherein the Table of the Silence and the Gate of the Kiss stand, with the immensity of the plains of Oltenia and the elegant Carpathians outlined against the skyline of Targu Jiu, when Endless Column was installed. Only then were his eyes truly opened”. 16

Translations of Brâncuși's aphorisms into English were recorded not only in the 1926 Brummer Catalogue, but also în 1935 in the journal "Axis" of London (no. 1) and in 1945, in the journal „Continuity” (no. 2), of Chicago.

În 1965, în România, a quarterly publication issued in English, French, German and Russian, [„Romanian Review”, „Revue roumaine” etc.] translated more than fifty Brâncușian aphorisms collected by Petre Pandrea from various sources or, allegedly, learned from the sculptor himself.

The translation of translated words, without resorting to the original ones, gave rise to strange sentences. The aphorism published in French în 1925 în „This Quarter” *„D'être malin c'est quelque chose, mais*

d'être honnête ça vaut la peine" became *„Être clair est important, mais être honnête c'est plus encore"*. The metaphoric phrase used by Brâncuși to define his relation with Rodin - *„Il ne pousse rien sous les grands arbres"* - became *„Rien ne croît à l'ombre des grands arbres"*.

Ever since 1975 Constantin Zărnescu, a diligent collector of Brâncuși's "aphorisms, maxims and texts", started publishing **them in** various journals. He gathered **them in** volumes în 1980, 1994, 1999, 2004 and 2009.

Unfortunately Zărnescu's translations into Romanian were not very faithful. Thus, in his book, *„En art il n'y a pas d'étrangers"* turned into its opposite *„în artă nu trebuie să existe străini"*; *„nous sommes sur une sphère"* changed into *„ne aflăm într-o sferă"*; *„les choses"* was translated by *„desăvârșirile"*, *„le module"* by *„modelul"*, *„imbéciles"* by *„nebuni"*, *„God"* by *„Creațiunea"*, and so on.

He also altered the maxims recorded **in Romanian** by Petre Pandrea or other Romanian interlocutors of the artist, by adding *părăsitical* words or even by changing their meaning. Thus *„spiritualitate"* became *„simplitate"*, *„tragedia modernă"* turned into *„suferința modernă"*, *„boalele"* into *„suferințele"*, *„suflet"* into *„spirit"* etc.

@He used as references fiction works, such as Peter Neagoe's novel *The Saint of Montparnasse* or Tretie Paleolog's tale of an imaginary encounter with Brâncuși. Mr Zărnescu didn't seem to realize that the quoted words belonged to the character Brâncuși and not to the real man.

Maxims authored by Blaise Pascal, Auguste Rodin. Constantin Stere, Laotze, or Milarepa were also attributed to Brâncuși. Even well-known proverbs were recorded as being created by him. A reflection of Hermann Broch, reproduced by Carola Giedion-Welcker in her monograph (page 28, French and English versions; page 59 - 60, Romanian version), was quoted by Mr Zărnescu as being Brâncuși's.

Mr Zărnescu also used to combine sentences or

words from various sources, creating hybrid reflections, never voiced by the sculptor.

Sometimes he even ascribed the words of an interlocutor to the sculptor. Thus, in recording her discussion with the sculptor about the various stages in the evolution of the portrait of Mile Pogany, Malvina Hoffman quotes Brâncuși's words between inverted commas: „*You see, this was the first idee*a” and then she describes in her own words what she sees. Mr Zărnescu credited Brâncuși also with that description.

I have endeavoured to avoid errors by carefully studying the primary sources and by reproducing them faithfully.

A detailed reference list records all the material resorted to. The texts of holographs are marked by an asterisk.

I cannot but acknowledge that for the versions I have sometimes made use of some fragments of translations published by: Marielle Tabart, Doïna Lemny, Daniela Arțăreanu and Alexandra Dogaru (in French), Sidney Geist, Mary Vaudoyer, David Britt, Matthew S. Witkovsky, Patricia Egan, Maria Mas, V.G.

Paleolog, Ruxandra Bușneag-Iotzii and Anne Leroy (in English), Olga Bușneag, Nina Stănculescu, Ana Olos and Andrei Brezianu (in Romanian).

This book is meant to be a useful instrument for a better knowledge of the thoughts on art and life voiced by a genuine „sculptor of the spirit”.

Notes

[The quotations under 3 to 15 are translated by me]

1. Carola Giedion-Welcker, *Constantin Brâncuși*, Braziller, New York, 1959, p. 193.

2. Sidney Geist, *Brâncuși, A Study of the Sculpture*, Grossman Publishers, New York, 1968, p. 170.

3. Victor Crăciun, *Milița Petrașcu, Statuia nefăcută*, Ed. Dacia, Cluj, 1988, p. 119.

4. Irina Codreanu, în *Carte de inimă pentru Brâncuși*, Ed. Albatros, București, 1976, p. 63.

5. Petre Pandrea, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2000, p. 71.

6. *Ibidem*, p. 342.

7. *Ibidem*, p. 387.

8. Petre Pandrea, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Ed. Meridiane, București, 1976, p. 252.

9. Ionel Jianu, *Brâncuși. O lecție de artă, o lecție de viață* Jurnalul Doamnei (București), 1938.

10. Marielle Tabart, *Brâncuși, l'imenteur de la sculpture moderne*, Découvertes Gallimard / Centre Georges Pompidou, Paris, 1995, p. 105.

11. *Ibidem*, p. 108.

12. V.G. Paleolog, *Procesul sculpturii moderne*, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 1996, p. 232.

13. Petru Comarnescu, *Brâncuși. Mt și metamorfoză în sculptura contemporană* Ed. Meridiane, București, 1972, p. 109 - 110.

14. Tretie Paleolog, *De vorbă cu Brâncuși despre „Calea Sufletelor Eroilor”*, Ed. SportTXirism, București, 1976, p. 80.

15. Marielle Tabart, în *L'Atelier Brâncuși*, Editions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1997, p. 56.

16. Radu Varia, *Brâncuși*, Universe Publishing, New York, 1995, p. 227.

BRÂNCUȘI DESPRE ARTĂ ȘI ARTIȘTI BRÂNCUȘI SUR L'ART ET LES ARTISTES BRÂNCUȘI ON ART AND ARTISTS

I.1 Actul creației - L'action de créer - The act

of creating

(I.la) [*Brouillon de lettre à Quinn, 27 déc. 1917*]
Entre les choses nouvelles il y a aussi deux reprises [...], l'oiseau et la muse endormie, qu'il ne faut pas considérer comme des reproductions sur les premières, care elles sont conçues différemment et je ne les ale pas repris simplement pour les faire autrement, mais pour aller plus loin.*

(*Dation Brâncuși, 2003, p. 136 fss*)

[*Letter to Quinn, 27 Dec. 1917*] Among the new things, there are also two repeats [...], the bird and the sleeping muse. These must not be considered as reproductions of the first ones, for they have been differently conceived, and I did not repeat them merely tot de them differently but to go further.

(*Rowell, în Bach et al., 1995, p. 47 - 48; Cf. Quinn Collection, NYPL*)

[*Scrisoare către Quinn, 27 dec. 1917*] Printre noutăți sunt și două reluări [...], pasărea și muza adormită. Acestea nu te ebuie socotite reproduceri ale primelor, căci au fost concepute diferit, și eu nu le-am reluat pur și simplu pentru a le face altminteri, ci pentru a merge mai departe.

(tr. SGG)

(1.lb) **Când creezi trebuie să te confunzi cu universul, cu elementele Pentru ca să realizezi, nu trebuie să nu fii tu, ci să te distrugi.**

(*Iancu, 1926, p. 3-Cf. Breziatm, 1998, p. 38, fig. 59*)

Lorsque l'on crée, il faut se confondre avec l'univers, avec les éléments. Pour réaliser, il ne faut pas ne pas être soi-même, mais se détruire.

(tr. SGG)

When creating, you must merge into the universe, into the elements. To de it, you shouldn't be yourself any longer, but destroy yourself.

(tr. SGG)

(Lie) When I work, It is as if an Absolute expresses itself through me, I, as a person, do not count, the individual does not matter. This is the relation of the artist with the world.

(Stieglitz; 1926, quoted in Setigmcum, 1966, p. 69; Cf Geist, 1968, p. 156)

Quand je travaille, c'est comme si un Absolut s'exprime à travers moi, je ne compte plus comme personne, l'individu n'a pas d'importance. C'est ainsi que l'artiste se rapporte au monde.

(tr. SGG)

Când lucrez, se pare că un Absolut se exprimă prin mine, eu ca persoană nu mai contez, individul nu are importanță. Aceasta este relația artistului cu lumea.

(tr. SGG)

(I.l.d) Il faut faire de Part comme on respire, cela doit venir sans difficulté, sans angoisse.

(Matisse-Momüer, 1949 - 50, în Bach, 1987, p. 233)

One should create art the same as one breathes, it should occur without any difficulty, without any anguish.

(tr. SGG)

Trebuie să faci artă așa cum respiri, trebuie s-o faci fără dificultate, fără angoasă.

(tr. SGG)

(Lie) It is the material that dictates to us our creation.

(Lieberman, 1960, p. 176; Cf Bach, 1987, note 905)

C'est le matériau qui nous dicte ce que l'on crée.

(tr. SGG)

Creația ne-o dictează materialul.

(în SGG)

(I. If) Arta nu se comite decât în austeritate și dramă, ca o crimă perfectă.

(Pondre a, 1976, p. 254)

L'art ne se commet que dans l'austérité et le drame, comme un crime parfait.

(tr. SGG)

Art is done only în austerity and drama, like a perfect crime.

(tr. SGG)

(I.lg) It is not the work itself, it is to keep oneself în condition tot de it, that is difficult.

(Dudley, 1927, p. 126; Cf. Bach, 1987, p 324)

Ce n'est pas le travail en soi qui est difficile, c'est de se mettre en état de le faire.

(Dudley, în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 215, tr. Lenrny)

Nu munca în sine este grea, ci să-ți menții condiția pentru a o face.

(Dudley în Paleolog, 1996, p. 53)

1.2

Arta - L'art - Art

(1.2 a) Arta nu este o întâmplare.*

(Carnetul Croitorii, p. 130 fss; Cf Brezianu, 1998 a, p. 180)

L'art n'est pas un hasard.

(Brezianu, 1998 b, p. 180, tr. Slăvescu)

Art is not an accident.

(Brezianu, 1999, p. 180, tr. Marcu)

(1.2 b) L'art n'est pas un mensonge, l'art c'est la vérité absolue.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 64)

Art is not alie, art is absolute truth.

(tr. SGG)

Arta nu este o minciună, arta este adevărul absolut.

(tr. SGG)

(1.2 c) L'art n'est pas un bon plaisir de quiconque, il est une nécessité du temps.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit,

2004, p. 72)

Art is not somebody's convenience, it is a necessity of time.

(tr. SGG)

Arta nu este bunul plac al cuiva, este o necesitate a timpului.

(tr. SGG)

(I.2 d) L'art c'est un miroir dans lequel chacun voit ce qu'il pense.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

Art is a mirror where everybody sees what he thinks.

(tr. SGG)

Arta este o oglindă în care fiecare vede ceea ce gândește.

(tr. SGG)

(I.2 e) L'art, c'est la création des choses que l'on ne connaît pas.*

(Halten et al., 1986, p. 103; Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși încetit, 2004, p. 66)

Art is creating things one is unfamiliar with.

(Hulten et al., 1987, p. 103, tr. ed. Egan)

Arta este creare de lucruri pe care nu le cunoști.

(tr. SGG)

(I.2 f) Les arts: c'est un palais sans fondements avec des entrées tortueuses.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

The arts: a palace without foundations, with tortuous entrances.

(tr. SGG)

Artele - un palat fără fundații, cu intrări întortocheate.

(tr. SGG)

(I.2 g) L'art, c'est le jeu entre le beau et le laid, jeu insaisissable par le raisonnement.

(Continuity, 1945; Cf Bach, 1987, note 714)

Art is the play between beauty and ugliness, a play unseizable by reasoning.

(tr. SGG)

Arta este jocul între frumos și urât, un joc insesizabil prin rațiune.

(tr. SGG)

(I.2 h) Săpând neconținut fântâni interioare, am dat de izvorul vieții fără de moarte și al tinereții fără bătrânețe. Așa e arta: tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte.

(Nicolăescu-Plopșor, în Potopiri, 1970, p. 4)

En creusant sans trêve des fontaines intérieures, j'ai découvert la source de la vie éternelle et de la jeunesse perpétuelle. L'art est ainsi: jeunesse à tout jamais et vie éternelle.

(tr. SGG)

By constantly digging inner wells, I've found the source of life without end and of youth everlasting. This is art - youth everlasting and life without end.

(tr. SGG)

1.3 Arta și apariția ei - L'art et sa naissance - Art and its birth

(1.3 a) Nous assistons aux arts naissants. Ils sont pareils aux fleurs merveilleuses qu'on n'a jamais vues, mais, comme sur les fleurs merveilleuses, tout le monde se précipite et chacun veut les cueillir pour soi, et, aussitôt qu'on les a touchées elles s'évanouissent car elles ne peuvent plus appartenir à personne en particulier, elles sont universelles.*

(Hulten et al., 1986, p. 139 fss; Brăticuși inédit, 2004, p. 74)

We are witnessing the birth of new arts. They are like wonderful flowers that no one has ever seen. But everyone

swoops down on them to pick some for himself, and these wonderful flowers fade as soon as they've been touched because they cannot belong to anyone in particular, they are universal.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Asistăm la nașterea artelor. Ele simt asemenea unor flori minunate și nemaivăzute dar, la fel ca asupra florilor minunate, toată lumea se năpustește și fiecare vrea să le culeagă pentru sine și, de îndată ce sunt atinse, ele dispar pentru că nu mai pot aparține cuiva în particular, ele sunt universale.

(tr. SGG)

(I.3 b) L'art naît intuitivement sans raison préconçue car il est la raison elle-même, qu'on ne peut expliquer a priori.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 61 fss)

Art comes into being intuitively, without preconceived reason, because it is the reason itself, which cannot be explained a priori.

(tr. SGG)

Alta se naște intuitiv, fără rațiune preconcepută, căci ea este rațiunea însăși care nu poate fi explicată a priori.

(tr. SGG)

(I.3 c) L'art - mais il n'y a pas encore eu de l'art - l'art ne fait que commencer.

(Dreyfus, 1927, p. 69; Cf. Hulten et al., 1986, p. 183)

But there hasn't been any art yet. Art is just beginning.

(Hulten et al., 1987, p.183, tr. ed. Egan)

Arta - dar n-a existat încă artă - arta abia începe.

(tr. SGG)

(I.3 d) Art begins to be born.

(Dudley, 1927, p. 127; Cf. Bach, 1987, p. 325)

L'art commence à naître.

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 215, te Lemny)

Arta începe să se nască.

(Dudley, în *Paleolog*, 1996, p. 54)

1.4 Arta și învățarea ei - L'art et son apprentissage - Art and learning it

(I.4 a) Avec Tart on sera toujours à l'ABC. On ne peut jamais rapprendre que par soi-même et encore et si on l'apprend par les autres on fera des choses apprises et à-côté. Une femme stérile ne peut pas faire d'enfants.*

(Hülfen et cd., 1986, p. 194 fss; Brânenși inedit, 2004, p. 74)

With art, you're forever back at the ABC's. You can only learn them on your own. And what's more, if you learn through others, you'll end up with things second-hand and unimportant. A sterile female cannot bear children.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Cu arta vom fi mereu la ABC. N-o putem învăța decât prin noi înșine, iar dacă o înveți de la alții, nu poți face decât lucruri învățate și secundare. O femeie stearpă nu poate face copii.

(tr. SGG)

(I.4 b) L'art n'est pas la pédagogie.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 83)

Art is not pedagogics.

(tr. SGG)

Arta nu este pedagogie.

(tr. SGG)

(I.4 c) L'art ne s'apprend pas.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brânenși inedit, 2004, p. 67)

Art cannot be learned.

(tr. SGG)

Arta nu se învață.

(tr. SGG)

1.5   **Arta și rolul ei - L'art et son rôle - Art and its role**

(1.5 a) L'art doit être universel et accessible à tous.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

Art should be universal and accesibile to everybody.

(tr. SGG)

Arta trebuie să fie universală și accesibilă tuturor.

(tr. SGG)

(1.5 b) L'art ne doit pas être regardé comme un savoir-faire. Il doit nous représenter le beau tel qu'il est, dans son cadre et sa place.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 74)

Art should not be considered as a savoir-faire. It should reprezint the beauty as it is, in its environment and place.

(tr. SGG)

Arta nu trebuie privită ca o iscusință. Ea trebuie să reprezinte frumosul așa cum este, în cadrul și la locul său.

(tr. SGG)

(1.5 c) Pour faire d'art libre et universel, il faut être Dieu pour créer, Roi pour commander et esclave pour exécuter.*

(Hulten et al., 1986, p. 232 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 66)

For ai t to become universal and free, one must be God to create it, a king to commission it, and a slave to make it.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Pentru a face artă liberă și universală, trebuie să fii Dumnezeu ca să creezi, rege ca să comanzi și sclav ca să execuți.

(tr. SGG)

(I.5 d) Le grand art peut être comparé avec l'équilibre stable et pour le faire on doit être complètement maître.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 65)

Great art may be compared to stable balance and tot de it one should be a complete master.

(tr. SGG)

Marea artă poate fi asemănată cu echilibrul stabil și pentru a o face trebuie să fii maestru pe deplin.

(tr. SGG)

(I.se) L'art prend son caractère par la nécessité de sa naissance-il n'est pas une recherche d'originalité - et chaque fois qu'on l'amène sur le sentier des recherches personnelles il s'évanouit.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 68)

Art acquires its character by the necessity of its birth - it is not a quest for originality - and every time it is brought on the path of personal researches, it disappears.

(tr. SGG)

Arta își ia caracterul după necesitatea nașterii sale - ea nu este o căutare după originalitate - și de fiecare dată când este adusă pe cărarea cercetărilor personale ea dispăre.

(tr. SGG)

(1.50 L'art prend son caractère par la nécessité de sa naissance, universellement libre de toute servitude particulière.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

Art acquires its character by the necessity of its birth, universally free of any particular servitude.

(tr. SGG)

Arta își ia caracterul după necesitatea nașterii sale, cu totul liberă de orice servitude anume.

(tr. SGG)

(I.5 g) Arta este altceva decât redarea vieții: transfigurarea ei.

(Pandrea, 1945, p. 156)

L'art c'est autre chose que la représentation de la vie, c'est sa transfiguration.

(Lemny, în Leda, 1998, p. 38)

Art is something else than the representation of life: it is its transfiguration.

(tr. SGG)

(I.5 h) Art is not copying nature.

(Pogany, în Geist, 1968, p. 143, 191)

L'art n'est pas de copier la nature.

(Geist, în Le Baiser, 1999, p. 14, te Tabart)

Arta nu copiază natura.

(Geist, 1973 a, p. 133, tr. A. Brezicnm)

(I.5 i) Arta e o taină - o credință, nu e o formulă. Când se face după o teorie e falsă.

(Mediami, 1930, p. 3)

L'art est mystère et foi, ce n'est pas une formule. Lorsqu'il suit une théorie, il est faux.

(tr. SGG)

Art is mystery and faith, it is not a formula. When it follows a theory, it is false.

(tr SGG)

(I.5 j) Arta nu e o evadare din realitate, ci o intrare în realitatea adevărată, în singura realitate valabilă.

(Jmnu, 1946, p. 46)

L'art, ce n'est pas s'évader de la réalité, mais entrer dans la vraie réalité, la seule valable.

(tr. SGG)

Art is not an escape from reality, but entering the true reality, the only valid one.

(tr. SGG)

(1.5 k) Arta trebuie să odihnească și să vindece contrarietățile interioare ale omului.

(Pondre a, 1945, p. 154)

L'art doit faire reposer l'homme et guérir ses contrariétés intérieures.

(tr. SGG)

Art should bring rest to people and heal their inner vexations.

(tr. SGG)

(1.5.1) Unde-i paharul cu apa uitării, apa Lethei? Arta vindecă rănile și-ți oferă uitarea.

(Pandrea, 1976, p. 264)

Où est-il le verre au philtre de l'oubli, l'eau de Lethe? L'art vous l'offre et guérit toutes les blessures.

(tr. SGG)

Where is the glass of oblivion with the water of Lethe? Art gives it to you and heals all wounds.

(tr. SGG)

1.6 Arta modernă - L'art moderne - Modern art

(1.6 a) L'art moderne n'est pas un caprice particulier ou passager.*

(Brânciși inedit, 2004, p. 68)

Modern art is not a peculiar or transient whim.

(tr. SGG)

Arta modernă nu e un capriciu particular sau trecător.

(tr. SGG)

(1.6 b) L'art moderne c'est de marcher sur ses propres jambes.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

Modern art means to walk by oneself.

(tr. SGG)

Arta modernă înseamnă să mergi pe propriile-ți

picioare.

(tr. SGG)

(I.6 c) Si l'art moderne piétine c'est parce que les millions d'imposteurs, nourris par la Princesse, le bafouent en sourdine du matin au soir.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

If modern art runs in place, this is due to the millions of impostors fed by the State who mock it on the sly from morning to night.

(tr. SGG)

Dacă arta modernă bate pasul pe loc, asta se datorează milioanelor de impostori hrăniți de stat, care o batjocoresc în surdină de dimineața până seara.

(tr. SGG)

(I.6 d) Les arts piétinent à cause de la fausse histoire qu'on leur attribue et de la direction qu'on veut leur donner.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

The arts run in place because of the false history assigned to them and of the direction imposed on them.

(tr. SGG)

Artele bat pasul pe loc din cauza falsei istorii care li se atribuie și a direcției în care sunt duse.

(tr. SGG)

(I.se) Artă nu e nici modernă nici veche, este artă.

(Medicum; 1930, p. 3)

L'art n'est ni moderne ni ancien, c'est simplement de l'art.

(tr. SGG)

Art is neither modern nor ancient, it is just art.

(tr. SGG)

1.7 **Artă primitivă - L'art primitif - Primitive art**

(I.7 a) Dans l'art on ne doit pas chercher la

naïveté. Ce n'est pas de la naïveté qu'on voit dans l'art primitif, mais de la force et de la volonté. Et plus la volonté est grande et forte, plus la naïveté nous apparaît, mais ce n'est pas de la naïveté. C'est la grande volonté qui marche ou qui sort de soi-même sans être convertie et entravée par rien. C'est le beau qui naît comme une plante et se développe selon sa destinée.*

(Hidten et al., 1986, p. 84; Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 64)

În art you should not look for naïveté. What you see in primitive art is not naïveté, but strength and will. [And the greater and stronger the will, the more we seem to see naïveté, but it is not naïveté.] It's an indomitable will that comes from within, which nothing can alter or impede. It's the beauty that grows like a plant and develops as it was meant to.

(Hulten et al., 1987, p. 81, tr. ed. Egan)

În artă nu trebuie căutată naivitatea. Nu naivitate vedem în arta primitivă, ci forță și voință. Și cu cât este mai mare și mai puternică voința, cu atât mai mult ne apare naivitatea, dar nu este naivitate. Este marea voință care merge sau care iese de la sine fără să fie convertită sau împiedicată de nimic. Este frumosul care se naște ca o plantă și se dezvoltă conform destinului său.

(tr. SGG)

(I.7 b) [Les artistes néolithiques] Car ceux-là ne savait pas travailler avec une telle précision jusqu'au bout, comme moi aujourd'hui.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 40)

[Neolithic artists] In those times they did not know how to work with such precision to the very end as I do.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 40, tr. Jolas/Leroy)

[Artiștii din Neolitic] Căci cei de atunci n-ar fi putut duce lucrurile până la capăt cu precizia cu care o fac eu astăzi.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 85, tr. Bușneag)

1.8   **Arta și artiștii - L'art et les artistes - Art and the artists**

(1.8 a) **En art il n'y a pas d'étrangers.***

(Sanouillet, 1966, p. 335; Cf. Brezianu, 1974, p. 26)

În art there are no foreigners.

(Varia, 1995, p. 276, tr. Vaudoyer)

În artă nu există străini.

(Geist, 1973 a, p. 24, tr. A. Brezianu)

(1.8 b) **En art il n'y a pas I-er II-ème II-ème.***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

În art there is no 1st, 2nd, 3rd.

(tr. SGG)

În artă nu există I-ul, al II-lea, al III-lea.

(tr. SGG)

(1.8 c) **L'art c'est comme une épave en pleine lumière. Tout le monde est artiste.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

Art is like a wreck în full light. Everyone is an artist.

(tr. SGG)

Arta este ca o epavă în plină lumină. Toți sunt artiști.

(tr. SGG)

(1.8 d) **Depuis qu'on a inventé les artistes, les arts ont fichu le camp.***

(Hulten et al., 1986, p. 146 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 90, 94; Brâncuși inedit, 2004, p.67)

The arts have been beating a retreat ever since artists were invented. **(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)**

De când au fost inventați artiștii, artele și-au luat tălpășița.

(tr. SGG)

(I.se) **Les artistes ont tué l'art.**

(Giedion Welcher, 1959 a, p. 204)

Artists have killed art.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 205, tr. Jolas/Leroy)

Artiștii au ucis arta.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 108, tr. Bușneag)

(I.8 f) Nu exista artiști, ci numai oameni care simt nevoia să lucreze în bucurie, să cânte asemeni păsărilor. De îndată ce apare artistul, arta dispare.

(harm, 1946, p. 45)

Les artistes n'existent pas. Il y a seulement des hommes qui ont besoin de travailler dans la joie, de chanter comme les oiseaux. Dès que l'artiste apparaît, l'art disparaît.

(tr. SGG)

There are no artists, only people who feel the urge to work in joy, to sing as the birds do. When artists come out, art disappears.

(tr. SGG)

(I.8 g) Lumea poate fi salvată prin artă. Artistul face în fond jucării pentru oamenii mari. El e ca viermele de mătase...

(Comaniescu, 1972, p. 277)

Le monde peut être sauvé par l'art. Au fond, l'artiste fait des jouets pour les adultes. Il ressemble au ver à soie...

(tr. SGG)

The world may be saved by art. The artist actually makes toys for the grownups. He is like a silk-worm...

(tr. SGG)

1.9   **Arta și bucuria - L'art et la joie - Art and joy**

(I.9 a) Ne cherchez pas de formules obscures ou de mystère. C'est de la joie pure que je vous donne.*

(Brummer Gallery Catalogue, 1933 - 34, fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 134 fss; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 219)

Don't look for obscure formulas or mysteries. I am giving you pure joy.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy)

Nu căutați formule obscure sau mistere. Eu vă dau bucurie curată.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag)

(I.9 b) La joie, le beau qui vous donne la sensation esthétique, n'ont rien à faire avec le métier dans Part.*

(Hulten et al., 1986, p. 210 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 74)

The joy, the beauty which imparts the aesthetic sensation, have nothing to do with schill în art.

(tr. SGG)

The joy that beauty gives us, the aesthetic sensation, has nothing to do with the profession of art.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Bucuria, frumosul care vă dă senzația estetică, n-au nimic de a face cu meseria în artă.

(tr. SGG)

(I.9 c) En art, ce qui importe, c'est la joie. Pas besoin de comprendre. Vous êtes heureux de voir? C'est tout.

(Vessereau, 1930, p. 118)

În art, it is joy that matters. No need to understand. Are you happy to see? That's all.

(tr. SGG)

În artă ceea ce contează este bucuria. Nu e nevoie să înțelegi. Ești fericit că vezi? Ajunge.

(tr. SGG)

(I.9 d) Arta ar trebui să fie numai bucurie.

(Jmnu, 1946, p. 45)

L'art ne devrait être que joie.

(tr. SGG)

Art should be only joy.

(tr. SGG)

(I.se) In the art of other times there is joy, but

with it the nightmare the religions drag with them. There is joy în Negro sculpture, among the nearly archaic Greeks, în some things of the Chinese and the Gothic... Oh, we find it everywhere... But even so, not so well as it might be with us in the future, if only we were to go out of all this.

(Dudley, 1927, p. 130; Cf. Bach, 1987, p. 328)

Dans l'art d'autrefois, il y a de la joie, mais, avec elle, le cauchemar que les religions traînent derrière elles. Il y a de la joie dans la sculpture Nègre, chez les Grecs archaïques, dans certains aspects de l'art chinois et gothique... Oh, nous la trouvons partout... Mais pas autant que l'avenir nous le promet peut-être, si seulement nous réussissions à nous sortir de tout cela.

(Dudley, în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 216, tr. Lemny)

În arta altor timpuri există bucurie, dar odată cu ea coșmarul pe care îl trag după ele religiile. Există bucurie în sculptura neagră, ca și la grecii arhaici, în unele lucrări de-ale chinezilor și în gotic... O întâlnim peste tot... Dar nu în măsura în care am putea s-o avem în viitor, cu condiția să ne eliberăm de toate.

(Dudley, în Paleolog, 1996, p. 57)

(I.9 f) Nu cred în suferința creatoare. Misiunea artei este să creeze bucuria. Nu se poate crea artistic decât în echilibru și în pace sufletească.

Paix et joie.

(Pandrea, 1945, p. 153)

Je ne crois pas à la souffrance créatrice. La mission de l'art c'est de créer la joie. On ne peut créer artistiquement qu'en présence de l'équilibre et de la paix de l'âme. *Paix et joie.*

(tr. SGG)

I don't believe în creative suffering. The mission of art is to create joy. One can create artistically only în conditions of balance and peace of mind. *Paix et joie.*

(tr. SGG)

(I.9 g) **Plăcerea cu care lucrează artistul e *inima* artei lui... Fără inimă, nu-i artă. Cea dintâi condiție e să-ți placă ție, să îndrăgești, să iubești fierbinte ceea ce faci. Să fie bucuria ta. Prin bucuria ta, să dai bucurie oamenilor.**

(Russu-Șirianu, 1969, p. 62)

Le plaisir que l'artiste prend à son travail, c'est *le cœur* de son art... Sans cœur, il n'y a pas d'art. La première condition, c'est d'aimer, de chérir, d'adorer ce que l'on fait. Que ce soit votre joie. Par votre joie, donner de la joie aux hommes.

(tr. SGG)

The pleasure taken by the artist în working lies *at the heart* of his art. Without heart, there is no art. The first condition is to like what you do to be fond of it, to love it deeply. It should be your joy. Through your joy, impart joy to people.

(tr. SGG)

1.10 **Arta și religia - L'art et la religion - Art and religion**

(1.10 a) Outside of popular unconscious art (what we would call folk art), outside of what a few individuals here and there have made, the arts have never existed by themselves. They have been always the apanage of the religions. Each time we look at a religion we see that very beautiful things have been created and that afterwards decadence follows. One can't take this product of the religions as universal art. Water is always water. Yet each time it has a different quality, alkali, iron, sulphur. We must find the source of pure water so that everyone can drink.

(Dudley, 1927, p. 126; Cf. Bach, 1987, p. 325)

Excepté l'art populaire inconscient (ce que nous appelons art folklorique), excepté ce que quelques individus ont fait ici et là, les arts n'ont jamais existé par eux-mêmes. Ils ont toujours été l'apanage des religions. Chaque fois que nous observons une religion, nous voyons

que des choses magnifiques ont été créés, puis vient la décadence. On ne peut pas considérer ce produit de la religion comme de l'art universel. L'eau est toujours de l'eau. Pourtant, chaque fois elle est d'une qualité différente, alcaline, ferreuse, sulfureuse. Nous devons trouver la source de l'eau pure, afin que chacun puisse boire.

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 215, tr. Lemny)

În afară de arta populară neconștientă (ceea ce am putea numi arta folclorică), în afară de ceea ce au făcut câteva persoane din loc în loc, artele n-au existat niciodată de sine stătător. Ele au fost întotdeauna apanajul religiilor. De fiecare dată când privim arta religioasă, vedem că au fost create la un moment dat lucruri foarte frumoase, urmând inevitabil însă și decadența. Nu se poate lua un produs al vreunei religii drept artă cu valoare universală. Apa este întotdeauna apă. Totuși de fiecare dată are o calitate diferită, alcaliu, fier, sulf. Trebuie să găsim sursa de apă pură, ca astfel toți să poată bea.

(Dudley, în *Paleolog*, 1996, p. 54)

(1.10 b) L'art doit être délivré du sentiment et de la narcose religieuse.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 204)

Art should be liberated from sentimentality and the religious narcosis.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 205, tr. Jolas/Leroy)

Arta trebuie eliberată de sentimentalitate și de narcoticul religiei.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 108, tr. Bușneag)

(1.10 c) Once rid of the religions and the philosophies, art is the one thing that can save the world. Art is the plank after the shipwreck, that saves someone...

(Dudley, 1927, p. 127; Cf. Bach, 1987, p. 325)

Une fois débarrassé des religions et des philosophies,

l'art est la seule chose qui puisse sauver le monde. L'art est la planche de salut après le naufrage...

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 215, tr. Lemny)

Odată scăpată de religii și de filosofii, arta devine singura posibilitate de a salva lumea. Artă este scândura care te salvează după naufragiu...

(Dudley, în *Paleolog*, 1996, p. 54)

1.11   Artistul - L'artiste - The artist

(I.la) Les grand artistes de l'antiquité peuvent être comparés avec un équilibriste qui passe sur une barre assez volumineuse, ceux d'aujourd'hui avec un qui passe sur un fil de fer très mince.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 65)

The great artists of the Antiquity may be compared to a tightrope walker who walks on a quite thick bar; those of today may be compared to one who walks on a very thin iron wire.

(tr. SGG)

Marii artiști ai antichității pot fi comparați cu un echilibrist care merge pe o bară destul de voluminoasă, cei de astăzi cu unul care merge pe o sârmă foarte subțire.

(tr. SGG)

(I.llb) Un artiste - quelqu'un qui aime les choses par ce qu'elles sont, pas pour les mettre dans sa poche.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

An artist: someone who loves things for themselves, not to pocket them. **(The essence of things, 2004, p. 133, tr. Gale)**

Artistul este cel ce iubește lucrurile pentru ceea ce sunt, nu pentru a-și le băga în buzunar.

(tr. SGG)

(I.llc) **Un vrai artiste fait des choses malgré lui.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

A true artist makes things despite himself.

(The essence of things, 2004, p. 133, tr. Gale)

Un artist adevărat face lucrurile fără să vrea.

(tr. SGG)

(I.lld) **Un faux artiste fait des choses pour la gloire.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

A false artist makes things for fame.

(The essence of things, 2004, p. 133, tr. Gale)

Un fals artist face lucrurile pentru glorie.

(tr. SGG)

(I. Ile) **Il y a des artistes qui travaillent pour tout le monde et il y [en] a qui ne travaillent que pour eux.***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 75)

There are artists who work for everybody and there are some who work only for themselves.

(tr. SGG)

Există artiști care lucrează pentru toată lumea și există alții care lucrează doar pentru ei înșiși.

(tr. SGG)

(I.llf) **Les artistes se sont asservis comme tant d'autres qui font un métier qui n'est pas leur et c'est ainsi qu'on a tué la joie de créer.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 65)

Artists became slaves, as so many others who carry on a trade which is not theirs, and that is how the joy of creating was killed.

(tr. SGG)

Artiștii s-au înrobit, ca atâția alții care fac o meserie

care nu este a lor, și astfel a fost ucisă bucuria de a crea.

(tr. SGG)

(I.lig) That is what we artists are here for... to reveal beauty.

(Hoffman, 1939, p. 53)

Notre raison d'être, en tant qu'artistes, c'est de révéler la beauté.

(tr. SGG)

Aceasta este menirea noastră, a artiștilor, să dezvăluim frumusețea.

(tr SGG)

(I.IIh) Un oiseau est entré un beau jour dans mon atelier. Il voulut en sortir, mais ne trouva plus son chemin et se cogna, désespéré, aux murs et aux vitres du vasistas. Un autre oiseau entra dans mon atelier, se reposa quelques instants sur un socle, puis s'envola, trouvant aisément la route qui mène au ciel. Avec les artistes, c'est pareil.

(Jianoti, 1963 a, p. 14)

One fine day a bird flew into my studio. It wanted to get out but lost its way and beat desperately against the walls and the glass of the transom. Another bird entered my studio, alighted for a few seconds on a pedestal, then flew away, finding its way back to the sky. It's the same with artists.

(Jianou, 1963 b, p. 14)

Într-o bună zi, o pasăre a intrat în atelierul meu. Când a vrut să iasă, nu și-a mai găsit drumul și s-a lovit, speriată, de geamuri și de pereți. O altă pasăre mi-a intrat în atelier, s-a odihnit o clipă pe un soclu și apoi și-a luat zborul, aflând firesc calea care duce spre cer. La fel se întâmplă și cu artiștii.

(Jicam, 1983, p. 122)

(I.IIi) Artistul nu-i un animal de lux, ci animal auster.

(Pandrea, 1976, p. 254)

L'artiste n'est pas un animal de luxe, mais un animal austère.

(tr. SGG)

The artist is not a luxury pet, but an austere being.

(tr. SGG)

1.12

Forma - La forme - Form

(1.12 a) Everything I de is seeking after form.

(Howe, 1949, p 124; Cf. Spear, 1969, p 21)

Tout ce que je fais est de rechercher la forme.

(Spear; în *L'Oiseau dans l'espace*, 2001, p. 35, tr. Tabart)

Caut forma în tot ce fac.

(Spear, 1976, p. 39, tr. Olos)

(1.12 b) Et cependant les jours, les années passent... je cherche la forme introuvée et fuyante...

(Vessereau, 1930, p. 123)

Meanwhile, days, years go by... I am seeking for the form not yet found, which shuns me.

(tr. SGG)

Între timp, zilele, anii trec... eu caut forma negăsită, care fuge mereu...

(tr. SGG)

(1.12 c) La forme et ses proportions équilibrées sont le grand Oui, par elles nous arrivons à nous connaître nous-même.

(Paleolog, 1947, p. 46)

Form and its balanced proportions are the great YES, through them we can get to know ourselves.

(tr. SGG)

Forma și proporțiile ei echilibrate reprezintă marele DA, prin ele ajungem să ne cunoaștem noi înșine.

(tr. SGG)

(1.12 d) I think a true form ought to suggest infinity. The surfaces ought to look as though they went on for ever, as though they proceeded out from

the mass into some perfect and complete existence.

(Anon, 1955, p. 88; Cf Spear, 1969, p 21)

Je pense qu'une vraie forme devrait suggérer l'infini. Les surfaces devraient avoir l'air d'exister pour toujours, comme si, sorties de la matière, elles poursuivaient une sorte d'existence complète et parfaite.

(Spear, în *L'Oiseau dans l'espace*, 2001, p. 35, tr. Tabart)

Cred că o formă adevărată ar trebui să sugereze înfinirea. Suprafețele ar trebui să arate ca și cum ar înainta veșnic, ca și cum ar pleca din masă într-o existență perfectă, completă.

(Spear, 1976, p. 39, tr. Olos)

(I.12 e) With this form I could move the universe.

(Foster, 1926 - Cf. *L'Atelier Brâncuși*, 1997, ill. p. 207)

Avec cette forme, je pourrais faire mouvoir l'univers.

(tr. SGG)

Cu această formă, aş putea mișca universul.

(tr. SGG)

(I.12 f) With only a little change în me I could take root and grow new forms, instead of cutting them in marble.

(Foster, 1926-Cf. *L'Atelier Brâncuși*, 1997, ill. p. 207)

En me changeant un peu, je pourrais m'enraciner et faire pousser de nouvelles formes, au heu de les tailler dans le marbre.

(tr. SGG)

O mică schimbare ar fi de ajuns ca să prind rădăcini și să înceapă să crească din mine forme noi, în loc să le cioplesc în marmură.

(Paleolog, 1996, p. 26)

(I.12 g) Résumer toutes les formes en une forme et la rendre vivante.

(Giedion Welcher, 1959 a, p. 25)

To unite all forms în one and give them life.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 25, tr. Jolas/Leroy)

A cuprinde toate formele într-una singură și a o face să trăiască.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 52, tr. Bușneag)

(1.12 h) I never seek to make what they call a pure or abstract form. [... J Those who take only the formula are impotent. They produce a void, a blown-out egg-shell, fragile and pretty. The egg, shell and substance is what is needed. Fulness and volume are necessary in order to give the shock of reality.

(Dudley, 1927, p. 126; Cf. Bach, 1987, p. 324)

Je n'ai jamais cherché à faire ce qu'on appelle une forme pure ou abstraite. [...] Ceux qui ne font qu'employer des recettes sont impuissants. Ils créent un vide, une coquille vidée de son contenu, fragile et belle. Alors que l'œuf a besoin et de la coquille et du contenu. Plénitude et volume sont nécessaires pour rendre le choc du réel.

(Dudley, în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 215, tr. Lemny)

Niciodată nu caut să fac ceea ce se numește o formă piuă sau abstractă. [...] Aceia care preiau numai formula sunt neputincioși. Produc un gol, o coajă de ou, golită, fragilă și drăguță. Ceea ce trebuie este însuși oul, cu coajă și conținut. Plinătatea și volumul sunt necesare pentru a da șocul realității.

(Dudley, în Paleolog, 1996, p. 53)

(I.12 i) Spiritualitatea formei, echilibrul precis, matematic, arhitectura, trebuie să le prețuim tot atât cât și materialele. Hedonismul materialelor e ultima mea preocupare și puțini o înțeleg.

(Iancti, 1926, p 3-Cf. Brezianu, 1998, p. 38, fig. 59)

La spiritualité de la forme, l'équilibre précis, mathématique, l'architecture, il faut les apprécier tout aussi que les matériaux. La beauté des matériaux est mon dernier souci et peu de gens le comprennent.

(tr. SGG)

The spirituality of form, the accurate, mathematical balance, architecture, should be valued as highly as we do the materials. The beauty of materials is my last concern and few understand it.

(tr. SGG)

1.13 **Frumosul - Le beau - Beauty**

(1.13 a) Le beau, c'est l'équité absolue.*

(This Quarter, 1925, p. 236; Integral, 1925 - Cf. Brezianu, 1998, p. 61, fig. 108; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 27, 218; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 66)

Beauty is absolute balance.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 219, tr. Jolas/Leroy)

Beauty is absolute equity.

(Geist, 1968, p. 170)

Frumosul este echitatea deplină.

(Giedion-Welcker, 1981, p.130, tr. Bușneag)

Frumosul este echitatea absolută.

(Jiami, 1983, p. 49)

(1.13 b) Le beau n'est pas le grandiose - le beau c'est l'équité absolue.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

Beauty is not the grandiose - beauty is absolute balance.

(tr. SGG)

Frumosul nu este grandiosul - frumosul este echitatea absolută.

(tr. SGG)

(1.13 c) Le beau c'est l'harmonie des différentes choses contraires. Plus les choses sont difficiles à reconcilier, plus le beau est grand.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

Beauty is the harmony of different opposite things.

The more difficult it is to reconcile things, the greater the beauty.

(tr. SGG)

Frumosul este armonia diferitelor lucruri opuse. Cu cât este mai greu să reconciliezi lucrurile, cu atât este mai mare frumosul.

(tr. SGG)

(I.13 d) Quand on est dans la sphère du beau on n'a pas besoin d'explications.*

(Hulten et al., 1986, p. 149 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

When one is in the sphere of the beautiful, no explanations are needed.

(Hidten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Când ești în sfera frumosului, n-ai nevoie de explicații.

(Recitindu-l pe Brâncuși, 2001, p. 7)

(1.13 e) Le beau n'appartient à personne - il est à tout le monde et chacun l'obtient selon ses forces.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 97)

Beauty belongs to no one - it belongs to all and every one gets it according to one's power.

(tr. SGG)

Frumosul nu aparține nimănui - este al tuturor și fiecare îl obține după puteri.

(tr. SGG)

(I.13 f) C'est le beau qui naît comme une plante et se développe selon sa destinée.*

(Hulten et al., 1986, p. 84; Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 64)

It's the beauty that grows like a plant and develops as it was meant to.

(Hulten et cd., 1987, p. 81, tr. ed. Egan)

Frumosul se naște ca o plantă și se dezvoltă conform destinului său.

(tr. SGG)

(I.13 g) Son atelier c'est le premier laboratoire du beau en soi.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 58)

His studio is the first laboratory of beauty in itself.

(tr. SGG)

Atelierul său este primul laborator al frumosului în sine.

(tr. SGG)

(I.13 h) La beauté change avec la civilisation - avant c'était la beauté physique. Maintenant les esprits cultivés demandent la force de la beauté spirituelle et qui est morale, complètement opposée à la beauté physique.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 65)

Beauty changes with civilisation. Before, it was physical beauty. Nowadays elevated minds require the power of spiritual beauty, which is moral, utterly opposed to physical beauty.

(tr. SGG)

Frumusețea se schimbă odată cu civilizația. Înainte era frumusețea fizică. Acum spiritele cultivate cer forța frumuseții spirituale, care este morală, complet opusă frumuseții fizice.

(tr. SGG)

(1.131) Pour goûter vraiment une beauté il faut qu'elle soit au moins le reflet de soi-même, sinon tout l'éclair.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 68)

To really enjoy a beauty, it should be at least the reflection of one's self if not the whole light.

(tr. SGG)

Pentru a gusta cu adevărat o frumusețe, trebuie să fie cel puțin reflectarea propriului eu, dacă nu întreaga fulgerare.

(tr. SGG)

(1.13 j) Lorsqu'on s'engage sur le chemin du beau, la chose devient comme ce château de conte de fée: plus on le voit près, plus il est loin.

(Hülfen et al., 1986, p. 121)

When one sets out upon the road to the beautiful, it becomes like that castle in a fairy tale: the closer it looks, the farther away it gets.

(Hülfen et al., 1987, p. 121, tr. ed Egan)

Când pornești pe drumul spre frumos, se întâmplă ca și cu acel castel din basme: cu cât îl vezi mai aproape, cu atât e mai departe.

(fr. SGG)

(1.13 k) People have always tried to express the beautiful, but they have tried in all faith tot de it through particular things. No one may get there until he comes outside of particular things and attains it through the thing itself, which is outside of him. It is like a funnel. We go in at the large end, into the midst of the diverse things that make up existence. We have to pass through all this by the small end of the funnel, to get out into the open, the essence.

(Dudley, 1927, p. 127; Cf. Bach, 1987, p. 325)

Les gens ont toujours essayé d'exprimer le beau, mais cela, et en toute bonne foi, par des choses singulières. Or, personne ne peut l'atteindre avant de sortir du particulier pour viser la chose elle-même, qui est extérieure à soi. C'est comme un entonnoir. Nous commençons notre chemin par la partie large de l'entonnoir, puis nous pénétrons au milieu des diverses choses qui constituent notre existence. Nous devons ensuite passer par la partie étroite de l'entonnoir, pour arriver à l'air libre, à l'essence.

(Dudley, în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 215, tr. Leinny)

Oamenii au încercat întotdeauna să exprime frumosul, dar au încercat cu cea mai bună credință să o facă prin lucrări individualizate. Nimeni nu poate ajunge la

frumos până ce nu iese din sfera lucrărilor individualizate și nu reușește prin însuși lucrul său, care se află în afara sa. Este ca o pâlnie. Începem călătoria prin partea largă a pâlniei, apoi pătrundem în mijlocul diverselor lucruri care constituie viața. Trebuie să trecem apoi prin partea îngustă a pâlniei, pentru a ajunge afară, la esență.

(Dudley, în Paleolog, 1996, p. 54)

(1.131) What is so glorious as the privilege that man enjoys of being alive, and being able to see and discover beauty all about him!

(Hoffman, 1939, p. 53)

Quoi de plus admirable que le privilège don't jouit l'homme, d'être vivant et de pouvoir contempler et découvrir le beau qui l'entoure!

(tr. SGG)

Ce poate fi mai minunat decât privilegiul de care se bucură omul, de a fi viu și de a fi în stare să vadă și să descopere frumosul din jurul său!

(tr. SGG)

(I.13 m) Beauty is absolute justice.

(Dudley, 1927, p. 124; Cf. Bach, 1987, p. 323)

Le beau, c'est la justice absolue.

(tr. SGG)

Frumosul e dreptatea absolută.

(Dudley, în Paleolog, 1996, p. 52)

1.14 Opera de artă - L'œuvre d'art - The work of art

(I.14 a) L'art fait naître les idées, il ne les représente pas, ce qui veut dire qu'une œuvre d'art vraie naît intuitivement sans raison préconçue, car elle est la raison elle-même et on ne peut pas expliquer apriori.*

(Hulten et al., 1986, p. 94 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p.

72)

Ai t generates ideas. It doesn't reprezint them -

which means that a true work of art comes into being intuitively, without preconceived motives, because it is the motive and there can be no accounting for it a priori.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Arta dă naștere ideilor, ea nu le reprezintă, ceea ce înseamnă că o adevărată operă de artă se naște intuitiv fără rațiune preconcepută, căci ea este rațiunea însăși și nu poate fi explicată a priori.

(tr. SGG)

(I.14 b) Ce n'est pas par la manière don't une œuvre est faite que nous devons la juger, mais par ce qu'elle contient.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

A work [of art] should not be judged by the way it is done but by its contents.

(tr. SGG)

O operă [de artă] nu trebuie judecată după felul în care este făcută ci după ceea ce conține.

(tr. SGG)

(1.14 c) L'œuvre d'art exprime justement ce qui n'est pas soumis à la mort. Mais elle doit le faire dans une forme qui soit un témoignage de l'époque dans laquelle vit l'artiste.

(Jianou „1963 a, p. 18)

The work of art expresses precisely those things which do not die. It must do so, however, in a form which bears witness to the artist's own era.

(Jianou, 1963 b, p. 18)

Opera de artă exprimă tocmai ceea ce nu e supus morții. Ea trebuie să fie creată însă într-o formă care să însemne o mărturie a vremii în care a trăit artistul.

(Jiami, 1983, p. 158)

(I.14 d) Il faut que la vie individuelle soit résorbée dans la pensée universelle pour que la beauté d'une œuvre devienne sensible à tout le monde.

(Zen'os, 1934, p. 83; Cf Bach, 1987, p. 330)

The individual existence should be resorbed in the universal thought, so that the beauty of a work could be obvious to everybody.

(tr. SGG)

E nevoie ca viața individuală să fie resorbită în gândirea universală, pentru ca frumusețea unei opere să devină evidentă pentru toată lumea.

(tr. SGG)

(I.14 e) A work of plastic art must have beauty and rhythm, and be a complete composition from every point of view.

(Hoffman, 1939, p. 51)

Une œuvre d'art plastique doit avoir beauté et rythme et être une composition complète de tous points de vue.

(tr. SGG)

O operă de artă plastică trebuie să aibă frumusețe și ritm și să fie o compoziție completă din toate punctele de vedere.

(tr. SGG)

1.15 **Sculptura - La sculpture - Sculpture**

(1.15 a) Une sculpture bien faite doit avoir le don de guérir celui qui la regarde.

(Jianou, 1963 a, p. 17).

A well-made sculpture should have the power to heal the beholder

(Jianou, 1963 b, p. 17)

O sculptură bine făcută trebuie să aibă darul de a-l vindeca pe cel care o privește.

(Jicam, 1983, p. 156)

(I.15 b) Sculpture must be lovely to touch, friendly to live with, not only well made.

(Hoffman, 1939, p. 53)

Il ne suffit pas qu'une sculpture soit bien faite - elle doit être agréable au toucher et facile à vivre au près

d'elle.

(tr. SGG)

Nu ajunge ca o sculptură să fie bine făcută – trebuie să-ți placă s-o atingi și să-ți fie ușor să trăiești în preajma ei.

(tr. SGG)

(I.15 c) **Mais la sculpture, c'est de l'eau, de l'eau.**

(Spaventa G, 1966, în Geist, 1968, p. 164)

But sculpture is water, water.

(tr. SGG)

Dar sculptura este apă, apă.

(tr. SGG)

(I.15 d) **Every sculpture is a form în motion.**

(Matisse-Momuer, 1949 - 50, în Bach, 1987, p. 225)

Toute sculpture est une forme en mouvement.

(tr SGG)

Orice sculptură e o formă în mișcare.

(tr. SGG)

(I.1 se) **Les imitations en plastique sont des cadavres.***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 62)

Imitations in plastic art are corpses.

(tr. SGG)

Imitațiile în plastică sunt cadavre.

(tr. SGG)

(I.15 f) **Les hommes nu-s dans la plastique ne sont pas si beaux que les crapauds.**

(This Quarter, 1925, p. 236; Integral, 1925 - Cf. Brezicom, 1998, p. 61, fig. 108; Giedionr Welcker, 1959 a, p. 218)

Sculptured nude bodies are less sightly than toads.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 219, tr. Jolas /Leroy)

Nudurile în sculptură sunt mai puțin frumoase decât

broaștele râioase.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag)

(I.15 g) Naturalitatea în sculptură este gândirea alegorică, simbol și sacralitate, sau căutarea esențelor ascunse în material, iar nu reproducerea fotografică a aparențelor exterioare.

(Pandrect, 1976, p. 262)

Le naturii en sculpture consiste dans la pensée allégorique, symbole et sacralité, ou dans la recherche des essences cachées dans les matériaux; et non pas dans la reproduction photographique des apparences extérieures.

(Lemny, în Leda, 1998, p. 40)

The natural în sculpture is allegoric thinking, the symbol and the sacred, or the search for the essences hidden in the material, and not the photographic reproduction of external appearances.

(tr. SGG)

II

**BRÂNCUȘI DESPRE METODELE ȘI MATERIALE
BRÂNCUȘI SUR LES MÉTHODES ET LES
MATÉRIAUX**

BRÂNCUȘI ON METHODS AND MATERIALS

IL 1 Cioplirea directă - La taille directe - Direct carving

(Îl.1a) La taille directe, c'est le vrai chemin vers la sculpture, mais aussi le plus mauvais pour ceux qui ne savent pas marcher. Et à la fin, taille directe ou indirecte, cela ne veut rien dire, c'est la chose faite qui compte.*

(This Quarter, 1925, p. 235; Integral, 1925 - Cf. Breziatm 1998, p. 61, fig. 108; Giedion Welcker, 1959 a, p. 218; Hulten et al., 1986, p. 68 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fss;

Brâncuși inedit, 2004, p. 61 fss)

Direct cutting is the true road to sculpture, but also the most dangerous for those who don't know how to walk.

And in the end, direct or indirect, cutting means nothing, it is the complete tiling that counts.

(Brummer Gallery Catalogue, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133)

Direct cutting in the chosen material is the true road to sculpture but it is also the worst road for those who do not know the way. But whether by direct or indirect cutting it is the accomplished thing that counts.

(Wildenstein Galleries Catalogue, 1926 - Cf Hulten et al., 1987, ill. p. 172)

Direct carving is the true road to sculpture, but also the worst for those who do not know how to walk. And in the end, it doesn't matter whether the carving is direct or indirect. It's the work itself that counts.

(Hulten et al., 1987, p. 68, tr. ed. Egan)

Cioplirea directă - iată adevăratul drum către sculptură, dar și cel mai periculos pentru cei ce nu știu să meargă. Dar cioplire directă sau indirectă, nu acesta e esențialul, important este lucrul înfăptuit.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușnecig)

(Îl.lb) L'œuvre d'art exige une grande patience et surtout une lutte acharnée contre les matériaux. On ne peut mener à fond cette lutte que si l'on travaille à la taille directe. Le modelage, c'est plus facile, on peut revenir, corriger, ajouter, changer, tandis que la taille directe exige une confrontation sans merci entre l'artiste et les matériaux qu'il doit asservir. Et la, il faut du métier! Au fond, quand on pense bien, il n'y a pas eu de grands artistes, il n'y a eu que d'admirables artisans en sculpture. Et la déchéance de cet art a commencé avec l'abandon de la taille directe qui permettait au sculpteur de remporter, avec chacune de ses œuvres, sa propre victoire sur les matériaux.

(Jianou, 1963 a, p. 15)

The work of art demands great patience and, above all, a determined struggle against the medium. This

struggle can be fully maintained only in the carving process. Modelling is easier; you can revise, correct, add, or change, whereas carving means a pitiless confrontation between the artist and the medium to be mastered. This demands craftsmanship! Actually, when you really think about it, sculpture has produced, not great artists, but admirable craftsmen. And its decline began with the abandoning of carving, which had enabled the sculptor to win, with each successive work, his own victory over the medium.

(Jianou, 1963 b, p. 15)

Opera de artă cere o mare răbdare și mai ales o luptă înverșunată cu materia. Nu poți duce la bun sfârșit această luptă decât prin cioplire. Modelajul e mai ușor, îți îngăduie să revii, să corectezi, să adaugi, să schimbi, pe când cioplitul înseamnă o confruntare definitivă, fără reveniri, între artist și materialul pe care trebuie să-l stăpânească. Și pentru asta, e nevoie de mult meșteșug! Dacă ne gândim bine, ne dăm seama că în sculptură, n-au existat mari artiști, care să nu fi fost și admirabili meșteșugari. Și decadența sculpturii a început odată cu abandonarea cioplitolui, care-i oferea artistului posibilitatea să obțină, cu fiecare operă, o victorie asupra materiei.

(hami, 1983, p. 111)

II.2   **Polisarea - Le poli - High polish**

(Îl.2 a) Le poli c'est une nécessité que demandent des formes relativement absolues de certaines matières. Il n'est pas obligatoire, même il est très nuisible pour certaines autres formes.*

(Hulten et al., 1986, p. 68 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 61 fss)

High polish is a necessity which certain approximately absolute forms demand of some materials. It is not always appropriate, it is even very harmful for certain other forms.

(Brunner Gallery Catalogue, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133)

Polish is a necessity to the relatively absolute forms of certain materials. It is not obligatory and is even harmful to certain other forms.

(Wildenstein Galleries Catalogue, 1926 - Cf. Halten et al., 1987, ill. p. 68)

High polish is a necessity that relatively absolute forms demand of certain materials. It is not obligatory for other forms and is even harmful.

(Halten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egon)

Polisarea este o necesitate pe care forme relativ absolute o impun anumitor materiale. Nu este obligatorie, este chiar foarte dăunătoare pentru anumite alte forme.

(tr. SGG)

(Îl.2 b) Le poli c'est une nécessité que demandent des formes relativement absolues de certaines matières. Il n'est pas obligatoire, même il est très nuisible pour ceux qui font du bifteck.

(This Quarter, 1925, p. 235; Integral, 1925 - Cf. Brezianu, 1998, p. 61, fig. 108; Giedion-Welcker, 1959 a, p.218)

High polish is a necessity which certain approximately absolute forms demand of some materials. It is not always appropriate, it is even very harmful for those who think only of their *biftek* sculpture.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 219, tr. Jolas/Leroy)

Polisajul este o necesitate reclamată de formele relativ absolute ale anumitor materiale. Nu este obligatoriu și poate deveni chiar vătămător pentru cei care fac bifteck.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag)

Polisarea este o cerință a formelor relativ absolute ale anumitor materiale. Ea nu este obligatorie și poate fi chiar dăunătoare e pentru aceia care sculptează biftekuri.

(Jianu, 1983, p. 110)

(Îl.3 a) La simplicité n'est pas un but dans l'art, mais on arrive à la simplicité malgré soi, en s'approchant du sens réel des choses.*

(This Quarter, 1925, p. 235; Integral, 1925 - Cf Brezianu 1998, p. 61, fig. 108; Giedion Welcker, 1959 a, p. 219; Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fss; Brâncuși inedit, p. 61 fss)

Simplicity is not an end in art, but one arrives at simplicity in spite of oneself, in approaching the real sense of things.

(Brunner Gallery Catalogue, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133; Giedion Welcker, 1959 b, p. 220)

Simplicity is not an end in art. One arrives at it in spite of oneself when one approaches the reality of things.

(Wildenstein Galleries Catalogue, 1926 - Cf. Hniten et cd., 1987, ill. p. 172)

Simplitatea nu este un țel în artă, dai' ajungi fără voie la ea, pe măsură ce te apropii de sensul real al lucrurilor.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag)

(Îl.3 b) Simplitatea nu e o țintă în artă, dar ne apropiem de simplitate cu cât ne apropiem de sensul real al lucrurilor.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 44)

La simplicité n'est pas un but dans l'art, mais on s'approche de la simplicité en s'approchant du sens réel des choses.

(tr. SGG)

Simplicity is not a goal in art, but we approach simplicity as we approach the real sense of things.

(tr. SGG)

(Îl.3 c) La simplicité c'est la complexité elle-même et il faut se nourrir de son essence pour connaître sa valeur.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fss; Brâncuși

inedit, 2004, p. 61 fis)

Simplicity is complexity itself, and one has to be nourished by its essence **in order** to understand its value.

(Bruiiuner Gallery Catalogue, 1926-Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133)

Simplitatea este complexitatea însăși și trebuie să ne nutrim de esența ei ca să-i cunoaștem valoarea.

(tr. SGG)

(Îl.3 d) La simplicité c'est la complexité résolue.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fis; Brâncuși inedit, 2004, p. 61 fis)

Simplicity is complexity resolved.

(Continuity, 1945; Cf. Bach, în Bach et al., 1995, p. 23)

Simplitatea este complexitatea rezolvată.

(tr. SGG)

(Îl.de) Simplicitatea este complexitatea rezolvată și ca să o pricepem ar trebui să ne nutrim de ea însăși.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 44)

La simplicité c'est la complexité résolue et pour la comprendre il faudrait nous nourrir d'elle-même.

(tr. SGG)

Simplicity is complexity resolved and to understand it we should be nourished by itself.

(tr. SGG)

(Îl.3 f) Ilya deux simplicités; l'une est sœur de l'ignorance et l'autre de l'intelligence. La sœur de l'intelligence est la complexité elle-même; la sœur de l'ignorance est la bêtise elle-même aussi en même-temps.*

(Hulten et al., 1986, p. 177; Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 63)

There are two kinds of simplicity. One is the sister of ignorance, the other of intelligence. The sister of intelligence is complexity itself; the sister of ignorance is

at the same time stupidity itself.

(Hulten et al., 1987, p. 177, tr. ed. Egan)

Există două feluri de simplitate; una este soră cu ignoranța, iar cealaltă cu inteligența. Sora inteligenței este complexitatea însăși; sora ignoranței este totodată și prostia însăși.

(tr. SGG)

(Îl.3 g) Cette simplification n'est pas un but dans l'art. On y arrive malgré soi en voulant faire des choses réelles qui ne soient pas la carcasse que nous voyons, mais ce qu'elle nous cache.

(Hulten et al., 1986, p. 124)

This simplification is not what one aims at in art. One achieves it unintentionally as one tries to make real tilings that are not the carcass we see but what it hides from us.

(Hulten et al., 1987, p. 124, tr. ed. Egan)

Simplificarea nu este un scop în artă. Se obține neintenționat, pe măsură ce încerci să faci lucruri reale, care nu sunt carcasa pe care o vedem, ci ceea ce aceasta ascunde de noi.

(tr. SGG)

II.4   Materia - La matière - Matter

(Îl.4 a) Chaque matière a son individualité propre que nous ne pouvons pas détruire à notre guise mais seulement lui faire parler sa propre langue.*

(Hulten et al., 1986, p. 110 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 86 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 61 fss)

Every substance has its own individuality, that we cannot destroy as we please, but we can only make it speak with its own language.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Fiecare materie are individualitatea sa proprie, pe care n-o putem distruge după bunul nostru plac, ci numai s-o facem să vorbească propria sa limbă.

(Recitindu-l pe Brâncuși, 2001, p. 7)

(ÎI 4 b) L'âme du sculpteur doit s'accorder à l'âme de la matière. Bien souvent le sculpteur insuffisamment doué en vient à étouffer dans les vertus secrètes du marbre, de la Pierre et du bronze, l'âme même de la matière et il continue à travailler dans une simple matière morte.

(Han, 1965 a, p. 129).

The sculptor's soul must harmonize with the soul of the matter. Often, in the inmost depth of marble, stone or bronze, an insufficiently gifted sculptor might, by an effort, kill the soul of the matter, and continue to work in a mere inanimate substance.

(Han, 1965 b, p. 121)

Sufletul sculptorului trebuie să se armonizeze cu sufletul materiei. Se întâmplă adesea ca un sculptor lipsit de har să înăbușe în virtuțile secrete ale marmurei, pietrei și bronzului chiar sufletul materiei și să lucreze în continuare într-o simplă materie moartă.

(tr. SGG)

(ÎI.4 c) Trebuie să te faci prieten cu materia, să o faci să vorbească în sensul binelui și al frumosului.

(Medianii, 1930, p. 3)

Il faut devenir l'ami de la matière, la faire parler dans le sens du bien et du beau.

(tr. SGG)

One should make friends with matter, make it speak for the benefit of the good and the beautiful.

(tr. SGG)

II.5 Materialul - Le matériau - The material

(11.5 a) [Brouillon de lettre à Quinn, déc. 1918] Ce n'est pas de ma faute si je fals le bois autrement que les pierres, les pierres autrement que les marbres, et les marbres autrement que les bronzes et ainsi de suite. C'est que je ne peux pas dire avec un marbre ce que je peux dire avec un bois et avec un bois ce que je peux dire avec un marbre et ainsi de suite avec

les autres matières. [...] Ainsi vous saurez que le bois autant que le marbre ne sont d'aucune manière le résultat d'un hasard, mais celui d'un très grand et très long travail et d'un souci d'équité absolu.*

(Hulten et al., 1986, p. 121)

[Draft letter to Quinn, Dec. 1918] I am not to blame if I do not handle wood the way I do stone, or stone the way I do bronze, and so forth. It's just that I cannot say with a block of marble what I can with a piece of wood, or with a piece of wood what I can with a block of marble, and so on with other materials. [...] Se, you will understand that wood [sculpture], or for that matter marble [sculpture], is by no means the result of a fluke; it comes from very hard and very long work and from a concern for absolute impartiality.

(Hulten et cd., 1987, p. 121, tr. ed. Egan)

[Ciornă de scrisoare pentru Quinn, dec. 1918] Nu sunt eu de vină că lucrez lemnul altfel decât piatra, piatra altfel decât marmura, și marmur a altfel decât bronzul și așa mai departe. Asta deoarece nu pot spune cu o marmură ceea ce pot spune cu lemnul și cu lemnul ceea ce pot spune cu marmura și așa mai departe cu celelalte materiale. [...] Veți ști deci că lemnul ca și marmura nu reprezintă nicidecum rezultatul unei întâmplări, ci al unei trude îndelungate și al unei preocupări de echitate absolută.

(tr. SGG)

(Îl.5 b) You cannot make what you want to make, but what the material permits you to make. You cannot make out of marble what you would make out of wood, or out of wood what you would make out of stone.

(Dudley, 1927, p 124; Cf. Bach, 1987, p. 322 - 323)

On ne peut pas faire ce que l'on veut, mais ce que le matériau permet. On ne peut pas faire en marbre ce qu'on voudrait réaliser en bois, ou en bois ce que l'on voudrait

réaliser en Pierre.

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 214, tr. Lemny)

Nu poți să faci ceea ce vrei să faci, ci numai ce îți permite materialul. Nu poți face din marmur a ceea ce ai face din lemn, sau din lemn ceea ce ai face din piatră.

(Dudley, în *Pedeolog*, 1996, p. 51)

(Îl.5 c) Each material has its own life, and one cannot without punishment destroy a living material to make a dumb senseless thing. That is, we must not try to make materials speak our language, we must go with them to a point where others will understand their language.

(Dudley 1927, p. 124; Cf. Bach, 1987, p. 323)

Chaque matériau a sa vie propre, et l'on ne peut détruire une matière vivante pour la transformer en une chose muette et inerte, sans être puni. C'est-à-dire que nous devons, non tenter de prêter notre langage aux matériaux, mais faire en sorte que les autres puissent comprendre leur propre langage.

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 214, tr. Le mm)

Fiecare material își are propria sa viață și nu poți să distrugi nepedepsit un material viu pentru a face un lucru mut, fără viață. Adică nu trebuie să încercăm să facem materialele să vorbească limba noastră, trebuie să mergem cu ele până la un punct unde alții le vor înțelege limba.

(Dudley, în *Paleolog*, 1996, p. 51)

(Îl.5 d) The art of the sculptor is to call out the life of the material he is handling, never to dictate to it.

(Dudley, 1927, p. 124; Cf. Bach, 1987, p. 322)

L'art du sculpteur est de faire naître la vie du matériau même, jamais de la lui imposer.

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 214, tr. Lenuty)

Arta sculptorului este de a scoate la iveală viața materialului căruia îi dă formă, niciodată de a dicta acestuia.

(Dudley, în *Paleolog*, 1996, p. 51)

II.6

Lemnul - Le bois - Wood

(Îl.6 a) [*Brouillon de lettre à P ach*, 4 oct. 1916] Je ne voudrais pas qu'on prenne les choses pour des imitations d'antique - car je n'ai pas pensé du tout à cela - j'ai voulu seulement mettre en valeur la beauté de ces bois que j'aime beaucoup et j'ai construit avec comme si j'avais pu construire avec du neuf.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 111)

[*Letter to Pack*, 4 Oct. 1916] I would not wish for these works to be taken as antique imitations, for I do not think of them at all that way - I desired only to show to advantage these old woods that I love so dearly, and I have worked with them just as I would work with new.

(Temkin, în *Bach et al.*, 1995, p. 132; Cf. *Quinn Collection*, NYPL)

[*Scrisoare lui Pach*, 4 oct] N-aș vrea ca aceste lucruri să fie luate drept imitații de antic - căci nu m-am gândit deloc la așa ceva - am vrut doar să pim în valoare frumusețea acestor lemne pe care le iubesc mult și am lucrat cu ele ca și cu unele noi.

(tr. SGG)

(11.6 b) Lemnul este o admirabilă sculptură naturală.

(Pandrea, 1945, p. 166)

Le bois est une admirable sculpture naturelle.

(tr. SGG)

Wood is a wonderful natural sculpture.

(tr. SGG)

(Îl.6 c) Un bois n'est il pas prêt à devenir une œuvre? il suffirait de le couper juste pour en faire une sculpture.

(Hulten et al., 1986, p. 98)

Isn't a piece of wood ready to become a work of art?
To turn it into a sculpture, all you have to do is cut it right.

(Hulten et al., 1987, p. 98, tr. ed. Egan)

Lemnul nu e pregătit să devină operă de artă? E
suficient să-l tai cum trebuie ca să-l transformi într-o
sculptură.

(tr. SGG)

II.7 Stejarul - Le chêne - The oak

**(ÎI.7 a) Gândește-te că stejarul din fața ta este
un bunic înțelept și sfătos. Vorba dălții tale trebuie
să fie respectuoasă și iubitoare. Numai astfel îl poți
mulțumi.**

**(Constantinescu, 1930; Cf. Carte de inimă
pentru Brâncuși, 1976, p. 66)**

Imagine-toi que le chêne devant toi est un vieillard
sage et disert. La parole de ton ciseau doit être pleine de
respect et d'affection. C'est la seule façon de le contenter.

(tr. SGG)

Fancy that the oak in front of you is a wise and
eloquent old man. The speech of your gouge should be
respectful and affectionate. This is the only way to gratify
him.

(tr. SGG)

II. 8 Piatra - La Pierre - Stone

(ÎI.8 a) Faire chanter [la Pierre] pour l'humanité!

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 40)

To make [stone] sing for mankind!

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 40, tr. Jolas/Leroy)

Să faci [piatra] să cânte pentru umanitate!

(Giedion-Welcker, 1981, p. 87, tr. Bușneag)

**(11.8 b) Les pierres aussi sont tout d'un coup
malicieuses.**

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 199)

Stone too had an unexpected kind of malice.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 199, tr. Jolas/Leroy)

Piatra dă dovadă de perfidii neașteptate.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 101, tr. Bușneag)

III

BRÂNCUȘI DESPRE PROIECTELE SALE BRÂNCUȘI SUR SES PROJETS BRÂNCUȘI ON HIS PROJECTS

III.1

Coloana - La colonne - The column

(III.1a) I would like to make my column în Central Park. It would be greater than any building, three times higher than your obelisk în Washington, with a base correspondingly wide - sixty meters or more. It would be made of metal. În each pyramid there would be apartments, and people would live there, and on the very top I would have my bird - a great bird posed on the tip of my infinite column.

(Merrill, 1926, p. 4E; Cf. Bach, 1987, p. 319)

J'aimerais installer ma *Colonne* dans Central Park. Elle serait plus grande que toute autre construction, trois fois plus grande que votre obélisque de Washington, avec une base d'une largeur correspondante (soixante mètres ou plus). Elle serait en métal. Dans chaque pyramide il y aurait des appartements, où les gens pourraient vivre, et, tout en haut, je mettrais mon oiseau, un immense oiseau en équilibre sur le faîte de ma *Colonne infinie*.

(Geist, în *La Colonne sans fin*, 1998, p. 26, tr. Lemny /Tabart)

Mi-ar plăcea să-mi fac Coloana în Central Park. Ar fi mai mare decât orice altă construcție, de trei ori mai mare decât obeliscul vostru din Washington, cu o bază de lățime corespunzătoare - șazeci de metri sau peste. Ar fi făcută din metal. În fiecare piramidă ar exista apartamente și oamenii ar locui acolo, iar sus de tot mi-aș pune pasărea - o pasăre imensă în echilibru pe vârful coloanei mele infinite.

(tr. SGG)

(III. lb) Proiect de coloane care, mărite, vor sprijini bolta cerului.*

(Geist; în *La Colonne sans fin*, 1998, p. 24, tr. Lemny /Tabart)

Project of columns which, when enlarged, will support the arch of the firmament.

(Brunner Gallery Catalogue, 1933 - 34 - Cf. Lenut, în *Brâncuși & Duchamp*, 2000, fig. 31, p. 49)

Proiect de coloane care, mărite, vor sprijini bolta cerului.

(tr. SGG)

(III. Ic) I have already begun the étude for the „Endless Column”, which I imagine as being 400 metres in height. If it can be done in polished oxidized [sic] steel, it will be one of the marvels of the world.

(Geist, 1974 b, p. 9)

J'ai commencé déjà l'étude pour la *Colonne sans fin* que j'imagine haute de 400 mètres. Si elle pouvait être réalisée en acier oxydable [sic] poli, elle serait une des merveilles du monde.

(Geist, în *La Colonne sans fin*, 1998, p. 27, tr. Lemny /Tabart)

Am început deja studiul pentru „Coloana fără sfârșit”, pe care mi-o închipui înaltă de 400 metri. Dacă ar putea fi făcută din oțel oxidat [sic] polisat, ar fi una din minunile lumii.

(tr. SGG)

(III. Id)[Brouillon de télégramme à Scalpendi, 5 novembre 1933]Ajoutez au titre de la colonne du baiser - partie du projet du temple de l'amour.

(L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 199)

[Add to the title of the Column of the Kiss -] Part of project for the Temple of Love.

(Bruner Gallery Catalogue, 1933 - 34 - Cf. Lemny, în *Brâncuși & Duchamp*, 2000, fig. 31, p. 49)

[Ciornă de telegramă pentru Scalpendi, 5 noiembrie 1933] Adăugați la titlul coloanei sărutului - parte a proiectului pentru templul iubirii.

(tr. SGG)

III.2 Pasărea - L'Oiseau - The bird

(III.2 a) L'Oiseau dans l'espace-Projet d'Oiseau qui, agrandi, emplira le ciel.*

(L'Oiseau deus l'espace, 2001, p. 91)

Bird în Space - Project of bird which, when enlarged, will fill the sky.

(Brunner Gallery Catalogue, 1933 - 34 - Cf. Lemny, în Brâncuși & Duchamp, 2000, fig. 31, p. 49)

Pasăre în spațiu - Proiect de pasăre care, mărită, va umple cerul.

(tr. SGG)

(III.2 b) Je vois cel Oiseau très loin, à cent kilomètres, d'une dimension telle qu'il emplisse la voûte du ciel.

(Vesserean, 1930, p. 121)

I see this Bird at a great distance, one bundled kilometers away, and so big that it could fill the sky.

(tr. SGG)

Văd Pasărea aceasta la mare depărtare, la o sută de kilometri, și atât de mare încât ar umple bolta cerească.

(tr. SGG)

(III.2 c) O „Pasăre măiastră” uriașă, asemeni statuii libertății din New York, așezată într-una din marile piețe ale Capitalei, [...] ar vesti la distanțe mari în tăria cerului bucuria sufletului descătușat de materie.

(Riegler-Dinu, 1938, p. 2)

Une „Maïastra” géante, comme la statue de la liberté de New York, élevée dans une des grandes places publiques de Bucarest, [...] annoncera à grande distance et au firmament la joie de l'esprit affranchi de la matière.

(tr. SGG)

A giant „Măiastra”, like the Statuie of Liberty în New York, erected în one of Bucharest’s main public places, [...] would herald from afar to the firmament the joy of soul liberated from matter.

(tr. SGG)

(III.2 d) **Imaginez [...] que l’on s-avisa un jour d’élever sur une place immense L’Oiseau d’or, grand et élancépeut-être jusqu’au cielimaginez alors quelle serait la frénésie de toute une foule qui danserait autour de ce soleil nouveau.**

(Hulten et al., 1986, p. 208)

Imagine if [...] people took it into their heads one day to erect on a vast square a tall, sleek Bird *în Space* – perhaps right up to the sky. Then imagine the frenzy of a whole through dancing about this new sun.

(Hidten et al., 1987, p. 208, tr. ed. Egan)

Închipuiți-vă [...] că într-o bună zi oamenii s-ar hotărî să ridice într-o piață imensă *Pasărea de aur, mare și zveltă* – poate până la cer –, închipuiți-vă atunci frenezia mulțimii care ar dănuți în jurul acestui nou soare.

(tr. SGG)

III. 3 Monumente - Monuments - Monuments

(III.3 a) **[Brouillon de lettre à Cendrars, 1921] Les gens de mon village veulent un monument pour leur héros tombés à la guerre qui soit fait par moi, et tout de suite.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 176)

[Draft letter to Cendrars, 1921] The people în my village want a monument for their heroes killed în action during the war, to be made by me as soon as possible.

(tr. SGG)

[Ciornă de scrisoare către Cendrars, 1921] Oamenii din satul meu vor un monument pentru eroii lor căzuți în război, pe care să-l fac eu neîntârziat.

(tr. SGG)

(III.3 b) încă de acum opt ani e vorba ca să lucrez un monument al eroilor pentru satul meu natal din Gorj. Există două comitete care nici până acum n-au căzut de acord.

(Boz, 1930, p. 3)

Depuis huit ans déjà, il est question que j'érige un monument pour les héros, dans mon village natal de Gorj. Il y a deux comités qui ne se sont pas mis d'accord jusqu'à présent.

(tr. SGG)

For eight years now, the thing is that I am to erect a monument for the heroes, in my native village of Gorj. There are two committees which could not agree so far.

(tr. SGG)

(III.3 c) [Ciornă de scrisoare către Tomescu, 16 feb. 1931] Dacă mi se dă libertate deplină și timp de ajuns, ar fi pentru mine ca o datorie de mulțumire pentru spiritul lui Caragiale. (îți aduci aminte cum așteptam cu nerăbdare ca s-apară un articol de el?!) în ceea ce privește suma pentru executare, nu pot să-mi dau sama fără să fac un proiect, pentru care îmi trebuie un plan sumar de lărgimea locului unde se ridică monumentul și ce este clădit împrejur.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 412 - 413)

[Brouillon de lettre à Tomescu, 16 Fév. 1931] Și l'on me laisse une liberté totale et assez de temps aussi, je me devrais d'immortaliser l'esprit de Caragiale.

(Te rapelles-tu l'impatience avec laquelle nous attendions autrefois la parution de ses articles?) [Quant au montant de l'exécution, je ne peux me rendre compte sans faire un projet, pour lequel] J'ai besoin d'un plan sommaire où figurent les dimensions de l'emplacement et les bâtiments qui l'entourent.

(Hulten et al., 1986, p. 199)

[Draft letter to Tomescu, 16 Feb. 1931] If I am given a completely free hand, as well as sufficient time, it behooves me to immortalize the spirit of Caragiale. Do you

remember how eagerly in the old days we looked forward to the publication of his articles? As for the money this project requires, I could not estimate the total amount without first drawing up a preliminary design, and to do that I need a schematic diagram that shows the dimensions of the site and the surrounding buildings.

(Hulten et al., 1987, p. 199, tr. ed. Egan)

(III.3 d) Am făcut o machetă: de fapt terminasem întreaga lucrare. Haret fusese un izvor de apă vie pentru țărănime și pentru luminătorii ei - învățătorii. M-am gândit să fac o fântână arhaică și stilizată pentru una din piețele Bucureștiului. O fântână reală, cu apă pentru călătorii însetați.

(Palidrea, 1945, p. 161)

J'ai fait une maquette: d'ailleurs j'avais terminé tout. Haret avait été une source d'eau vive pour les paysans et leurs éducateurs - les instituteurs. J'ai pensé faire une fontaine, une fontaine archaïque et stylisée pour l'une des places de Bucarest. Une vraie fontaine avec de l'eau pour les voyageurs assoiffés.

(tr. SGG)

I made a model: in fact I finished all the work. Haret was a source of lifegiving water for the peasants and their educators. I was thinking of making a well, a stylized and archaic well for a plaza în Bucharest, a real fountain with water for thirsty travellers.

(Balas, 1987, p. 42)

(III.de) Mai vrednică de neuitarea cuvenită lui Haret ar fi fost o formă pură care să încante ochiul privitorului, monument care odată cu bucuria contemplării lui să fie și o pomenire a aceluia în cinstea căruia îi este ridicat.

La noi la țară, oamenii ridică în amintirea lui Ion câte o fântână și Ion este astfel mai vrednic pomenit de-a lungul anilor decât dacă i s-ar arăta chipul în piatră.

(Coniarnescu, 1972, p. 254)

Une forme pure aurait été plus apte à évoquer Haret, tout en charmant l'œil du spectateur et en glorifiant la mémoire de l'homme pour lequel le monument est érigé. Dans nos villages, les gens font une fontaine à la mémoire de Ion et c'est une meilleure façon de l'évoquer durant les années que si on le sculpte en Pierre.

(tr. SGG)

A pure form would be more likely to enchant the eye of the onlooker and hence honor the memory of the man to whom it was erected [*Haret*].

In our villages, people build a fountain to the memory of Ion and Ion is more effectively evoked throughout the years than if his portrait had been carved in stone.

(Varia, 1995, p. 271, tr. Vandoyer)

BRÂNCUȘI DESPRE SCULPTURILE SALE BRÂNCUȘI SUR SES SCULPTURES BRÂNCUȘI ABOUT HIS SCULPTURES

IV. 1 Sculpturile lui Brâncuși - Les sculptures de Brâncuși - Brâncuși's sculptures

(IV.la) În sculptură - cea mai desăvârșită exprimare a Dorului românesc.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 43)

Dans la sculpture - la plus parfaite expression du 'Dor' roumain.

(tr. SGG)

In sculpture it is the most consummate expression of the Romanian 'Dor'.

(tr. SGG)

(IV. lb) Il ne faut pas respecter mes sculptures. Il faut les aimer et avoir envie de jouer avec elles.

(Jianou, 1963 a, p. 65)

My sculptures shouldn't be respected. They should be loved and played with.

(Jianou, 1963 b, p. 65)

Sculpturile mele nu trebuie să fie respectate, ci iubite. Trebuie să-ți vină să te joci cu ele.

(hanii, 1983, p. 114)

(IV. Ic) Quelle joie pour les enfants si, un matin, en allant jouer dans le jardin, ils trouvaient à la place de la sculpture conventionnelle de M. Untel le Canard de Brâncuși, sans socle et tout simplement posé sur la pelouse. Comme ils monteraient dessus à cheval et le renverseraient! Une sculpture doit rester une sculpture, renversée ou non. Une sculpture doit être vue de tous les côtés.

(Hulten et al., 1986, p. 136)

What a delight for children if, one morning, as they went off to play in the garden, and found instead of a conventional sculpture, like Mr So-and-so's, a Duck by Brâncuși with no base, just sitting there on the lawn. They would get up on it like a horse and knock it over! A sculpture has to remain a sculpture, right side up or not. A sculpture has to be seen from all sides.

(Hülften et al., 1987, p. 136, tr. ed. Egan)

Ce bucurie pentru copii, dacă, într-o bună dimineată, când s-ar duce la joacă în grădină, înlocui sculpturii convenționale a domnului Cutare, ar găsi Rața lui Brâncuși, fără soclu, așezată simplu pe peluză. Cum s-ar mai urca pe ea călare și cum ar mai răsturna-o! O sculptură trebuie să rămână sculptură, răsturnată sau nu. O sculptură trebuie să poată fi văzută din toate părțile.

(tr. SGG)

IV. 2 Adam și Eva - Adam et Eve - Adam and Eve

(IV.2 a) Eve is above, Adam is below. Eve's part is to continue life. She is charming and innocent. She is fertility, a bud opening, a flower germinating. Adam below tills the earth. He toils and sweats.

(Lewis, 1957, p. 28)

Eve est au-dessus, Adam en dessous. Le rôle d'Eve est de perpétuer la vie. Elle est charmante et innocente. Elle est la fertilité, un bouton qui va s'épanouir, une fleur qui germe. Adam en dessous cultive la terre. Il trime et suc.

(tr. SGG)

Eva e deasupra, Adam e dedesubt. Rolul Evei e să perpetueze viața. E fermecătoare și inocentă. Reprezintă fertilitatea, un boboc gata să dea în floare, o floare pe cale să rodească. Adam, dedesubt, muncește pământul. Trudește și asudă.

(Jicum, 1983, p. 116)

(IV.2 b) J'ai placé Adam au-dessous d'Ève pour qu'il porte le poids du couple. Il établit en même temps le contact avec la terre comme s'il y plongeait des racines.

(Hülfen et al., 1986, p. 140)

I put Adam below Eve, so that he would bear the weight of them both. At the same time, this brings him in contact with the earth, as though he were putting down roots.

(Halten et al., 1987, p. 141, tr. ed. Egon)

L-am așezat pe Adam sub Eva, ca să ducă povara amândurora. El intră totodată în contact cu pământul, de parcă și-ar împlânta rădăcini.

(tr. SGG)

IV. 3 Cocoșul - Le coq - The cock

(IV.3 a) Cocoșul sunt eu.

(Paleolog, 1966, p. 11)

Le Coq, c'est moi!

(Rowell, în Bach et al., 1995, p. 220)

I am The Cock!

(Geist, 1968, p. 137)

(IV.3 b) L'oiseau vole, le coq chante.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 30)

The bird flies but the cock sings.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 30, tr. Jolas/Leroy)

Pasărea zboară, dar cocoșul cântă.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 44, tr. Bnșneag)

(IV.3 c) **„Cocoșul” meu nu e cocoș, „Pasărea” mea nu este pasăre. Sunt simboluri.**

(Russu-șirianti, 1969, p. 64 - 65)

Mon „Coq” n’est pas un coq, mon „Oiseau” n’est pas un oiseau. Ce sont des symboles.

(tr. SGG)

My „Cock” is not a cock, my „Bird” is not a bird. They are symbols.

(tr. SGG)

(IV.3 d) **În shape and form I have wanted my rooster to sing. Yes, I would like my rooster to sing.**

(Merrill, 1926, p. 4E)

Par să forme et son aspect, j’ai désiré que mon coq chante. Oui, j’aimerais que mon coq chante.

(tr. SGG)

Prin formă și aspect, am dorit să pară că cocoșul meu cântă. Da, mi-ar plăcea să cânte cocoșul meu.

(tr. SGG)

(IV.de) **The Coq is not bird in flight but mainly the expression of the desire to fly.**

(Matisse-Monnier, 1949 - 50, în Bach, 1987, p. 225)

Le Coq n’est pas un oiseau en vol, mais surtout l’expression du désir de voler.

(tr. SGG)

Cocoșul nu e o pasăre în zbor, ci mai cu seamă expresia dorinței de a zbura.

(tr. SGG)

IV.4 Coloana fără sfârșit - La colonne sans fin - Endless Column

(IV.4 a) **La colonne sans fin c’est comme une chanson éternelle qui nous emmène dans V infini au-delà de toute douleur et joie factice.***

(Hulten et al., 1986, p. 230 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 58)

The Endless Column is like a tuneless song that lifts

us into infinity, beyond all suffering and artificial joy.

(Hulten et al., 1987, p. 269, te ed. Egan)

Coloana fără sfârșit e aidoma unui cântec etern care ne poartă în infinit, dincolo de orice durere și bucurie artificială.

(Lemny, în Brâncuși inedit, 2004, p. 41)

(IV.4 b) [*Brouillon de télégramme à Gorjan, 20 sept. 1937*] **Il faut que la métallisation soit jaune.***

(Hulten et al., 1986, p. 224; Georgescu-Gorjan, 1964, p. 290)

[*Cable to Gorjan, 20 Sept. 1937*] The plating must be yellow.

(Hulten et al., 1987, p. 226, te ed. Egati)

[*Telegramă lui Gorjan, 20 sept. 1937*] Metalizarea trebuie să fie galbenă.

(Georgescu-Gorjan, 2004, p. 73)

(I V.4 c) Nature creates plants that grow up straight and strong from the ground; here is my column, it is in the beautiful garden of my friend in Rumania. Its forms are the same from the ground to the top, it has no need of pedestal or base to support it, the wind will not destroy it, it stands by its own strength [...]. În a few days I hope to see this installed in Rumania; it is thirty meters high and you know that my friend there orice told me that he had never been aware of the great beauty of his garden until he had placed my column there, it had opened his eyes...

(Hoffman, 1939, p. 53)

[La Nature engendre des plantes qui poussent de terre droites et puissantes.] Voici ma colonne, elle est dans le beau jardin de mon ami en Roumanie. Ses formes sont les mêmes depuis le sol jusqu'en haut, elle n'a pas besoin de piédestal ou de socle pour la porter; le vent ne la détruiră pas, elle tient par să propre force [...]. Dans quelques jours, j'espère la voir installée en Roumanie, elle a trente mètres de haut et vous savez que mon ami la m'a

dit un jour qu'il n'avait jamais été conscient de la grande beauté de son jardin jusqu'à ce qu'il y ait placé sa colonne, elle lui avait ouvert les yeux.

(Tabart, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 56)

Natura creează plante care cresc drepte și vânoase din pământ. Iată-mi Coloana, se află în frumoasa grădină a prietenului meu din România. Are aceleași forme de jos până sus, n-are nevoie de pedestal sau de soclu ca să susțină; vântul n-o va distruge, stă în picioare prin propriile-i forțe [...]. Peste câteva zile sper să-o văd instalată pe aceasta în România; are 30 de metri înălțime și știi că prietenul meu de acolo mi-a spus într-o zi că n-a fost conștient de marea frumusețe a grădinii sale până ce a instalat acolo coloana, ea i-a deschis ochii.

(tr. SGG)

(IV.4 d) Mes colonnes [...]; j'en ai fait plusieurs, mais une seule a réussi à monter vers le ciel.

(Ionescu, 1971, p. 105)

These columns of mine [...]; I made several, but only one ever succeeded in rising to heaven.

(Bach, în *Bach et al.*, 1995, p. 161)

Coloanele mele [...]; am făcut mai multe, daidoadă una a reușit să urce spre cer.

(tr. SGG)

(IV.4 e) Il ne fallait pas penser à la faire trop grande, parce que si on la faisait trop grande cela donnerait l'idée de la Tour de Babel [...]. Il faut faire une certaine taille et s'arranger pour que ce soit infini, mais fini dans l'espace.

(Lalanm, în *Bach*, 1987, p. 265)

One shouldn't think to make it too big, because if it was too big, it would recall the Tower of Babel [...]. It should have a certain dimension, so that it could be infinite, but finite in space.

(tr. SGG)

Nu trebuia să ne gândim să-o facem prea mare, pentru

că dacă o făceam prea mare, ar fi dus cu gândul la Turnul Babel [...]. Trebuia s-o facem de o anumită mărime astfel încât să fie infinită, dar finită în spațiu.

(tr. SGG)

(IV.4 f) *[The Endless Column]* **Time's reverse pendulum.**

(Paleolog, în Geist, 1968, p. 172)

[La Colonne sans fin] Le pendule renversé du temps.

(tr. SGG)

[Coloana fără sfârșit] Pendulul răsturnat al timpului.

(tr. SGG)

(IV.4 g) **La vis de pressoir - elle m'a donné l'idée de la Colonne sans fin.**

(Hulten et al., 1986, p. 135)

The press screw - it gave me the idea of the Endless Column.

(Hulten et al., 1987, p. 135, tr. ed Egan)

Șurubul de teasc - el mi-a dat ideea Coloanei fără sfârșit.

(tr. SGG)

(IV. 4 h) **L'idée de la Colonne sans fin m'est venue du mouvement de cette vis qui se répétait à l'infini.**

(Mhalm'ici, 1979, în Bach, 1987, p. 281)

The idea of the Endless Column dawned upon me from the movement of this screw, endlessly repeated.

(tr. SGG)

Mi-a venit ideea Coloanei fără sfârșit de la mișcarea acestui șurub, care se repetă la infinit.

(tr. SGG)

(IV.4 i) **Coloana mea nu poate avea nici soclu, nici capitel, cum au coloanele antice: ea nu are nici început și nici sfârșit.**

(Georgescu-Gorjan, 1965, p. 73; 2004, p. 34)

Ma colonne ne peut avoir un socle ou un chapiteau, comme les colonnes antiques: elle n'a pas de

commencement, ni de fin.

(tr. SGG)

My column cannot have a base or a capital, like ancient columns: it has neither a beginning nor an end.

(tr. SGG)

IV. 5 Cumințenia Pământului - La Sagesse de la Terre - Wisdom of the Earth

(IV.5 a) Cumințenia Pământului a fost încercarea mea de a da de fundul mării cu degetul arătător.

(Paleolog, 1967, p. 196)

La Sagesse de la Terre fut ma tentative de toucher le fond de la mer de mon index.

(tr. SGG)

Wisdom of the Earth was my attempt at reaching the bottom of the sea with my forefinger.

(tr. SGG)

(IV.5 b) Cumințenia Pământului a fost pentru mine ceea ce este în mai adânc femeia dincolo de psihologia voastră.

(Paleolog, 1967, p. 197)

Cumințenia Pământului est pour moi le féminin le plus profond, au-delà de ce qu'on perçoit.

(Lemrry, 2005, p. 48)

Cumințenia Pământului was for me the deepest feminine, beyond your psychology.

(tr. SGG)

IV.6 Cupa - La coupé - The cup

(I V.6 a) [Brouillon de lettre à Quinn, 9 déc. 1920] Je vous envoie trois petites choses: un dessin étude pour Mlle Pogany, une coupé bois et une petite main en marbre coloré, que je vous prie de me faire le plaisir d'accepter de moi sans les payer.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 148)

[Letter to Quinn, 7 Dec. 1920] I am also sending you... three small things to complete the collection, in the hope of pleasing you, and I beg you to accept them from

me without payment. These are: a drawing – a study for mademoiselle Pogany – a wooden cup for you to keep in your dining room, and a little colored marble hand that you can keep on your desk.

(Rowell, în Banchetal., 1995, p. 178; Cf. Quinn Collection, NYPL)

[Scrisoare pentru Quinn, 7 dec. 1920] Vă mai trimit și trei lucrșoare pentru completarea colecției, cu scopul de a vă face plăcere, și vă rog le să acceptați din partea mea, fără plată. Acestea sunt: un desen – un studiu pentru D-ra Pogany – o cupă de lemn pentru a o păstra în sufragerie, și o mânăuță din marmură colorată, pe care o puteți ține pe birou.

(tr. SGG)

(IV.6 b) Să vă fie viața plină / Cum e cupa asta / Să nu fiți niciunul de vină / Și să trăiți cât o trăi ea *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 55)

Que votre vie soit pleine / Comme cette coupé, / Que vous ne soyez pas coupables / Et que vous viviez autant qu'elle.

(tr. SGG)

Let your life be as full as this cup. Let neither of you be guilty and live as long as it does.

(tr. SGG)

IV.7 Domnișoara Pogany - Mademoiselle Pogany - Mademoiselle Pogany

(IV.7 a) Perhaps I may think of still a better interpretation some day. Who can ever say that a work of art is finished?

(Hoffman, 1939, p. 53)

Je pourrais penser un jour à une interprétation bien meilleure. Qui peut dire qu'une œuvre d'art est achevée?

(tr. SGG)

Voi găsi, poate, cândva, o interpretare mai bună. Cine poate pretinde că o operă de artă e cu adevărat terminată?

(Jiami, 1983, p. 136)

IV. 8 Leda

(IV.8 a) You remember the story in mythology, when a god was changed into a swan and Leda fell in love with this bird? Well, I never believed it. You see, I never could imagine a male being turned into a swan, impossible, but a woman, yes, quite easily. Can you recognize her in this bird? She is kneeling, bent backwards. Can you see now? These high lights were her breasts, her head... but they were transformând into these bird forms. As they turn, they are for ever transforming into new life, new rhythm... de you feel it?

(Hoffman, 1939, p. 52)

Est-ce que vous vous rappeliez l'histoire mythologique d'un dieu transformé en cygne, et de Leda qui s'éprit de cet oiseau? Eh bien, je n'ai jamais cru cela. Voyez-vous, je n'ai jamais pu m'imaginer qu'un homme se transforme en cygne, impossible, tandis qu'une femme, oui, très facilement. La reconnaissez-vous dans cet oiseau? Elle est agenouillée, penchée en arrière. La voyez-vous maintenant? Ces lumières vives furent ses seins, sa tête... mais elles furent changées en formes d'oiseau. À mesure qu'elles tournent, elles changent tout le temps en une nouvelle vie, un nouveau rythme... le sentez-vous?

(tr. SGG)

Îți amintești povestea din mitologie, despre un zeu care s-a transformat în lebedă, iar Leda s-a îndrăgostit de acea pasăre? Ei bine, eu n-am crezut niciodată așa ceva. Vezi, nu mi-am putut închipui vreodată că un bărbat se schimbă în lebedă, o femeie însă da, foarte ușor. O poți recunoaște în această pasăre? Stă în genunchi, aplecată în spate. Acum vezi? Aceste lumini intense au fost sânii ei, capul ei... dar s-au transformat în formele pasării. Pe măsură ce se rotesc, se transformă de-a pururi în viață nouă, ritm nou... simți asta?

(tr. SGG)

(IV. Sb) Mais ce n'est pas un cygne; c'est Leda.

Les gens sont idiots qui partent de Jupiter se transformant en cygne. Un homme, c'est laid comme un crapaud, un cygne, ça a des courbes exquises comme celles d'un corps de femme.

(Gmibert, 1957, p. 7; Cf Bach, 1987, note 728)

This is not a swan; it is Leda. They are fools who speak of Jupiter changing into a swan. A man is as ugly as a toad, a swan has exquisite curves, like those of a woman's body.

(tr. SGG)

Nu este o lebădă; este Leda. Sunt tâmpiți cei care vorbesc despre Jupiter transformat în lebădă. Bărbatul este urât, ca o broască râioasă, lebăda are arcuiri subtile, precum trupul femeii.

(tr. SGG)

(IV. Se) Je ne pouvais imaginer que le Dieu des Dieux eût consenti à se transformer en cygne. Je pensais au contraire qu'il avait trouvé bon de métamorphoser le cygne en femme.

(Hulten et al., 1986, p 136)

I could not imagine the Greek god of gods consenting to change himself into a swan. On the contrary, I thought, he would have found it better to transform the swan into a woman.

(Hidten et cd., 1987, p. 136, tr. ed Egan)

Nu-mi puteam închipui că zeul zeilor a consimțit să se transforme în lebădă. M-am gândit că, dimpotrivă, a socotit nimerit să metamorfozeze lebăda în femeie.

(tr. SGG)

IV.9 Măiastră - Maâastra - Măiastra

(IV.9 a) „Pasărea măiastră” este întruchiparea în duh călător a celui mai adânc dor.*

(Brânctiși inedit, 2004, p. 43)

La Maâastra est l'incarnation du plus profond „dor” dans un esprit voyageur.

(tr. SGG)

The Măiastra is the embodiment of the deepest „dor”
în a travelling spirit.

(tr. SGG)

**(IV.9 b) Pasărea măiastră! Lucrez la ea din 1908
și încă n-am terminat-o.**

(Giroiu, 1938, p. 2)

La Maâstra! J’y travaille depuis 1908 et je ne l’ai
pas encore finie.

(tr. SGG)

The Măiastra Bird! I have been working on it since
1908 and it is still unfinished.

(Varia, 1995, p. 272, te Vătidover)

**(I V.9 c) Comme tout ce que j’ai fait, cela se
débat âprement pour s’élever vers le ciel.**

(Ciotori, 1957, p. 2; Cf. Spear, 1969, p. 35)

Like everything else I’ve ever done, there was a
furious struggle to râse heavenward.

(Varia, 1995, p. 212, tr. Vaudoyer)

Se zbate aprig, ca tot ce am făcut, să se înalțe la cer.

(Spear, 1976, p. 57, te Obs)

**(IV.9 d) J’ai voulu que la Maâstra relève la tête,
sans exprimer par ce mouvement la fierté, l’orgueil
ou le défi. Ce fut le problème le plus difficile et ce
n’est qu’après un long effort que je parvins à rendre
ce mouvement intégré à l’essor du vol.**

(Manou, 1963 a, p. 46)

I wanted to show the *Măiastra* as raising its head,
but without putting any implication of pride, haughtiness
or defiance into this gesture. That was the most difficult
problem and it was only after much hard work that I
managed to incorporate this gesture into the motion of
flight.

(Manou, 1963 b, p. 46)

Am vrut ca *Măiastră* să-și ridice capul, fără să exprim
prin această mișcare im sentiment de mândrie, de orgoliu
sau o sfidare. A fost problema cea mai grea și mi-a trebuit

multă vreme și trudă până ce să ajung să redau prin ea avântul zborului.

(Manu, 1983, p. 112)

IV. 10 Negresa blondă - La Négrresse blonde - The Blond Negress

(IV. 10 a) When I saw her she was black. I saw her în 1923 al a fair and she left me an impression. It was much late when I tried to bring out this impression in alabaster. Alabaster is white se called her a blonde Negress. If I had made her în jade she would have been a green Negress [...], but I have made her again în brass and she is still a blonde Negress.

(Merrill, 1926, p. 4E)

Quand je l'ai vue elle était noire. Je l'ai vue dans une foire en 1923 et elle m'a fait impression. C'est beaucoup plus tard que j'ai essayé d'exprimer cette impression dans l'albâtre. Comme l'albâtre est blanc, je l'ai appelée „Négrresse blonde”. Și je l'avais faite en jade, je l'aurais appelée „Négrresse verte”. [...] Mais je l'ai aussi refaite en bronze et c'est toujours une „Négrresse blonde”.

(Parigoris, în Le Portrait? 2002, p. 32, tr. Cornu)

Când am văzut-o, era neagră. Am văzut-o în 1923 la un târg și m-a impresionat. Abia mult mai târziu am încercat să exprim această impresie în alabastru. Cum alabastrul este alb, am numit-o „Negresa blondă”. Dacă aş fi făcut-o din jad, aş fi numit-o „Negresa verde”. [...] Dar am mai făcut-o și din bronz și este tot o „Negresă blondă”.

(tr. SGG)

IV. 11 Noul născut - Le nouveau-né - The newborn

(IV.lia) Le nouveau-né - une forme définitive; c'est le chemin partant de la tête d'une femme endormie et d'un enfant entrevu tout à coup.

(Urbanowicz, în Colloque, 1967, p. 5)

The newborn - a definitive form; it is a path which starts in the head of a sleeping woman and of a child

glimpsed suddenly.

(tr. SGG)

Noul născut - o formă definitivă; e calea care-și ia obârșia în capul unei femei adormite și a unui copil întrevăzut dintr-odată.

(Urbanowicz, în Colocvii, 1968, p. 110)

(IV. 11b) Que voit-on quand on regarde un nouveau-né? Une bouche largement ouverte, avide d'air. [...] Les nouveaux-nés viennent fâchés au monde, parce qu'on les amène malgré eux.

(Hulten et al., 1986, p. 103)

What do you see when you look at a newborn? A mouth wide open and gasping for air. [...] Newborns come into the world angry, because they are brought into it against their will.

(Hulten et al., 1987, p. 100, tr. ed. Egan)

Ce vezi când privești un nou-născut? O gură larg deschisă, avidă de aer. [...] Nou-născuții vin pe lume supărați, pentru că simt aduși aici fără voia lor.

(tr. SGG)

IV.12 Pasărea - L'oiseau - The bird

(IV. 12 a) Vreau să înalț totul dincolo de pământ... Vreau ca pasărea mea să umple tot văzduhul, să exprime marea eliberare.

(Rnssu-Șirianu, 1969, p. 65)

Je veux tout élever au-delà de la terre... Je veux que mon oiseau remplisse tout l'éther, qu'il exprime la grande libération.

(tr. SGG)

I want to elevate everything beyond earth... I want my bird to fill the whole firmament, to express the great liberation.

(tr. SGG)

(IV. 12 b) L'oiseau m'a fasciné et ne me liche plus.

(Giedion-We Icker, 1959 a, p. 31)

The bird has me in its charms and will not let me go.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 30, tr. Jolas/Leroy)

Pasărea m-a fermecat și nu-mi mai dă pace.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 65, tr. Bușneag)

(IV. 12 c) Mes oiseaux sont une série d'objets différents sur une recherche centrale qui reste la même. L'idéal de la réalisation de cet objet devait être un agrandissement pour remplir la voûte du ciel. Mes deux derniers oiseaux, le noir et le blanc sont ceux où je me suis approché le plus de la mesure juste - et je me suis approché de cette mesure au fur et à mesure que j'ai pu me débarrasser de moi-même...

(Roché, în Spear, 1976, p. 107)

My birds are a series of different objects in a central research which remains the same. The ideal of the realization of this object would be an enlargement to fill the vault of the sky. My last *Birds* in black and white are the ones where I most approached the right measure - and I approached this measure to the degree that I was able to rid myself of myself.

(Geist, 1968, p. 115)

Păsările mele sunt o serie de obiecte diferite, născute dintr-o căutare unică, rămasă mereu aceeași. Idealul realizării acestei lucrări ar trebui să fie o mărire pentru a umple bolta cerească. În ultimele două păsări, albă și neagră, m-am apropiat cel mai mult de măsura adevărată - și m-am apropiat de ea cu cât reușeam să mă lepăd de mine însumi...

(Spear, 1976, p. 107, tr. Olos)

(IV.12 d) Comme enfant, j'ai toujours rêvé que je volais dans les arbres et dans le ciel. J'ai gardé la nostalgie de ce rêve et depuis 45 ans, je fais des oiseaux. Ce n'est pas l'oiseau que je veux exprimer, mais le don, l'envol, l'élan. Je ne crois pas que j'y arrive jamais. [...] J'aime ce qui va vers le haut.

(Guilbert, 1957, p. 7; Cf. Bach, 1987, note 780,

As a child I have always dreamt of flying to the trees and in the sky. I've kept the nostalgia of this dream and for 45 years I've been making birds. It is not the bird I want to express, but the gift, the soaring, the upward thrust. I don't think I'll ever succeed. [...]! love whatever rises.

(Varia, 1995, p. 272, tr. Vaudoyer)

Copil fiind am visat întotdeauna că zbor în copaci și în cer. Am rămas la nostalgia acestui vis și de 45 de ani fac păsări. Nu pasărea vreau s-o redau, ci harul ei, zborul, elanul. Nu cred că am să reușesc vreodată. [...] Iubesc ceea ce se înalță.

(Spear, 1976, p. 57, tr. Olos)

IV. 13 Păsăruica - L'oiselet - Young bird

(IV. 13 a) It is a baby bird with beak up, asking for food, not a poussin, who cats with beak down, pecking the ground.

(Matisse-Monnier, 1949 - 50, în Bach, 1987, p. 223)

C'est un bébé d'oiseau, le bec en l'air, en quête de nourriture, et non pas un poussin, qui tient son bec en bas, en becquetant le sol.

(tr. SGG)

Este un pui de pasăre, cu ciocul în sus, așteptând hrana, și nu un pui de găină, care ciugulește mâncarea de pe pământ, cu ciocul în jos.

(tr. SGG)

IV. 14 Peștele - Le poisson - Fish

(IV. 14 a) When you see a fish, you do not think of its scales, de you? You think of its speed, its floating, flashing body seen through water... Well, Fve tried to express just that. If I made fins and eyes and scales, I would arrest its movements and hold you by a pattern, or a shape of reality. I want just the flash of its spirit.

(Hoffman, 1939, p. 52)

Quand vous voyez un poisson, vous ne pensez pas à ses écailles, n'est-ce pas? Vous pensez à sa rapidité, à son corps filant comme un éclair à travers l'eau... Eh bien, c'est exactement ce que j'ai voulu exprimer. Și j'avais fait des nageoires, des yeux et des écailles, j'aurais arrêté son mouvement et vous aurais donné un modele ou une sorte de réalité. Je veux juste l'éclair de son esprit.

(Spear, în *L'Oiseau dans l'espace*, 2001, p. 28, tr. Tabcirt)

Când vezi un pește, nu-i așa că nu te gândești la solzii lui? Te gândești la iuțeala lui, la corpul lui scânteietor pe care-l vezi plutind prin apă... Ei bine, chiar asta am încercat eu să exprim. Dacă i-aș fi făcut aripioare și ochi și solzi, i-aș fi oprit mișcările și ți l-aș fi înfățișat printr-o mostră sau o formă a realității. Eu vreau doar sclipirea spiritului său.

(tr. SGG)

(IV. 14 b) Le poisson c'est une végétale qui remue dans l'eau. C'est un être taciturne, il ne dit jamais rien.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 100)

The fish is a plant which moves in the water. It is a taciturn being, it never says anything.

(tr. SGG)

Peștele este o plantă care se mișcă în apă. Este o ființă taciturnă. Nu spune niciodată nimic.

(tr. SGG)

IV. 15 Poarta sărutului - La Porte du Baiser - The Gate of the Kiss

(IV. 15 a) [Ciornă de scrisoare către Dna Tătărescu, după 16 sept. 1937] Mult stimată Doamnă Prim-Ministru, Vă trimit schița de proiect pentru poartă [...], Proiectul este făcut cu intenția de a fi pus la o mică distanță în interiorul grădinei cu un târcol proporțional împrejur și cu o bancă de piatră la dreapta și la stânga, în părțile laterale. Dacă ar fi pusă la marginea trotuarului, cum hotărâsem, ar

avea mai puțin rost fiindcă n-ar putea servi nici de utilitate pentru închiderea grădinii și nici n-ar putea fi văzută ca obiect aparte.*

(Hidten et al., 1986, p. 227 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 413 - 414)

[Brouillon de lettre aMme Tătărescu, après le 16 septembre 1937] Madame le Premier Ministre, Je vous envoie l'esquisse du projet pour la porte [...]. Le projet a été calculé pour être placé à une petite distance de l'intérieur du jardin avec la possibilité de tourner autour, avec un banc en Pierre à droite et à gauche. Posée au bord du trottoir comme nous avons décidé ensemble, elle n'est pas d'une grande utilité, ni pour la clôture du jardin, ni pourêtre vue comme un objet à part.

(Hulten et al., 1986, p. 227)

[Draft letter to Mrs Tătărescu, after September 16, 1937] Dear esteemed Madame, I am sending you a sketch of the proposed Gate [...]. The Gate is to be located a little way inside the garden so that people may walk around it, with a stone bench at the right and left, on the shorter sides. If placed at the very edge of the walkway, as we originally decided, it would not have much use either as an enclosing component for the garden or as a visually independent entity.

(Hulten et al., 1987, p. 227, tr. ed. Egan)

(IV. 15 b) Here are my pictures of the Temple du Baiser. You may have them for your book, they are recent ones. Tomorrow I shall go to see this gateway inaugurated in my country. Through this doorway one will enter a garden... Do you recognize the patterns on the stone? Here are the plaster models of the supporting columns; [...] and these columns are the result of years of searching. First came this group of two interlaced, seated figures in stone... then the symbol of the egg, then the thought grew into this gateway to a beyond... and now I shall develop these figures in the pattern above the gateway.

(Hoffman, 1939, p. 53 - 54)

Voici mes photos du Temple du Baiser. Vous pouvez les prendre pourvotre livre, elles sont récentes. Demain j'irai voir l'inauguration de cette porte dans mon pays. Par cette porte on entre dans im jardin... Reconnaissez-vous les motifs sur la Pierre? Voici les maquettes en plâtre des colonnes de soutien; [...] et ces colonnes sont le résultat d'années de recherche. Au début, il y eul ce groupe en Pierre de deux êtres assis et enlacés... ensuite le symbole de l'œuf, puis l'idée aboutit à cette porte pour l'au-delà... et maintenant je vais transposer ces silhouettes dans le motif au-dessus de la porte.

(tr. SGG)

Acestea sunt fotografiile Templului Sărutului făcute de mine. Poți să le iei pentru carte, sunt recente. Măine mă voi duce să asist la inaugurarea acestei porți în țara mea. Prin această poartă se intră într-o grădină... Recunoști motivele de pe piatră? Acestea sunt machetele din gips ale coloanelor de susținere; [...] iar coloanele acestea sunt rezultatul unor ani de căutări. Mai întâi a fost acest grup din piatră a doua siluete așezate și înlanțuite, apoi simbolul oului, apoi gândul m-a dus la această poartă spre ceea lume... și acum voi transpune aceste siluete în modelul de deasupra porții.

(tr. SGG)

(IV. 15 c) Nu vedeți acești ochi? Profilurile celor doi ochi? Aceste emisfere reprezintă dragostea. Ce rămâne în amintirea celorlalți după moarte? Amintirea ochilor, a privirilor cu care ne-am arătat dragostea pentru oameni și pentru lume.

(Comaniescu, 1972, p. 254)

Voyez-vous ces yeux? Les profils des deux yeux? Ces hémisphères représentent l'amour. Que reste-t-il de vivant après la mort? Le souvenir des yeux, des regards, par lesquels on a exprimé son amour des hommes et du monde.

(tr. SGG)

Don't you see these eyes? The outlines of the two eyes? These hemispheres reprezint love. What is left in memory after one's death? The remembrance of the eyes, of the gaze which voiced one's love for people, for mankind.

(tr. SGG)

IV. 16 Portretul lui Ion Georgescu-Gorjan - Le portrait de Ion Georgescu-Gorjan - The Portrait of Ion Georgescu-Gorjan

(IV. 16 a) Nu e rău! Parcă-l văd pe Ion, așa cum era acum treizeci și-atâți de ani. Îmi aduc aminte cât m-am bucurat când i-am ghicit privirea.

(Georgescu-Gorjan, 2004, p. 26)

Pas mal! Il me semble voir Ion, tel qu'il était il y a plus de trente ans. Je me rapelle ma joie d'avoir pu deviner son regard.

(tr. SGG)

Not bad! I seem to see Ion, as he was some thirty years ago. I remember how happy I was to be able and catch his glance.

(tr. SGG)

IV. 17 Prințesa X - La Princesse X - Princess X

(IV. 17 a) Ma statuie [...] c'est „la Femme”, la synthèse même de la femme, c'est l'Éternel féminin de Goethe, réduit à son essence. [...]. Cinq ans, j'ai travaillé, j'ai simplifié et j'ai fait dire à la matière T inexprimable [...]. Et ma matière est si belle en ces lignes sinueuses qui brillent comme de Vor pur et qui résument en un seul archetype toutes les effigies féminines de la terre.

(Dexigne, 1920, p. 6; Cf Hulten et al., 1986, p. 130; Tabart, 1999, p. 10)

My statuie [...] is of Woman, all women rolled into one, Goethe's Eternal Feminine, reduced to its essence. [...] for five years I worked, I simplified, I made the material speak out and say the inexpressible. [...] And my material is so beautiful, with its sinuous fines that shine

like pur e gold and sum up în a single archetype all of the female effigies on earth.

(Hulten et al., 1987, p. 130, tr. ed. Egan)

Statuia mea [...] este „Femeia”, sinteza însăși a femeii, este eternul *feminin al* lui Goethe, redus la esență. [...] Am lucrat timp de cinci ani, am simplificat și am făcut materia să exprime inexprimabilul. [...] Și materia este atât de frumoasă în aceste linii sinuoase care strălucesc ca aurul curat și care adună într-un singur arhetip toate efigiile feminine ale pământului.

(tr. SGG)

IV. 18 Prometeu - Prométhée - Prometheus

(IV. 18 a) Cet imprudent de Prométhée! Quel diable Ta poussé de nous donner le feu pour que nous brûlons avec et notre Dieu lui-même.*

(Hulten et al., 1986, p. 86; Brâncuși inedit, 2004, p. 77)

That confounded Prometheus! What devil drove him to give us fire, that we might bum with our God himself?

(Hulten et al., 1987, p. 86, tr. ed. Egan)

Nesocotitul ăsta de Prometeu! Ce diavol l-a împins să ne dea focul, ca să ardem cu el și cu Dumnezeu însuși?

(tr. SGG)

(IV. 18 b) If it [Prometheus'head] is properly set, you see how it falls over on his shoulder, as the ea gle devoured his liver.

(Suveney, 1955, p. 54; Cf Lewis, 1957, p. 37)

Și [la tête de Prométhée] est corectement placée, vous voyez comme elle tombe sur l'épaule, tandis que l'aigle dévore son foie.

(Tabart, în L'Atelier, 1987, p. 85)

Dacă este așezat cum trebuie, poți vedea cum [capul] îi cade pe umăr, în timp ce vulturul îi devorează ficatul.

(Lewis, 2001, p. 46, tr. Stănculescu)

(IV. 18 c) Je ne pouvais tout de même pas représenter ce grand mythe par un aigle rongé par le foie d'un corps enchaîné au sommet du Caucase.

(Hulten et al., 1986, p. 84)

I could not very well depict that great myth by an eagle tearing at the liver of a man's body chained to a peak in the Caucasus.

(Hulten et al., 1987, p. 84, tr. ed. Egan)

Nu puteam totuși să ilustrez acest mare mit printr-un vultur' care să sfâșie ficatul unui trup înălțuit pe vârful Caucazului.

(tr. SGG)

IV.19 Rugăciunea - La Prière - Prayer

(IV. 19 a) [Prima mea operă:] Un monument lui Petre Stănescu la Buzău. O comandă obișnuită, ca orice comandă. Dar era prima mea ciocnire cu responsabilitatea. Monumentul trebuia să reprezinte o femeie plângând.

Cum era să fac o femeie goală într-un cimitir? Am făcut atunci din materia ce mi se pusesse la dispoziție, o rugăciune.

(Medianii, 1930, p 3)

[Ma première œuvre:] Un monument pour Petre Stănescu, à Buzău. Une commande comme toute autre. Mais c'était ma première rencontre avec la responsabilité. Le monument devait représenter une femme en pleurs. Mais comment faire une femme nue dans un cimetière? Alors, dans la matière qu'on avait mis à ma disposition j'ai sculpté une prière.

(tr. SGG)

[My first work:] A memorial to Petre Stănescu, in Buzău. A commission like any other. But it was my first clash with responsibility. The monument was supposed to represent a weeping woman. How could I do a naked woman in a cemetery? Then, from the available material I carved a prayer.

(tr. SGG)

(IV. 19 b) I was asked tot de a praying woman în a cemetery and I simplified the subject down to its essential forms.

(Howe, 1949, p. 127; Cf. Bach, 1987, p 351)

On m'a demandé de faire une femme qui prie dans un cimetière et j'ai simplifié le sujet jusqu'à son essence.

(tr. SGG)

Mi s-a cerut să fac o femeie care se roagă într-un cimitir și am simplificat subiectul până la formele esențiale.

(tr. SGG)

IV.20 Sărutul - Le Baiser - The Kiss

(IV.20 a) [„Le Baiser”] a été mon chemin de Damas.

(Roché, 1957, p. 29; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 210)

[„The Kiss”] has been my road to Damascus.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 21, tr. Joins/Leroy)

[„Sărutul”] a fost drumul meu la Damasc.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 117, te Bușneag)

(IV.20 b) En consacrant, comme c'est mon habitude d'ailleurs, beaucoup de temps à cette sculpture, je me suis rendu compte à quel degré le reflet des formes extérieures de deux êtres est éloigné de la vérité essentielle. Comme elles sont éloignées, ces sculptures, du grand événement de la naissance de ces êtres, de leur joies et de leur tragédies, pour ne plus parler de la grandeur de la vie et de la mort. [...] J'ai voulu rappeler non seulement le souvenir de ce couple unique, mais celui de tous les couples qui se sont aimés sur cette terre avant de la quitter.

(Urbanowicz, în Colloque, 1967, p. 4 - 5)

Consacrând, așa cum de altfel îmi este obiceiul, multă vreme acestei sculpturi, mi-am dat seama în ce

măsură oglindirea formelor exterioare a doua ființe este departe de adevărul esențial. Cât de îndepărtate sunt sculpturile acestea de marele eveniment al nașterii acestor ființe, de bucuriile și tragediile lor, ca să nu mai vorbesc de măreția vieții și a morții. [...] Am voit să pomenesc nu numai amintirea acestui cuplu unic, ci pe aceea a tuturor perechilor care s-au iubit pe pământ mai înainte de a-l părăsi.

(Urbanowicz; în Colocvii, 1968, p. 109 - 110)

Devoting much time to this sculpture, as I usually do I realizing the extent to which the reflection of the external forms of two beings is far removed from the essential truth. How far these sculptures are from the major event of the birth of these beings, from their joys and tragedies, to say nothing of the grandeur of life and death. [...]! wished to recall not only the memory of that unique couple, but also that of all the couples who loved each other on earth, before leaving it.

(tr. SGG)

(IV.20 c) *[Brouillon de lettre à Pach, 4 oct. 1916]* **À-propos d'une base [...] pour Le Baiser - il sera préférable qu'il soit posé tel qu'il est sur quelque chose à part, autrement il aura toujours l'air d'être amputé.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 111)

[Draft letter to Pack, 4 Oct. 1916] With regard to a base for The Kiss it will be preferable to put it just as it is, on something separate; for any sort of arrangement will have the look of an amputation.

(Geist, 1978, p. 55)

[Ciornă de scrisoare către Pach, 4 oct. 1916] în ceea ce privește o plintă pentru Sărut, va fi preferabil ca lucrarea să fie așezată așa cum este pe ceva separat, pentru că orice fel de aranjament va avea înfățișarea unei amputări.

(Geist, 1982, p. 58, tr. Negru/Petscu)

IV.21 Sculptură pentru orbi - Sculpture pour

aveugles - Sculpture for the blind

(I V.2 la) I put my curiosity of the unknowable into itan egg where little cubes secthe, a human skull.

(Geist, 1968, p. 57)

Ma curiosité va vers ce qui ne peut être connu: un œuf où bouillonnent de petits cubes, un crâne humain.

(Grigorescu, 1984, p. 81, te Slmescu)

Am ascuns în ea curiozitatea mea pentru necunoscut - un ou cu cubulețe mici în clocot pe dinăuntru, o țeastă omenească.

(Geist, 1973 a, p. 69, tr. A. Brezianu)

IV.22 Socrate și Platon - Socrate et Platon - Socrates and Plato

(IV.22 a) Rien n'échappe au grand penseur, il site tout, il voit tout, il entend tout. Îl a ses yeux dans ses oreilles, ses oreilles dans ses yeux. Pas loin de lui, comme un enfant simple et docile, Platon semble s'imprégner de la sagesse du maître.

(Halten et al., 1986, p 148)

Nothing escapes the great thinker. He knows all, he sees all, he hears all. His eyes are in his ears, his ears in his eyes. Not far from him, like a simple and docile child, Plato seems to be soaking up his master's wisdom.

(Hulten et al., 1987, p. 148, tr. ed. Egan)

Nimic nu-i scapă marelui gânditor, el știe tot, vede tot, aude tot. Ale ochii în urechi, urechile în ochi. Nu departe de el, Platon, ca un copil prostuț și docil, pare să se pătrundă de înțelepciunea maestrului.

(tr SGG)

IV.23 Trecerea Mării Roșii - La Traversée de la Mer Rouge - The Passage of the Red Sea

(IV.23 a) I craved for limitless horizons, while I was carving a great group into stone, and when it was completed I was utterly convinced that all my efforts and training had proved just one thing; I was

sure that I had thoroughly explored certam roads and they could yield me no further spiritual experience.

(Hoffman, 1939, p. 51)

J'aspirais à des horizons sans limites, pendant que je sculptais un grand groupe en Pierre, et quand il fut terminé je fus tout à fait convaincu que tous mes efforts et mon instruction avaient prouvé une seule chose; j'étais sûr que j'avais exploré à fond certaine routes et qu'elle ne pouvaient plus m'offrir d'autre expérience spirituelle.

(tr SGG)

Năzuiam spre orizontuii fără limite, în timp ce sculptam un mare grup în piatră, și când l-am terminat am fost convinși pe deplin că toate strădaniile și pregătirea mea au dovedit un singur lucru; eram sigur că am explorat până la capăt anumite căi și că ele nu-mi mai puteau oferi vreo altă experiență spirituală.

(tr. SGG)

IV.24 Țestoasa - La tortue - The turtle

(IV. 24 a) The lowliest and most modest is capable of the journey towards God. [...] You see, the position of the turtle is an uneasy one. Clinging to the earth, he is so close to the devil, yet when he puts his head out of his shell, he risks being trodden on by God.

(Lewis, 1957, p. 38)

La créature la plus humble et modeste est capable de voyager vers Dieu. [...] Voyez-vous, la position de la tortue est inconfortable. Restant collée à la terre, elle se trouve très près du diable, mais quand elle sort la tête de dessous sa carapace, elle court le risque d'être foulée aux pieds par Dieu.

(tr. SGG)

Ființa cea mai umilă și modestă este capabilă să se îndrepte spre Dumnezeu. [...] Vedeți, poziția țestoasei nu e comodă. Stând lipită de pământ, este atât de aproape de diavol și totuși când își scoate capul din carapace riscă să fie călcată de Dumnezeu.

(tr. SGG)

**BRÂNCUȘI DESPRE ARTA ALTOR ARTIȘTI
BRÂNCUȘI SUR L'ART D'AUTRES ARTISTES
BRÂNCUȘI ON THE ART OF OTHER ARTISTS**

V. 1 Dada

(Via) Les manifestations dada ne sont que des affiches. Dada fait pas d'affaires. Dada vous apporte de la joie. Dada vous distrait. Dada vous dégrasse le cerveau. Dieu Dada vous apporte la clef du Paradis.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 91 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 73)

Dada events ale just posters. Dada makes no business. Dada brings you joy. Dada amuses you. Dada scours your brain. Dada God brings you the key of Paradise.

(tr. SGG)

Manifestările Dada nu sunt decât afișe. Dada nu face afaceri. Dada vă aduce bucurie. Dada vă distrează. Dada vă curăță creierul de murdărie. Dumnezeu Dada vă aduce cheia Paradisului.

(tr. SGG)

(V.lb) Ce n'est que l'idée qui est Dada, le reste c'est de l'esclavage.

Dada est tout ce qui vit sans entrave.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 91; Brâncuși inedit, 2004, p. 73)

It is only the idea that is Dada, the rest is slavery. Dada is everything that lives without shackles.

(tr. SGG)

Doar ideea este Dada, restul este robie. Dada este tot ceea ce trăiește fără lanțuri.

(tr. SGG)

(V.le) Dada est câlin. Dada est féroce. Dada est bonne. Dada est méchante. Dada est intelligente. Dada est idiote. Dada est reine. Dada est esclave. Dada pleure. Dada chie. Dada fait pipi. Dada fait

l'amour. Dada n'aime pas. Dada fait tout.*

(*Dation Brâncuși, 2003, p. 91 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 73 - 74*)

Dada is caressing. Dada is ferocious. Dada is good. Dada is bad. Dada is clever. Dada is idiotic. Dada is queen. Dada is slave. Dada cries. Dada shits. Dada pees. Dada makes love. Dada does not love. Dada makes everything.

(tr. SGG)

Dada este calin. Dada este feroce. Dada este bună. Dada este rea. Dada este inteligentă. Dada este idioată. Dada este regină. Dada este sclavă. Dada plânge. Dada face caca. Dada face pipi. Dada face dragoste. Dada face totul.

(tr. SGG)

(V.ld) Dada nous amènera les choses à notre temps.*

(*L'Atelier Brmicwi, 1997, p. 176 fss*)

Dada will bring us things back to our time.

(*Cabcume, 2002, p. 138*)

Dada ne va aduce lucrurile la vremea noastră.

(tr. SGG)

V. 2 Decadența elenă - La décadence hellène - Hellenic decadence

(V.2 a) Decadența helenă a început când s-a încercat să se exprime în sculptură suferința oamenilor în lucrări ca *Laokoon și fiii săi*.

(*Jicum, 1946, p. 46*)

La décadence hellène commença lorsque Von essaya d'exprimer dans la sculpture la souffrance des hommes, par des œuvres comme *Laocoon et ses fils*.

(tr. SGG)

Hellenic decadence began when people tried to express human suffering in sculpture, in works like *Laocoon and his sons*.

(tr. SGG)

V. 3 El Greco - Le Gréco - El Greco

(V.3 a) Aujourd'hui [le] Greco n'est plus qu'un dépôt en banque-l'esprit de cel art, c'est du pathétique grandiose.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 69)

Today El Greco is only a bank deposit – the spirit of that art is grand pathological.

(tr. SGG)

Astăzi El Greco nu mai este decât un depozit la bancă – spiritul acestei arte este un patetic grandios.

(tr. SGG)

V.4 Michelangelo - Michel-Ange - Michelangelo

(V.4 a) Ai putea rămâne o noapte întreagă singur, într-o încăpere, cu statuia lui Moise de Michelangelo?

(Jicum, 1946, p. 46)

Est-ce que vous pourriez rester une nuit entière seul dans une chambre avec le *Moïse* de Michel-Ange?

(tr. SGG)

Could you spend a whole night alone în a room with Michelangelo's *Moses*?

(tr. SGG)

(V.4 b) Fancy living with Moses, by Michelangelo, even if we do acknowledge and admire his power! We should not be made to feel like atoms in its presence, but we should vibrate and respond to the miracles of life.

(Hoffman, 1939, p 53)

Imaginez-vous être obligé de vivre près de Moïse de Michel-Ange, même și vous reconnaissez et admirez să force! Nous ne devrions pas être amenés à nous sentir comme des atomes en să présence, mais nous devrions nous réjouir des miracles de la vie.

(tr. SGG)

Închipuiți-vă cum ar fi să trăiești alături de Moise al lui Michelangelo, chiar dacă-i recunoști și admiri forța! Nu trebuie să ajungem să ne simțim ca niște atomi în prezența

sa, dar ar trebui să vibrăm și să răspundem la miracolele vieții.

(tr. SGG)

(V.4 c) Who could imagine having a Michelangelo in his bedroom, having to get undressed în front of it?

(Chelimsky, 1958, p 20; Cf Geist, 1968, p. 152)

Qui pourrait s'imaginer d'avoir un Michel-Ange dans la chambre à coucher et de se déshabiller devant lui?

(tr. SGG)

Cine s-ar putea imagina în dormitor cu un Michelangelo, trebuind să se dezbrace înaintea lui?

(Geist, 1973 a, p. 143, tr. A. Brezianu)

(V.4 d) Michelangelo's sculpture is nothing but muscle, beefsteak; beefsteak run amok.

(Vogue, 3 Sept. 1925; Cf. Ashton, 2006, p. 25)

La sculpture de Michel-Ange n'est que muscle, que bifteck, bifteck en délire.

(tr. SGG)

Sculptura lui Michelangelo nu este decât mușchi, bifteck, bifteck în delir.

(tr. SGG)

(V.4 e) Michelangelo este un școlar al Eladei decadente. Gândește-te la Discoboli și la Laocoon. Înainte, când grecii trăiau și credeau autentic, au creat Venera din Milo, culmea artei pure. Michelangelo se inspiră din primitivii și clasicitatea elină, dar este prin spirit și carne bolnavă un elin decadent [...]. Să ne amintim de catharsisul aristotelic. Arta lui Michelangelo nu odihnește și nici nu vindecă.

(Pandrea, 1976, p. 122)

Michel-Ange est un disciple de l'Hellade décadente. Pense aux Discoboles et à Laocoon. Au paravant, lorsque les Grecs vivaient et croyaient authentiquement, ils ont créé la Vénus de Milo, l'apogée de l'art pur. Michel-Ange

s'inspire des primitifs et du classicisme hellène mais il est un Hellène décadent, par son esprit et chier malades. [...] Souvenons-nous du catharsis aristotélique. L'art de Michel-Ange nappaie ni ne guérit.

(tr. SGG)

Michelangelo is a disciple of the decadent Hellas. Think of the Discoboli and of Laocöa Beforehand, when the Greeks' life and faith were genuine, they created Venus of Milo, the acme of pure art. Michelangelo draws his inspiration from Hellenic primitives and classicism, but he is a decadent Hellene by his sick spirit and flesh. [...] Let us remember the Aristotelian catharsis. Michelangelo's art neither calms down nor heals.

(tr. SGG)

V.5 Rodin - Rodin - Rodin

(V.5 a) Depuis Michel-Ange, les sculpteurs voulaient faire du grandiose. Ils ne réussirent qu'à faire du grandiloquent. Inutile de citer des noms.

Au XIXe siècle, la situation de la sculpture était désespérée. Rodin arrive et transforme tout.

Grace à lui, l'homme redevient la mesure, le module d'après lequel s'organise la statuie. Grace à lui, la sculpture redevient humaine dans ses dimensions et dans la signification de son contenu. L'influence de Rodin fut et reste immense. Tandis qu'il était encore vivant, et que j'exposais à la Nationale des Beaux-Arts don't il était président, des amis et des protecteurs, dont la reine, essayèrent, sans me consulter, de me faire admettre dans son atelier. Rodin accepta de me prendre comme élève. Mais moi, je refusais, car il ne pousse rien sous les grands arbres. Mes amis étaient fort gênés, ignorants qu'ils étaient de la réaction de Rodin. Quand ce dernier apprit ma décision, il dit tout simplement: „Dans le fond il a raison, il est aussi entêté que moi“. Rodin avait une attitude modeste devant son art. Lorsqu'il termina son Balzac, qui

reste le point de départ incontestable de la sculpture moderne, îl declara: „C'est maintenant que je voudrais commencer à travailler”.

(*Hommage à Rodin, 1952; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 218*)

Since Michelangelo, sculptors sought the grandiose. They found only grandiloquence. There is no point in quoting names. In the nineteenth century the situation was desperate. Rodin arrived and transformând everything. His influence was and remains enormous. While he was still alive, I exhibited at the Naționale des Beaux-Arts over which he presided. Without consulting me, various friends and protectors, including the queen, tried to arrange for me to work in Rodin's atelier. Rodin agreed to take me as a pupil. But I refused, for nothing grows in the shadow of great trees. My friends, who were unaware of Rodin's reaction, were very upset. When he learned of my decision, Rodin simply said: „In the long run, he's right. He's just as stubborn as I am”. Rodin's attitude to his art was modest. When he finished his sculpture of Balzac, which is indisputably the starting point of modern sculpture, he stated: „I should really like to begin working now”.

(*Varia, 1995, p. 93, tr. Vaudoyer*)

De la Michelangelo încoace, sculptorii au năzuit spre grandios, dar n-au reușit să ajungă decât la grandilocvență. E inutil să mai cităm nume. În secolul XIX, situația sculpturii era disperată. Atunci apare Rodin și transformă totul. Datorită lui, omul redevine măsura, modulul după care se organizează statuia. Datorită lui, sculptura redevine umană în dimensiunile și în semnificația conținutului ei. Influența lui Rodin a fost și este imensă. Pe când mai trăia, și eu expuneam la Societatea Națională de Belle-Arte, al cărei președinte era, câțiva prieteni și protectori, [printre care și regina,] au încercat, fără să mă consulte, **108**

să facă să fiu admis în atelierul său. Rodin a acceptat să mă ia ca elev. Dar eu am refuzat, căci la umbra marilor

copaci nu cresc vlăstare tinere. Prietenii mei erau foarte stânjenți, neștiind care va fi reacția lui Rodin. Când acesta a aflat hotărârea mea, a spus foarte simplu: „În fond are dreptate, este tot atât de încăpățânat ca și mine”. Rodin avea o atitudine modestă în fața artei sale. Când a terminat statuia sa *Balzac*, care rămâne incontestabil punctul de plecare al sculpturii moderne, a declarat: „Abia acum aș vrea să încep să lucrez”.

(hanii, 1983, p. 172)

(V.5 b) Without the discoveries of Rodin, my work would have been impossible.

(Portland Art Association Report, 1959, p. 2; Cf. Geist, 1968, p. 141)

Sans les découvertes de Rodin, tout ce que j'ai réalisé n'aurait pas été possible.

(tr. SGG)

Fără descoperirile lui Rodin, cele ce am făcut n-ar fi fost cu putință.

(Geist, 1973 a, p. 130, tr. A. Brezianu)

(V.5 c) Ce-aș fi putut face mai mult decât Rodin și la ce bun?

(Georgescu-Gorjan, 1965, p. 71; 2004, p. 33)

Qu'aurais-je pu faire de plus que Rodin et à quoi bon?

(tr. SGG)

What could I have done better than Rodin and to what purpose?

(Geist, 1978, p. 4)

V.6 Venus din Milo - La Vénus de Milo - Venus of Milo

(V.6 a) I would rather make them [my sculptures] and be wrong than make the Venus of Milo and be right - for she has been done. And she is unendurably old.

(Wescott, 1925, p. 56; Cf. Geist, 1968, p. 179)

Je préfère les faire [mes sculptures] et avoir tort que faire la Vénus de Milo et avoir raison - car on l'a déjà fait.

Et elle est insupportablement vieille.

(tr. SGG)

Prefer să le fac pe acestea [sculpturile mele] și să greșesc, decât să nu greșesc și să refac pe Venus din Milo; căci Venus din Milo a fost făcută odată. Și e insuportabil de bătrână.

(Geist, 1973 a, p. 175, tr. A. Brezianu)

„LUCRURILE” LUI BRÂNCUȘI LES „CHOSSES” DE BRÂNCUȘI BRÂNCUȘI’S „THINGS”.

(Via) Les choses d’art sont des miroirs dans lesquels chacun voit ce qui lui ressemble.*

(Huken et al... 1986, p.56 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p.

66)

Works of art are mirrors in which everyone sees his own likeness.

(Huken et cd., 1987, p. 269, tr. ed. Egon)

Lucrurile de artă sunt oglinzi în care fiecare vede ceea ce îi seamănă. **(Recitindu-l pe Brâncuși, 2001, p. 6)**

(VIB) Les choses de Brâncuși ont poussé comme des choses dans un jardin.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 51)

Brâncuși’s things have grown like things în a garden.

(tr. SGG)

Lucrurile lui Brâncuși au crescut ca lucrurile într-o grădină.

(tr. SGG)

(Vie) Les choses ne sont pas difficiles à faire, mais nous de nous mettre en état de les faire.*

(This Quarter, 1925, p. 236; Integral, 1925-Cf. Brezicaui, 1998, p. 61, fig. 108; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 218; Dation, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 62)

It is not the tilings that are difficult to make, but to put ourselves în [a] condition to make them.

(Brummer Gallery Catalogue, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133)

Things are not difficult to make. What is difficult is to achieve a state for creativeness.

(Wildenstein Galleries Catalogue, 1926 - Cf. Hulten et al., 1987, ill. p. 172)

It is not making things that is difficult but putting ourselves in condition to make them.

(Giedion Welcher, 1959 b, p. 219, tr. Jolas/Leroy)

Lucrurile nu sunt greu de făcut; greu este să ne punem în starea de a le face.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag,)

(Vid) Si la chose que nous faisons ne se rattache pas à la nécessité absolue de l'évolution, elle est inutile et nuisible.*

(Hulten et al., 1986, p. 199 fss; Dation Branewi, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 74)

If whatever we are making is not part of the absolute need for growth, it is useless and detrimental.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Dacă lucrul pe care-l facem nu este legat de necesitatea absolută a evoluției, el este inutil și dăunător.

(Recitindihipe Brâncuși, 2001, p. 7)

(Vie) Sans la connaissance des choses en particulier, si on ne vous donne pas les moyens, forgez-les.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 83)

Without knowing things in particular, if you are not given the means, forge them.

(tr. SGG)

Fără a cunoaște lucrurile în particular, dacă nu vi se dau mijloacele, făuririle.

(tr. SGG)

(Vif) Les choses interres sont des cadavres sans l'organisation.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

Inert things are corpses without the organization.

(tr. SGG)

Lucrurile inerte simt cadavre fără organizare.

(tr. SGG)

(Vig) Quelque chose continuellement plus fort que moi m'a poussé en avant vers une chose sans nom qui m'a fait lutter contre toutes les misères ennemies.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 82)

Something always more powerful than me pushed me forward toward a nameless thing which made me fight against all the inamical miseries.

(tr. SGG)

Ceva tot timpul mai puternic decât mine m-a împins înainte spre un lucru fără nume care m-a făcut să lupt cu toate mizeriile vrăjmașe.

(tr. SGG)

(Vlh) La chose la plus formidable c'est de marcher bien, étant conscient de soi et du chemin.*

(Hulten et al., 1986, p. 217 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 79)

The hardest thing is to walk well, fully aware of who you are and the path you're on.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Lucrul cel mai formidabil e să mergi bine, fiind conștient de tine însuși și de drum.

(Recitindu-l pe Brâncii, 2001, p. 6)

(Vii) Toutes mes choses datent de quinze ans. Je peux commencer une chose nouvelle tous les jours, mais finir?

(Pound, 1932; Cf Giedion-Wëlcker, 1959 a, p. 21)

All my things date from fifteen years ago. I can begin

something new every day, but as to finishing it...

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 21, tr. Jolas/Leroy)

Toate lucrările mele datează de cincisprezece ani. Pot începe ceva nou în fiecare zi, dar ca să-l sfârșesc?

(Giedion-Welcker, 1981, p. 44, tr. Bușneag)

BRÂNCUȘI DESPRE SINE BRÂNCUȘI SUR SOI-MÊME BRÂNCUȘI ABOUT HIMSELF

VILI Aspecte autobiografice Aspects autobiographiques Autobiographical aspects

(Vil la) Constantin Brâncuși - Născut la Peștișani Gorjiu 1876 - Fiu ele moșnean cheabur, clin cătunul Hobîța. În 1887 la etatea de 11 ani a plecat din sat cutreierând țara timp de 6 ani fără să dea de veste. În luna lui octombrie 1894 C.I. Grecescu minunat că a putut să construească o vioară, îl face să intre la Școala de Arte și Meserii din Craiova - termină cursurile de 5 ani în 4, trecând clasa I și îl într-un an. În 1898 intră la Școala de Belle Arte din București. Ia diploma de absolvire în 1902. Își face serviciul militar, expune pentru prima oară ecorcheul anatomic la Ateneul Român în 1903, face bustul grai Davila pentru spitalul militar și pe la începutul lui iulie 1904 îl întâlnim în Bavaria în drum spre Paris, cu un sac pe spate, mergând pe jos. Se înscrie la Beaux-Arts la Paris 1905. E primit pentru prima oară în 1906 cu un bust la salonul societății des Beaux-Arts. Primit cu mai multe lucrări patru ani de-a rândul de asemenea la salonul de toamnă. Refuzat în 1910, expune la independenți în 1912 pentru prima oară pietri și marmură cioplite din întregul. În 1913 expune paserea măiastră în bronz poleit este cel dintâi sculptor care s-a ocupat cu sensul diferitelor materiale. În același an expune la salonul independent din Londra și ia parte la marea expoziție internațională de la New York.*

(Hidten et al., 1986, p. 57 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 43 - 44)

Constantin Brâncuși, né à Peștișani - Gorj 1876 - fils de riches propriétaires terriens du hameau Hobîța. En 1887 à l'âge de 11 ans est parti de son village et a parcouru le pays sans donner signe de vie pendant 6 ans. Au mois d'octobre 1894, C.I. Grecescu, émerveillé par le violon qu'il a fabriqué, le fait entrer à l'École des Arts et Métiers de Craiova. Termine les cours, qui devaient durer normalement cinq années en quatre ans [en suivant la même année la 1ère et 2ème classe]. En 1898 il est admis à l'école des Beaux-Arts de Bucarest et obtient son diplôme en 1902. Puis il fait son service militaire et expose à Ateneul român en 1903 son écorché anatomique. Il exécute le buste du général Davila pour l'hôpital militaire et au début du mois de juillet 1904, il se retrouve en Bavière en route pour Paris, à pied, avec son sac au dos.

En 1905 il s'inscrit à l'école des Beaux Arts à Paris. Il est reçu pour la première fois en 1906 avec un buste au salon de la société des Beaux-Arts. Il est reçu pendant quatre années avec plusieurs travaux, aussi bien qu'au Salon d'Automne. Refusé en 1910, il expose au Indépendants en 1912 pour la première fois des pierres et du marbre taillés directement. En 1913 il expose l'oiseau Măiastra en bronze poli. Il est le premier sculpteur qui s'est intéressé au sens des différents matériaux. La même année, il expose au salon indépendant de Londres et prend part à la grande exposition internationale de New York.

(Hulten et al., 1986, p. 57)

Constantin Brâncuși, born 1876 în Peștișani, Gorj, to well-to-do landowners from the hamlet of Hobîța. În 1887, at the age of eleven, he left his village and roamed the country; there was no news of him for 6 years. În October 1894, C.I. Grecescu marveled at a violin he had made and enrolled him in the Craiova School of Arts and Crafts; he completed the usual five-year program of study în four years [he graduated from class I and în the same year]. În 1898, admitted to the Bucharest School of Fine Arts; diploma conferred în 1902. He fulfilled his military obligation. The first work to be exhibited was his

anatomical study, al Ateneul Român în 1903. He made a bust of General Davila for the Military Hospital and by early July of 1904 he was în Bavaria, headed for Paris on foot with a pouch slung over his back. În 1905 he enrolled in the École des Beaux Arts în Paris and in 1906 exhibited a bust for the first time at the Société Nationale des Beaux-Arts. He was received with several works în this exhibition over the next four years. He was also represented at the Salon d'Automne. Rejected în 1910, he exhibited sculptures carved directly în marble and stone at the Salon des Indépendants în 1912. În 1913 he showed Măiastra, a bird în polished bronze. He is the first sculptor to deal with the sense of different materials. That year he sent work to the Allied Artists exhibition in London and took part in the great International exhibition [Armory Show] în New York.

(Hulten et al., 1987, p. 57, tr. ed. Egan - with several corections)

(VII. lb) [Note de paracliser] După ce dau cădelnița, trag perdeaua. Când părintele citește în fața altarului aprind lumânarea la sfinți. După ce trag clopotele aprind lumânările.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 52)

[Notes de sacristain] Après avoir agité l'encenseur Je fire le râdeau. Quand le prêtre lit devant l'autel J'allume les bougies devant les icônes. Ensuite je fire la corde des cloches et j'allume toutes les autres bougies.

(Hülfen et al., 1986, p. 65)

[Notes as a sexton] I would wave the censer, then draw back the curtain. When the priest read before the altar, I would light the candles în front of the icons. Then I pulled the bell cord and lighted all the other candles.

(Hulten et al., 1987, p. 65, tr. ed. Egan)

(VII. Ic) [Scrisoare către Gheorghian din 28 sept. 1906] Fă zvon în țară că steagul Oltului a început să se urzească la buricul pământului. Sunt primit la Salon cu trei opere.*

(Momi, 1976, p. 17 fss)

[*Lettre à Gheorghian du 28 sept. 1906*] Fais répandre dans le pays le bruit que l'étendard de l'Olt a commencé à se tisser à l'ombilic de la Terre. Je suis reçu au Salon avec trois œuvres.

(tr. SGG)

[*Letter to Gheorghian from Sept. 28, 1906*] Spread in the country the rumour that the flag of Olt has started being woven at the hub of the Universe. I have been received at the Salon with three works.

(tr. SGG)

(VII. Id) [*Brouillon de lettre à Pach du 4 octobre 1916*] **À la guerre je n'irai pas, car le conseil de révision ne m'a pas trouvé bon pour [y] aller, mais je suis fort content que mon pays soit entré.***

(Hulten et al., 1986, p. 109; Dation, 2003, p. 111)

[*Draft of letter to Pach of October 4, 1916*] I shan't be going off to war, because the army medical board did not find me fit for duty, but I am very glad that my country is in it.

(Hulten et al., 1987, p. 109, tr. ed. Egan)

[*Ciornă de scrisoare pentru Pach, 4 octombrie 1916*] Nu vă merge la război, întrucât consiliul de revizie nu m-a găsit apt, dar sunt foarte mulțumit că țara mea a intrat [în război].

(tr. SGG)

(VII. le) **À l'occasion de mon anniversaire-je viens d'avoir l'âge d'une moitié d'un siècle - et pour fixer la fin de mon apprentissage après 30 années de travail, j'ai pris le courage de montrer un petit ensemble de ce que j'ai pu grouper de tout ce travail.**

Je m'excuse de venir avec si peu et si tard - si peu parce qu'une plus grande partie des [œuvres] ne sont pas en ma possession et je ne peux pas les avoir - et si tard parce que le chemin que j'ai pris a été long et dur.*

(Hulten et al., 1986, p. 172; Brâncuși inedit,

2004, p. 57)

On the occasion of my birthday – Fve just turned half a century – and to mark the end of my apprenticeship after thirty years of work, I mustered the courage to bring together and exhibit a little assortment of my work.

I apologize for coming with se little and se late – se little because a greater part of my work is no longer în my possession and I cannot have it – and se late because the road I took has been long and hard.

(Hulten et cd., 1987, p. 172, tr. ed. Egan)

Cu ocazia aniversării mele – tocmai am împlinit vârsta de o jumătate de secol – și pentru a marca sfârșitul uceniciei mele după 30 de ani de muncă, mi-am luat curajul să prezint un mic ansamblu din ceea ce am putut strânge din tot acest lucru.

Mă scuz că am venit cu atât de puțin și atât de târziu – atât de puțin pentru că o mai mare parte a lucrărilor nu se mai află în stăpânirea mea și nu le pot avea – și atât de târziu pentru că drumul pe care l-am ales a fost lung și greu.

(tr. SGG)

(VII. a) La Hobița, în Gorj, m-am născut, dar la Craiova pentru a doua oară.

(Nedelcea, 1974, p. 9)

Je suis né à Hobitza, département de Gorj, mais à Craiova je naquis pour la seconde fois.

(tr. SGG)

I was born al Hobitza, Gorj county, but în Craiova, I was born for the second time.

(tr. SGG)

(VII. lg) Am fost trimis și eu de mic copil la procopseală în lume. N-am pierdut legătura și nu mi-am scos rădăcinile pentru a umbla năuc pe tot globul. A profitat și arta mea și m-am salvat ca om.

(Pandrea, 1976, p. 270)

Je dus partir moi aussi dans le monde, dès mon

enfance, pour faire fortune. Je ne me suis point déraciné pour aller aux quatre vents. Mon art en tira profit et je fut sauvé en tant qu'homme.

(tr SGG)

I too was sent into the wide world to make my fortune, from early childhood. I didn't uproot myself to roam to the four winds. My art took profit of it and I saved myself as a human.

(tr SGG)

(VII.lh) Puteam avea bani, dacă mă îndeletniceam cu altceva. Dar am vrut să fac sculptură și tot pentru că am vrut eu, am ajuns la Paris. *Mon jeu est à moi.*

(Comarnescu, 1972, p. 79)

J'aurais pu avoir de l'argent, și j'avais fait autre chose. Mais j'ai voulu faire de la sculpture et c'est parce que je l'ai voulu que je suis venu à Paris. *Mon jeu est à moi.*

(tr. SGG)

I could have had money, if I had done other things. But I wanted tot de sculpture and I chose to go to Paris. *Mon jeu est à moi.*

(tr. SGG)

(VII.li) La Paris am dus-o greu la început. Uneori, mă țineam de ziduri ca să nu cad de foame. De boală. Îmi atârnasem deasupra patului pancarte pe care îmi scrisesem sfaturile ce mi le dădeam singur în clipele de îndoială.

(Îlicai, 1946, p. 47)

A Paris au début j'ai mené une vie dure. Parfois je m'appuyais contre les murs, pour ne pas m'évanouir de faim. De maladie. J'avais accroché au-dessus de mon chevet des pancartes où j'avais écrit les conseils que je me donnais aux moments de doute.

(tr. SGG)

În Paris I led a hard life al first. I sometimes leaned

against the walls, to keep from fainting with hunger. With sickness. I hanged up some placards above my bed-head, înscribed with pieces of advice for my moments of doubt.

(tr. SGG)

(VII.lj) Făceam câte o sculptură pe zi. „Făceam” ca și el [Rodin]. Paști ș-am inconștient, dar vedeam paștișă. Eram nenorocit. Au fost anii cei mai grei, anii căutărilor, anii de regăsire a unui drum propriu. Am plecat de la Rodin, l-am supărat, dar trebuia să-mi caut calea mea. Am ajuns la simplitate, pace și bucurie.

(Pandrea, 1945, p. 260)

Je faisais une sculpture par jour. Je „faisais” comme lui [Rodin]. Je pastichais sans le vouloir, mais je voyais la pastiche. J’étais malheureux. Ce furent les années les plus difficiles, les années des recherches, destinées à trouver mon propre chemin. Je suis parti de Rodin, je l’ai fâché, mais je devais trouver mon propre chemin. Je suis arrivé à la simplicité, paix et joie.

(tr SGG)

I did a sculpture a day. I „did” like him [Rodin], I imitatea unwittingly, but I saw the copy. I was unhappy. Those years were the hardest of all, years of searching, devoted to find my own way. I left Rodin, I angered him, but I had to find my own path. I reached simplicity, peace and joy.

(tr. SGG)

(VII. Ik) Priveam îndelung sculpturi de-ale altora - din cei cu talente sigure - și pe ale mele. Ce mă supăra?... Frumos cioplit, frumos dăltuit, frumos lustruit, migălos și bine redată detaliile, nimic de zis. Da, dar tm-i viu. Parcă sunt fantome. Încremeniri!... Eu vreau să dau viață, mișcare, avânt, bucurie. Mă supăra tot mai mult impresia de criptă, de funerar, pe care mi-o dădeau sculpturile acelea... încet, încet, drumul s-a croit singur.

(Russu-șiricum, 1969, p. 62 - 63)

Je regardais longuement les sculptures des autres – de ceux qui avaient un talent sûr – ainsi que les miennes. Qu'est-ce qui me dérangeait?... Joliment taillées, joliment sculptées, bien polies, détails méticuleusement et bien rendus, rien à dire. Oui, mais sans **vie**. **On** dirait des fantômes. Des êtres pétrifiés!... Je veux leur donner vie, mouvement, élan, joie. L'impression de crypte, de funéraire, qui se dégageait de ces sculptures me dérangeait de plus en plus... Petit à petit mon chemin se fiait tout seul.

(tr. SGG)

I used to contemplate the sculptures made by others – whose talent was undoubtful – as well as my own. What bothered me? Finely cut, finely carved, finely polished, meticulously and well rendered details, that's for sure. Yes, but **lifeless**. They looked like ghosts. Petrified beings!... I wish to impart life, movement, elan, joy. The impression of crypt, of something funereal, which those sculptures **imparted**, bothered me more and more... Little by little, my pathway opened up.

(tr. SGG)

(VII. II) Je marche le long de ma route, une longue route qui me sera coupée un jour, je ne sais quand.

(Vessereau, 1930, p. 117)

I am walking along my road, a long road which will end one day, I don't know when.

(tr. SGG)

Merg pe drumul meu, mi drum lung, care-mi va fi într-o zi retezat, nu știu când.

(Vessereau, în Carte de inima pentru Brânc uși, 1976, p. 56, tr. Stănculescu)

(VII. Im) Je ne suis plus de ce monde, je suis loin de moi-même, plus attaché à ma personne. Je suis chez les choses essentielles.

(Giedion-Wëlcker, 1959 a, p. 196)

I am no longer in this world, I am far removed from

myself, no longer attached to my person. I am among essential things.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 197, tr. Jolas/Leroy)

Nu mai sunt al lumii acesteia, sunt departe de mine însumi, desprins de propriul meu trup. Mă aflu printre lucrurile esențiale.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 96, 130, tr. Bușneag)

(VII. În) Am făcut și eu pași pe nisipul eternității.

(Pandrea, 1976, p. 261)

J'ai fait moi aussi quelques pas sur les sables de l'éternité.

(tr. SGG)

I also have been walking on the sands of eternity.

(Geist, 1968, p. 178)

(VII. Io) Nu știți ce vă las vouă aici!

(Sterescu, 1966, p. 2)

Vous ne vous rendez pas compte de ce que je vous laisse ici!

(tr. SGG)

You don't realize what I'm leaving here for you!

(tr. SGG)

(VII. Ip) Quand je serais mort, les vautours me déchireront.

(Schneider, 1962; Cf Jianou 1963 a, p. 61, note 140)

When I'm dead, the vultures will tear me apart.

(Jianou, 1963 b, p. 61)

După ce voi muri, mă vor sfâșia păsările de pradă.

(Jiaui, 1983, p. 91)

VII.2 Autobiografie literară Autobiographie littéraire Literary autobiography

(VII. 2 a) LE GÉNIE

Elevé sous les Carpathes, sur la vallée de Bistrița. Flâner, vallée, vallon, forêt

À l'âge de 11 ans s'est évadé du beau pays et alla 3 jours et 3 nuits à pied car il n'y avait pas de train et il n'avait pas d'argent, pour trouver une ville. Le jour il marchait et la nuit tard il montait dans les arbres pour ne pas être mangé des loups. Au bout de trois jours il trouva une ville beaucoup plus grande que la première et trouva un maître aussitôt en entrant par la barrière, mais le lendemain il est parti parce que la boutique était trop petite. Il trouva une autre plus grande, puis une autre et une autre et une autre et une autre. Après 7 ans de travaux d'Hercule, en fuyant la ville dans tous les sens sans trouver une place, il s'en alla dans une ville plus grande où il apprit les sciences et les arts tout en accomplissant les travaux les plus durs, et après avoir tout fait et tout appris de ce qu'on faisait et apprenait dans cette ville, il est parti plus loin encore en s'en allant à travers le monde.

Il arriva un jour vers le crépuscule du soir, au bord du lac de la forêt noire d'où naquit le Danube et pour soulager sa fatigue li se déshabilla et entra se rafraîchir dans le lac et juste à l'endroit et pendant que les fées du lac prenaient leurs ébats. Mais les muses se sont fâché et l'ont puni qu'il ne puisse plus se baigner. La plus dure punition pour lui, car il a été élevé presque comme un canard sur l'eau.*

(Hulten et al., 1986, p. 62 fss; Brâncuși itiedit, 2004, p. 56 - 57)

THE GENIUS

Grown up under the Carpathians, in the Bistrița valley. Strolling in valleys, dales, forests

At the age of 11 he left the beautiful country and walked for 3 days and 3 nights to find a town, for there was no train and he had no money... He walked by day and late at night he climbed in trees in order not to be eaten by wolves. After three days he found a town much bigger than the first and he also found a master, close to the town gate.

But the next day he left because the shop was too little. He found another one, bigger, then another, and another, and another, and another. After 7 years of labours of Hercules, running all over the town without finding a place, he went to a bigger town where he learned sciences and arts, while accomplishing the hardest works, and after having done and learned everything that could be done and learned in that town - he went even farther throughout the world. One day he arrived at dusk on the shore of the lake of the black forest, where the Danube is born. To ease his tiredness he took off his clothes and went into the lake to refresh himself. He did it just at the spot and at the time when the lake fairies were gambolling. The muses were very angry and punished him to no longer be able to bathe. It was the most severe punishment for him, as he had been brought up almost like a duck on water. (tr. **SGG**)

GENIUL

Crescut sub Carpați, pe valea Bistriței. A hoinărit prin văi, vâlcele, păduri.

La vârsta de 11 ani a evadat din frumosul ținut și a mers pe jos 3 zile și 3 nopți, să găsească un oraș, căci nu exista tren și nu avea bani... Ziua mergea și noaptea târziu se urca în copaci ca să nu-l mănânce lipii. La capătul a trei zile, a găsit un oraș mult mai mare decât primul și a găsit un stăpân de cum a intrat la barieră, dar a doua zi a plecat, pentru că prăvălia era prea mică - A găsit una mai mare, apoi alta și alta și alta și alta. După 7 ani de munci de Hercule, alergând prin oraș în toate direcțiile, fără să-și găsească locul, s-a dus într-un oraș mai mare unde a învățat științele și artele, îndeplinind totodată muncile cele mai grele. Și după ce a făcut și a învățat tot ce se putea face și învăța în acel oraș, a plecat și mai departe, ducându-se în lumea largă.

A sosit într-o zi pe înserat la malul lacului din pădurea neagră, unde izvorăște Dunărea și pentru a-și ostoi oboseala, s-a dezbrăcat și a intrat în lac să se răcorească, tocmai în locul și la timpul în care zânele lacului se zbenguiau. Dar muzele s-au supărat și l-au

pedepsit să nu se mai poată scălda. Cea mai grea pedeapsă pentru el, căci el crescuse aproape ca un rățoi pe apă.

(tr. SGG)

**(VII.2 b) Acolo-mi pare că-i mai bine / Decât ori
și unde-n lume. / Acolo-mi pare că găsesc / Tot ce
cugetul îmi spune./**

**Acolo-n dumbrava verde, / Lângă termur și
boschet, /**

**Unde nimeni nu mă vede, / Când de zefire mă-
mbăt, /**

**Acolo adorm în adieri, / Uit o clipă gloata toată/
Și povara-mi de dureri.**

București 1903 Aprilie.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 48)

C'est la qu'il me semble être / La meilleure place du
monde. /

C'est la que je crois trouver / Tout ce que mon cœur
désire. /

La, dans la verte forêt / Près des bosquets
frémissements /

Où personne ne me voit, / Quand les zéphirs
m'énivrent, /

C'est la que la brise m'endort, / J'oublie un instant la
foule /

Et mon fardeau de douleurs.

Bucarest 1903 Avril **(tr. SGG)**

It is that spot that I think / Is the best place in the
world. /

It is there that I find / Everything that I can wish. /

There, in the green forest, / Close to the thickets, /

Where no one sees me, / When the zephyrs inebriate
me, /

It is there that the breeze lulls me to sleep..." forget
for a second the mob/ And my burden of sorrows./

Bucharest 1903 April.

(tr SGG)

VII.3 Autocaracterizare - Autocaractérisation - Self-characterisation

(VI1.3 a) Brâncuși c'est un bon bougre, il ne travaille pas pour se vanter ou épater quiconque. Il travaille pour une nécessité à lui propre, qui est inhérente à tous les autres. Et ce n'est qu'un parti pris fourni par un malentendu qui éloigne la plupart des gens justement de la chose qu'ils cherchent. Car nous ne trouvons pas un autre homme plus honnête, plus dévoué et plus acharné à nous approcher de ces choses inexplicables et merveilleuses que toutes les religions et toutes les philosophies ont cherché à nous amener [et qui sont en dehors de toute joie et tristesse factice]. * (Hultenetal., 1986, p. 194; Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 56, 453)

Brâncuși does not work to toot his own horn or to flabbergast people. He works out of a need that is peculiar to him and inherent in everyone else [and only a bias caused by a misunderstanding has alienated most people from the very thing they seek.] For we know of no other man more honest, more devoted and attached to those inexplicable, marvelous things that all religions have sought to give us and that he beyond all artificial joy and sadness.

(Hulten et al., 1987, p. 194, tr. ed. Egan)

Brâncuși nu lucrează ca să se laude sau ca să uluiască pe careva. El lucrează dintr-o necesitate proprie lui și inerentă tuturor și doar o prejudecată produsă de o neînțelegere îi îndepărtează pe cei mai mulți tocmai de ceea ce caută ei. Căci n-o să găsiți im om mai cinstit, mai devotat și mai împătimit de acele lucruri inexplicabile și minunate pe care toate religiile au încercat să ni le dea și care sunt în afara oricărei bucurii sau tristeți factice.

(tr. SGG)

(VII.3 b) Il n'est pas un professionnel qui cherche à tirer parti de ce qu'il fait, qui cache la

cuisine de son travail et qui pose en maître. [...] Quand vous allez le voir, vous le trouvez la tout simple et aimable au milieu de montagnes de diverses matières et vous êtes associé tout de suite à son œuvre sans même vous rendre compte - l'atmosphère qui se dégage de tous les travaux en cours vous met dans un état de bien inconnu et on est ému comme devant l'amour pur.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 56, 453)

He is not a professional who tries to turn to account what he makes, who hides the tricks of his trade and who poses as a master. [...] When you go to see him, you will find him simple and kind among heaps of various materials and you will become a party to his work in no time, without even noticing it. The atmosphere surrounding all the works in progress imparts a feeling of unknown well-being and you are moved as by pure love.

(tr. SGG)

El nu este un profesionist care încearcă să tragă foloase din ceea ce face, care ascunde bucătăria meseriei sale și pozează în maestru. [...] Când mergeți să-l vedeți, îl găsiți simplu și amabil în mijocul unor munți de diverse materiale și vă veți trezi de îndată asociat lucrului său, fără să băgați de seamă. Atmosfera care se degajă din toate lucrările sale în curs vă creează o stare de bine nemaicunoscut și vă emoționează precum dragostea pură.

(tr. SGG)

(VII.3 c) Je ne tient pas du tout être artiste comme tant 11 y en a*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 58)

I am not at all eager to be an artist like so many others.

(tr. SGG)

Nu țin de loc să fiu un artist ca atâția alții.

(tr. SGG)

(VII.3 d) **Moi, je ne m’amuse pas. J’amuse les autres.***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 68)

I don’t amuse myself. I amuse the others.

(tr. SGG)

Eu nu mă distrez. Îi distrez pe ceilalți.

(tr. SGG)

(VII.de) **C’est ainsi que le monde descend tous les jours un pas plus bas et je suis qualifié de le dire car je viens du plus bas.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 64)

That is how the world goes down every day step by step and I am qualified to say it because I am coming from the lowest level.

(tr. SGG)

Astfel coboară lumea cu câte un pas mai jos zi de zi și eu sunt în măsură să o spun căci eu vin de jos de tot.

(tr. SGG)

(VII.3 f) **Dodoica parți de plus bas et arrivé au plus haut.***

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 80)

Dodoica – set out from the lowliest and reached the top.

(tr. SGG)

Dodoică – plecat de jos și ajuns cel mai sus.

(tr. SGG)

(VII.3 g) **Ceea ce fac, mi-a fost dat să fac. Am venit pe lume cu o menire.**

(Comarnescu, 1972, p. 245)

Ce que je fais, le sort va voulu ainsi. Je suis venu au monde avec une mission.

(tr. SGG)

I was fated to do what I do. I came into the world

with a mission.

(tr. SGG)

(VII.3 h) Eu nu sunt nici surrealist, nici cubist, nici baroc, nici altceva de soiul ăsta. Eu, cu noul meu, vin din ceva foarte vechi.

(Russu-Şirianu, 1969, p. 60)

Je ne suis ni surréaliste, ni cubiste, ni baroque, ni rien de semblable. Moi, avec mon nouveau, je viens de quelque part de très ancien.

(tr. SGG)

I am neither a surrealist, nor a cubist, nor a baroque, nor anything like that. My new and me descend from something quite ancient.

(tr. SGG)

(VII.3 i) Ce sont des imbéciles qui disent que mon travail est abstrait; ce qu'ils qualifient d'abstrait est le plus réaliste, car ce qui est réel n'est pas la forme extérieure, mais l'idée, l'essence des choses.

(Guilbert, 1957, p. 6; Cf. Tabart, în L'Atelier Brâncuşi, 1997, p. 69)

They are imbeciles who call my work abstract; that which they call abstract is the most realistic, because what is real is not the exterior form, but the idea, the essence of things.

(The essence of things, 2004, p. 133)

Sunt imbecili cei ce spun că lucrările mele sunt abstracte; ceea ce califică ei drept abstract este tot ce poate fi mai realist, căci reală nu este forma exterioară, ci ideea, esenţa lucrurilor.

(tr. SGG)

VII.4 Autoironia - L'auto-ironie - Self-irony

(VII.4 a) O! Bătrâne / Al vremurilor ce se duc. /

**Ce-ţi încrunţi fruntea spre mine / Când îmi stau
ca un năuc?! Constantin Brâncuşi, Paris 1906
Octobre.**

(Brâncuşi inedit, 2004, p. 48)

O! Vieillard / Des temps qui s'en vont, /
Pourquoi me regardes-tu durement, /
Lorsque je reste comme un con?!

Constantin Brâncuși, Paris 1906 Octobre **(tr. SGG)**

O! Old man / Of the times that go away, /
Why are you frowning at me, /
When I am standing like a nincompoop?!
Constantin Brâncuși, Paris 1906 October

(tr. SGG)

(VII.4 b) Par moments je me crois un dieu et je ne suis qu'un âne qui rage [brait].*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 93 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 78)

At times I think that I am a god, while I am just an ass which brays.

(tr. SGG)

Uneori mă cred vreun zeu și nu sunt decât un măgar care rage.

(tr. SGG)

(VII.4 c) Voyez-vous. C'est bien ça que j'inventais - je savais bien que j'ai fait moi quelque chose qu'on n'a pas fait (je n'était pas plus bête que les autres) - mais je ne savais pas dire que c'était thérapeutique. C'est bien ça la longévité de la vie.*

(Hidten et al., 1986, p. 190 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 91)

Mind you, that's just what I invented - I knew perfectly well that I'd made something that hadn't been made before - (I was no more stupid than any one else) - but I didn't know how to say that it was therapeutical. That's what longevity is all about.

(Halten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Vedeți. Chiai1 asta am inventat eu. Știam eu că am făcut ceva ce nu s-a mai făcut - nu eram mai prost ca alții - dar nu știam să spun că era terapeutic. Chiar asta este longevitatea vieții.

(tr. SGG)

(VII.4 d) Pourvu qu'on ne vierme me demander des explications. Et quelle vie de chien vont me faire: les Luis Voxeles, les Felssey et sûrement des Valdemarr Georges vont se mettre de la partie. Îl aurait mieux fait de ce tăiere ce brave Fondane - personne n-aurait rien su et la terre tournerait tranquillement - puis și la gloire s'empare de moi, qu'est-ce que je vais devenir.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 91)

I only hope that no one asks me for explanations. What a dog's hfe will be mine thanks to people like Louis Vauxcelles, Felsey and Valdemar Georges. This kind fellow Fondane would have better kept silence - no one would have ever known anything and the Earth could revolve în peace - but if fame takes hold of me, what am I to become.

(tr. SGG)

Numai să nu mi se ceară explicații. Ce viață de câine o să-mi facă unii ca Louis Vauxcelles, Felsey sau Valdemar Georges. Ar fi făcut mai bine să tacă dragul de Fondane - nimeni n-ar fi știut nimic, iar pământul s-ar fi învârtit liniștit. Dar dacă faima mă apucă, ce mă fac.

(tr. SGG)

(VII.4 e) Nouă ni se pare greu drumul fiindcă nu știm să mergem noi, ori ne porobotim ca proștii să-l isprăvim deodată, ori stăm în marginea lui și ne plângem ca niște copii îndărătnici, căutând tot felul de motive ca să ne ascundem slăbiciunea și nesiguranța în noi sunt rari cei ce știu să-și măsoare pasul. Ș-acei luceferi „nemuritori și reci” merg încet, drumul mare în urma lor lasă. Noi cu apucături de dezmetici, în loc de creieri în cap cu paie, bâzâim ca niște muște... ne năpădim ca orbii spre lumină și ne spargem capul înainte de a-l pune la treabă.*

(Brănenși inedit, 2004, p. 54)

Nous pensons que la route est difficile parce que nous

ne savons pas marcher; nous nous hâtons, comme des sots, à arriver au bout d'un seul coup, ou bien nous restons sur le bord de la route et nous nous plaignons comme des enfants butés, en cherchant toute sortes de raisons pour cacher notre faiblesse et notre incertitude... Ceux qui savent mesurer leur pas sont en très petit nombre. Et ces Hyperions, „immortels et froids”, marchent lentement, laissant derrière eux la grande route. Nous nous portons comme des écervelés, ayant des pailles au lieu de cerveau, bourdonnant comme des mouches... nous nous jetons comme des aveugles vers la lumière et nous nous cassons la tête avant de la faire travailler.

(tr. SGG)

We think the road is difficult because we don't know how to walk; we either hurry stupidly to end it in a minute, or we stay on its edge and complain, like stubborn children, looking for all kind of reasons to hide our weakness and lack of confidence in ourselves... Only a few know how to walk. Those Hyperions, „immortal and immune”, walk slowly, leaving behind them the main road. We behave like giddy-heads, having straw instead of brains, buzzing like flies and rushing like blindmen towards light. We break our head before using it.

(tr. SGG)

(VII.4 f) Je suis le roi qui chie sur să couronne, je suis le Dieu qui se suicide, je suis l'esclave qui cherche la liberté en priant Dieu de ne pas la trouver.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 77)

I am the king who fouls his crown, I am the God who commits suicide, I am the slave who seeks freedom, praying God not to find it.

(tr. SGG)

Sunt regele care-și spurcă coroana, sunt Zeul care se sinucide, sunt sclavul care caută libertatea, rugându-se de Domnul să n-o găsească.

(tr. SGG)

(VII.4 g) Les gens les plus distingués ont leur bêtises: locales, accidentelles et continues. Et pour voir cela on n'a qu'à m'examiner - Brâncuși.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 87)

The most distinguished people have their own nonsense: local, accidental and permanent. And to see it, you have only to look at me, Brâncuși.

(tr. SGG)

Oamenii cei mai distinși au prostiile lor: locale, accidentale sau permanente. Și ca să vezi asta, n-ai decât să te uiți la mine, Brâncuși.

(tr. SGG)

(VII.4 h) En moi habite un monstre qui prend toutes les formes et qui est insaisissable.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 87)

A monster lives within me, who takes all forms and is unseizable.

(tr. SGG)

În mine locuiește un monstru care ia toate formele și este inesizabil.

(tr. SGG)

(VII.4 i) Elle m'a vu comme une montagne. En s'approchant, je me suis fait tout petit pour ne pas la gêner. Elle a passé dessus.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 89)

She saw me like a mountain. When she came closer, I tried to be less conspicuous, **in order** not to embarrass her. She stepped over me.

(tr. SGG)

Ea m-a văzut ca pe un munte. Când s-a apropiat, m-am făcut mic, ca să n-o deranjez. Ea a pășit peste mine.

(tr. SGG)

VII. 5 Opera completă - L'œuvre complète - Complete works

(VII. Să) Je ne veux pas d'Œuvre complète, c'est un monument pour les morts; je suis en plein travail.

(Giedion Welcher, 1959 a, p. 219)

I don't want any „Œuvre complète”. That's like a tombstone, whereas I am still hard at work.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy)

Nu doresc „operă completă”, i-un monument pentru morți; eu sunt în plin lucru.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 131, tr. Bușneag)

(VII.5 b) Am refuzat să mi se scrie volume. Orice ieșire în arenă o consider ca un sfârșit. Și eu mai am multe de spus.

(Mediatul, 1930, p. 4)

J'ai refusé qu'on écrive des volumes sur moi. Descendre dans l'arène me semble la fin. Et j'ai encore beaucoup à dire.

(tr. SGG)

I refused to have volumes written about me. To enter the lists seems an end. And I have still much to say.

(tr. SGG)

VII.6 Opera lui Brâncuși - L'œuvre de Brâncuși - Brâncuși's work

(VII.6 a) Opera lui Brâncuși este nostalgia simplității perfecte a formei ce se caută cu invidie pe drumul luminii, al gândirii.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 44)

L'œuvre de Brâncuși est la nostalgie de la parfaite simplicité de la forme, cherchée avec envie sur le chemin de la lumière, de la pensée.

(tr. SGG)

Brâncuși's work is the yearning for the perfect simplicity of form, sought with longing on the road of light, of thought.

(tr. SGG)

(VII. ôb) Quoiqu'on disc, quoiqu'on fasse, l'œuvre

de Brâncuși restera dans tout le temps à venir comme seul pivot solide. L'œuvre de Brâncuși, ce n'est pas une expression locale, elle est l'essence de la plus haute expression de pureté universelle et elle restera dans les siècles à venir comme le seul obstacle infranchissable pour les avortons.*

(Hulten et al., 1986, p. 265 fes)

Whatever people say, whatever people de Brâncuși's Work shall remain for all time to come as the only solid pivot. Brâncuși's Work - it is not an expression of the particular, it is the essence of the highest expression of universal purity, and it shall remain in the centuries to come as the only unsurmountable obstacle for the future [worthless].

(Hulten et al., 1987, p. 269, te ed. Egan)

Orice s-ar zice, orice s-ar face, opera lui Brâncuși rămâne pentru timpurile viitoare singurul pivot solid. Opera lui Brâncuși nu este o expresie locală, ea este esența celei mai înalte expresii a purității universale și va rămâne de-a lungul secolele viitoare singurul obstacol peste care nu se va putea trece.

(Lemny, în Brâncuși inedit, 2004, p. 41)

VII.7 Crezul lui Brâncuși - Le credo de Brâncuși - Brâncuși's creed

(VII.7 a) Deșteaptă-te om/ pe drumul bun pornește/ învinge trândăvia și lenea ce te oprește. / Tu ca vulturul te-avântă spre sferele senine. / Darul lumii cântă. Uită-te pe tine! *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 47)

Éveille-toi, homme / prends la bonne route / viens à bout de la fainéantise et de la paresse qui t'arrêtent. / Pareil à l'aigle, prend ton essor vers les sphères sereines. / Chante le don du monde. Oublie-toi!

(tr. SGG)

Wake up, man / take the good road / fight the sloth and laziness which stops you. / Like an eagle soar to cloudless spheres. / Praise the gift of the world. Forget

yourself!

(tr. SGG)

(VII.7 b) Le non aboutissement ne sert à rien ni pour nous ni pour les autres, pour nous parce que... c'est la chose merveilleuse que nous cherchons et sans laquelle nous ne pouvons vivre et pour les autres parce que, en n'aboutissant pas, nous ne leur donnons rien que notre impuissance. Il faut nous délivrer nous-mêmes pour que les autres se délivrent par nous.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 89 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 77)

Not to finish things is of no use, either for us, or for the others. For us for... it is the wonderful thing which we seek and without which we cannot live, for the others, because by not finishing things, we give them nothing but our helplessness. We should release ourselves, so that others get released by us.

(tr. SGG)

Nefinisarea nu servește la nimic, nici pentru noi, nici pentru alții. Pentru noi, pentru că... este lucrul minunat pe care-l căutăm și fără care nu putem trăi, iar pentru ceilalți, pentru că, nefinisând, noi nu le dăm nimic altceva decât neputința noastră. Trebuie să ne eliberăm noi înșine pentru ca ceilalți să se poată elibera prin noi.

(Lemny, în Brâncuși inedit, 2004, p. 38)

(VII.7 c) N'oublie pas que tu es un artiste! Ne perds pas courage, ne crains rien, tu aboutiras! Créer comme un Dieu, commander comme un roi, travailler comme un esclave.

(Manou, 1963 a, p. 32)

Don't forget you're an artist! Don't be discouraged, don't be afraid, you'll make it! Create like a God, order like a king, work like a slave.

(Manou, 1963 b, p. 32)

Nuuita că ești artist! Nu-ți pierde curajul, nu-ți fie teamă de nimic! Vei răzbi! Să creezi ca un zeu, să

poruncești ca un rege, să muncești ca un sclav!

(Manu, 1983, p. 69)

FABULELE LUI BRÂNCUȘI LES FABLES DE BRÂNCUȘI BRÂNCUȘI'S FABLES

VIII. 1 Cloșca - La couveuse - The brooding hen

(VIII.la) [Povestire fantastică] La începutul lumii, când a văzut omul pentru prima dată o cloșcă pe ouă, a întrebat-o ce face? (pe vremea ceea animalele vorbeau aceeași limbă ca oamenii). Animalele aveau foarte mare respect pentru oameni. Cloșca s-a sculat și a poftit pe om să caute un loc să șază ca să-i explice. Și i-a explicat și i-a explicat și atât de mult că întorcându-se la ouă le-a găsit reci. De aceea și acum cloștele ne sar în cap când ne apropiem de cuibul lor.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 51)

Histoire de brigands

Il y avait dans les temps très, très, très anciens temps, quand les hommes ne savaient pas comment les bêtes viennent au monde... Un jour de ces temps-là, un homme a trouvé une poule qui couvait ses œufs. Et comme ces temps-là les bêtes et les hommes se comprenaient, il lui demanda qu'est-ce qu'elle faisait. Et comme la poule était gentille - car ces temps-là les bêtes avaient beaucoup de respect pour les hommes - Ah! beaucoup, beaucoup, beaucoup plus que maintenant - elle se leva pour ne pas tenir un homme debout et s'en alla lui expliquer. Et lui expliqua longtemps, longtemps, et tant que, quand elle retourna à ses œufs, les œufs étaient déjà gâtés.

C'est pourquoi que de nos jours les poules qui couvent les œufs se fâchent à nous crever les yeux quand nous nous approchons de leur nids.

(This Quarter, 1925, p. 237; Integral, 1925 - Brezianu, 1998, p. 61, fig. 108; Hulten et al., 1986, p. 166)

Tall Taie

Once upon a time, long, long ago, when men did not

know how animals come into the world... One day way back then, a man came across a hen sitting on some eggs. Since people and animals understood each other, he asked the hen what she was doing. And since the hen was considerate and did not want to keep him on his feet – in those days animals had great respect for people so very, very, very much more than now – she got up and went off to tell him. She took a very, very long time doing so, and by the time she got back, the eggs had gone rotten.

That is why brooding hens nowadays get spitting mad at us when we get close to their nests.

(Hulten et al., 1987, p. 166, tr. ed. Egan)

VIII.2 Fluturele - Le papillon - The butterfly

(VIII.2 a) Le beau papillon est mort sous le vitrail d'en haut. En vain j'ai ouvert les deux grandes portes et les six vasistas: quatre au-dessus des deux portes et deux sur le toit d'en face du vitrail. En vain avec une perche je voulu le faire trouver la sortie. Ce beau papillon attiré par la lumière s'est cogné la tête contre la vitre jusqu'à ce qu'il est mort.

C'est ainsi avec nous, quand notre lumière intérieure est plus grande que notre savoir, nous nous cassons la tête contre les murs infranchissables, quand il nous serait si facile de trouver l'issue.*

(Hidten et al., 1986, p. 250; Brâncuși inedit, 2004, p. 82)

A beautiful butterfly died beneath the skylight. I opened the two big doors and the six transoms: four over the two doors and two in the roof across from the skylight. But it was no use. I took a pole and tried to coax it out. Again no luck. The beautiful butterfly, drawn by the light, flew at the skylight until it died.

So it goes with us. When our inner light outshines our intellect, we go crashing into impassable walls, and all the time the way out is so easy to find.

Hidten et al., 1987, p. 250, tr. ed. Egan)

Frumosul fluture a murit sub vitraliul de sus. În zadar am deschis cele două uși mari și cele șase ferestre mici: patru deasupra celor două uși și două de pe acoperișul din fața vitraliului. În zadar cu o prăjină am vrut să-l fac să găsească ieșirea. Frumosul fluture atras de lumină s-a izbit cu capul de geam până ce a murit.

Așa e și cu noi, când lumina noastră interioară e mai mare decât știința noastră, ne spargem capetele de ziduri de netrecut, când ne-ar fi atât de ușor să găsim ieșirea.

(tr. SGG)

(VIII.3 a) Histoire de brigands contée par ma mère

Quand la cigogne a rencontré le moineau pour la première fois et l'a vu si petit, [elle] se mit tout de suite en devoir pour le faire grandir. Elle le mit dans son nico et du matin au soir lui porta tout ce qu'elle trouva de meilleur pour lui donner à manger, l'entoura de tous les soins et tous les jours ainsi pendant neuf années. Un jour de la neuvième année - en plein hiver - elle s'est donné beaucoup de peine pour trouver quelques miettes à lui porter. Elle arriva le soir au moineau avec [pour] ainsi dire rien dans le bec - pour la première fois n'ayant rien à lui donner à manger. Elle le regarda attentivement et s'est dit: „Depuis neuf années que je me donne de la peine et il n'a pas bougé d'une tête d'épingle!” - et d'un coup de bec l'avalâ.*

(Hulten et ea., 1986, p. 167 fss)

Tall story told by my mother

When the stork met the sparrow for the first time and saw it so small, she set about making it grow. She put it in her nest and all day long brought it whatever she found best to feed it. She looked after it every day for nine years. One day of the ninth year, in the depth of winter, she tried hard to find some crumbs to bring to it. She arrived in the evening at the sparrow having, so to speak, nothing in its beak - for the first time she had nothing to give it to

cat. She looked attentively at the sparrow and thought: „For nine years I have taken troubles and it didn't grow a bit” and she opened her beak and swallowed it down.

(tr. SGG)

Povestire fantastică spusă de mama

Când barza a întâlnit vrabia pentru prima oară și a văzut-o atât de mică, s-a apucat de îndată s-o facă să crească. A pus-o în cuibul său și ziua întreagă îi aducea tot ce găsea mai bun, ca s-o hrănească. A îngrijit-o așa, zi de zi, timp de nouă ani. Într-o bună zi din al nouălea an – în plină iarnă – s-a străduit mult să găsească câteva firimituri ca să i le aducă. A ajuns seara la vrabie, neavând, ca să spunem așa, nimic în cioc – pentru prima oară nu avea ce să-i dea să mănânce. A privit-o atent și și-a spus: „Timp de nouă ani m-am tot străduit și n-a crescut nici c-un vârf de ac” și deschizând ciocul, o înghiți.

(tr. SGG)

(VIII.4 a) L'arbre déraciné

Sur une seule et petite racine il a poussé très très haut car autour de lui il y avait des autres [arbres] cent fois plus âgés et leur ombre l'empêchait de voir le soleil, mais ils l'aidaient à grandir sans souci de la tempête. En peu de temps il fut [aus] si haut que les autres. Il uit le soleil et ivre de joie il poussa plus haut et toujours sur sa seule et petite racine. Un jour le bûcheron coupa les grands [arbres] et il resta tout seul sur un grand espace. La tempête arriva et aussitôt il tomba par terre, car il n'avait qu'une seule et petite racine.

J'ai serré toutes ses petites branches du sommet, comme on serre l'être chéri qu'on ne voit plus jamais. Puis, assis sur son jeune tronc, j'ai noté cette histoire pour l'écrire sur son écorce que j'ai trouvée, qu'un passant s'était amusé à découvrir.*

(Huken et al., 1986, p. 210; Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 93)

The Uprooted Tree

Its root was small, but it grew veiy, very tall. Around it there stood other trees a hundred times older; their shade prevented the sun from coming through, but thanks to them it could grow without having to worry about storms. Before long, it was as tall as the others and could see the sun. Mad with joy, it grew even taller, but still on its one small root. One day, the woodsman cut down the big trees, and it was left standing all by itself in the clearing. A storm came, and it fell right away, for all it had was that tone little root.

I clasped all of its little branches (at the top), the way a person clasps the one he loves and will never see again. Then, seated on its young trunk I recorded this story, writing it on some white bark which a passerby had seen fit to cut away.

(Hulten et al., 1987, p. 210, tr. ed. Egan)

Copacul dezrădăcinat

A crescut foarte înalt, pe o singură rădăcină mică, căci în jurul lui erau alți (arbori) de o sută de ori mai bătrâni și umbra lor îl împiedica să vadă soarele dar ei l-au ajutat să crească fără a se sinchisi de furtună. În scurtă vreme ajunse la fel de înalt ca ceilalți și văzu soarele. Beat de fericire, creșcu și mai mult, dar tot pe acea unică și mică rădăcină. Într-o zi, pădurarul tăie copacii mari și el rămase singur într-un spațiu mare. A venit furtuna și el căzu de îndată, căci nu avea decât acea unică și mică rădăcină.

I-am strâns toate crenguțele din vârf, așa cum strângi o ființă dragă pe care n-o vei mai vedea vreodată. Apoi, așezat pe trunchiul său, am notat această poveste, ca s-o scriu pe o bucată de scoarță albă pe care un trecător se distrase s-o rupă.

(tr. SGG)

METAFORELE   LUI   BRÂNCUȘI   LES
MÉTAPHORES   DE   BRÂNCUȘI   BRÂNCUȘI'S
METAPHORS

(IX.a) Comme un objet léger qu'on pose au fond

de l'Océan profond - comme [un] aveugle sans savoir pourquoi, je dus marcher et lutter avec tous les courants et les obstacles pour sortir à la surface. Heureux ceux qui viennent au monde à leur place, qui jouent leur rôle tranquillement et s'en vont.*

(Hulten et al., 1986, p. 202 fss; Brâticuși inedit, 2004, p. 78)

Like something light that's been put on the Ocean floor, I've had to make my way up like a blând man, not knowing why, and struggling against all currents and obstacles to reach the surface. Fortunate are they who come into the world knowing their place, and who quietly play their role and then take their leave.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Ca un obiect ușor, pus pe fundul adâncului ocean - ca un orb, fără să știu de ce, a trebuit să merg și să mă lupt cu toți curenții și cu toate obstacolele ca să ies la suprafață. Fericiți cei ce vin pe lume la locul lor, își joacă rolul liniștiți și apoi se duc.

(tr. SGG)

(IX.b) Je suis l'épave que les caux mènent vers la terre ferme que ceux qui ne peuvent plus nager viennent vers moi-je les amène gratuit. Ceux qui veulent périr, qu'ils périssent dans la boue. La lumière n'est pas donnée à ceux qui ne peuvent la voir.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 79)

I am the wreck driven by the waves to the shore, so that those who can no longer swim come to me - I shall bring them along freely. Those that wish to perish, let them perish in the mud. Light is not given to those who cannot see it.

(tr. SGG)

Sunt epava pe care apele o mână către țărm ca aceia care nu mai pot să înoate să vină către mine - îi duc fără plată. Cei care vor să piară, n-au decât să piară în mâl.

Lumina nu le este dată celor care nu pot s-o vadă.

(tr. SGG)

(IX.e) Tout près de choses grandes ne peuvent pousser que des choses petites.*

(Brânciși inedit, 2004, p. 68)

In the close vicinity of big things, only small things can glow.

(tr. SGG)

Foarte aproape de lucrurile mari, nu pot crește decât lucruri mici.

(tr. SGG)

(IX.d) Ce-i pasă plugului dacă aruncă brazde peste foi uscate, când pe urma lui răsare grâu care are să hrănească oameni?! *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 53)

La charrue n'en a cure și elle jette des sillons sur les feuilles mortes, puisque derrière elle le blé pousse et va nourrir les hommes.

(tr. SGG)

The plough doesn't care that it is throwing clods over dry leaves, when behind it wheat will glow, which is going to feed people.

(tr. SGG)

(IX.e) De departe vezi muntele și când ești lângă el, te pierzi prin văi și nu-l mai vezi.*

(Brânciși inedit, 2004, p. 50)

De loin on voit la montagne et quand on s'approche, on se perd dans des ravins et on ne la voit plus.

(tr. SGG)

You see the mountain from afar and when you get closer, you get lost in the valleys and no longer see it.

(tr. SGG)

(IX.f) De loin la montagne est belle, la nous nous perdons dans des ravins et nous ne la voyons plus.

(Brânciși inedit, 2004, p. 89)

From afar the mountain is beautiful, there we get lost in the gullies and see it no longer.

(tr. SGG)

De departe muntele este frumos, acolo ne pierdem prin râpe și nu-l mai vedem.

(tr. SGG)

(IX.g) Je mourrais de soif dans le désert. Au bout du désespoir je trouvais une oasis avec une fontaine merveilleuse, mais l'eau était empoisonnée. Brâncuși.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 86)

I was dying with thirst in the desert. At the end of desperation I found an oasis with a marvellous fountain but its water was poisoned. Brâncuși

(tr. SGG)

Muream de sete în pustie. La capătul disperării am găsit o oază cu o fântână minunată, dar apa era otrăvită. Brâncuși

(tr. SGG)

(IX.h) Je me meurs de soif assis sur le bord de la fontaine empoisonnée. J'ai bu son eau et mes entrailles sont brûlées, mais je ne suis pas mort. Maintenant je regarde son eau empoisonnée et mes entrailles me brûlent de soif.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 91)

I am dying with thirst seated on the edge of the poisoned fountain. I have drunk its water and my bowels are burnt, but I am not dead. Now I look at the poisoned water and my bowels are burning with thirst.

(tr. SGG)

Mor de sete, așezat pe marginea fântânii otrăvite. I-am băut apa și măruntaiele-mi sunt arse dar nu sunt mort. Acum îmi privesc apa otrăvită și măruntaiele îmi ard de sete.

(tr. SGG)

(IX.i) Vous voulez manger un fruit et il n'est pas mûr - vous coupez l'arbre (dans le jardin). En route

vous trouvez ce qui est mûr, vous vous asseyez et mangez, vous le finissez. Pourquoi avez-vous coupé l'arbre? Ses fruits seront bons à manger maintenant.

(Brâncuși undit, 2004, p. 88)

You wish to eat a fruit and it is not ripe - you cut the tree (in the garden). On the road you find something ripe, you sit down and eat it up. Why have you cut the tree? Its fruit would be good to eat now.

(tr. SGG)

Vreți să mâncați o fructă și nu e coaptă - tăiați pomul (din grădină). Pe drum găsiți ceva copt, vă așezați și mâncați, terminați. De ce ați tăiat pomul? Fructele sale ar fi bune de mâncat acum.

(tr. SGG)

(IX.j) Si quiconque ne trouve pas la clef, je ne peux pas la donner.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

If anybody does not find the key, I cannot give it.

(tr. SGG)

Dacă cineva nu găsește cheia, eu nu pot s-o dau.

(tr. SGG)

(IX.k) Quelqu'un s'attache à un poteau, ne pouvant pas être libre, puis il veut que tout le monde fasse comme lui-la terre este remplie de poteaux différents.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

Somebody binds himself to a post, as he cannot be free, then he wants that everybody should do the same - the earth is filled with different posts.

(tr. SGG)

Unul se leagă de un stâlp, ne putând fi liber, apoi vrea ca toată lumea să facă la fel - pământul este plin de diverși stâlpi.

(tr. SGG)

(IX.l) Il ne pousse rien sous les grands arbres.

(Hommage à Rodin, 1952; Cf Giedion-Welcker,

1959 a, p. 218)

Nothing grows under big trees.

(Giedion-Welcker; 1959 b, p. 219, tr. Jolas/Leroy)

Nimic nu poate crește la umbra marilor copaci.

(Giedion-Welcker; 1981, p. 129, tr. Bușneag)

BRÂNCUȘI DESPRE DUMNEZEU BRÂNCUȘI SUR DIEU BRÂNCUȘI ABOUT GOD

X. 1 Dumnezeu și Dracul Dieu et le Diable God and the Devil

(X.la) De la Adam se crede că Dumnezeu e în cer, omul pe pământ și Dracul dedesubt. Ce-ar fi dacă s-ar putea vedea că trăim cu toții împreună? *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 47)

Depuis Adam, on pense que Dieu est dans le ciel, l'homme sur terre et le Diable sous terre. Et si on verra que nous vivons tous ensemble?

(tr. SGG)

Ever since Adam, people think that God is in Heaven, Man on earth and the Devil underneath. What if we find out that we are living all together?

(tr. SGG)

(X.lb) Dieu et le Diable ne sont pas séparés dans les choses, ni fixés ici ou là; ils sont partout et en même temps.

(Giedion-Welcker; 1959 a, p. 195)

God and the Devil are not separate in things, they are neither here nor there; they are everywhere and simultaneously

(Giedion-Welcker; 1959 b, p. 196, 220, tr. Jolas/Leroy)

Dumnezeu și Diavolul nu viețuiesc separați în lucruri, nici fixați aici sau dincoace ci coexistă pretutindeni și în același timp.

(Giedion-Welcker; 1981, p. 93, te Bușneag)

X. 2 Dumnezeu - Dieu - God

(X.2 a) **Regardez-les [sculptures] jusqu'à ce que vous les voyez. Les plus près de Dieu les ont vues.***

(Brummer Gallery Catalogue, 1933 - 34, fis; Dation Brâncuși, 2003, p. 134 fis; Giedion Welcker, 1959 a, p. 219)

Look at the sculptures until you see them. Those nearest to God have seen them.

(Giedion-Welcker; 1959 b, p. 219, tr. Jolas/Leroy)

Priviți-le [sculpturile] până le veți vedea. Cei mai aproape de Dumnezeu le-au văzut.

(Giedion-Welcker; 1981, p. 130, tr. Bușneag)

(X.2 b) **1920 Mars 5. C'est aujourd'hui que je coupé la cha îne de la remorque et que sur l'océan immense je me laisse voguer vers l'Inconnu, que ma foi me guide - et si je ne viens vers toi Dieu, ce n'est qu'une folie! ***

(Hulten et al., 1986, p. 128 fis; Brâncuși inedit, 2004, p. 78)

March 5, 1920. Today I am cutting the towline and casting myself adrift on the vast ocean toward the unknown, with faith to steer me - and if I don't veer to You Lord, it is only foolishness.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan, modified by SGG)

5 martie 1920. Astăzi tai odgonul remorcii și pe oceanul imens mă las în voia valurilor să plutesc spre Necunoscut, să-mi fie călăuză credința-mi - și dacă nu vin spre Tine, Doamne, nu e decât o nebunie!

(tr. SGG)

(X.2 c) **Le bon Dieu est mort. C'est pourquoi que le monde est en dérive.***

(Hulten et al., 1986, p. 103 fis; Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 78)

The good Lord is dead. That's why the world is adrift.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Bunul Dumnezeu a murit. De aceea lumea este în derivă.

(tr. SGG)

(X.2 d) Que je suis malheureux mon Dieu! - pour prendre un peu de ce que tu as mis sur la terre où existe tout ce que je possède - et la plus grande partie je voudrais que ce soit à toi.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 78)

How unhappy I am, Lord! - to get a little of what You put on the Earth, where there is all I own - and I would like that the greatest part be Yours.

(tr. SGG)

Ce nefericit sunt, Doamne! - să iau puțin din ceea ce ai pus pe pământul unde există tot ceea ce am - și aș vrea ca cea mai mare parte să fie a Ta.

(tr. SGG)

(X.2 e) Doamne ce pe pământ te-ai coborât și lumea ai luminat, îndreaptă lumina ta spre mine și fă-mă pe mine să urmez calea cea adevărată. Că pe calea adevărului mergând, toate vicleniile [...] vei învinge și spre tine ridicându-mă, cu mine voi aduce ție toată ceața rățăcirilor și îngerii cerurilor te vor slăvi pe tine, mântuitorule.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 45)

Seigneur qui êtes descendu sur Terre et avez éclairé le monde, tournez votre lumière vers moi et faites-moi suivre le droit chemin. Car en marchant sur le chemin de la vérité, vous vaincrez toutes les perfidies [...] et, en m'élevant à vous, je vous apporterai tout le brouillard d'erreurs et les anges dans les deux vous glorifieront, Rédempteur;

(tr. SGG)

Lord, who have descended on Earth and have brought light to the world, turn your light towards me and make me follow the true road. For by walking on the path

of truth, you will defeat all russes [...] and by raising me to you, I shall bring you all the mist of the errors and the angels în Heaven will glorify you, Saviour.

(tr. SGG)

(X.2 f) **Cât de singur sunt pe lume / Adesea nu știu ce fac. /**

O Doamne spune spune / Ce să fac? încotro sapuc.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 44)

Je suis si seul au monde, / Souvent je ne sais que faire./

O mon Dieu, dites-moi / Que faire? De quel côté m'en aller.

(tr. SGG)

1 am se lonely in the world..." often don't know what tot de./

O Lord, de tell me / What tot de? Which way to go.

(tr. SGG)

(X.2 g) **Amărât când este omul / Nu-l mai sprijină nici Domnul. /**

Zadarnic aleargă-n deal și-n vale / Că bine nici nu mai iasă'n cale.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 44)

Quand l'homme est affligé / Dieu ne vient plus l'aider. /

Îl court en vain par monts et par vaux, / Car il ne rencontre plus le bien.

(tr. SGG)

When man is woeful, / The Lord no longer helps him. /

He runs up lull and down dale în vain, / No good meets him.

(tr. SGG)

(X.2 h) Et maintenant, Dieu de toutes les vertus, inspirez-moi, par quel mot, par quel côté, par quel bout je dois commencer à dire mon malheur.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 84)

And now, O Lord of all virtues, give me inspiration, by which word, by which side, by which end should I begin to tell my misfortune.

(tr. SGG)

Și acum, Doamne al tuturor virtuților, inspiră-mă, cu ce cuvânt, cu ce parte, cu ce capăt trebuie să încep să-mi spun nenorocirea.

(tr. SGG)

(X.2 i) Par quel chemin faut-il que je marche mon Dieu pour sortir de ce cahot? Nous sommes tous malheureux et notre salut est long.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 91)

Which road should I take, Lord, to get out of this? We are all unhappy and our salvation is long-lasting.

(tr. SGG)

Pe ce drum trebuie s-o iau, Doamne, ca să ies de aici? Toți suntem nefericiți și mântuirea noastră este îndelungată.

(tr. SGG)

(X.2 j) Nous sommes si près de Dieu mais le brouillard de la clameur des autres nous empêche de le sentir entièrement.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 85)

We are so close to God, but the mist of the others' clamour prevents us from feeling him entirely.

(tr. SGG)

Suntem atât de aproape de Domnul, dar ceața zgomotului celorlalți ne împiedică să-l simțim pe de-a ntregul.

(tr. SGG)

(X.2 k) Dieu... Je voudrais m'approcher de ton amour et je voudrais être sûr que je ne rêve pas.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 87)

O, Lord... I'd like to come close to your love and I'd like to be sure that I don't dream.

(tr. SGG)

Doamne... Aș vrea să mă apropiu de iubirea ta și aș vrea să fiu sigur că nu visez.

(tr. SGG)

(X.21) Que Dieu te garde, mon ami, des furies des misérables. Le plus grand mal nous vient de ce que nous voyons notre imperfection dans les autres et que [c'est] cela que nous voulons mentionner tout d'abord.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 85)

Let the Lord guard thee, my friend, from the fury of the wretched ones. The greatest evil comes from the fact that we see our faults in the others and that is what we want to mention first and foremost.

(tr. SGG)

Să te păzească Domnul, prietene, de furiile netrebnicilor. Cel mai mare rău ne vine din aceea că ne vedem imperfecțiunea în ceilalți și că asta vrem să pomenim de la bun început.

(tr. SGG)

(X.2 m) Pour les détruire [les ennuis] - il faut s'abandonner à Dieu.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 85)

To destroy them [the troubles] - you should commit yourself to God's care.

(tr. SGG)

Pentru a le distruge [necazurile] - trebuie să te lași în grija Domnului.

(tr. SGG)

(X.2 n) Au bout du chemin comme au-delà, tout se confond avec la divinité.*

(Brânciifi inédit, 2004, p. 85)

At the end of the road as well as beyond it, everything merges in the Godhead.

(tr. SGG)

La capătul drumului, ca și dincolo de el, totul se confundă cu Divinitatea.

(tr. SGG)

(X. 2 o) Le beau n'appartient à personne - il est à tout le monde et chacun l'obtient selon ses forces - plus on monte vers le Dieu ou à mesure qu'on monte, il prend un autre aspect.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 97)

Beauty belongs to no one - it is for everybody and one obtains it according to one's force - the higher you climb towards God, or as you climb, it takes another aspect.

(tr. SGG)

Frumosul nu aparține nimănui - este al tuturor și fiecare îl obține după puteri - cu cât urci mai mult spre Domnul, sau pe măsură ce urci, el ia un alt aspect.

(tr. SGG)

(X.2 p) J'appelle Dieu l'essence de notre germe.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 68)

I call God the essence of our germ.

(tr. SGG)

Eu îl numesc pe Dumnezeu esența germenului nostru.

(tr. SGG)

(X.2 q) Quand le Dieu a fini le septième jour, [il] lui est venu l'idée pendant qu'il voguait au dessus des nuages de savoir que font toutes les bêtes qu'il a fabriqué et comme il ne voulait pas déranger les nuages qui devaient aller très vite (selon son ordre) pour arroser plus loin-il envoya des anges pour voir

qu'est-ce qui se passe sur la terre.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 93)

When God concluded the seventh day, while he was sailing over the clouds, it occurred to him to find out what were doing all the animals he had made. And as he did not wish to disturb the clouds which had to sau very quickly (as he had ordered them to), **in order** to bring water farther - he sent angels to see what was going on on the Earth.

(tr. SGG)

Când Domnul a terminat ziua a șaptea, i-a venit ideea, în timp ce plutea deasupra norilor, să afle ce făceau toate animalele pe care le fabricase și cum nu dorea să deranjeze norii care trebuiau să meargă foarte repede (conform ordinului său) să stropească mai departe - trimise niște îngeri să vadă ce se petrece pe pământ.

(tr. SGG)

(X.2 r) Je suis tout près du bon Dieu maintenant. Je n'ai qu'à tendre le bras pour l'attrapper.

(Ionesco, 1962, p. 235)

I am now quite close to the Good Lord. I have only to hold out my hand to reach Him.

(tr. SGG)

Sunt foarte aproape de bunul Dumnezeu acum. N-am decât să întind mâna ca să-L prind.

(Tabart, 2007, p. 107, tr. Marinescu)

(X.2 s) J'attendrai le bon Dieu chez moi, dans mon atelier.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 208)

I'd rather wait for fire Good Lord at home, în my studio.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 209, tr. Jolas/Leroy)

Îl voi aștepta pe bunul Dumnezeu la mine acasă, în atelier.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 114, tr. Bușneag)

(X.2 t) Dieu est partout. Dieu est de la tonique.

(Halten et cd., 1986, p. 250)

God is everywhere. God is the keynote; He is the *de*.

(Halten et al., 1987, p. 250, tr. ed. Egan)

Dumnezeu este pretutindeni. Dumnezeu este *de* tonica.

(tr. SGG)

(X.2 u) We never achieve God. But the courage to journey is important.

(Lewis, 1957, p. 38)

On n'atteindra jamais Dieu. Mais l'important c'est le courage de voyager vers Lui.

(tr. SGG)

Pe Dumnezeu nu îl ajungem niciodată. Dar ceea ce e important este curajul de a porni la drum.

(Lewis, 2001, p. 47, tr. Stănculescu)

(X.2 v) Dieu est partout. On est Dieu quand on s'oublie et qu'on est humble et si on fait le don de soi, il y a Dieu dans votre œuvre. Elle est magique.

(Guilbert, 1957, p. 7; Cf. Spear, 1969, p.36)

God is everywhere. One is the Godhead when one forgets oneself, when one is humble. When one offers up oneself, God resides in one's work. It becomes magic.

(Varia, 1995, p. 272, tr. Vandoyer)

Dumnezeu este peste tot. Dumnezeu este când uiți de tine și când ești umil și când te dăruiești, Dumnezeu este în opera ta. Ea este magică.

(Spear, 1976, p. 57, tr. Obs)

(X.2 w) On peut tout faire à condition de pénétrer dans le royaume des deux.

(René de René ville, in Jianou, 1963 a, p. 55)

A man can do anything so long as he enters the kingdom of heaven.

(Jianou, 1963 b, p. 55)

Poți face orice cu condiția să pătrunzi în împărăția

cerurilor.

(tr.'s GG)

**BRÂNCUȘI DESPRE LOCURI ȘI POPOARE
BRÂNCUȘI SUR DES CONTRÉES ET DES PEUPLES**

BRÂNCUȘI ABOUT PLACES AND PEOPLES

XL 1 America - L'Amérique - America

**(XI.la) Je ne suis pas venu en Amérique pour
faire fortune, comme des braves gens Vont cru.***

**(Hidten et al., 1986, p. 177; Brâncuși inedit,
2004, p. 58)**

I did not come to America to make a bundle, as the
good people thought.

(Hidten et cd., 1987, p. 177, tr. ed. Egan)

N-am venit în America să fac avere, cum au crezut
unii oameni de treabă.

(tr. SGG)

**(XI.lb) L'Amérique, c'est le pays des contes de
fées, leur fée c'est l'argent. Notre fée c'était une
princesse et un prince qui ne faisaient rien. C'est
pourquoi qu'on ne les trouve plus.***

**(Hidten et al., 1986, p. 177; Brâncuși inedit,
2004, p. 99)**

America is a land of make-believe. They all believe în
money. We believed în a princess and a prince who didn't
do anything, and that's why they're not around anymore.

(Hidten et al., 1987, p. 177, tr. ed. Egan)

America este țara basmelor cu zâne, iar zâna lor o
reprezintă banii. Zâna noastră era o prințesă cu un prinț
care nu făceau nimic. De aceea nu mai sunt de găsit.

(tr. SGG)

**(XI. Ic) L'Amérique est en progrès. Elle
commence par la nécessité. L'Europe a commencé
par le luxe, ce qui entrave le progrès.***

**(Hidten et al., 1986, p. 177; Brâncuși inedit,
2004, p. 99)**

America is on the move. It starts out with the

indispensable. Europe started with the superfluous, which stands in the way of progress.

(Hidten et al., 1987, p. 177, tr. ed. Egan)

America progresează. Ea a început prin necesitate. Europa a început prin lux, ceea ce împiedică progresul.

(tr. SGG)

(XI. Id) Without America I'd have died of hunger.

(Geist, 1974 a, p 192 - Cf Adrian, 1957)

Sans l'Amérique, je serais mort de faim.

(tr. SGG)

În lipsa Americii, aş fi murit de foame.

(Geist, 1976, p. V)

XI. **2 Americanii - Les Américains - The Americans**

(XI.2 a) Without the Americans, I would not have been able to produce all this or even to have existed.

(Halten et al., 1987, p. 256; Ternkin, în Bach et cd., 1995, p. 68)

Sans les américains, je n'aurais pas été capable de produire tout ceci, ni même d'avoir pu vivre.

(Hulten et al., 1986, p. 256)

Fără americani, n-aş fi fost în stare să fac toate acestea şi nici măcar să exist.

(tr. SGG)

XI. **3 New York**

(XI.3 a) I couldn't build the city any better. When I approached New York on the boat I had the impression of seeing my studio on a large scale. All the buildings look like these blocks. It is very beautiful.

(Merrill, 1926, p 4E; Cf Bach, 1987, p. 319)

Je n'aurais pas pu mieux construire la ville. Lorsque je me suis approché de New York en navire, j'ai eu l'impression de voir mon atelier à large échelle. Tous les édifices ressemblent à ces blocs. C'est très beau.

(tr. SGG)

N-aș fi putut construi orașul mai bine. Când m-am apropiat de New York cu vaporul, am avut impresia că-mi vād atelierul la scară mare. Toate clădirile arată ca aceste blocuri. Este foarte frumos.

(tr. SGG)

(XL3 b) Why, it is my studio. Nothing fixed, nothing rigid. All these blocks, all these shapes to be shifted and juggled with, as the experiment grows and changes.

(Dudley, 1927, p. 129; Cf Bach, 1987, p. 327)

Mais, c'est mon atelier. Rien d'immuabile, rien de rigide. Tous ces blocs, toutes ces formes avec lesquelles on peut jouer, tandis que l'expérience évolue.

(Dudley, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p.116, tr. Le mm)

Acesta e atelierul meu. Nimic fixat, nimic rigid. Toate blocurile acestea, toate formele acestea bine de mutat și de jonglat cu ele, pe măsură ce experimentul înaintează și se schimbă.

(Dudley, în *Paleolog*, 1996, p. 56)

(XI.3 c) I have found America în positive advance of the rest of the world The architecture of New York - the great skyscrapers - gives me the sensation of a great new poetic art. I have found the Grand Central Terminal one of the most beautiful specimens of modern architecture. The varying decorations give me as much pleasure as if I had done them myself although some of them remind me of a peasant woman who puts a baschet of vegetables on her head in order to be beautiful.

(Anon, 1926, p 1; Cf Bach, 1987, p 320)

J'ai trouvé l'Amérique en grand progrès par rapport au reste du monde. L'architecture de New York - ses grands gratte-ciels - me donne l'impression d'un nouvel art poétique grandiose. La „Grand Central Terminal” me semble être un des plus beaux exemples d'architecture moderne. Ses décorations variées me font grand plaisir

comme și je les aurait fait moi-même, bien que quelques-unes me rappellent une paysanne ayant mis un panier de légumes sur la tête afin d'être belle.

(tr. SGG)

Am găsit America în avans față de restul lumii. Arhitectura New Yorkului, cu ai săi mari zgârie-nori, îmi dă senzația unei noi și mărețe arte poetice. „Grand Central Terminal” mi se pare unul din cele mai frumoase specimene de arhitectură modernă. Decorațiunile sale variate mi-au făcut mare plăcere, de parcă le-aș fi făcut eu însumi, deși unele îmi amintesc de o țărancă ce-și pune pe cap un coș cu zarzavaturi ca să fie frumoasă.

(tr. SGG)

(XI.3 d) The statues that one usually finds in public places and parks in any city, and which fill the museums as well, are very heavy and dull, but here in New York one sees their ridiculous side. The statues in the public squares and gardens have absolutely nothing to do with the background of architecture and they appear to me as if they had been thrown against the wall. To create the proper harmony it would be necessary to take them away or destroy the buildings.

(Anon, 1926, p 1; Cf Bach, 1987, p. 320)

Les statues qu'on trouve d'habitude dans les places publiques et dans les parcs de n'importe quelle ville, et qui remplissent les musées aussi, sont très pesantes et sombres, mais ici, à New York, on peut voir leur côté ridicule. Les statues des places publiques et des parcs n'ont absolument rien à faire avec l'arrière-plan architectural et elles me semblent avoir été jetées contre les murs. Pour créer l'harmonie appropriée, il serait nécessaire de les enlever ou de détruire les immeubles.

(tr. SGG)

Statuile pe care le întâlnești de obicei în piețele și parcurile din orice oraș, și care ticsesc și muzeele, sunt foarte greoaie și triste, dar aici, la New York, le poți vedea

aspectul ridicol. Statuile din piețe și parcuri n-au absolut nimic de-a face cu fundalul arhitectural și mi se par a fi trântite pe ziduri. Pentru a se crea armonia adecvată, ar trebui să fie îndepărtate, sau să se distrugă clădirile.

(tr. SGG)

XI.4 Bulgarii și ungurii - Les bulgares et les hongrois - Bulgarians and Hungarians

(XI.4 a) Donnez aux bulgares et aux hongrois ce qui est strictement à eux.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 91; Brâncuși inedit, 2004, p. 63)

Give the Bulgarians and the Hungarians what really belongs to them.

(tr. SGG)

Dați-le bulgarilor și ungurilor ceea ce este strict al lor.

(tr. SGG)

XI.5 Cairo - Le Caire - Cairo

(XI.5 a) Une ville motorisée à l'orée du désert, avec ses humbles dos de chameaux et ses monuments de la plus haute antiquité - un vrai paradoxe.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 36)

A motorized city, bordering on the desert, with its humble camel-back riders and its ancient historic monuments - a paradox.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 35, tr. Jolas/Leroy)

Oraș motorizat mărginind deșertul, cu umilul spate al cămilelor și anticele sale monumente - un paradox.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 76, tr. Bușneag)

XI. 6 India - L'Inde - India

(XI.6 a) Ah India! Mă simt în India ca la mine acasă. [...] Ceea ce admir în India este vitalitatea enormă, vitalitatea copleșitoare, obișnuită negrilor și asiaticilor. [...] În India am găsit înțelepciunea mea păstrată sub ploile Occidentului și stupidităților Parisului: la paix et lajoie. [...] Am găsit în India

demnitate fără trufie și amabilitate fără slugărnicie.

(Pandrea, 1945, p. 163)

L'Inde! Je suis en Înde comme chez moi. [...] Ce que j'admire en Înde c'est la vitalité immense, la vitalité débordante, propre aux Nègres et aux asiatiques. [...] En Înde, j'ai trouvé ma sagesse, préservée sous les pluies de l'Occident et les stupidités de Paris: la paix *et la joie*. [...] *En* Înde j'ai trouvé la dignité dépourvue de présomption et l'amabilité dépourvue de servitude.

(tr. SGG)

India! I feel at home în India. [...] I admire there the tremendous, overwhelming vitality, specific to Negroes and Asians. [...] În India, I have found my wisdom, preserved under the rains and foolishness of Paris: la pat* *et la joie* [...]. *În* India I have found dignity without arrogance and kindness without obsequiousness.

(tr. SGG)

XI.7 Paris

(XI.7 a) Quand on entre dans Paris, on entre dans la lutte terrible et n'importe sur quel terrain on lutte, on doit employer la même force. Ici tout le monde est guerrier, de l'enfant jusqu'à l'homme le plus occupé. O! Que c'est beau de voir tout cel amalgame dans la lutte. Des enfants, des hommes, des vieillards, des femmes, des fillettes, des grâces, des belles femmes et que de belles femmes qui ressemblent à des éclairs audacieux qui pour [ront] t'emmenner vers l'infini sur des chemins inconnus. Et qu'il m'est agréable d'entrer où le rang est le plus faible et où l'obstacle est plus grand. Et qu'est-ce que c'est la mise à côté du grand obstacle? *

(Brâncuși inédit, 2004, p. 84)

When you enter Paris, you join the terrible fight and no matter on which side you fight, you must use the same power. Here everybody is a warrior, from the child to the busiest man. O! How nice it is to see all this amalgamation fighting.

Children, men, old men, women, girls, graces, beautiful women and how many beautiful women who resemble audacious lightnings that may drive you to the infinity by unknown paths. And how do I like to join the ranks where they are the weakest and where the obstacle is the greatest. And what is the removal of the great obstacle?

(tr SGG)

Când intri în Paris, intri în lupta teribilă și indiferent pe ce teren te lupti, trebuie să folosești aceeași forță. Aici toată lumea este războinică, de la copil și până la bărbatul cel mai ocupat. O, ce frumos este să vezi tot acest amalgam luptând. Copii, bărbați, bătrâni, femei, fetițe, grații, femei frumoase și cât de multe femei frumoase care se aseamănă unor Mgere îndrăznețe ce te pot duce în infinit pe cărări necunoscute. Și ce plăcut îmi este să intru acolo unde rândul este mai slab și obstacolul mai mare. Și ce înseamnă să dai de o par te obstacolul cel mare?

(tr. SGG)

XI. 8 România - La Roumanie - România

(XI.8 a) Je suis né en Roumanie, dans la région subcarpathique nommée Oltenie. La vie alors était belle et harmonieuse. Depuis des millénaires, les gens vivaient heureux selon le mode patriarcal. Dans les assemblées, les vieux aux longs cheveux, toujours assis autour d'une table, prenaient les décisions importantes et les jeunes gens, debout derrière eux, les écoutaient avec respect et se taisaient. Les femmes n'assistaient pas à ces réunions. Tout allait ainsi calmement d'âge en âge.

(Hulten et al., 1986, p. 56)

I was born in Rumania, in the sub-Carpathian region known as Oltenia. Life back then was enjoyable and harmonious. For thousands of years, people had been living there happily in accordance with a patriarchal way of life. At meetings, long-haired elders, always seated around a table, made the important decisions; the young

men, standing behind them, would listen with respect and hold their tongues. Women were not present at these gatherings. Everything used to proceed in this untroubled fashion, generation after generation.

(Hulten et al., 1987, p. 56, te ed. Egan)

M-am născut în România, în regiunea subcarpatică numită Oltenia. Pe atunci viața era frumoasă și armonioasă. De mii de ani, oamenii trăiau fericiți, într-un fel patriarhal. La adunări, bătrânii cu lungi plete, întotdeauna așezați în jurul unei mese, luau hotărârile importante, iar tinerii, în picioare în spatele lor, îi ascultau cu respect și în tăcere. Femeile nu asistau la aceste întruniri. Totul se petrecea astfel în liniște din generație în generație.

(tr. SGG)

(XI.8 b) Du-te în România, să vezi oamenii, costumele, locurile. Să vezi ce-am făcut eu la Târgu-Jiu.

(Giedion-Welcker, în Teodorescu, 1969; Cf. Omagiu lui Brâncuși, 1976, p. 266)

Allez en Roumanie, voir les gens, les costumes, les sites. Voir ce que j'ai fait à Târgu-Jiu.

(tr. SGG)

Go to România, to see people, costumes, places. To see what I have done in Târgu-Jiu.

(tr. SGG)

XI.9 Românii - Les Roumains - Romanians

(XI.9 a) Am vizitat Spania, Italia. Ne asemănăm extraordinar. Dintre latini, numai francezii sunt puțin mai deosebiți. Și dacă ceilalți s-au dezvoltat mai curând decât noi și au o civilizație și o artă mai veche, nu suntem vinovați. Toate se petrec astfel în natură. Într-un copac unele fructe se coc mai curând, altele mai târziu. În arborele latin noi am fost fructul care s-a copt mai târziu. Aici la hotarul celor două lumi (occident și orient) unde suntem așezați - avem un destin mare.

(Mediatul, 1930, p. 4)

J'ai visité l'Espagne, l'Italie. Nous nous ressemblons d'une manière inouïe. Parmi les latins, seulement les français sont un peu plus différents. Et si les autres ont évolué plus tôt que nous et ont une civilisation et un art plus anciens, ce n'est pas notre faute. Tout est comme cela dans la nature. Dans un arbre, certains fruits mûrissent plus tôt, d'autres le font plus tard. Dans l'arbre latin, nous avons été le fruit qui a mûri plus tard. Ici, aux confins de deux mondes (l'occident et l'orient) où nous sommes placés – nous avons une destinée grandiose.

(tr. SGG)

I've visited Spain, Italy. We are extremely similar. Among Latins, only the French are a little more different. And if the others developed sooner than us and have an older civilization and art, we are not to blame. Things happen like this in nature. In a tree, some fruit ripen sooner, others later. In the Latin tree, we have been the fruit which has ripened later. Here, at the border of two worlds (the occident and the orient), where we are placed – we have a great destiny.

(tr. SGG)

(XI.9 b) Când mă gândesc la vicisitudinile locuitorilor Daciei până azi, constat că în istoria românilor n-a existat o bătălie eclatantă ca la Valmy, Austerlitz sau Verdun, dar românii noștri au fost invincibili prin vitejie, prin tenacitate și ductilitate diplomatică.

(Pandrea, 1976, p. 268)

Quand je pense aux vicissitudes de la vie des habitants de Dacie jusqu'à présent, je constate que l'histoire des roumains n'a pas connu des victoires éclatantes, comme Valmy, Austerlitz ou Verdun, mais nos chers roumains ont été invincibles grâce à leur bravoure, ténacité et ductilité diplomatique.

(tr SGG)

When I think about the ups and downs of the life of

the inhabitants of Dacia up to the present, I find that the history of the Romanians did not witness brilliant victories like Valmy, Austerlitz or Verdun, but our dear Romanians were invincible thanks to their bravery, tenacity and diplomatic phableness.

(tr SGG)

XI. 10 Ruşii - Les russes - Russians

(XI. 10a) Les Russes ont fait une révolution théorique et anticipée. Ils ne réussirent pas, car une révolution c'est l'apogée d'une évolution.*

(Brâncuşi inedit, 2004, p. 72)

The Russians made a teoretical and anticipated revolution. They did not succeed, because a revolution is the acme of an evolution.

(tr. SGG)

Ruşii au făcut o revoluţie teoretică şi anticipată. Nu au reuşit, căci o revoluţie este apogeul unei evoluţii.

(tr. SGG)

CUGETĂRIILE LUI BRÂNCUŞI PE DIVERSE TEME

LES PROPOS DE BRÂNCUŞI SUR DIFFÉRENTS SUJETS

BRÂNCUŞI'S THOUGHTS ON VARIOUS TOPICS

XII. 1 Adevărul - La vérité - Truth

(XII.1a) Au début on a été gouverné par la vérité, vraie, cachée, aujourd'hui nous nous gouvernons par des mirages.*

(Brâncuşi inedit, 2004, p. 86)

In the begining we were ruled by truth, real, hidden, today we rule our selves by mirages.

(tr. SGG)

La început am fost conduşi de adevăr, adevărat, ascuns, azi ne conducem după miraje.

(tr. SGG)

(XII. 1b) L'essence du beau à la même valeur [...] que les apôtres nous ont apporté de l'amour - vérité

absolue et inviolable.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 63)

The essence of the beautiful has the same value [...] that the apostles brought us about love – an absolute and inviolable truth.

(tr. SGG)

Esența frumosului are aceeași valoare [...] pe care ne-au adus-o apostolii despre dragoste – adevăr absolut și inviolabil.

(tr. SGG)

(XII. Ic) On a supplanté aux religions une logique préconçue, sans l'avoir mis face à face avec la vérité.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

Religions have been replaced by a preconceived logics, without making it face truth.

(tr. SGG)

Religiile au fost înlocuite cu o logică preconcepută, fără a fi confruntată cu adevărul.

(tr. SGG)

(XII. Id) Quitte le vaisseau du malheur, monte sur l'échelle de la vérité et au bout tu trouveras le bonheur que tu as toujours cherché.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 76)

Leave the vessel of misfortune, climb the ladder of truth and at the end you will find the happiness which you have always sought.

(tr. SGG)

Părăsește corabia nenorocirii, urcă pe scara adevărului și la capăt vei găsi fericirea pe care ai căutat-o mereu.

(tr. SGG)

(XII. Ie) Tu te mis dans le faux pour expliquer le vrai et moi je me suis mis dans le vrai pour dire le faux.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 87)

You placed yourself in the un true to explain the true and I placed myself in the true to say the un true.

(tr. SGG)

Te-ai plasat în fals ca să explici adevărul, iar eu m-am plasat în adevăr ca să spun neadevărul.

(tr. SGG)

XII. 2 Ambițioșii - Les ambitieux - The ambitious ones

(XII.2 a) Les ambitieux se donnent du mérite en se faisant distinguer artificiellement. C'est anormal. C'est de la folie.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 71)

Ambitious people bestow worth on themselves by acquiring artificial honours. This is abnormal. This is madness.

(tr. SGG)

Ambițioșii își dau merite obținând distincții artificiale. Este anormal. Este o nebunie.

(tr. SGG)

XII.3 Avuția - La richesse - Wealth

(XII.3 a) [Les riches] Ils reculent toujours quand on s'approche. On ne veut rien d'eux. Il faut se ficher d'eux et rester soi-même.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 205)

[The rich ones] They retreat, whenever you come near them. Nobody is trying to get anything out of them. The thing tot de is to forget about them and remain ourselves.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 206, tr. Jolas/Leroy)

[Bogații] Se retrag ori de câte ori încerci să te apropii, deși n-ai de gând să le ceri nimic. Trebuie să nu-ți pese de ei și să rămâi tu însuți.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 110, tr. Bușneag)

(XII.3 b) La possession d'un objet n'est méritoire que si on site le tenir à sa place.

(Brâncuși *inedit*, 2004, p. 71)

Possession of a tiling is meritorious only if one knows to keep it in its place.

(tr. SGG)

Stăpânirea unui obiect nu este meritorie decât dacă știi să-l ții la locul său.

(tr. SGG)

(XII.3 c) La nécessité propose et l'abondance dispose.*

(JBrâncuși *inedit*, 2004, p. 68)

Necessity proposes but wealth disposes.

(tr. SGG)

Necesitatea propune și avuția dispune.

(tr. SGG)

XII.4 Călătoria - Le voyage - The journey

(XII.4 a) The journey is really within oneself.

(Lewis, 1957, p. 33)

Le voyage a lieu réellement en soi-même.

(tr. SGG)

Călătoria în realitate are loc înăuntrul nostru.

(tr. SGG)

XII. 5 Cercul și pătratul - Le rond et le carré - The circle and the square

(XII. 5 a) J'aime le rond parce qu'il roule / Et j'aime le carré parce qu'il ne bouge pas. Brâncuși.

(Hulten et al., 1986, p. 166 fss)

I love the circle because it is rolling /And I love the square, because it does not move. Brâncuși **(tr. SGG)**

Îmi place cercul că se-nvârtește / Și-mi place pătratul că nu se clintește. Brâncuși

(tr. SGG)

XII.6 Cerșetorii - Les mendiants - Beggars

(XII.6 a) Dacă fiecare are două brațe și două

picioare ca să meargă - nimenea n-are voie să se ocupe de afacerile lui. S-a confundat pietatea cu milogenia.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 88)

Și chacim a deux bras et deux jambes pour marcher - personne ne doit s'occuper de ses affaires. La piété a été confondue avec la mendicité.

(tr. SGG)

If one has two arms and two legs to walk - nobody should take care of his problems. Piety has been mixed up with begging.

(tr. SGG)

(XII. ôb) Qu'est-ce qu'il y a de plus ignoble sur terre qu'un mendiant qui peut travailler? *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 53)

What is viler on earth than a beggar who can work?

(tr. SGG)

Ce e mai josnic pe lume decât un cerșetor care poate munci?

(tr. SGG)

(XII.6 c) Cerșetor sau rege - este totuna în fața eternității.

(Pandrea, 1976, p. 261)

Mendiant ou roi - c'est la même chose devant l'éternité.

(tr. SGG)

Beggar or king - it's the same thing before eternity.

(tr. SGG)

XII.7 Cinstea - L'Honnêteté - Honesty

(XII.7 a) D'être malin c'est [ça vaut] quelque chose, mais d'être honnête, cela vaut la peine.*

(This Quarter, 1925, p. 236; Integral, 1925 - Cf Breziœui, 1998, p. 61, fig 108; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 219; Hülften et al., 1986, p. 90 fss; Brâncuși inedit, p. 65)

It is something to be clever, but being honest is

worthwhile.

(Brummer Gallery Catalogue, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133; Giedion Welcker, 1959 b, p. 220)

Shrewdness has its points, but sincerity's worth the trouble.

(Hulten et al., 1987, p. 296, tr. ed. Egon)

Să fii abil e ceva, dar să fii cinstit, asta merită osteneala.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag)

(XII.7 b) Premier devoir - c'est d'être honnête avec soi-même.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 66)

The first duty is to be honest to oneself.

(tr. SGG)

Prima datorie este să fii cinstit cu tine însuși.

(tr. SGG)

(XII.7 c) L'Honnêteté est une fleur très rare. Elle ne pousse jamais dans les hangars.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 71)

Honesty is a very precious flower. It never grows in sheds.

(tr. SGG)

Cinstea e o floare foarte rară. Ea nu crește niciodată în hangare.

(tr. SGG)

XII.8 Civilizația - La civilisation - Civilisation

(XII. Să) Toutes les civilisations ont tombé et vont tomber à l'infini à cause de la pyramide fatale.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 63 fss)

All the civilizations have fallen and will fall endlessly because of the fatal pyramid.

(tr. SGG)

Toate civilizațiile au căzut și vor cădea la infinit din cauza piramidei fatale.

(tr. SGG)

(XII.8 b) Ce qu'on appelle civilisation ce n'est qu'un règlement (l'ordre pour ou à cause (le multitude.*

(Halten et al., 1986, p. 177; Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 62)

What we call civilisation is nothing but maintaining an order that the masses need or make necessary.

(Hidten et al., 1987, p. 177, tr. ed. Egati)

Ceea ce se cheamă civilizație este doar un regulament de ordine pentru sau din cauza mulțimii.

(tr. SGG)

(XII. Se) Dans le désespoir extrême, un disque de phonographe lui révèle un écho d'une petite humanité vraie qui se meurt au loin, empêchée de vivre par la civilisation.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 80)

In his utmost despair, a gramophone record discloses to him an echo from a small group of true mankind who is dying far away, prevented to live by civilisation.

(tr. SGG)

În disperarea extremă, o placă de gramofon îi aduce un ecou al unei mici omeniri adevărate, care se stinge departe, împiedicată să trăiască de către civilizație.

(tr. SGG)

(XII.8 d) Et savez-vous pourquoi les choses ont changé? La civilisation de la grande ville est arrivée jusqu'à nous. Sages-femmes et gendarmes se sont installés dans le village et tout s'est gâté aussitôt: avortements, disputes, bagarres et procès provoqués par les nouveaux venus ont troublé l'ordre d'autrefois.

(Hulten et al., 1986, p. 56)

And de you know why things changed? Big-city civilisation caught up with us. Midwives and policemen

settled in the village, and in no time everything fell to pieces. Avortions, quarrels, brawls, lawsuits-the newcomers stirred up trouble and disturbed the orderliness of days gone by.

(Hülfen et al., 1987, p. 56, tr. ed. Egan)

Și știți de ce s-au schimbat lucrurile? Civilizația marelui oraș a ajuns până la noi. Moașe și jandarmi s-au instalat în sat și totul s-a stricat de îndată: avorturi, certuri, încăierări și procese aduse de noii veniți au tulburat ordinea de odinioară.

(tr. SGG)

XII.9 Conștiința - La conscience - Conscience

(XII.9 a) La conscience c'est une petite partie développée de notre inconscience.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 62)

Conscience is a small part developed out of our inconscience.

(tr. SGG)

Conștiința este o părticică dezvoltată din inconștiența noastră.

(tr. SGG)

XII.10 Copilăria - L'enfance - Childhood

(XII.10a) Quand nous ne sommes plus enfants, nous sommes déjà morts.*

(This Quarter, 1925, p. 236; Integral, 1925 - Cf. Brezianu, 1998, p. 61, fig. 108; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 218)

When we are no longer children, we are already dead.

(Brummer Gallery Catalogue, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133; Giedion Welcker, 1959 b, p. 219)

Când nu mai suntem copii, suntem ca și morți.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Bușneag)

(XII. 10 b) Cred că ceea ce ne face să trăim cu adevărat este sentimentul permanentei noastre copilării în viață.

(Giroiu, 1938, p. 2)

Je crois que ce qui nous fait vraiment vivre c'est le sentiment de notre perpétuelle enfance notre vie durant.

(tr. SGG)

I think that what makes us actually alive is the feeling of our childhood lasting throughout life.

(tr. SGG)

(XII.10 c) [În copilărie] Mi-am făcut o rezervă de fericire pentru toată viața și așa am putut rezista.

(Petrașcu, 1957, p. 27)

[Pendant mon enfance] J'ai fait provision de bonheur pour toute la vie et c'est ainsi que j'ai pu résister.

(tr. SGG)

[As a child] I built up a reserve of happiness for my whole life and that is why I could hold.

(tr. SGG)

XII. 11 Creierul - Le cerveau - Brain

(XII.lia) Le cerveau c'est l'Enfant Prodigue du ventre.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 70)

The brain is the Prodigious Son of the belly.

(tr. SGG)

Creierul este Fiul risipitor al pânteceului.

(tr. SGG)

XII.12 Dileme - Dilemes - Dilemmas

(XII. 12 a) Vivrais-je l'année prochaine? Vivrais-je demain? Pourquoi suis-je venu sur la terre? *

(Dation Brâncuși, 2003, p. 93 fss; Brâncuși inédit, 2004, p. 78)

Shall I live next year? Shall I live tomorrow? Why was I born?

(tr. SGG)

Trăi-voi oare la anul? Trăi-voi mâine? De ce am venit oare pe lume?

(tr. SGG)

(XII. 12 b) **Pourquoi je suis venu au monde, qu'est-ce que cela sera și je ne serais pas venu.***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 85)

Why was I born and what if I had not been bom.

(tr. SGG)

De ce am venit pe lume și ce-ar fi fost dacă n-aș fi venit.

(tr. SGG)

XII.13 Dorul de ducă - Le désir de partir - Wanderlust

(XII. 13 a) **Dar când fui puțin mai mare, / îmi veni dorul de plecare.***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 47)

Mais quand je grandis un peu, / le désir de partir m'envahit.

(tr. SGG)

But when I grew a little older, / the wanderlust overcame me.

(tr. SGG)

(XII. 13 b) **Dacă lumea este asta / și-al ei mers eu nu-l pricep, / la ce mă duce dorul / și să urc mereu încep? ***

(Brâncuși inedit, 2004, p. 47)

Și le monde est ainsi / et je ne comprends pas comment il va / pourquoi est-ce que le désir de par tir me mène / et que je recommence à monter?

(tr. SGG)

If such is the world / and I don't understand its way, / why does the wanderlust push me / and I star t climbing up again and again?

(tr. SGG)

(XII. 13 c) **Fire-ai dor blestemat / în ce locuri m-ai mânat /**

De ce acas' nu m-ai lăsat?! / Să fiu și [eu] om din sat /

Să am masă de cinat / Și pat moale de culcat.*

(Brănenși inedit, 2004, p. 46)

Soit maudit, désir de partir / Pour m'avoir mené dans ces parages, / Pourquoi ne m-aş tu pas laissé chez moi?! /

Que je puisse être quelqu'un dans le village, /

Avoir mon repas le soir / Et un bon ht pour me reposer.

(tr. SGG)

A curse upon you, wanderlust, / Where have you driven me! /

Why didn't you leave me at home?! / To be someone in the village, /

To have my own supper / And a soft bed to rest.

(tr. SGG)

(XII. 13 d) Dragă Maică, De la o vreme mi-a venit iar dor de ducă și m-a cuprins așa de mult că nu mi-a dat răgaz să te văd.*

(Brănenși inedit, 2004, p. 46)

Chère Maman, Depuis quelque temps le désir de partir m'a envahit de nouveau et il a été si fort qu'il ne m'a pas laissé le répit de te voir.

(tr. SGG)

Dear Mother, After a time the wanderlust overcame me again and it was so powerful that it gave me no respite to see you.

(tr. SGG)

(XII. 14 a) Le bonheur ou l'amour c'est le parfum de notre essence et il ne se manifeste qu'au contact direct des deux essences et il ne dure qu'autant que ce contact est entièrement loyal et pur.*

(Hulten et cd., 1986, p. 166 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

Happiness or love is the fragrance of our being. It occurs only in the direct contact of two beings and it lasts

only as long as that contact is altogether pure and sincere.

(Hulten et cd., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Fericirea sau dragostea - este parfumul esenței noastre și nu se manifestă decât la contactul direct dintre cele două esențe și nu durează decât atâta vreme cât acest contact este cu totul leal și pur.

(tr. SGG)

(XII. 14 b) L'amour c'est la plus grande spéculation de la nature et les hommes font de lui leurs spéculations à eux. C'est de la que sort toute la misère de l'âme.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 96)

Love is the greatest speculation of nature and people use it for their own speculations. This is the origin of the misery of the soul.

(tr. SGG)

Dragostea este cea mai mare speculație a naturii și oamenii își fac din ea propriile speculații. De aici provine toată mizeria sufletului.

(tr. SGG)

(XII. 14 c) L'amour sensuel c'est la vitalité physique, l'amour spirituel c'est la vitalité de l'esprit.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 63)

Sensuous love is physical vitality, spiritual love is the vitality of the spirit.

(tr. SGG)

Dragostea senzuală este vitalitatea fizică, dragostea spirituală este vitalitatea spiritului.

(tr. SGG)

(XII.14 d) C'est ennuyeux que le monde prend l'amour charnel pour un personnage très sérieux quand il n'est qu'un vagabond. Cet amour est comme les choses qui s'échauffent et se refroidissent selon la force du feu.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 96)

It is annoying that people think that carnal love is an important character, while it is only a tramp. This love is like tilings that get overheated or cooled, depending on the power of the fire.

(tr. SGG)

Este enervant că lumea socotește amorul carnal drept un personaj foarte serios, când de fapt nu este decât un vagabond. Acest amor este asemeni lucrurilor care se încălzesc sau se răcesc, în funcție de puterea focului.

(tr. SGG)

(XII.14 e) C'est vrai que l'amour charnel nous pousse à faire des choses avec enthousiasme - mais c'est parce qu'il prend le plus beau morceau - pour le reste, reste le reste.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 96)

It is true that carnal love prompts us to do things with enthusiasm - but it is so because it takes the choicest morsel - for the rest, there remain the remains.

(tr. SGG)

Este adevărat că dragostea carnală ne împinge să facem lucrurile cu entuziasm dar asta deoarece ia bucățica cea mai frumoasă - pentru restul, rămân resturile.

(tr. SGG)

(XII.14 f) Toate boalele vin din contrarietate. Animalele sălbatice nu se jigăresc; cele domestice și oamenii se jigăresc pentru că se lasă roși de contrarietăți. În dragoste contrarietatea e și mai teribilă, căci amorul este cea mai mare escrocherie a naturii.

(Comarnescu, 1972, p. 32)

Toutes les maladies proviennent de la contrariété. Les animaux sauvages ne s'étiolent pas; les animaux domestiques et les hommes le font parce qu'ils se laissent ronger par les contrariétés. En amour, la contrariété est pire, car l'amour est la plus grande escroquerie de la nature.

(tr. SGG)

Every illness originales în vexation. Wild beasts do not droop; domestic animals and humans do because they let themselves be gnawed at by vexation. În love, vexation is worse, for love is the greatest fraud of nature.

(tr. SGG)

(XII. 15 a) Of! Durere! unde să te mai ascund - ca numai eu să te știu. Tu te mărești și mai frumoasă ești în fiecare zi - Și eu tot mic și gârbovit stau. Cum să fac să rămân tot demn de tine! De-o fi în vreo zi să slăbesc mai rău de cum sunt, să nu-ți fie milă de mine și să mă lași singur și de vezi cumva că vrei să strig ajutor, să mă sugrumi de grabă.*

(Brânctiși inedit, 2004, p. 46)

O, douleur! Où faut-il que je te cache, afin que moi seul le te sache. Tu grandis et deviens plus belle chaque jour, et moi je suis tout petit et voûté. Comment faire pour rester digne de toi! Și un jour je deviendrais encore plus faible qu'aujourd'hui, n'aie pas pitié de moi et laisse moi seul et si tu vois que je veux crier „À l'aide”, étrangles-moi tout de suite.

(tr. SGG)

O, suffering! Where shall I hide you, so that I alone know you. You grow up and become more beautiful every day, and I am still small and stooping. What shall I do to be worthy of you! If one day I shall be weaker than now, don't pity me and leave me, and if you see that I want to call for help, strangle me immediately.

(tr. SGG)

(XII.15 b) Of [sic] douleur, ne m'étouffes pas - lichez-moi un peu - Je veux coordonner toutes mes

forces et crier: Arrêtez, imbéciles! Vous allez vers l'abîme. Non, non; continuez, continuez et écrasez-moi vite quand je ne pourrai plus te supporter.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 89)

O, suffering, don't choke me - let me go a little - I want to coordinate all my strength and shout: Stop, imbeciles! You are making for the abyss. No, no; go on, go on and crush me quickly when I couldn't stand you any longer.

(tr. SGG)

Of, durere, nu mă sufoca - dă-mi drumul puțin - Vreau să-mi adun toate puterile și să strig: Opriți-vă, imbecililor! Vă îndreptați spre prăpastie. Nu, nu; continuați, continuați și striviți-mă iute când nu voi mai putea să te suport.

(tr. SGG)

(XII. 15 c) Mes douleurs sont celles qui modelent mon âme et mon cœur.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 76)

My sufferings are those which mould my soul and my heart.

(tr. SGG)

Suferințele mele sunt cele care-mi modelează sufletul și inima.

(tr. SGG)

(XII.15 d) Cred că suferințele întăresc pe om și sunt mai necesare decât orice plăceri pentru formarea unui caracter.

(Giroiu, 1938, p. 2)

Je crois que les souffrances fortifient l'homme et sont plus nécessaires que tout plaisir pour modeler un caractère.

(tr. SGG)

I think that sufferings strengthen man and are more necessary than any pleasures in shaping a character.

(tr. SGG)

XII. 16 Eroismul - L'héroïsme - Heroism

(XII. 16 a) Eroismul însuși este un act de iubire.

(Paleolog, 1976, p. 160)

L'héroïsme, lui-même, est un acte d'amour.

(tr. SGG)

Heroism itself is an act of love.

(tr. SGG)

XII. 17 Esența - L'essence - Essence

(XII. 17 a) Ce sont des imbéciles qui disent que mon travail est abstrait; ce qu'ils qualifient d'abstrait est le plus réaliste, car ce qui est réel n'est pas la forme extérieure, mais l'idée, l'essence des choses.

(Guilbert, 1957, p. 6; Cf. Tabart, în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 69)

They are imbeciles who call my work abstract; that which they call abstract is the most realistic, because what is real is not the external form, but the idea, the essence of things.

(The essence of things, 2004, p. 133)

Sunt imbecili cei ce spun că lucrările mele sunt abstracte; ceea ce califică ei drept abstract este tot ce poate fi mai realist, căci reală nu este forma exterioară, ci ideea, esența lucrurilor.

(tr. SGG)

(XII. 17 b) Sans l'essence en soi, comprendre ce n'est rien.*

(Brânciși inedit, 2004, p. 62, 65)

Without the essence in itself, to understand is nothing.

(tr. SGG)

Fără esența în sine, a înțelege nu este nimic.

(tr. SGG)

(XII. 17 c) Les gens à l'esprit opaque nevoient que la carcasse des choses, leur essence leur échappe.*

(Brânciși inedit, 2004, p. 69)

People with dense spirit see only the carcasse of things, their essence escapes them.

(tr. SGG)

Oamenii cu spirit opac nu văd decât carcasa lucrurilor, esența lor le scapă.

(tr. SGG)

(XII.17 d) Orice lucru, ființă sau neființă are un suflet [...]. Atunci, la răspântia meseriei mele, am zis: ei, acest suflet al subiectului trebuie să-l redau. Căci sufletul va fi mereu viu... Sau, dacă vrei, idee a subiectului. Acea nu moare niciodată în cel ce privește opera de artă... Din contra, crește în el, ca viața din viață [...]. De la gândul acela, ajungi în chip firesc la concluzia că nu amănuntul creează opera, ci ceea ce este esențial. [...] Și am tot căutat, ani mulți, să ajung să scot din lemn, din bronz, din marmură, acel diamant ascuns - esențialul.

(Rnssu-Șirianu, 1969, p. 63 - 64)

Toute chose - animée ou non - a une âme. [...] Alors, au tournant de ma carrière, j'ai dit: eh bien, c'est cette ame du sujet que je dois rendre. Car l'âme est toujours vivante... Ou, si vous voulez, Vidée du *sujet*. Celle-là ne meurt jamais dans celui qui contemple l'oeuvre d'art. Au contraire, elle se développe comme la vie dans la vie. [...] De cette pensée on arrive naturellement à la conclusion que ce n'est pas le détail qui crée l'oeuvre mais ce qui est essentiel. [...] Et j'ai recherché pendant beaucoup d'années, afin de parvenir à tirer du bois, du bronze et du marbre ce diamant caché - l'essentiel.

(tr. SGG)

Everything - animated or not - has a soul. [...] Then, at the turning-point of my career, I said: well, it is this soul of the subject that I have to reprezint. For the soul is

always alive. Or, if you prefer, tireideea of the subject. This one never dies in the person who views the work of art. On the contrary, it grows as life out of life. [...] From this thought one naturally reaches the conclusion 170

that it is not the detail which creates the work of art, but what is *essential*. And I have searched for many years, to succeed in drawing out of wood, bronze and marble that hidden diamond – the essential.

(tr. SGG)

(XII. 17 e) What is real is not the external form, but the essence of things. Starting from this truth it is impossible for any one to express anything essentially real by imitating its exterior surface.

(Brummer Gallery Catalogue, Preface, 1926 - Cf. Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133)

Ce n'est pas la forme extérieure des choses qui est réelle, mais l'essence des choses. Partant de cette vérité, il est impossible à quiconque d'exprimer quelque chose de réel en imitant la surface extérieure des choses.

(tr. SGG)

Reală nu e forma exterioară a lucrurilor, ci esența lor. Pornind de la acest adevăr, nimeni nu poate să exprime realitatea imitând suprafața exterioară a lucrurilor.

(Jicam, 1983, p. 47)

XII. 18 Eul - Le moi - The I

(XII. 18 a) On ne peut arriver aux choses vraies sans renoncer au Moi.

(Hulten et al., 1986, p. 250)

You can't get to the real things if you don't repudiate the I.

(Huiten et al., 1987, p. 250, tr. ed Egan)

Nu poți ajunge la lucrurile adevărate decât renunțând la Eu.

(tr. SGG)

XII.19 Exactitudinea - L'exactitude - Accuracy

(XII. 19 a) L'exactitude est la constatation des choses connues.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inedit, 2004, p. 66)

Accuracy is the statement of known things.

(tr. SGG)

Exactitudinea este constatarea lucrurilor cunoscute.

(tr. SGG)

XII.20 Femeia - La femme - Woman

(XII.20 a) En effet, qu'est-ce au juste, qu'une femme? Un sourire sur des chiffons, avec de la peinture aux joues. Mais ce n'est pas la femme.

(Dexigne, 1920, p. 6; Cf Hulten et al., 1986, p. 130; Tabart, 1999, p 10)

For indeed, what exactly is a woman? Buttons and bows with a smile on her lips and paint on her cheeks? That's not Woman.

(Hulten et al., 1987, p. 130, tr. ed Egan)

De fapt, ce este o femeie? Un zâmbet, niște cârpe, fard pe obraji. Dar nu aceasta este „femeia”.

(tr. SGG)

(XII.20 b) Femeia nu trebuie niciodată dezvăluită - Isis trebuie să rămână acoperită sub cel puțin unul din cele șapte văluri ale ei, sub cel al misterului, care-i face prețuire și nemurire.

(Pale olog, 1967, p. 197)

La femme ne doit jamais être dévoilée - Isis doit rester couverte d'au moins un de ses sept voiles, celui du mystère qui lui confère sa valeur et son immortalité.

(Lemm, 2005, p. 48)

Woman must never be uncovered - Isis should be concealed under at least one of her seven veils, that of mystery, which grants her value and immortality.

(tr. SGG)

XII.21 Fericirea - Le bonheur - Happiness

(XII.2 la) Le plus grand bonheur, c'est le contact entre notre essence et l'essence éternelle *

(Hulten et al., 1986, p. 166 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

The greatest happiness is the contact between our essence and the eternal essence.

(Hulten et al., 1987, p. 199, 269, tr. ed. Egan)

Cea mai mare fericire este contactul dintre esența noastră și esența eternă.

(tr. SGG)

(XII.2 lb) Oh monde! Réveille-tol! Regarde ton bonheur que tu abîmes. [...] Cherche de f abreuvoir dans la vie réelle pour connaître le plus grand bonheur.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 76)

O, world! Wake up! Look at your happiness which you destroy [...] Try to drink from the real life to know the greatest happiness.

(tr. SGG)

O, lume! Trezește-te! Privește-ți fericirea pe care o distrugi. [...] Caută să te adapi din viața reală ca să cunoști cea mai mare fericire.

(tr. SGG)

(XII.2 lc) Art must give all la orice suddenly the shock of life, the sensation of breathing - the sense of happiness.

(Dudley, 1927, p. 130; Cf. Bach, 1987, p. 328)

L'art doit rendre tout d'un coup le choc de la vie, la pulsation du vivant - le sens du bonheur.

(Dudley; în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 215, tr. Lemtry)

Arta trebuie să sugereze pe dată, brusc, șocul vieții, senzația de respirație - sentimentul de fericire.

(Dudley, în Pale olog, 1996, p. 57)

(XII.2 ld) Garder son bonheur fermé à neuf clefs.

(Matisse-Monnier, 1949 - 50, în Bach, 1987, p.

226)

To keep one's happiness locked with nine keys.

(tr. SGG)

A-ți păstra fericirea ferecată cu nouă chei.

(tr. SGG)

XII.22 Florile - Les fleurs - Flowers

(XII.22 a) Le chagrin des fleurs. J'ai vu les fleurs souffrir après la fête manquée: les roses, les lis et les pivoines.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 84)

The sorrow of flowers. I have seen flowers grieve after a failed feast: the roses, the lilies and the peonies.

(tr. SGG)

Durerea florilor. Am văzut florile suferind după o petrecere ratată: trandafirii, crinii și bujorii.

(tr. SGG)

XII.23 Fotografiile - Les photos - The photographs

(XII.23 a) Tralala vous envoie trois photos su [pe] mosés comme les pensées: les pierres sont des prières, les fleurs du bonheur, les branches le mariage, l'aubépine les épines.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 101)

Tralala sends you three photos superposed like thoughts: stones are prayers, flowers are happiness, branches are marriage, the hawthorn means thorns.

(tr. SGG)

Tralala vă trimite trei fotografii suprapuse precum gândurile: pietrele sunt rugăciuni, florile înseamnă fericirea, ramurile căsătoria, măcieșul spinii.

(tr. SGG)

(XII.23 b) What is the use of criticism? Why write? Why not just show the photographs?

(Payne, 1949, p. 63; Cf Bach, în Banchetal., 1995, p. 312, 318)

A quoi sert la critique? Pourquoi écrire? Pourquoi pas

ne montrer que les photos?

(tr. SGG)

La ce servește critica? De ce să scrii? De ce să n-arăți doar fotografiile?

(tr. SGG)

XII.24 Gloria - La gloire - Fame

(XII.24 a) La gloire c'est la plus grande escroquerie des hommes.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 62)

Fame is the greatest fraud of people.

(tr. SGG)

Gloria este cea mai mare escrocherie a oamenilor.

(tr. SGG)

(XII.24 b) La gloire c'est pire que la peste pour ceux qu'elle touché.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 62)

Fame is worse than peste for those it touches.

(tr. SGG)

Gloria e mai rea decât ciurma pentru cei pe care-i atinge.

(tr. SGG)

(XII.24 c) La gloire c'est pire que la peste et la plus grande escroquerie qu'on a inventé. Bon Dieu, pourvu que je ne tombe pas dedans.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inédit, 2004, p. 92)

Fame is worse than peste and it is the greatest fraud ever invented. Good Lord, I only hope not to yield to it.

(tr. SGG)

Gloria este mai rea decât ciurma și e cea mai mare escrocherie inventată vreodată. Doamne fa să nu cad în ispită.

(tr. SGG)

(XII.24 d) **Și la gloire s'empare de moi, qu'est-ce que je vais devenir.***

(*Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 91*)

If fame takes hold of me, what am I to become.

(tr. SGG)

Dacă gloria pune stăpânire pe mine, ce mă fac?

(tr. SGG)

(XII.24 e) **La vraie gloire n'appartient à personne mais on peut la joindre; cela c'est de la distinction.***

(*Brâncuși inedit, 2004, p. 71*)

True fame belongs to no one but it may be joined: this is distinction.

(tr. SGG)

Adevărata glorie nu aparține nimănui dar i te poți asocia: aceasta este distincția.

(tr. SGG)

(XII.24 f) **La gloire [...] - carotte après laquelle les înes courent sans répit.***

(*Brâncuși inedit, 2004, p. 71*)

Fame [...] a carrot after which asses run without respite.

(tr. SGG)

Gloria [...] morcov după care măgarii aleargă fără răgaz.

(tr. SGG)

(XII.24 g) **Il n'y a rien de nouveau que nous cherchons - autre que le monde veut depuis le commencement - et le malheur vient de la - que chaque fois qu'une étincelle se produit, tout une foule de gens assoiffés de gloire pour eux submerge cette étincelle avec leur impureté et tout fait naufrage.***

(*Brâncuși inedit, 2004, p. 83*)

We do not look for something new, different from what everybody has wanted from the very beginning.

Unfortunately, every time a spark appears, a hoard of people greedy for glory for themselves cover this spark with their impurity and everything is shipwrecked.

(tr. SGG)

Noi nu căutăm ceva nou, diferit de ceea ce vrea lumea de la bun început. Din nenorocire, de frecare dată când apare o scânteie, o grămadă de oameni însetați de glorie pentru sine acoperă scânteia cu necurătenia lor și totul se îneacă.

(tr. SGG)

(XII.24 h) La plus grande gloire d'une femme c'est d'être la plus belle - et celle d'un homme d'être le plus fort et grand.*

(Brânctqi inedit, 2004, p. 78)

The greatest vainglory for a woman is to be fire most beautiful - that of a man is to be the strongest and biggest.

(tr. SGG)

Cea mai mare glorie pentru o femeie este să fie cea mai frumoasă - cea a unui bărbat este să fie cel mai tare și mare.

(tr. SGG)

(XII.24 i) Cette gloire, elle s'en fout de nous, quand nous courons derrière elle, mais quand nous lui tournons le dos, c'est elle qui court derrière nous.

(Giedion-Welcher, 1959 a, p. 219)

Fame mocks us when we pursue her, but when we turn our back on her, then she pursues us.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy)

Gloria își bate joc de noi, când alergăm după ea, dar când îi întoarcem spatele, vine după noi.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 131, tr. Bnștieag)

XII.25 Golul - Le vide - Emptiness

(XII.25 a) Zadarnic mi-ntorc privirea când ca cucul iar rămâi; golul devine tot mai mare, tot mai pustiu.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 47)

En vain je tourne les yeux quand je reste tout seul de nouveau; le vide grandit encore et devient encore plus vide.

(tr SGG)

În vain de I turn my eyes when I am left alone again; emptiness gets ever bigger and more empty.

(tr SGG)

XII.26 Golurile - Les vides - Holes

(XII.26 a) Am suprimat golurile care dau umbrele.

(Pandrea, 1945, p. 162)

J'ai supprimé les vides qui génèrent les ombres.

(Lemm, în Leda, 1998, p. 42)

I have eliminated holes which cause shadows.

(Geist, 1968, p. 157)

XII.27 Independența - L'indépendance - Independence

(XII.27 a) Ce que nous faisons, c'est nous qui le faisons et personne ne doit s'en mêler.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 85)

What we do it is our doing and nobody should meddle.

(tr. SGG)

Ceea ce facem, noi îl facem și nimeni nu trebuie să se amestece.

(tr. SGG)

XII.28 Invidia - L'envie - Envy

(XII.28 a) Efforce-toi de tirer de ton esprit le clou de ton orgueil et de l'envie que ceux [qui] sont partis ont planté pour te donner à la misère.*

(Brânctifi inedit, 2004, p. 76)

Strive to get out of your mind the nail of pride and envy that those who went away have planted there, to make you miserable.

(tr. SGG)

Străduiește-te să-ți scoți din minte cuiul orgoliului și al invidiei, pe care cei ce au plecat l-au vârât ca să te facă nefericit.

(tr. SGG)

(XII.28 b) în sufletul meu n-a fost loc nici pentru invidie, nici pentru ură, ci numai pentru bucuria pe care o poți culege de oriunde și oricând.

(Giroiu, 1938, p. 2)

Dans mon cœur il n'y a pas eu de place pour l'envie ou la haine, mais seulement pour la joie qu'on peut trouver n'importe où, n'importe quand.

(tr. SGG)

În my heart there was no place for envy or hatred, but only for the joy one can find no matter where, no matter when.

(tr. SGG)

XII.29 înnoirea - Le renouvellement - Renewal

(XII.29 a) Le prétendu renouvellement n'est qu'un manque de but bien défini et on joue pour se retrouver. Chercher à se maintenir à sa place particulière, c'est s-asphyxier soi-même et les autres.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

The so-called renewal is only the absence of a well-defined goal and people play to recover themselves. To try to keep one's peculiar place means to stifle oneself and the others.

(tr. SGG)

Pretinsa înnoire nu este decât o lipsă de țel bine precizat și oamenii se joacă pentru a se regăsi. A încerca să te menții într-un loc anume înseamnă să te sufoci pe tine și pe ceilalți.

(tr. SGG)

(XII.29 b) Se conserver est facile, passer c'est difficile. Et c'est pour celui-ci qu'on doit s'employer.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

To preserve oneself is easy, to pass is difficult. And it is for the latter that one should exert oneself.

(tr. SGG)

A se păstra e ușor, a trece e dificil. Și pentru cel din urmă trebuie să te zbați.

(tr. SGG)

XII.30 A înțelege - Comprendre - To understand

(XII.30 a) Ca să putem să ne înțelegem ar trebui să fie toate mințile la același nivel de gândire. Cum am aduce fracțiunile la același numitor.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 51)

Pour être capable de nous comprendre, tous les esprits devront être au même niveau de pensée. Comme si nous allons réduire les fractions au même dénominateur.

(tr. SGG)

178

To be able to understand one another, all minds should be at the same level of thinking. It would be like reducing fractions to a common denominator.

(tr. SGG)

(XII.30 b) Ceux de nous qui professent des choses nous tombons en elles, même si nous sommes prématurément arrivé à les comprendre.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 76)

Those of us who profess things, fall in them even if we have prematurely succeeded in understanding them.

(tr. SGG)

Cei dintre noi care profesăm lucruri, cădem în ele, chiar dacă am reușit să le înțelegem prematur.

(tr. SGG)

(XII.30 c) On veut toujours comprendre quelque chose, mais il n'y a rien à comprendre, tout ce que vous pouvez voir ici n'a qu'un mérite, c'est d'être vécu.

(Alxard, 1951, p. 8; Cf Spear, 1969, p. 60)

You always want to understand something, but there

is nothing to be understood, all that you may see here has a single merit – it has been experienced.

(tr. SGG)

Vrem întotdeauna să înțelegem ceva, dar nu-i nimic de înțeles, tot ce puteți vedea aici are un singur merit: este trăit.

(Spear, 1976, p. 60, tr. Obs)

XII.31 Legile naturii - Les lois de la nature - The laws of nature

(XII.3 la) Jamais on ne s'est occupé des lois de la nature et de mettre l'homme dans son sillon.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

No one was ever interested in the laws of nature and in placing man in his furrow.

(tr. SGG)

Nimeni nu s-a interesat vreodată de legile naturii și de a-l pune pe om în brazda sa.

(tr. SGG)

(XII.3 lb) Ce sont les petits sentiments de genre particulier qu'on répète à l'infini avec des nuances différant à l'infini, jusqu'à ce qu'on est arrivé à former une espèce de tourbillon qui voltige au-dessus de la chose logiquement conçue par la nature. Nous pourrions dire que tout ça reste un bourdonnement d'une mouche dans un pot de lait vide.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 73)

One endlessly repeats small feelings of a particular kind, with shades endlessly different, up to succeeding in forming a kind of turmoil which flits over the tiling logically conceived by nature. We might say that everything remains the buzzing of a fly in an empty milk jug.

(tr. SGG)

Repetăm la nesfârșit micile sentimente de tip particular', cu nuanțe car e diferă la nesfârșit, până ce

ajungem să formăm un fel de vârtej care fâlfâie deasupra lucrului conceput logic de natură. Am putea spune că totul rămâne un bâzâit de muscă într-un vas de lapte gol.

(tr. SGG)

XII.32 Maeștrii - Les maîtres - The masters

(XII.32 a) N'interrogez jamais les maîtres. Leur secret ne doit être jamais violé.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 78 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

You should never ask the masters. Their secret should never be violated.

(tr. SGG)

Nu-i întrebați niciodată pe maeștri. Secretul lor nu trebuie să fie violat vreodată.

(tr. SGG)

(XII.32 b) Les maîtres académiciens sont des enterrés vivants et ce n'est qu'à la mort qu'ils nous invitent.*

(Hulten et al., 1986, p. 116 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 78)

Pedants are the living dead, and it is only toward death that they beckon us.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Maeștrii academicieni sunt niște îngropați de vii și nu ne invită decât la moarte.

(tr. SGG)

(XII.32 c) Tout s-offre à nous quand nous ne voulons pas être le Maître - et tout disparaît quand par envie nous voulons prendre ou garder, voilà le fruit défendu.*

(Hulten et al., 1986, p. 215 fis; Brâncuși inedit, 2004, p. 79)

Everything comes our way when we choose not to be masterful, and everything vanishes when envy makes us want to have or to hold. So there's the forbidden fruit.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Totul ni se oferă când nu vrem să fim Maestrul - și totul dispare când avem pofta să luăm sau să păstrăm, iată fructul oprit.

(tr. SGG)

(XII.32 d) Qui est le maître d'ici? Personne et tout le monde.

(Brânenși inedit, 2004, p. 83)

Who is the master here? No one and everybody.

(tr. SGG)

Cine este maestrul aici? Nimeni și toată lumea.

(tr. SGG)

(XII.32 e) Trebuie să cauți să scapi de maștri.

(Iernen, 1926, p. 3-Cf. Brezicum 1998, p. 38, fig.

59)

Il faut essayer de se débarrasser des maîtres.

(tr. SGG)

One should try to get rid of the masters.

(tr. SGG)

XII.33 Măsura - La mesure - Measure

(XII.33 a) 11 y a dans toutes les choses une mesure, une vérité dernière.

(Giedion-Welcker; 1959 a, p. 202)

Inner proportion is the ultimate truth inherent in all things.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 203, tr. Jolas/Leroy)

Există în toate lucrurile o măsură, un adevăr ultim.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 105, tr. Bnșneag)

(XII.33 b) Les mesures [extérieures] sont nuisibles, car elles sont là, dans les choses. Elles peuvent monter jusqu'au ciel et descendre par terre sans changer de mesure.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 39, 202, 219)

Measure [ment] s are harmful, for they are there, in the things themselves. They can rise up to heaven and come down to earth again, without change of proportions.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 38, 220, tr. Jolas/Leroy)

Exterior dimensions are harmful, because they are there inside the things themselves. They can go up to heaven and come down to earth, without changing proportion.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 204, tr. Jolas/Leroy)

Măsurile sunt dăunătoare fiindcă există în lucruri. Se pot înălța până la cer și coborî până la pământ fără a-și schimba proporția.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 82, 131, tr. Bnșneag)

(XII. 33 c) Il y a des choses pour l'intérieur et des choses pour l'extérieur. On peut chanter en sourdine dans une chambre, à grande voix dans une grande salle et avec une machine qui amplifie sur une place publique. C'est la mesure qui compte en tout et la circonstance ensuite.*

(Brânenși inédit, 2004, p. 86)

There are things for the inside and things for the outside. One can sing in a low voice in a room, aloud in a big hall and with an amplifying machine in a public place. It is measure which matters in everything and then the circumstances.

(tr SGG)

Există lucruri pentru interior și lucruri pentru exterior. Se poate cânta în surdina într-o cameră, cu voce puternică într-o sală mare și cu o mașină care amplifică într-o piață. Măsura este cea care contează în toate și abia apoi împrăjura.

(tr. SGG)

XII.34 Mirarea - L'étonnement - Surprins

(XII.34 a) Le plus grand étonnement c'est d'être à la merci des aveugles provisoires.*

(Brânctiși inedit, 2004, p. 70)

The greatest surprise is to be at the beck and call of

temporary blindmen.

(tr. SGG)

Cel mai de mirare este să fii la cheremul orbilor provizorii.

(tr. SGG)

XII.35 Moartea - La mort - Death

(XII.35 a) Brad la nuntă / Brad la moarte! / Dându-ți sama / Toate-s una /Una-s toate.*

(Brânciifi inedit, 2004, p. 51)

Sapin pour la noce, / Sapin pour la mort! / Imagine-toi, / Toutes les choses sont la même chose. / La même chose sont toutes les choses.

(tr. SGG)

Fir-tree for wedding, / Fir-tree for death! / As you realize / All is one / One is all.

(Tucker, 2007, p. 77)

(XII.35 b) La mort c'est la grève générale.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 101)

Death is the general strike.

(tr. SGG)

Moartea este greva generală.

(tr. SGG)

(XII.35 c) La mort c'est la plus grande tristesse pour les uns et pour les autres.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 62)

Death is the greatest sorrow for everybody.

(tr. SGG)

Moartea este cea mai mare tristețe pentru toți.

(tr. SGG)

(XII.35 d) O, mamă cu părul nălbit ca floarea crinului, spre mormânt tu mergi și eu tot așa, mai târziu ba poate odată; alții încă și pe același drum: se pierde gloata toată.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 53)

Oh, maman aux cheveux blancs comme la fleur du

lys, tu marches vers la tombe et moi de même, plus tard ou peut-être en même temps; d'autres s'en vont sur la même route: toute la foule périra.

(tr. SGG)

O, mother with lily-white hair, you go toward your grave and I de the same, later or may be at the same time; others still go the same way: the whole crowd will perish.

(tr. SGG)

XII.36 Moda - La mode - Fashion

(XII.36 a) Eu nu vreau să fiu *la modă*. [...] Ce e la modă, ca moda trece. [...] Piatra și bronzul, mai mult chiar decât pânza, se cer spre veacuri, departe... Dacă azi ești contestat, nu-i nimic. Când vei fi înțeles vei rămâne.

(*Riissu-șiriami, 1969, p. 42*)

Je ne veux pas être à *la mode*. [...] Ce qui est à la mode, s'en va avec la mode. [...] La Pierre et le bronze, même plus que la toile, demandent une durée de *siècles*... *Și on est* contesté aujourd'hui, ce n'est rien. Lorsque l'on vous comprendra, vous aller durer.

(tr. SGG)

I don't want *to be in fashion*. [...] For what is în fashion, goes out of fashion too. [...] Stone and bronze, even more than canvas, require *centuries to last*... If you are contested today, it doesn't matter. When you are understood, you will last.

(tr. SGG)

XII.37 Modelul - Le modele - The model

(XII.37 a) À quoi bon la pratique du modele? Elle n'aboutit qu'à sculpter des cadavres.

(*Giedion Welcher, 1959 a, p. 219*)

Why work with a model? It only leads to sculptured corpses.

(*Giedion-Welcker, 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy*)

La ce bun să lucrezi după model? N-ajungi decât să sculptezi cadavre.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 131, tr. Bigneag)

XII.38 Monumentul - Le monument - The monument

(XII.38 a) Un monument depinde de locul anumit care-l alegi, de cum va răsări și va apune soarele deasupra lui, de materia înconjurătoare.

(Dimitrescu, 1967, p. 6; Cf. Brezianu, 1998 a, p. 158)

Un monument dépend de l'endroit que l'on choisit pour l'ériger, de la manière dont le soleil se lèvera ou se couchera au-dessus de lui, de la matière environnante.

184

(Brezianu, 1998 b, p. 158, tr. Slawscu)

A monument depends on the precise place you choose for it, on the way the sun rises or sets upon it, on its surroundings.

(Brezianu, 1976, p. 131, tr. Răzdolescu)

XII.39 Morala - La morale - Morals (XII.39 a) La morale, c'est la religion du beau.*

(Hulten et al., 1986, p. 100 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 65)

Ethics is the religion of beauty.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Morality is the religion of beauty.

(The essence of things, 2004, p. 133, tr. Gale)

Morala este religia frumosului.

(tr. SGG)

(XII.39 b) La morale n'est qu'un ascenseur [accessoire / ascenseur] de l'équilibre.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 71)

Morality is only an accessory of equilibrium.

(tr. SGG)

Morala este doar un accesoriu al echilibrului.

(tr. SGG)

XII.40 Munca - Le travail - Work

(XII.40 a) Le salut et tout but ne peuvent être atteints stablement que par le travail loyal.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 70)

Salvation and any other goal can be attained in a lasting way only by loyal work.

(tr. SGG)

Mântuirea și orice țel nu pot fi atinse stabil decât prin muncă cinstită.

(tr. SGG)

(XII.40 b) Pour redonner des choses spontanées il faut plus de travail que pour donner des choses travaillées.*

(Brânaifi inedit, 2004, p. 79)

To restore spontaneous things, more work is necessary than for worked out things.

(tr SGG)

Pentru a reda lucruri spontane e nevoie de mai multă muncă decât pentru a face lucruri muncite.

(tr. SGG)

(XII.40 c) Travailler sans arrêt pour trouver son bonheur et celui des autres: amour, gloire, argent ne pouvaient pas le retenir.*

(Brâncuși undit, 2004, p. 79)

To work relentlessly **in order** to find one's happiness and that of the others: love, fame, money could not halt him.

(tr. SGG)

A munci fără preget pentru a-și găsi fericirea și pe cea a altora: dragostea, gloria, banii nu-l puteau opri.

(tr. SGG)

(XII.40 d) C'est vu, c'est revu et encore revu et encore vu et encore revu; c'est dessiné, c'est redessiné, c'est tourné, c'est retourné, c'est renversé, c'est redressé et encore et encore et encore; on travaille, on travaille, on travaille, on travaille; et

tout le temps et beaucoup et on souffre et on se martyrise..."

(Brâncuși inédit, 2004, p. 80)

It is seen and revised and revised again and seen again and revised again; it is drawn and re-drawn, it is turned and turned over, it is turned upside down and set upright again and again and again; we work, we work, we work, we work; all the time, much, and we suffer and we martyrise ourselves...

(tr. SGG)

Este văzut și revăzut, și revăzut din nou și iarăși și iarăși; este desenat și redesenat, este sucit și răsucit, este răsturnat, este ridicat și iarăși și iarăși și iarăși; se muncește, se muncește, se muncește, se muncește; tot timpul și mult și se suferă și se ajunge la mucenicie...

(tr SGG)

(XII.40 e) Ce poate fi toată truda ce am pus să facem atâta lucru? De unde vine puterea ca să trecem obstacole inimaginabile și să facem așa și nu altfel? Și de unde vine că aproape toată lumea se opune la truda noastră? Suntem noi rătăciți, ori lumea rău pornită? Cum să ne lămurim? [Socrate, tu pe care nu l-a bătut nimeni la înțelepciune, șoptește-i lui Dodoacă să iasă din încurcătură.]*

(Brăneși inedit, 2004, p. 51)

Comment expliquer toute la peine qu'on s'est donné pour faire tout cela? D'où vient la force de surmonter des obstacles inimaginables et de faire ainsi et pas autrement? Et pourquoi presque tout le monde s'oppose à notre labeur? Sommes-nous dans l'erreur ouïe monde qui s'acharne contre nous? Comment s'édifier? [Socrate, vous, que personne n'a surclassé en sagesse, dites à Dodoaca comment sortir de ce pétrin.]

(tr. SGG)

How can we explain the great pains taken tot de this thing? Wherefrom comes the power to surmount inimaginable obstacles and de things în this way and not

otherwise? And why is almost everybody against our toil? Are we mistaken or is the world bent against us? How can we understand it? [Socrates, you, whom no one surpassed in wisdom, whisper to Dodoaca how to get out of this mess.]

(tr. SGG)

(XII.40 f) Quand on a quelque chose à dire et envie de travailler on peut prendre un caillou - il s'en trouve partout - et en faire quelque chose avec une pointe et un marteau.

(Hulsten et al., 1986, p. 124)

When one has something to say and the inclination to work, one can take a pebble - they're all over the place - and turn it into something, using a point and hammer.

(Hulsten et al., 1987, p. 124, tr. ed. Egan)

Când ai ceva de spus și chef de lucru, poți să iei o pietricică - se găsesc peste tot - și să faci ceva din ea cu un cui și un ciocan.

(tr. SGG)

(XII.40 g) Il ne faudrait glorifier ni le travail en soi, ni le poids de l'effort. C'est la plus bête des choses, et ce n'est qu'un moyen. Mais le créateur aussi doit emprunter cette voie.

(Giedion Welcher, 1959 a, p. 196)

Work, as such, the mere expenditure of effort, should not be glorified. For work is the most commonplace of things, merely a way and a means. But even the creator cannot escape it.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 196, tr. Jolas/Leroy)

Nici munca în sine, nici greutatea efortului nu trebuie glorificate. Este lucrul cel mai neghiob și nu-i decât un mijloc, o cale. Dar pe care trebuie s-o străbată chiar și creatorul.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 94, tr. Bușneag)

(XII.40 h) An artist's work should be slow and solitary.

(Anon, 1926, p. 1; Cf Bach, 1987, p. 321)

Le travail de l'artiste doit être lent et solitaire.

(tr. SGG)

Munca artistului trebuie să fie înceată și solitară.

(tr. SGG)

(XII.40 i) A sculptor's toil is slow and solitary.

(Foster, 1926 - Cf L'Atelier Brâncuși, 1997, ill. p. 207)

Le labeur du sculpteur est lent et solitaire.

(tr. SGG)

Truda sculptorului este înceată și solitară.

(tr. SGG)

(XII.40J) îndeletnicirea artistică e o nevoie firească, o necesitate de viață. Lucrezi așa cum respiri.

(Jianu, 1946, p. 45)

S'occuper d'art, c'est un besoin naturii, une nécessité de vie. On travaille comme l'on respire.

(tr. SGG)

The artistic pursuit is a natural need, a life requirement. You work as you breathe.

(tr. SGG)

(XII.40 k) Eu nu lucrez după schițe, iau ciocanul și dalta și lucrez direct în piatră.

(Brezicum, 1966, p. I)

Je ne travaille pas d'après des esquisses, je prends le marteau et le ciseau et je taille directement la Pierre.

(tr. SGG)

I don't work from sketches. I take the hammer and chisel and cut the stone directly.

(tr. SGG)

XII.41 Muzele - Les Muses - The Muses

(XII.4 la) Quand les muses dorment, nous sommes bien tranquilles *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 83)

When the muses are asleep, we are very peaceful.

(tr. SGG)

Când muzele dorm, suntem foarte liniștiți.

(tr. SGG)

(XII.4 lb) Mes muses, inspirez-moi, mes muses, pour dire pourquoi tant de malheur pèse sur le monde et sur moi-même.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 83)

My muses, inspire me, my muses, to say why so much misfortune hangs heavy on the world and on myself.

(tr. SGG)

Muze, inspirați-mă, muze, ca să spun de ce apasă atâta nenorocire peste lume și peste mine însumi.

(tr. SGG)

(XII.4 lc) Ce que je fais, ce n'est pas une chose de bon plaisir, mais les muses me poussent à sauver ma nécessité divine.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 90)

What I do is not all my will, but Muses push me to save my divine necessity.

(tr. SGG)

Ceea ce fac, nu este la bunul meu plac, ci muzele mă împing să-mi salvez necesitatea divină.

(tr. SGG)

(XII.4 ld) Les muses chantent mon avènement / Je suis Roi /

Et pas par la volonté des hommes. /

Je suis roi par la victoire sur moi-même. /

J'ai la liberté absolue et Dieu m'investit / de la Royauté.*

(Hultenétal., 1986, p. 222 fss)

The Muses sing of my accession / I am King, /

And not by the grave of men. /
I am king, by the victory over myself. /
I am wholly free and God has vested me / with
Royalty.

(Hidten et cd., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Muzele cântă urcarea mea pe tron. / Eu sunt Rege /
Și nu prin voința oamenilor. /
Eu sunt rege prin victoria asupra mea însumi. /
Am libertatea absolută și Dumnezeu m-a investit / cu
regalitatea.

(tr. SGG)

(XII.4 le) **Mais ce n'est pas toi, ma muse légère,
qui sourie toujours et n'aime que Dieu. / Tu es
mortelle, vilaine et pleine de désirs terrestres,
comme moi.***

(Hidten et al., 1986, p. 184 fss)

Not always dost thou smile and cherish things divine,
my fickle muse. / Thou art mortal, base, and full of ear thly
desires - like me.

(Halten et cd., 1987, p. 269, tr. ed. Egon)

Dar Muza mea ușuratică, nu ești tu cea care surâde
întruna și-l iubește doar pe Domnul. / Tu ești muritoare,
josnică și plină de dorințe pămâtenne - ca și mine.

(tr. SGG)

XII.42 Nenorocirea - Le malheur - Misfortune

(XII.42 a) **Of! [sic] Malheur, malheur, arrête-toi,
malheur, pourquoi veuxtu faire ta proie de moi? Oh,
arrête-toi, abîme aveugle, ne te precipite pas sur
moi. Arrêtes-le, Dieu! Tu nevois pas que je lutte pour
ta cause? ***

(Brâncțifi inedit, 2004, p. 84)

O! Misfortune, misfortune, stop misfortune, why are
you ea ger to make a prey of me? O, stop, blând
misfortune, do not throw yourself on me. Stop it, Lord!
Don't you see that I am fighting for your cause?

(tr. SGG)

Of! Nenorocire, nenorocire, oprește-te, nenorocire, de ce vrei să mă iei drept pradă? Of, oprește-te, nenorocire oarbă, nu te năpusti asupra mea. Oprește-o, Doamne! Nu vezi că eu lupt pentru cauza ta?

(tr. SGG)

(XII. 42 b) Maintenant je vois les malheurs que je dois supporter jusqu'à la fin de mon existence. L'amour ne peut pas ouvrir mon cœur pour délivrer mon élan et que les rayons du soleil se reflètent dans mon âme.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 75)

I see now the misfortunes that I am to experience up to the end of my life. Love cannot open my heart to release my elan and to let sunbeams mirror themselves in my soul.

(tr. SGG)

Acum văd nenorocirile pe care va trebui să le îndur până la sfârșitul vieții. Dragostea nu poate să-mi deschidă inima ca să-mi elibereze elanul și să lase razele soarelui să se ogîndească în sufletul meu.

(tr. SGG)

XII.43 Omenirea - L'humanité - Mankind

(XII.43 a) Pourquoi Humanité cours-tu à l'obscurité, quand Dieu t'a donné tant de clarté? Pourquoi humanité t'abreuve tu de poison et tournestu le dos aux délices qui sont à ta portée? *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 79)

Why, Mankind, de you run towards darkness when God has given you so much light? Why, Mankind, de you quench your thirst with poison and turn your back to the delights which are within reach?

(tr. SGG)

De ce alergi Omenire spre întuneric când Domnul ți-a dat atâta lumină? De ce, Omenire, îți potolești setea cu otravă și întorci spatele plăcerilor care sunt la îndemâna ta?

(tr. SGG)

(XII.43 b) Pourquoi sommes nous venus en hommes sur la terre? Pourquoi ne sommes nous venus en bêtes quelconques, nous serions moins punis - vois-tu? L'Humanité c'est la gale de la terre et le bonhomme que nous appelons le Dieu tient dans son ventre la terre et tu t'imagines qu'il n'est pas bien tranquille avec tout le ravage de l'humanité.*

(Hüten et al., 1986, p. 86; Brâncuși itiedit, 2004, p. 77)

Why did we come on earth as men? Why not în some animal form? We would be punished less. See, humanity is the scourge of the earth. And the earth is in the belly of that good man we call God, and you can bet he does not get much peace with all the havoc of humanity.

(Hidten et al., 1987, p. 86, tr. ed. Egan)

De ce am venit pe pământ ca oameni? De ce n-am venit ca animale, am fi fost mai puțin pedepsiți - vezi? Omenirea este râia pământului și cel pe care-l numim Dumnezeu ține pământul în pântecele său și-ți închipui că nu este prea liniștit cu tot prăpădul pe care-l face omenirea.

(tr SGG)

(XII.43 c) L'Humanité s'est farele dans le jus qu'elle s'est préparé et consciemment ou inconsciemment elle veut en sortir.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 80)

Mankind got stuffed in the juice prepared by itself and consciously or unconsciously it wants to get out of it.

(tr. SGG)

Omenirea s-a fezandat în sucul preparat de ea și conștient sau inconștient vrea să iasă din el.

(tr. SGG)

(XII.43 d) Ouvrez les portes à la peste et à tous les fléaux pour dégager la terre de la misère. L'Humanité c'est la gale de la terre.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 100)

Open the doors to peste and to all the scourges, to release the Earth from misery. Mankind is the scab of the Earth.

(tr. SGG)

Deschideți porțile ciumei și tuturor nenorocirilor, pentru a elibera Pământul de mizerie. Omenirea este râia Pământului.

(tr. SGG)

(XII.43 e) Dans l'équité absolue, nous sommes des Dieux. L'espèce humaine est moins près de Dieu que les animaux *

(Brânenși inedit, 2004, p. 77)

În absolute equity we are Gods. The human species is less close to God than the animals.

(tr. SGG)

În echitatea absolută suntem zei. Specia omenească este mai puțin aproape de Dmnnezeu decât animalele.

(tr. SGG)

(XII.43 f) Quand on pense que l'humanité entière se trouve sur une boule ronde qui voyage dans l'espace en tournant sur elle-même et qui va finalement on ne sait où, on prend conscience de la petitesse de l'être humain et de la vanité de ses ambitions.

(Hulten et al., 1986, p 264)

When you stop to think that all mankind is on a rotating sphere that travels through space, destination unknown, you realize how paltry human beings are, and how pointless then ambition.

(Hulten et al., 1987, p. 264, tr. ed Egon)

Când te gândești că întreaga omenire se află pe o sferă care călătorește prin spațiu învârtindu-se în jurul ei

și care se îndreaptă nu se știe încotro, devii conștient de micimea ființei omenești și de deșertăciunea ambițiilor sale.

(tr. SGG)

(XII.43 g) Oamenii sunt asemenea diamantelor din mine. Pentru a se pune în valoare, trebuie să se frece de viață, după cum prin frecare se obține strălucirea diamantelor brute.

(Jianu, 1946, p. 45)

Les hommes ressemblent aux diamants des mines. Pour se mettre en valeur, ils doivent se frotter à la vie, tels les diamants bruts qu'on frotte pour les faire briller.

(tr. SGG)

Humans are like the diamonds of the mines. To be shown to advantage, they have to „rub” against life, the same as rough diamonds, which are rubbed **in order** to be bright.

(tr. SGG)

XII.44 Patria - La patrie - Fatherland

(XII.44 a) Ma Patrie, ma famille, c'est la Terre qui tourne - la brise du vent, les nuages qui passent, l'eau qui verse, le feu qui chauffe. Herbes vertes-herbes seches - de la boue, de la neige.*

(Hulten et al., 1986, p. 266 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 91 fis; Brâncuși inedit, 2004, p. 81 fis)

My homeland, my family - it is the Earth going round - the breeze blowing, the clouds drifting by, water flowing, a fire warming. Green grass - parched grass - mud, snow.

(Hubert et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Patria mea, familia mea, este Pământul care se învârte - adierea vântului, norii care trec, apa care curge, focul care încălzește. Ierburi verzi - ierburi uscate - noroi, zăpadă.

(tr. SGG)

XII.45 Piramida - La pyramide - The pyramid

(XII.45 a) [Lespyramides] Leurs proportions

pourtant très grandes sont și parfaites qu'elles ne nous écrasent pas. En les voyant, on a l'impression de pouvoir les tenir dans la main. Elles semblent à la fois grandes et petites.

(Hulten et al., 1986, p. 230)

[The pyramids] For all their size, they are so flawlessly proportioned that they do not overwhelm us. When you see them, you get the feeling that you may hold **them in** your hand. They seem big and small at the same time. **(Hulten et al., 1987, p. 230, tr. ed. Egan)**

[iPiramidele] Proporțiile lor, deși foarte mari, sunt desăvârșite, astfel încât nu ne strivesc. Când le vezi, ai impresia că le poți ține în mână. Par să fie mari și mici totodată.

(tr. SGG)

(XII.45 b) Dans le monde d'aujourd'hui tous veulent arriver au sommet de la pyramide; une fois là-haut, on tombe fatalement de l'autre côté. Dans mon monde à moi, il n'y a plus de lutte pour une place plus haute

— La pyramide est démolie, le champ est infini - ici chacun est avec ce qu'il est venu - à sa place, il n'est ni plus grand, ni plus petit, il n'a ni plus de mérite, ni plus de défaut, il est ce qu'il est.*

(Hulten et al., 1986, p. 172; Dation Brâncuși, 2003, p. 88; Brâncuși inedit, 2004, p. 80) În today's world everyone is trying to scramble to the top of the pyramid. Once they're up there, they inevitably fall down the other side.

În my world, there is no struggle for a higher position - the pyramid is demolished, the field is wide open - here, everyone is what he came with

— In his place. No more is there such a thing as greater or lesser, worthy or undeserving; he is what he is.

(Hulten et al., 1987, p. 172, tr. ed. Egan)

În lumea de azi toți vor să ajungă în vârful piramidei; ajunși sus, cad fatalmente de partea cealaltă.

În lumea mea, nu mai există lupta pentru un loc mai sus – piramida e demolată, câmpul este infinit – fiecare se află cu ceea ce a adus, își are locul, nu e nici mai mare, nici mai mic, n-are nici mai multe merite, nici mai multe defecte, este ceea ce este.

(tr. SGG)

(XI1.45 c) La pyramide fatale. Il n'y a pas IIIII. Il n'y a ni grand ni petit. Toutes les civilisations ont tombé et vont tomber à l'infini à cause de la pyramide fatale.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 63 fss)

The pyramid of fate. There is no III III. There is neither great nor small. All the civilizations have fallen and will fall endlessly because of the fatal pyramid.

(tr. SGG)

Piramida fatală. Nu există III III. Nu există mare sau mic. Toate civilizațiile au căzut și vor cădea la infinit din cauza piramidei fatale.

(tr. SGG)

(XII.45 d) Il y a des gens qu'ont place au sommet qui doivent rester en bas et viceversa.

Nous sommes tous les mêmes. C'est la connaissance des choses qui nous sépare et l'opinion des autres.*

(Dation Brâncuși, p. 65 fss)

There are some people placed at the top who should remain down below and viceversa.

We are all the same. Only the knowledge of tilings and the opinion of the others separate us.

(tr. SGG)

Există oameni așezați la vârful, care ar trebui să rămână jos și viceversa.

Suntem aceiași cu toții. Ne separă doar cunoașterea lucrurilor și părerea celorlalți.

(tr. SGG)

(XII.4 se) Să nu te urci prea sus pe piramidă. Jos sunt locuri multe. În vârf ajung puțini și sunt repede zvârliți. Viața se află jos, pe pământ.

(Pandrea, 1976, p. 109)

Ne grimpez pas trop haut sur la pyr amide. En bas il y a beaucoup de places. Ceux qui arrivent au sommet sont peu nombreux et vite rejetés. La vie est en bas, sur la terre.

(tr. SGG)

Don't climb too high, on the pyr amici. There are many places down below. Few get to the top and are soon rejected. Life is down here on earth.

(tr. SGG)

(XII.45 f) Lumea e o piramidă.

(Iancu, 1926, p. 3-Cf Brezianu, 1998, p. 38, fig. 59)

Le monde est une pyramide.

(tr. SGG)

The world is a pyramid.

(tr. SGG)

XII.46 Poezia - La poésie - Poetry

(XII.46 a) Și on prend la poésie à la lettre, la Poésie n'est plus rien du tout.*

(Brânctifi inedit, 2004, p. 70)

If we take poetry literally, Poetry is no longer anything at all.

(tr. SGG)

Dacă luăm poezia literă cu literă, poezia nu mai înseamnă nimic.

(tr. SGG)

(XII.46 b) Poate că poezia pură este rugăciune, dar știu că rugăciunea bătrânilor noștri olteni era o formă a meditației, adică o tehnică filosofică.

(Pandrea, 1976, p. 261)

Li se peut que la poésie pure soit prière, mais je sais que la prière de nos vieux d'Olténie était une forme de

méditation, c'est-à-dire une technique philosophique.

(tr. SGG)

Maybe pure poetry is prayer, but I know that the prayer of our old Oltenians was a kind of meditation, that is a philosophical technique.

(tr. SGG)

XII.47 Prietenia - L'amitié - Friendship

(XII.47 a) L'amitié c'est l'équilibre parfait de l'estime réciproque.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 87 fss, p. 93; Brâncuși inedit, 2004, p. 66)

Friendship is the perfect balance of mutual respect.

(tr. SGG)

Prietenia este echilibrul perfect al stimei reciproce.

(tr. SGG)

(XII.47 b) Brâncuși et ses amis si il lui en restent. Si d'ici la, il ne lui restera plus, il compte au moins sur vous.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 95)

Brâncuși and his friends, if he still has some. If between now and then, he will be left none, he relies on you, at least.

(tr. SGG)

Brâncuși și prietenii lui, dacă i-au mai rămas. Dacă de-acum încolo va rămâne fără niciunul, contează cel puțin pe dumneata.

(tr. SGG)

(XII.47 c) Prietenia este oglindirea în alter ego.

(Pandrea, 1976, p. 267)

L'amitié est le reflet dans Palter ego.

(tr. SGG)

Friendship means to mirror oneself în one's alter ego.

(tr. SGG)

XII.48 Progresul - Le progrès - Progress

(XII.48 a) Le progrès c'est le développement des sciences nouvelles.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 70)

Progress is the development of the new sciences.

(tr. SGG)

Progresul este dezvoltarea noilor științe.

(tr. SGG)

XII.49 Proportion - Les proportions - Proportions

(XII.49 a) La hauteur de l'oiseau ne veut rien dire en soi. [C'est comme la longueur d'un morceau de musique]. Ce sont les proportions intimes de l'objet qui font tout.

(Spear, 1969, p. 116; Cf Hülfen et al., 1986, p. 218)

The height of the bird is meaningless in itself [like the length of a piece of music]. The main thing is the object's internal proportions.

(Hulten et al., 1987, p. 217, tr. ed. Egan)

Înălțimea păsării în sine nu spune nimic. [Este la fel ca lungimea unei piese muzicale]. Proporțiile intime ale obiectului fac totul.

(Spear, 1976, p. 107, tr. Olos)

XII. 50 Prostia - La bêtise - Stupidity

(XII.50 a) Notre bêtise, c'est la chose la plus précieuse. Pour elle nous tuons notre père, notre mère, le voisin et tout le monde. Notre bêtise c'est la substance qui nous fait vivre et sans elle rien n'existerait pour nous et nous voilà au bout de tout raisonnement.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 71)

Our stupidity is the most precious thing. For it, we would kill our father, our mother, our neighbour and everybody else. Oui* stupidity is the substance which makes us live and without it nothing would exist for us and this is the end of all reasoning.

(tr. SGG)

Prostia noastră este lucrul cel mai de preț. Pentru ea ne-am ucide tatăl, mama, vecinul și pe toți ceilalți. Prostia noastră este substanța care ne face să trăim și fără ea nimic n-ar exista pentru noi și iată-ne la capătul oricărui raționament.

(tr. SGG)

(XII.50 b) À ses heures tout le monde est bête et intelligent.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 77)

When in the mood, everybody is stupid and clever.

(tr. SGG)

Când are chef, toată lumea este proastă și inteligentă.

(tr. SGG)

(XII.50 c) Je vois des jeunes femmes belles et admirables à l'extérieur - et n'ayant pas d'esprit, [qui] s-attachent elle-mêmes à des poteaux et passent leur temps là à le dire en ronchonant sur place.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

I see some young women, beautiful and admirable as outward appearance but deprived of judgment, who bând themselves to posts and pass their time there to say it, grumbling on the spot.

(tr. SGG)

Văd femeii tinere, frumoase și admirabile ca aspect dar lipsite de minte, care se leagă chiar ele de stâlpi și-și petrec vremea acolo spunând-o și bodogănind pe loc.

(tr. SGG)

XII.51 Publicul - Le public - The public

(XII.5 la) Le public a autant de raison que les artistes.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 72)

The public and the artists are equally right.

(tr. SGG)

Publicul are tot atâta dreptate cât au artiștii.

(tr SGG)

(XII.5 lb) Qu'on nous laisse tranquilles avec la compréhension du public - le public n'a jamais rien compris il a été toujours victime de son ignorance. Personne n'a pas descendu à lui pour pourvoir [à] ce qu'il a besoin et il a suivi toujours l'ignorance manifeste (dans l'art) de ceux d'en haut qui, dépourvus ou incapables de concevoir la vraie formule du beau inhérent à tous, se sont arrêtés à leur instinct particulier, à sa ressemblance à lui.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 82)

Leave us alone with the comprehension of the public - the public has never understood anything - it has always been the victim of its ignorance. No one has ever stooped to provide for its wants and it has always followed the manifest ignorance (în art) of the upper classes who, deprived or incapable of conceiving the true formula of the beauty inherent to all, stopped at their particular instinct to its resemblance.

(tr. SGG)

Să ne mai lase lumea în pace cu capacitatea de înțelegere a publicului - publicul n-a înțeles niciodată nimic - a fost întotdeauna victima ignoranței sale. Nimeni nu s-a coborât până la el ca să răspundă nevoilor sale și el a urmat întotdeauna ignoranța manifestă (în artă) a celor de sus care, lipsiți sau incapabili să conceapă adevărata formulă a frumosului inherent tuturor a, s-au oprit la instinctul lor particular, la asemănarea sa.

(tr. SGG)

XII.52 Puricii - Les puces - The fleas

(XII.52 a) Și les puces seraient [aus]si grosses que nous, elles ne nous feraient aucun mal.*

(Brăwnși inedit, 2004, p. 99)

If fleas were as big as us, they would do us no harm.

(tr SGG)

Dacă puricii ar fi la fel de mari ca noi, nu ne-ar face niciun rău.

(tr. SGG)

XII.53 Rânduiala oamenilor - L'ordre humain - The human order

(XII.53 a) Ar fi mult mai firesc ca rânduiala oamenilor să fie orizontală, asemeni firelor de grâu, care se desfășoară pe întinsul lanului și primesc, la fel și bătaia vântului, și arșița soarelui, și ploaia și lumina și binecuvântarea cerului.

(Jicum, 1946, p. 47)

Îl serait bien plus naturel que l'ordre humain soit horizontal, comme le champ de blé, dont les plantes se déploient sur toute l'étendue et reçoivent pareillement le coup du vent et le soleil de plomb, la pluie, la lumière et la bénédiction du ciel.

(tr. SGG)

It would be much more natural that the human order be horizontal, like the corn field, where plants spread out all over and receive equally the wind, the scorching sun, the rain, light and the blessing of heaven.

(tr. SGG)

XII.54 Recunoștința - La reconnaissance - Gratitude

(XII.54 a) Nu vom ajunge niciodată să fim destul de recunoscători față de pământ.

(Petrașcu, 1957, p 27)

Nous n'éprouverons jamais assez de reconnaissance envers la terre.

(tr. SGG)

We could never be grateful enough towards the earth.

(tr. SGG)

XII.55 Regele - Le roi - The king

(XII.55 a) Le roi doit être Târne supreme d'un

peuple. Pour qu'un peuple aie le droit de se montrer un roi, il faut que chaque individu qui le compose soit cultivé à tel degré qu'il soit capable de mesurer lui-même ses forces et de les mettre aux mains de l'hierarchie ainsi choisie d'elle-même et reconnue de tous, qui débarrassés de caprices ne sont conduits que par leur volonté.*

(Brâncuși inédit, 2004, p. 88)

The king should be the supreme soul of a people. For a people to be entitled to have a king, every individual who composes it should be cultivated to such an extent that he may measure himself his force and put it into the hands of the hierarchy thus chosen by itself and acknowledged by everybody, as released from caprices they are ruled by their own will.

(tr. SGG)

Regele trebuie să fie sufletul suprem al unui popor. Ca un popor să aibă dreptul să-și ia un rege, trebuie ca fiecare individ care îl compune să fie cultivat în așa măsură încât să fie în stare să-și măsoare singur forțele și să le pună în mâinile ierarhiei astfel alese și recunoscute de toți, care eliberați de capricii nu sunt conduși decât de voința lor.

(tr. SGG)

(XII. 55 b) Si j'opprime mon esclave je suis roi sans peuple-și je suis roi tout seul et cherche à supplanter le Dieu, je me met dans une tour d'ivoire, j'engendre la stérilité et Dieu brûle mon âme desséchée.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 94; Brâncuși inédit, 2004, p. 66)

If I oppress my slave, I am a king without a people – if I am king alone and try to supplant God, I place myself in an ivory tower, I beget sterility and God burns my withered soul.

(tr. SGG)

Dacă îmi oprim sclavul, sunt rege fără popor – dacă

sunt rege singur și încerc să-l înlocuiesc pe Dumnezeu, mă pun într-un turn de fildeș, produc sterilitate și Domnul îmi arde sufletul uscat.

(tr. SGG)

(XII.55 c) **L'homme proclamé roi [n'a] pas changé. 11 est pareil à tous les animaux, ses confrères.***

(Brăncuși inedit, 2004, p. 71)

The man proclaimed king has not changed. He is similar to all the animals, his brothers.

(tr. SGG)

Omul proclamat rege nu s-a schimbat. Este la fel cu toate animalele, confrății săi.

(tr. SGG)

(XII.55 d) **Quand les rois étaient forts [ils] gouvernaient de leur chef, quand ils ont commencé à faiblir, ils se sont entourés de conseillers, de chefs, de subalternes. Depuis des milliers d'années l'homme a commencé à se soumettre à l'esclavage. Ses forces ont diminué et les maladies ont accru en rapport.***

(Brăncuși inedit, 2004, p. 93)

When kings were powerful, they ruled for themselves, when they started to weaken, they surrounded themselves with councillors, chiefs, subordinates. For thousands of years, man has started to submit to slavery. His forces weaned and illnesses increased proportionately.

(tr. SGG)

Când regii erau puternici guvernau după capul lor, când au început să slăbească, s-au înconjurat de consilieri, de șefi, de subalterni. De mii de ani, omul a început să se supună sclaviei. Forțele sale au slăbit și bolile au crescut proporțional.

(tr. SGG)

XII. 56 A reprezenta - Représenter - To reprezint

(XII.56 a) Je ne vais pourtant pas représenter de lourds portefaix, mais des êtres ailés et libérateurs.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 196)

I don't want to reprezint mere muscular strength, but beings which are themselves ethereal.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 196, tr. Jolas/Leroy)

N-am de gând să reprezint hamali greoi, ci ființe descătuse, întraripate.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 94, tr. Bușneag)

XII.57 Roata - La roue - The wheel

(XII.57 a) The wheel turning at the highest speed gives an impression of immobility. It is only when the wheel is still you can see the spokes.

(Dudley, 1927, p. 124; Cf. Bach, 1987, p. 323)

La roue, quand elle tourne à très grande vitesse, paraît immobile. Ce n'est que lorsqu'elle s'arrête de tourner que l'on peut voir les rayons.

(Dudley, în L'Atelier Brâncuși, 1997, p. 217, tr. Lemny)

Roata care se învârte cu cea mai mare viteză dă impresia de imobilitate. Numai atunci când roata este nemișcată, poți să-i vezi spițele.

(Dudley, în Paleolog, 1996, p. 51)

XII.58 Scopul - Le but - The cum

(XII.58 a) Il y a un but dans toutes les choses. Pour y arriver il faut se dégager de soi-même.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 219)

There is an cum in all things. În order to attain it, one must become detached from oneself.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy)

Există un țel în orice lucru. Pentru a-l atinge, trebuie să te desprinzi de tine însuși.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 131, tr. Bușneag)

Există un scop în toate lucrurile. Pentru a ajunge la el, trebuie să te detașezi de tine însuși.

(Lewis, 2001, p. 52, tr. Stănculescu)

XII.59 Sfera - La sphère - The sphere

(XII.59 a) Au centre ele la sphère tout est grand et imprécis - de la je partis et plus je m'approche de la périphérie, plus les choses deviennent petites et précises et quand je sortis dehors ce fut marrant, il n'y avait personne dans la chose admirable.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

In the centre of the sphere everything is big and vague - from there I set out and the closer I came to the periphery, the smaller and more precise things became and when I got out it was queer, there was no one in the wonderful thing.

(tr. SGG)

În centrul sferei totul este mare și imprecis - de acolo plecai și cu cât mă apropiu de margine, cu atât devin mai mici și mai precise lucrurile și când ieșii afară a fost ciudat, nu era nimeni în lucrul cel minunat.

(tr. SGG)

(XII.59 b) Dacă tăiem în două sfera gândirii omenеști, vedem că în centru este negură beznă și cu cât ne apropiem de margine se luminează din ce în ce mai mult. De aci vine că sunt minți luminate și minți întunecate, numai că substanța e aceeași. Dacă tulburăm o apă limpede și viceversa ea tot rămâne [apă].*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 51)

Și nous coupons en deux la sphère de la pensée humaine, nous voyons que dans le centre l'obscurité est dense et à mesure que l'on s'approche de la périphérie il fait de plus en plus clair. C'est pour cela qu'il y a des esprits clairs et des esprits obscurs, mais la substance est la même. Și nous troublons une eau claire et viceversa elle reste eau.

(tr. SGG)

If we cut the sphere of human thinking in two, we see that in the centre it is pitch dark and as we approach the

margins it gets ever more light. That is why there are bright minds and dark minds, only the substance is the same. If we trouble a clear water and viceversa it still remains water.

(tr. SGG)

(XII.59 c) J'entend un cri d'enfant pendant que je sens la sphère terrestre qui roule, s'en allant je ne sais pas où. Et je vois des gens autour de moi qui se battent et je ne sais pas pourquoi.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 90)

I hear a child crying, while I feel the terrestrial sphere roll, going I don't know where. And I see people around me fighting and I don't know why.

(tr. SGG)

Aud un strigăt de copil în timp ce simt cum se rotește globul pământesc, ducându-se nu știu unde. Și văd în jurul meu oameni care se bat și nu știu pentru ce.

(tr. SGG)

(XII.59 d) N'oubliez pas que nous sommes tous des moisis sur une boule qui voyage avec nous dans un abîme. [...] nous sommes dans le même panier.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 63)

Don't forget that we are all wallowing on a ball which travels with us în an abyss. [...] we are in the same boat.

(tr. SGG)

Nu uitați că suntem cu toții niște mucegăiți, pe o sferă care călătorește cu noi în abis. [...] suntem cu toții în aceeași barcă.

(tr. SGG)

(XII.59 e) Et ainsi je pleurai dans les sphères lointaines, parmi [les] milliers d'étoiles et de soleils qui aveuglaient mes yeux avec leur lumière éclatante. Et mes larmes coulaient davantage quand je me voyait prisonnier de l'ignorance et de la misère.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 91)

And thus, I wept in the far away spheres, among

thousands of stars and suns which blinded my eyes with their bright light. And my tears flew even more, when I saw myself a prisoner of ignorance and misery.

(tr. SGG)

Și astfel, am plâns în sferele îndepărtate, printre miile de stele și de sori care-mi luau vederea cu lumina lor strălucitoare. Și lacrimile-mi curgeau și mai mult când mă vedeam prizonier al ignoranței și mizeriei.

(tr. SGG)

(XII.59 f) Nous sommes sur une sphère, nous jouons avec d'autres sphères, nous les combinons, nous les faisons chatoyer.

(Vessereau, 1930, p. 122)

We are on a sphere; we play with other spheres; we combine them, we make them sparkle.

(Bach, în Bach et al., 1995, p. 28)

Ne aflăm pe o sferă, ne jucăm cu alte sfere; le combinăm și le facem să strălucească.

(tr. SGG)

XII.60 Soarele - Le soleil - The sun

(XII.60 a) Notre père est le soleil est notre mère est la terre.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 76)

Our father is the Sun and our mother is the Earth.

(tr. SGG)

Tatăl nostru este Soarele și mama noastră este Pământul.

(tr. SGG)

(XII.60b) Quand j'ai vu la première fois le soleil..."

(Brâncuși inedit, 2004, p. 88)

When I saw the Sun for the first time...

(tr. SGG)

Când am văzut soarele pentru întâia oară...

(tr. SGG)

(XII.60 c) Où est tu, soleil de mon printemps pierdu? *

(Brâncuși inedit, 2004, p. 45)

Where are you, sun of my lost spring?

(tr SGG)

Unde ești tu, soare al primăverii mele pierdute?

(tr. SGG)

(XII.60 d) Și nici ei și nici noi nu văzurăm lumina adevărată a soarelui. Și nu ne fu dat să ne bucurăm de farmecul ei dulce.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 54)

Ni eux ni nous ne vâmes la vraie lumière du soleil. Et nous ne pûmes nous réjouir de son doux charme.

(tr. SGG)

Neither they nor we could see the true light of the sun. And we could not enjoy its sweet charm.

(tr. SGG)

(XII.60 e) Dacă cineva ar avea ochi așa de mari ca soarele și s-ar uita spre pământ, nu l-ar vedea.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 44)

Și quelqu'un aurait des yeux grands comme le soleil et regarderait la terre, il ne la verrait pas.

(tr. SGG)

If someone had eyes as big as fire sun and would look at the earth, he could not see it.

(XII.60 f) Și le soleil serait l'œil d'un monsieur, ce monsieur avec ses deux beaux grands yeux comme le soleil, s'il regarderait la terre il ne verrait rien. C'est le désavantage des grands. Et si nous aurions la possibilité d'aller dans ses yeux, nous construirons la dedans des grandes villes comme Paris avec des métros et [la] tour Eiffel, sans qu'il s'aperçoive. C'est l'avantage des petits.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 77)

If the sun was the eye of a gentleman, that gentleman with his two eyes as big as the sun, could see

nothing when looking at the earth. This is the disadvantage of the great ones. And if we could enter his eyes, we would build inside great cities like Paris, with the underground and the Eiffel tower, and he felt nothing. This is the advantage of the little ones.

(tr. SGG)

Dacă soarele ar fi ochiul unui domn, domnul acela cu ochii săi mari ca soarele n-ar vedea nimic dacă s-ar uita la pământ. Este dezavantajul celor mari. Și dacă am avea posibilitatea să mergem în ochii lui, am construi înăuntru orașe mari ca Parisul, cu metrou și turnul Eiffel, fără ca el să bage de seamă. Este avantajul celor mici.

(tr. SGG)

(XII.60 g) **Soarele este marele tămăduitor. Soarele iubirii îl întrece.**

(Pandrea, 1976, p. 264)

Le soleil est le grand guérisseur. Le soleil de l'amour le dépasse.

(tr. SGG)

Sun is the great healer. The Sun of Love is even greater

(tr. SGG)

XII.61 Soarta - La destinée - Destiny

(XII.6 la) **De-a sorții urgie de voi mă despart / de-acum mă duc în lume norocul să-mi caut /**

Și de-o fi vreodată cumva să găsesc / m-oi întoarce iară să vă povestesc.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 47)

Le fléau de la destinée me sépare de vous / Je m'en vais courir le monde pour chercher fortune /

Et si jamais je la trouverai / je reviendrai tout vous raconter.

(tr. SGG)

The scourge of Fate makes me part from you / I am going in the world to look for my fortune /

And if I shall ever find it / I will come back again to

tell you everything.

(tr. SGG)

(XII.6 lb) Toutes les digues se rompent devant la destinée.*

(Brânenși inedit, 2004, p. 79)

All barriers are broken în front of destiny.

(tr. SGG)

Toate stăvilarele se rup în fața sorții.

(tr. SGG)

(XII.ôlc) Destinée, ou m'emmène tu, destinée? Est-ce que par des chemins pénibles tu veux que j'apprenne des choses nouvelles, ou vers une fin misérable tu me traînes? *

(Hidten et al., 1986, p. 64 fss; Brânenși inedit, 2004, p. 91)

Destiny, where are you leading me, destiny? Do you want me to learn new things along wearisome paths, or do you drag me toward a wretched end?

(Hidten et cd., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Soartă, unde mă duci tu, soartă? Vrei oare să învăț lucruri noi pe căi anevoioase sau mă târăști spre un sfârșit deplorabil?

(tr. SGG)

(XII. ôld) Oh destinée misérable, continueras-tu à m'accabler de ce malheur? *

(Dation Brâncuși, 2003, p. 90; Brânenși inedit, 2004, p. 75)

O, wretched destiny, will you go on heaping misfortune on me?

(tr. SGG)

O, soartă vitregă, continua-vei tu oare să mă copleșești cu nenorociri?

(tr. SGG)

(XII.62 a) Si nous nous limitons à la reproduction exacte, nous arrêtons l'évolution de l'esprit.*

(Hulten et al., 1986, p. 199 fss).

If we restrict our selves to making exact copies, we stunt the development of our inner selves.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Dacă ne limităm la reproducerea exactă, oprim evoluția spiritului.

(tr. SGG)

(XII.62 b) Ce n'est que de l'esprit qu'on peut être réellement possesseur. Des choses matérielles on n'est que le garde provisoire.*

(Hulten et al., 1986, p. 180 fss)

Our inner self is all that is truly our own; material things we only tend awhile.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Nu poți fi cu adevărat posesor decât al spiritului. Pentru lucrurile materiale nu ești decât un paznic provizoriu.

(tr. SGG)

(XII.62 c) Tout ce que nous pourrions posséder comme richesse, c'est notre esprit.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

The only wealth we can own is our spirit.

(tr. SGG)

Singura bogăție pe care o putem stăpâni este spiritul nostru.

(tr. SGG)

(XII.62 d) Avec un appareil exprès on peut entrer dans une flamme et sortir sans se brûler. L'esprit c'est le scaphandrier de la lumière.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 82)

With a special device, one can enter a flame and get out without getting burnt. The spirit is the diver of light.

(tr. SGG)

Cu un aparat special putem intra într-o flacără și să ieșim fără să ne ardem. Spiritul este scafandrul luminii.

(tr. SGG)

(XII.62 e) Pour les gens à l'esprit opaque, les choses d'esprit libre n'ont pas cours aujourd'hui.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

For the people with dense spirit, the things of a free spirit have no value today.

(tr. SGG)

Pentru oamenii cu spirit opac, lucrurile de spirit liber n-au credit astăzi.

(tr. SGG)

(XII.62 f) Les gens à l'esprit opaque nevoient que la carcasse des choses, leur essence leur échappe.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 69)

People with dense spirit see only the carcass of things, their essence escapes them.

(tr. SGG)

Oamenii cu spirit opac nu văd decât carcasa lucrurilor, esența lor le scapă.

(tr. SGG)

(XII.62 g) C'est en taillant la Pierre que l'on découvre l'esprit de la matière, sa propre mesure. La main pense et suit la pensée de la matière.

(Jianou, 1963 a, p. 65)

It is while carving stone that you discover the spirit of your material and the properties peculiar to it. Your hand thinks and follows the thoughts of the material.

(Jianou, 1963 b, p. 67)

Cioplind piatra descoperi spiritul materiei, măsura-i proprie. Mâna gândește și urmărește gândul materiei.

(tr. SGG)

(XII.62 h) [Si l'esprit n'exerce pas son pouvoir ennoblissant] les hommes nu-s dans la plastique ne sont pas si beaux que les crapauds.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 28)

[Without the ennobling force of the spirit] sculptured nude bodies are less sightly than toads.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 27, tr. Jolas/Leroy)

[Fără forța de înnobilare a spiritului] nudurile în sculptură sunt mai puțin frumoase decât broaștele râioase.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 59, tr. Bușneag)

(XII.63 a) Je pleure - il fait tellement beau dans mon âme, mon cœur se déchire, personne autour de moi - personne! *

(Hulten et al., 1986, p. 120 fss; Dation Brâncuși, 2003, p. 93 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 78)

I am weeping. There's such loveliness in my soul that my heart is breaking. No one is around me. No one!

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Plâng - este atâta frumusețe în sufletul meu încât mi se rupe inimă, nimeni în jurul meu - nimeni!

(tr. SGG)

(XII.63 b) Sur mon âme passe un orage qui détruit tout. Je chancelle et le chemin me devient pénible.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 86)

A tempest passes over my soul and destroys everything. I stagger and find the road rough.

(tr. SGG)

O furtună trece peste sufletul meu și distruge totul. Eu mă clatin și drumul devine greu.

(tr. SGG)

(XII.63 c) Comme la mère se dédie à calmer son petit qui s'crie, ainsi j'essaie d'éteindre le feu qui brûle mon âme.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 89)

The same as a mother who strives to calm down her little one who cries, the same de I try to quench the fire that bums my soul.

(tr. SGG)

Precum mama care se străduiește să-și liniștească pruncul ce plânge, tot astfel încerc și eu să sting focul care-mi arde sufletul.

(tr. SGG)

XII.64 Școala - L'école - School

(XII.64 a) Tout ce qu'on enseigne est faux et à l'antipode de notre temps.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 99)

Everything one teaches is false and at the antipode of our time.

(tr. SGG)

Tot ceea ce se predă este fals și la antipodul epocii noastre.

(tr. SGG)

(XII.64 b) Nous n'allons plus à l'école pour faire des œuvres, l'école ne nous enseigne que ce qu'on a fait - ce qu'il y a à faire nous le ferons malgré nous, poussés par la nécessité à nous pour le faire. Il ne s'agit plus d'ambition personnelle ou de faire autrement que les autres, mais de faire ce qu'il faut faire.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 80)

We no longer go to school to do works, school teaches us only what has been done - what has to be done we shall do despite us, pushed by our necessity to do. This is no longer personal ambition or to do otherwise than the others, but to do what has to be done.

(tr. SGG)

Nu mai mergem la școală să facem lucrări, școala ne învață doar ceea ce s-a făcut - ceea ce trebuie făcut o să facem fără voia noastră, mânați de necesitatea noastră ca s-o facem. Nu mai e vorba de ambiție personală sau de a face altfel decât ceilalți, ci de a face ceea ce trebuie făcut.

(tr. SGG) '

(XII.64 c) Une chose apprise, c'est différent d'une chose su. Une chose apprise c'est un simple renseignement superficiel - și nous ne savons au paravant la chose ou sa source.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 63)

Something learned is different from something known. Something learned is a mere superficial piece of information – if we don't know beforehand the thing or its source.

(tr. SGG)

Un lucru învățat este altceva decât un lucru știut. Un lucru învățat este o simplă informație superficială – dacă nu cunoaștem dinainte lucrul sau sursa.

(tr. SGG)

(XII.64 d) Quand on site c'est une chose et quand on est c'est une autre chose.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 70)

When you know, this is something and when you are, this is something else.

(tr. SGG)

Când știi, asta e ceva și când ești, asta e altceva.

(tr. SGG)

XII.65 Teoriile și acțiunea - Les théories et l'action - Theories and action

(XII.65 a) Les théories sont des échantillons sans valeur. Ce n'est que l'action qui compte.*

(This Quarter, 1925, p. 236; Integral, 1925 - Cf Breziem, 1998, p. 61, fig. 108; Giedion-Welcker, 1959 a, p. 218; Halten et al., 1986, p. 146 fss; Dation Brâncuși, 2003, p.

94)

Theories are samples without value. Only action counts.

(Dudley, 1927, p. 126; Cf Bach, 1987, p. 327)

Actions speak louder than words.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 219, tr. Jolas/Leroy)

Theories are nothing but colourless equations. The doing is all that matters.

(Hülften et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

Theories are nothing but meaningless specimens. It is only action that counts.

(The essence of things, 2004, p. 130, tr. Gale)

Teoriile sunt mostre fără valoare. Numai fapta contează.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 130, tr. Buşneag)

(XII.65 b) Şi Dieu a puni quelqu'un sur la terre, ce fut celui qui pensa avant de faire.*

(Brâncuşi inedit, 2004, p. 85)

If God punished someone on Earth, He punished the one who thought before acting.

(tr. SGG)

Dacă Dumnezeu a pedepsit pe cineva pe pământ, l-a pedepsit pe cel care s-a gândit înainte să facă.

(tr. SGG)

(XII.66 a) Timpul perfecţionează spiritul omenesc şi spiritul cere el însuşi aceasta.

(Mediatul, 1930, p. 3)

Le temps parfait l'esprit humain et l'esprit lui-même l'exige.

(tr. SGG)

Time improves human spirit and the spirit itself requires it.

(tr. SGG)

(XII.66 b) Le temps [...] se déroule en spirale autour d'un noyau éternel: rien d'une ascension pyramidale qui s'achève en „pointe”.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 40)

The passage of time followed a circular movement around an eternal core, rather than the movement of a pyramid growing towards its summit.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 40, te Jolas/Leroy)

Curgerea vremii se desfăşoară [...] ca o spirală în jurul unui nucleu etern; ascensiunea piramidală către „vârf” este exclusă.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 85, te Buşneag)

XII.67 Titlurile - Les titres - Titles

(XII.67 a) Les titres existent comme des numéros pour pouvoir se retrouver. Și l'on appelle Pierre-Jean c'est la même chose, ce qui compte c'est la personne même. Ainsi la plastique n'est point une chose littéraire mais une chose qui vit par elle-même.*

(*Dation Brâncuși, 2003, p. 202 fss; Brânenși inedit, 2004, p. 260*)

Titles exist like numbers meant to help people. If we call Pierre Jean there is no difference, the very person matters. Thus, plastic art is not a literary thing but a thing which lives by itself.

(tr. SGG)

Titlurile există precum numerele, ca să te poți descurca. Dacă pe Pierre îl numești Jean, e tot una, ceea ce contează este persoana însăși. Astfel plastica nu este o chestiune literară, ci o chestiune care trăiește independent.

(tr. SGG)

(XII.67 b) But a name means nothing. [...] A statue must have a name so give it. [...] It is the same in music, the title doesn't mean anything. If there was no title, you would still get enjoyment from a great symphony.

(*Merrill, 1926, p. 4E*)

Mais un nom ne signifie rien. [...] Puisqu'il faut donner un titre à une statue je lui donne un titre. [...] C'est pareil en musique, le titre ne signifie rien. Même si elle n'avait pas de titre, vous prendriez quand même plaisir à écouter une grande symphonie.

(*Parigoris, în Le portrait? 2002, p. 32, tr. Cornu*)

Dar un nume nu înseamnă nimic. [...] O statuie trebuie să poarte un nume, așa că i-l dau. [...] Este la fel și în muzică, titlul nu înseamnă nimic. Chiar dacă n-ar avea titlu, tot ți-ar face plăcere să asculți o mare simfonie.

(tr. SGG)

(XII.67 c) Ar fi fost mai bine să le fi pus numere lucrărilor mele.

(Nicolâescu-Plopșor, în Potopiri, 1970, p. 4)

J'aurais mieux fait de marquer mes travaux de numéros.

(tr. SGG)

It would have been wiser to assign numbers to my works.

(tr. SGG)

(XII.67 d) You are wrong, too, when you say it is unnecessary to give names to my carvings, for everything must be named.

(Payne, 1949, p. 65; Cf. Bach, în Bach et al., 1995, p. 37)

Vous n'avez pas raison quand vous dites qu'il n'est pas nécessaire de donner des noms à ma sculpture, parce que toute chose doit porter un nom.

(tr. SGG)

Greșești și când spui că nu e necesar să le dau nume sculpturilor mele, căci totul trebuie să poarte un nume.

(tr. SGG)

(XII.67 e) [Brouillon de lettre à Steichen, 1914] À-propos des titres, je me suis trompé pour le gosse en bois. C'est l'enfant prodigue qu'il doit s'appeler et celui que je suis en train de faire c'est Premier Pas.

(Halten et al., 1986, p. 94)

[Draft letter to Steichen, 1914] Speaking of titles, I made a mistake with the wooden youngster. Its title should be *The Prodigal Son*. It's the one I'm working on now that is entitled *The First Step*.

(Halten et cd., 1987, p. 96, tr. ed. Egon)

[Ciornă de scrisoare către Steichen, 1914] Apropo de titluri, am făcut o greșeală cu puștiul din lemn. Trebuie intitulat *Fiul risipitor*, iar cel pe care-l fac acum se va numi *Primul pas*.

(tr. SGG)

XII.68   Ucenicia   -   L'apprentissage   - Apprenticeship

(XII.68 a) Pour fixer la fin de mon apprentissage après 30 années de travail, j'ai pris le courage de montrer un petit ensemble de ce que j'ai pu grouper de tout ce travail, à l'occasion de mon anniversaire, de ce que je viens d'avoir l'âge d'une moitié de siècle.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 57)

To fix the end of my apprenticeship after 30 years of work, I took courage to show a small ensemble of what I could gather out of this work, on the occasion of my anniversary, as I just have the age of half a century.

(tr. SGG)

Ca să stabilesc sfârșitul uceniciei mele după 30 de ani de muncă, mi-am luat curajul să arăt un mic ansamblu din ceea ce am putut strânge din această muncă, cu ocazia aniversării mele, căci tocmai am împlinit vârsta de o jumătate de secol.

(tr. SGG)

(XII.68 b) [Scrisoare către Militza Petrașcu, 11 februarie, 1935] în prezent toate lucrurile începute de atâta vreme sunt spre sfârșit și eu sunt ca un ucenic în ajunul de a deveni calfă - așa că propunerea nu putea să cadă mai bine.*

(Tretie Paleolog, 1976, p. 99; Cf. BAR mss, inv. nr. 146912/1966)

[Lettre à Mme Petrașcu, 11 février 1935] Actuellement tous mes ouvrages commencés depuis si longtemps touchent à leur fin et je me sens tel l'apprenti à la veille de devenir ouvrier - donc la proposition ne pouvait mieux tomber.

(Brezianu, 1964, p. 396)

[Letter to Mrs Petrașcu, February 11, 1935] Now all the things begun so long ago approach completion and I am like a workman's apprentice on the Eve of getting his papers. So the proposal could not fall at a better time.

(Geist, 1968, p. 127)

Now all things begun long ago come to a close, and I feel like an apprentice on the Eve of getting his working papers. So the proposal could not come at a better time.

(Geist, 1974 b, p. 77)

(XII.68 c) J'apprend comme fin d'apprentissage le moment de la démolition de la pyramide fatale.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

I learn as end of my apprenticeship the moment of the demolition of the fatal pyramid.

(tr. SGG)

Învăţ ca sfârşit al uceniciei momentul demolării piramidei fatale.

(tr. SGG)

XII.69 Unelte - Les outils - The tools

(XII.69 a) Quand on finit son travail, il faut laisser reposer les outils de sorte que le lendemain ils vous invitent à poursuivre. Sinon ils vous transmettent leur fatigue ou se fâchent.

(Hulten et al., 1986, p. 196)

When your work is done, you've got to give the tools a rest, so that the next day they'll bid you continue. Otherwise they'll impart their weariness to you or get angry.

(Hulten et al., 1987, p. 195, tr. ed. Egan)

Gândiţi termini lucrul, trebuie să laşi unelte să se odihnească, astfel încât a doua zi să te invite să continui. Altminteri îţi transmit oboseala lor sau se supără.

(tr. SGG)

XII.70 A urca - Monter - To climb up

(XII.70 a) Il faut monter très haut, pour voir très loin.

(Jianou, 1963 a, p. 70)

You have to climb very high, to see very far.

(Jianou, 1963 b, p. 71)

Trebuie să urci foarte sus, ca să vezi foarte departe.

(tr. SGG)

XII.71 Vâlva - La notoriété - Notoriousness

(XII.71a) N-am făcut nimic pentru vâlvă - pentru zgomot. Din contra, am înăbușit cu încăpățănare pe cât mi-a fost cu putință, orice spectacol.

(Iancu, 1926, p.3-Cf. Brezianu, 1998, p. 38, fig. 59)

Je n'ai rien fait pour la notoriété - pour le bruit. Au contraire, j'ai obstinément étouffé, autant que je l'ai pu, toute parade.

(tr. SGG)

I've done nothing for notoriousness - for noise. On the contrary, I obstinately suppressed any ostentation, as much as I could.

(tr. SGG)

XII.72 Vârsta - L'âge - Age

(XII.72 a) À peine les lois des hommes me donnent une moitié d'un siècle - et pourtant j'ai vécu des milliers d'années.*

(Hulten et al., 1986, p. 171 fss; Brâncuși inedit, 2004, p. 82)

By human standards, I've lived half a century - and yet I've lived thousands of years.

(Hulten et al., 1987, p. 269, tr. ed. Egan)

După legea oamenilor am abia o jumătate de secol - și totuși am trăit mii de ani.

(tr. SGG)

(XII.72 b) Je suis passé du bleu au jaune, c'est mon âge maintenant.

(Giedion Welcher, 1959 a, p. 205)

I've changed over from blue to yellow, it suits my age now.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 206, tr. Jolas/Leroy)

Am schimbat albastrul cu galbenul, e pentru anii mei de-acum. **(Giedion-Welcker, 1981, p. 109, tr. Bușneag)**

XII.73 A vedea departe - Voir loin - To see far

(XII.73 a) Voir loin c'est une chose et aller la c'est une autre.*

(Dation Branemi, 2003, p. 90; Brâncuși inedit, 2004, p. 62, 63, 65, 67, 98)

To see far, that is one thing, to go there, that is another.

(Brâumner Gallery Catalogue, 1926-Cf Dation Brâncuși, 2003, ill. p. 133)

Să vezi departe este una, să ajungi acolo este altceva.

(tr. SGG)

XII.74 Viața - La vie - Life

(XII.74 a) Ma vie a été triste comme la tristesse elle-même et dure comme la dureté elle-même - elle continue.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 82)

My life has been as sad as sadness itself and as hard as hardness itself - it goes on.

(tr. SGG)

Viața mea a fost tristă ca tristețea însăși și aspră ca asprimea însăși - ea continuă.

(tr. SGG)

(XII.74 b) La vie, c'est la plus grande joie.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 62)

Life is the greatest joy.

(tr. SGG)

Viața este cea mai mare bucurie.

(tr. SGG)

(XII.74 c) La vie, c'est Part, Parte'est un feu.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 67)

Life is art, art is a fire.

(tr. SGG)

Viața este arta, arta este un foc.

(tr. SGG)

(XII.74 d) Il y a des gens I. qui vivent sans le savoir, II. qui veulent mourir pour vivre, III. qui vivent pour mourir.

(Brâncuși inedit, 2004, p. 84)

There are some people I. who live without knowing it, II. who want to die **in order** to live, III. who live to die.

(tr. SGG)

III. Există oameni I. care trăiesc fără s-o știe, II. care vor să moară ca să trăiască, care trăiesc ca să moară.

(tr. SGG)

(XII.74 e) La tu n'a besoin de rien car tu trouveras tout prêt pour toi et tu n-auras pas peur de mourir car tu vivras toujours quoiqu'il t'arrive et tu peux me croire, car je viens de la pour te le dire.*

(Brâncuși inedit, 2004, p. 76)

There you need nothing for you will find everything ready for you and you will not be afraid to die because you will live for ever, no matter what happens and you may believe me, for I have come from there to tell it to you.

(tr. SGG)

Acolo n-ai nevoie de nimic, căci vei găsi totul pregătit pentru tine și nu te vei teme de moarte căci vei trăi veșnic, orice ți s-ar întâmpla și poți să mă crezi căci eu am venit de acolo ca să ți-o spun.

(tr. SGG)

(XII.74 f) Nu ne dăm seama ce minune reprezintă viața! E o minune faptul că suntem purtați pe un glob imens, care se învâртеște de veacuri prin haos. Existența însăși e plină de atâtea minuni: florile, copacii, frunzele! Ce minune e să trăiești!

(Jiami, 1946, p. 45)

Nous ne nous rendons pas compte du miracle de la vie! C'est un vrai miracle que nous sommes emportés sur un globe immense qui tourne depuis des siècles dans le chaos. Notre existence même est pleine de miracles: les fleurs, les arbres, les feuilles! Qu'il est merveilleux de

vivre!

(tr. SGG)

We are not aware of the miracle of life! It is a miracle to be carried on a colossal globe, which has been spinning for centuries in the chaos. Our very existence is full of miracles: the flowers, the trees, the leaves! What a miracle is to live!

(tr. SGG)

(XII.74 g) Ma vie n'était qu'une succession de merveilles.

(Giedion-Welcker, 1959 a, p. 219)

My life has been nothing but a succession of marvellous events.

(Giedion-Welcker, 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy)

Viața mea a fost un șir de miracole.

(Giedion-Welcker, 1981, p. 131, tr. Bușiteag)

(XII.74 h) Life is like a spiral. We do not know in which direction the goal lies. We must travel in the direction we think is right.

(Lewis, 1957, p. 38)

La vie est pareille à une spirale. Nous ne connaissons pas la direction du but. Il faut marcher dans la direction qu'on croit être la bonne.

(tr. SGG)

Viața e ca o spirală. Nu știm în ce direcție se află ținta. Trebuie să înaintăm în direcția pe care o socotim cea bună.

(tr. SGG)

(XII.74 i) Life is a ferment and must keep in transformation in order to be termed alive.

(Matisse-Moiutier, 1949 - 50, în Bach, 1987, p. 229)

La vie est un ferment et doit maintenir la transformation afin qu'on soit considéré vivant.

(tr. SGG)

Viața este un ferment și trebuie să mențină transformarea ca să te numești viu.

(tr. SGG)

(XII.74J) La vie est une chose și belle, și admirable, și divine, que rien ne peut la remplacer.

(Hilten et al., 1986, p. 121)

Life is something so beautiful, so wonderful, so divine, nothing can take its place.

(Hidten et al., 1987, p. 121, tr. ed. Egan)

Viața este ceva atât de frumos, de admirabil, de divin, încât nimic nu o poate înlocui.

(tr. SGG)

(XII.74 k) Si on entre dans la vie réelle, on n'a besoin de rien. Tout est devant soi et on n'a qu'à prendre. Mais nous ne voyons la vie réelle que par des reflets et tout ce qui nous guide, ce n'est que l'orgueil et l'envie qui font de nous leurs joujous.

(Halten et al., 1986, p. 121)

If you partake of real life, you don't need anything. Everything lies before you, it is there for the taking. But we do not see real life except by reflections and there is nothing to guide us but pride and envy, which make playthings of us.

(Hulden et al., 1987, p. 121, tr. ed. Egan)

Dacă intri în viața reală, nu-ți mai trebuie nimic. Ai totul în față și n-ai decât să iei. Dar noi nu vedem viața reală decât prin reflectări și nu ne călăuzește nimic altceva decât mândria și invidia, care ne fac jucăriile lor.

(tr. SGG)

(XII.741) Nu pot face bustul nimănui pentru că nu pot să-i dau acel ceva care l-ar face asemănător cu subiectul: viața.

(Brezianu, 1998 a, p. 24)

Je ne puis faire le buste de personne car je ne puis lui donner ce quelque chose qui le rendrait ressemblant: la vie.

(Brezianu, 1998 b, p. 24, tr. Slm'escu)

I cannot make anybody's portrait because I cannot lend it that special tiling that would make it resemble the model: life.

(Brezianu, 1999, p. 24, tr. Marcu)

(XII.74 m) Cine nu iese din Eu, nu atinge absolutul și nu descifrează viața.

(Pandrea, 1976, p. 263)

Qui ne sort pas de son Moi, n'atteint pas l'absolu et ne déchiffre pas la vie.

(tr. SGG)

Whoever fails to transcend his Self, can neither reach the absolute nor decipher life.

(tr. SGG)

XII.75 Vinul - Le vin - Wine

(XII.75 a) Vinul se bea la noi din timpul lui Burebista. Este lichid solar, raze lichefiate.

(Pandrea, 1976, p. 44)

Chez nous on boit du vin depuis l'époque du roi Burebista. C'est un lichide solaire, des rayons de soleil liquéfiés.

(tr. SGG)

In our country people have been drinking wine ever since the time of king Burebista. It is a solar lichid, liquefied sunbeams.

(tr. SGG)

XII.76 Vioara - Le violon - The violin

(XII.76 a) [Brouillon de lettre à Cendrars, 1921] Și vous aviez entendu mon violon tout à l'heure, vous aurez compris la détresse de mon âme.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 176)

[Draft letter to Cendrars, 1921] If you had heard my violin just now, you would understand my soul's distress.

(Wood, in The essence of things, 2004, p. 67)

[Ciornă de scrisoare către Cendrars, 1921] Dacă mi-ai fi auzit adineaori vioara, ai fi înțeles suferința cumplită a

sufletului meu.

(tr. SGG)

XII.77 Virtuozitatea - La virtuosité - Virtuosity

(XII.77 a) Les arts [...] ont commencé à marcher vers la décadence jusqu'à ce qu'ils ont été complètement submergés par la virtuosité.*

(Dation Brâncuși, 2003, p. 92; Brâncuși inedit, 2004, p. 64)

The arts [...] have started their way to decadence until they have been completely superseded by virtuosity.

(tr SGG)

Artele [...] au început să se îndrepte spre decadență până ce au fost complet înghițite de virtuozitate.

(tr SGG)

(XII.77 b) When a sculptor reaches a point of virtuosity in his direction, and can surpass his rivals in translating reality into forms, he reaches an impasse.

(Hoffman, 1939, p. 51)

Lorsqu'un sculpteur atteint la virtuosité dans sa direction et peut surclasser ses rivaux en matière de traduire la réalité en formes, il aboutit à une impasse.

(tr. SGG)

Când un sculptor atinge virtuozitatea în domeniul său și-și poate întrece rivalii în privința transpunerii realității în forme, ajunge în impas.

(tr. SGG)

(XII.77 c) Academiile și școlile de belle arte ne învață virtuozitatea. Dar poți imita un nud viu? Minunea vieții este inexprimabilă.

(Pandrea, 1976, p. 123)

Les académies et les écoles de beaux-arts nous apprennent la virtuosité. Mais peut-on imiter un nu vivant? Le miracle de la vie est inexprimable.

(tr SGG)

Academies and fine-arts schools teach us virtuosity.

But can we imitate a living nude? The miracle of life is inexpressible.

(tr. SGG)

XII.78 Visul - Le rêve - The dream

(XII.78 a) Mon rêve a toujours été de vagabonder en chantant et de disparaître comme un aède, en répandant la joie.

(Hulten et al., 1986, p. 243)

I've always dreamt of wandering about with a song on my lips and then disappearing, like a Greek poet, leaving only joy in my wake.

(Hidten et al., 1987, p. 243, te ed. Egan)

Visul meu dintotdeauna a fost să hoinăresc cântând și să dispar ca un aed, răspândind bucurie.

(tr. SGG)

(XII.78 b) Comme enfant j'ai toujours rêvé que je volais dans les arbres et dans le ciel. J'ai gardé la nostalgie de ce rêve et depuis quarante-cinq ans je fals des oiseaux.

(Guilbert, 1957, p. 7; Cf. Bach, 1987, note 780, p. 386)

As a child, I have always dreamt of flying to the trees and in the sky. I've kept the nostalgia of this dream and I have been doing birds for forty-five years.

(tr. SGG)

Copil fiind, am visat întotdeauna că zbor în copaci și în cer. Am rămas la nostalgia acestui vis și de patruzeci și cinci de ani fac păsări.

(Spear, 1976, p. 57, tr. Obs)

(XII.78 c) À présent je ne rêve plus et ça va mai.

(Calliniachi, 1957; Cf. Carte de inimă pentru Brâncuși, 1976, p. 85)

Now I dream no longer and this isn't well.

(tr. SGG)

Acum nu mai visez și nu e bine.

(tr. SGG)

XII.79 Viteza - La vitesse - Speed

(XII.79 a) Qu'est-ce qui définit notre époque? La vitesse. Les hommes s-attaquent à l'espace et au temps, en accélérant sans cesse les moyens de les traverser. La vitesse n'est que la mesure du temps que l'on met à traverser une distance. Et parfois il s'agit de la distance qui nous sépare de la mort.

(Jianou; 1963 a, p. 18)

What is the basic characteristic of our age? Speed. Man attacks time and space, constantly accelerating his passage through them. Speed is merely the measure of the time required to cover a distance. And in some cases the distance is that which separates us from death.

(Jianou, 1963 b, p. 18)

Ce definește epoca noastră? Viteza. Oamenii accelerează mereu mijloacele de a străbate spațiul și timpul. Dar viteza nu e decât măsura timpului pe care-l pui pentru a străbate o distanță. Și uneori e vorba de distanța care ne mai rămâne până la moarte.

(Jianou, 1983, p. 158)

XII.80 Zborul - Le vol - Flight

(XII.80 a) Je n'ai cherché pendant toute ma vie que l'essence du vol. Le vol, quel bonheur!

(Giedion-Welcker; 1959 a, p. 219)

All my life I have only sought the essence of flight. Flight, what bliss!

(Giedion-Welcker; 1959 b, p. 220, tr. Jolas/Leroy)

N-am căutat toată viața decât esența zborului. Zborul, ce fericire!

(Giedion-Welcker; 1981, p. 99, tr. Bușneag)

(XII. SOB) Nu lucrez păsări, ci zboruri.

(Dimtrescu, 1967, p. 4)

Je ne fais pas des oiseaux, je fais des vols.

(tr. SGG)

It is not birds I sculpt, it is flight.

(Varia, 1995, p. 198, tr. Vaudoyer)

CONSTANTIN BRÂNCUȘI. A SUMMARY OF MANY CONVERSATIONS, BY M.M. CONSTANTIN BRÂNCUȘI. UN RÉSUMÉ DE NOMBREUSES CONVERSATIONS, PAR M.M. CONSTANTIN BRÂNCUȘI. UN REZUMAT AL MULTOR CONVERSAȚII, DE M.M.

1. The work of Constantin Brâncuși is the expression of a cosmogonic conception. Like the sculptors of the Middle Ages who put into their art their meditation, their prayer and all the hope of their lives, Brâncuși puts into his sculpture the philosophic system of a modern monist and the spirit of the philosophy of an old Taoist. His art absorbs all his intellectual life.

(MM, 1923, p. 15)

L'œuvre de Constantin Brâncuși est l'expression d'une conception cosmogonique. Comme les sculpteurs du Moyen Âge qui mirent dans leur art leur méditation, leur prière et tout l'espoir de leur vies, Brâncuși met dans sa sculpture le système philosophique d'un moniste moderne et l'esprit de la philosophie d'un vieux Taoiste. Son art absorbe toute sa vie intellectuelle.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 97 fss)

Opéra lui Brâncuși exprimă o concepție asupra lumii, o cosmogonie. Asemeni sculptorilor din Evul Mediu care își transpuneau meditațiile, rugăciunile și speranțele lor de o viață în artă, Brâncuși închide în statuara sa filosofia unui monist modern și spiritualitatea străveche a unui taoist. Toată activitatea sa intelectuală converge și este sintetizată în opera sa, exprimându-se prin ea.

(Paleolog; 1996, p. 234)

2. For Brâncuși art does not exist by itself. From its beginings to its modern conception, art has been an instrument for the propagation of the religious idea. The artist has been the fanatic who knew how to materialize the visions of his faith. The

greatest masterpieces of the past synchronize with the periods of the greatest religious exaltation. The exaltation past, decadence always followed, and that decadence inevitably fell into imitative realism.

(MM, 1923, p 15)

Pour Brâncuși, Part n'existe pas par lui-même. Depuis son origine jusqu'à sa conception moderne, Part a été un instrument pour la propagation de l'idée religieuse. L'artiste a été le fanatique qui a su comment matérialiser les visions de să foi. Les plus grands chefs d'oeuvres du passé coïncident avec les périodes de la plus grande exaltation religieuse. Une fois l'exaltation passée, la décadence a toujours suivi, et cette décadence est tombée invariablement dans le réalisme imitateur.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 97)

Pentru Brâncuși, arta prin ea însăși nu poate exista. De la începuturile ei și până la accepția ei ultimă, contemporană, arta a fost un mijloc de propagare a ideilor religioase. Artistul era acel fanatic care știa cum să materializeze viziunile ce i le dăruia credința. Cele mai mari capodopere ale trecutului au apărut în perioadele de maximă exaltare religioasă. Odată ce [aceasta] se diminua, urma o epocă de decadență, și în aceste perioade se cădea, invariabil, în realismul imitativ cel mai plat.

(Paleolog; 1996, p 235)

3. **În other times it was faith that by necessity created art; today it is art that creates by itself a faith that is necessary to us, for the day has not yet arrived in which man, conscious of the universal beauty, will not need art to satisfy his aesthetic needs, and in which, free from all conventions and prejudices, he will get directly from nature what he can only get now through art.**

(MM, 1923, p. 15)

En d'autres temps ce fut la foi qui a créé l'art par nécessité; aujourd'hui c'est l'art qui crée par lui-même une foi qui nous est nécessaire, car le jour n'est pas encore

venu ou l'homme, conscient de la beauté universelle, n'aura plus besoin de l'art pour satisfaire ses besoins esthétiques, et où, libre de toutes conventions et de tous préjugés, il tirera directement de la nature ce qu'il ne peut obtenir maintenant qu'à travers l'art.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 97)

În alte vremuri, credința era aceea care însuflețea arta; astăzi arta este cea care dă naștere unei credințe, nouă necesară, căci n-a venit încă timpul când oamenii, conștienți de frumusețea universală ce sălășluiește în toate, nu vor mai avea nevoie de arte pentru a-și satisface nevoile lor estetice și când, eliberați de convenții și de prejudecăți, vor obține direct de la natură ceea ce nu pot obține acum decât prin artă.

(Paleolog, 1996, p 235)

4. **Long ago, religion gave to man a conception of antropomorphic forces, creators of all things, and men revealed through art the personification of those divinities; today philosophy makes us conceive of an unique generative act, an universal law, impersonal, undefined, from which emanates all that exists. It is the universal law that art must manifest, conforming its principles of that law, breaking away from conventions which are now useless and misleading.**

(MM, 1923, p. 16)

Jadis, la religion donnait à l'homme une conception des forces anthropomorphiques, créatrices de toutes choses, et les hommes révélaient par l'art la personnification de ces divinités; aujourd'hui la philosophie nous fait concevoir un acte génératif unique, une loi universelle, impersonnelle, non définie, d'où émane tout ce qui existe. C'est cette loi universelle que l'art doit manifester, conformant ses principes aux principes de cette loi, se séparant des conventions qui sont maintenant inutiles et trompeuses.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 97 - 98)

Demult de tot, religia dăruise omului o concepție despre forțele creatoare ce stau în tot ce există. Oamenii învățaseră cum să reveleze prin arta lor, cum să personifice aceste forțe divine. Astăzi filosofia ne face să concepem un act creator unic, o lege universală, impersonală, nedefinită, din care emană tot ce există. Aceasta este legea universală căreia arta trebuie să-i fie manifestare, supunându-se principiilor și eliberându-se de convenții perimate care, acum, au devenit inutile și induc în eroare.

(Paleolog, 1996, p. 235)

5. To give the sensation of reality, even as nature gives it to us, without reproducing or imitating, is today the greatest problem in art. To create an object that gives by its own organism that which nature gives by its eternal organisation, is what art aims to realize, and to do that it must enter into the universal spirit of the things, and not limit itself to the imitation of their images. A work of art thus conceived tends towards absolute equity, and absolute equity is the perfect expression of beauty.

(MM, 1923, p. 16)

Donner la sensation de réalité, comme la nature nous la donne, sans reproduire ni imiter, voilà le plus grand problème de l'art aujourd'hui. Créer un objet qui donne par son propre organisme ce que la nature donne par son organisation éternelle, voilà ce que l'art veut réaliser, et pour le faire il doit entrer dans l'esprit universel des choses, et ne pas se limiter à l'imitation de leurs images. Une œuvre d'art ainsi conçue tend à l'équité absolue, et l'équité absolue est la parfaite expression de la beauté.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 97)

Să dai senzația realului, întocmai cum natura ne-o dă, fără a reproduce sau a imita, aceasta este în prezent marea problemă a artei. Să creezi un obiect care, prin propriul său organism, să exprime ceea ce natura exprimă prin organizarea sa e [x] ternă, spre aceasta țintește arta.

Ca să ajungi la aceasta trebuie să pătrunzi în esența lucrurilor, nicidecum să te mărginești imitând înfățișarea lor exterioară. Opera de artă astfel concepută țintește spre echitatea absolută, iar echitatea absolută este expresia perfectă a frumosului.

(Paleolog, 1996, p. 235)

6. In the past, faith built up, unconsciously, forms adecvated to religious sentiments; today art consciously creates forms to express the principles of the universal law.

(MM, 1923, p. 16)

Jadis, la foi a bâti, inconsciemment, des formes adéquates aux sentiments religieux; aujourd'hui, l'art crée consciemment des formes pour exprimer les principes de la loi universelle.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

În trecut, credința dădea naștere în mod inconștient unor forme care se potriveau cu sentimentele religioase; astăzi arta în mod conștient făurește forme pentru a exprima principiile acestei legi universale.

(Paleolog, 1996, p. 235)

7. We do not yet appreciate the sculptural quality of nature. Beauty în nature still remains closed to our comprehension, and art alone can give us the key to the understanding of beauty.

(MM, 1923, p. 16)

Nous n'apprécions pas encore la qualité sculpturale de la nature. La beauté dans la nature reste encore fermée à notre compréhension, et l'art seul peut nous domier la clef pour la compréhension de la beauté.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Noi nu apreciem încă însușirea sculpturală a naturii. Frumusețea în natură rămâne încă ascunsă înțelegerii noastre și doar arta ne poate da cheia înțelegerii frumuseții.

(tr. SGG)

8. From the forms of the microcosmos to those of the macrocosmos, nature's variety of sculptural conceptions reaches the infinite. But in its infinite conception of forms, nature follows an invariable and constant law. Each one of its forms is a living being, an individual having its own life, its own inevitable character. Art must enter into the spirit of nature and create, as does nature, beings with forms and lives of their own.

(MM, 1923, p 16)

Depuis les formes des microcosmes jusqu'à celles des macrocosmes, la variété des conceptions sculpturales de la nature atteint l'infini. Mais dans sa conception infinie des formes, la nature suit une loi invariable et constante. Chacune de ses formes est un être vivant, un individu' ayant sa propre vie, son caractère propre inévitable. L'art doit entrer dans l'esprit de la nature et créer, comme le fait la nature, des êtres avec des formes et des vies qui leur soient propres.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Începând cu formele din lumea microcosmosului până la cele din lumea macrocosmică, concepțiile sculpturale în natură variază infinit de mult. În această zămislire nesfârșită de forme, natura se supune unei legi invariabile și constante. Fiecare din aceste forme este, în sine, o ființă vie, este o entitate cu propria-i viață, cu trăsături caracteristice de netăgăduit. Arta trebuie să pătrundă în spiritul naturii și, la rândul ei, să zămislească așa cum face natura, să creeze ființe înzestrate cu forme și viață proprie.

(Paleolog, 1996, p. 235 - 6)

9. If art must enter into communion with nature to express its principles, it must also follow the example of its action. Matter must continue its natural life when modified by the hand of the sculptor. The plastic role that it naturally fulfills must be discovered and preserved. To give matter

another role than the one nature intended it to have is to kill it.

(MM, 1923, p 16)

Si l'art doit entrer en communion avec la nature pour exprimer ses principes, il doit aussi suivre l'exemple de son action. La matière doit continuer sa vie naturelle quand elle est modifiée par la main du sculpteur. Le rôle plastique qu'elle remplit naturellement doit être découvert et préservé. Donner à la matière un autre rôle que celui que la nature désirait qu'elle ait, c'est la tuer.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Dacă arta trebuie să intre în comuniune cu natura ca să-i exprime principiile, ea trebuie de asemenea să urmeze în ceea ce privește dinamica. Materialul trebuie să continue să trăiască chiar și după ce a fost cioplit de mâna sculptorului.

Sculptorul trebuie să descopere și să mențină înțelesul plastic pe care materialul îl posedă în mod natural. A da materialului un alt înțeles decât acela pe care natura i l-a dat înseamnă să-l ucizi.

(Paleolog, 1996, p 236)

10. **Wood, for example, is already and under all circumstances inherently sculptural. One must not destroy it, one must not give to it an objective resemblance to something that nature has made in another material. Wood has its own forms, its individual character, its natural expression; to want to transform its qualities is to nullify it and render it sterile. And the same thing happens with other materials such as stone, marble and metals; they must all continue their own lives, when from natural sculptures they are developed into artificial sculptures under the thought and labor of man.**

(MM, 1923, p. 16 - 17)

Le bois, par exemple, est déjà et en toutes circonstances inhéremment sculptural. On ne doit pas le détruire, on ne doit pas lui donner une ressemblance

objective avec quelque chose que la nature a fait dans un autre matériel. Le bois a ses formes propres, son caractère individuel, son expression naturelle; vouloir transformer ses qualités c'est le nullifier et le rendre stérile. Et la même chose arrive avec les autres matériels, comme la Pierre, le marbre, les métaux; ils doivent tous continuer leurs vies propres, quand, de sculptures naturelles ils sont développés en sculptures artificielles, par la pensée et le travail de l'homme.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Lemnul, de pildă, de la bun început este sculptural și aceasta în toate situațiile în care s-ar afla. Nu trebuie să-l cioplești cu gândul de a-l distruge, nu trebuie să-i dai o asemănare obiectivă cu un lucru pe care natura l-ar fi zămislit într-un alt material. Lemnul își are propriile sale forme, are un caracter individual, are expresia sa naturală, a dori să nesocotești aceste virtuți înseamnă să-l negi și să-l faci sterp. Același lucru se întâmplă și cu celelalte materiale, cum ar fi piatra, marmura și metalele; toate trebuie să continue să trăiască propria lor viață, atunci când, din sculpturi naturale ele sunt transformate în sculpturi făurite de mâna omului, gândite de el.

(Paleolog, 1996, p 236)

Matter should not be used merely to suit the purpose of the artist, it must not be subjected to a preconceived idea and to a preconceived form.

Matter Itself must suggest subject and form; both must come from within matter and not be forced upon it from without.

(MM, 1923, p 17)

La matière ne doit pas être employée seulement pour servir le but de l'artiste, elle ne doit pas être sujette à une idée préconçue et à une forme préconçue. C'est la matière elle-même qui doit suggérer et le sujet et la forme; les deux doivent provenir de l'intérieur de la matière et ne pas lui être imposés de l'extérieur.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Materialul nu trebuie folosit nemijlocit pentru a-l supune scopului propus de artist, el nu trebuie subordonat unei idei concepute anterior sau unei forme dinainte prevăzută. Însuși materialul trebuie să sugereze subiectul și forma, ambele luând naștere din materialul însuși și *nu impuse lui*.

(Paleolog; 1996, p. 236)

11. **Generally, sculptors proceed with matter by addition when they ought to act upon it by subtraction. To use a soft material and keep on adding to it until the preconceived form is attained and then to inflict it upon a hard and permanent material is a crime of lese-matter. All materials have within themselves the sculpture that man wants; he must labor and get it out, eliminating the superfluous material that covers it. Sculpture is a human expression of nature's actions. The artist should know how to dig out the being that is within matter and be the tool that brings out its cosmic essence into an actual visible existence.**

(MM, 1923, p 17)

Généralement les sculpteurs procèdent envers la matière par des additions, tandis qu'ils devraient agir sur elle par des soustractions. Employer un matériel mou et ajouter constamment jusqu'à ce que la forme préconçue soit atteinte, et infliger ensuite cette forme à un matériel dur et permanent, est un crime de lèse-matière. Tous les matériels contiennent en eux la sculpture que l'homme désire; il doit travailler et l'en dégager, en éliminant le matériel superflu qui la recouvre. La sculpture est l'expression humaine des actions de la nature. L'artiste doit savoir comment extraire l'être qui est dans la matière, et il doit être l'instrument qui amène son essence cosmique dans une existence réelle visible.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

De obicei, sculptorii lucrează prin adăugiri, pe când ar trebui tocmai să lucreze prin scobire. Să folosești im

material moale și să adaugi până ajungi la forma inițial concepută, iar apoi pe aceasta s-o transferi într-un material tare și durabil, constituie o crimă [de lez-materie], o jignire grea adusă majorității materialelor. Toate materialele poartă în ele sculptura pe care omul o dorește; omul trebuie să muncească și s-o moșească, îndepărtând materialul de prisos care o mai învelește. Sculptura nu este altceva decât expresie umană oferită naturii. Artistul este acela care trebuie să știe să dea la iveală ființa materiei și să fie scula care să reveleze esența-i cosmică dându-i o exigență [o existență reală vizibilă].

(Paleolog, 1996, p 236 - 7)

12. Anthropomorphism has made man reproduce himself to express the natural and the supernatural. Full of the idea of his own self, he has disregarded the life of matter.

(MM, 1923, p. 17)

L'anthropomorphisme a poussé l'homme à se reproduire lui-même pour exprimerle naturii et le supematurel. Rempli de l'idée de lui-même, îl a négligé la vie de la matière.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Antropomorfismul l-a împins pe om să se reprezinte pe el însuși pentru a exprima naturalul și supranaturalul. Atunci, artistul plin de propria persoană, a uitat de viața materialului, de viața materiei în sine.

(Paleolog, 1996, p 237)

13. In the early times of Christian art the artist understood the plastic possibilities of the stone. Their greatest sculptures, the cathedrals, were abstract sculptures, non-representative, but with a definite and concrete significance. Representation appeared in the cathedral in the form of man, animal and plant, but these were adapted to the stone, they were details of the great unity and equity of the ensemble. Those visionaries, exalted fanatics, wanted to render visible the harmonies of the universe, their

abstract monuments included the illustrations of their rituals for their better understanding, but it was the stone that commanded the forms of those illustrations. When fanaticism waned and religious art became the „mirror of nature” imitation soon brought art to its death.

(MM, 1923, p. 17)

Au début de l'art chrétien l'artiste comprenait les possibilités plastiques de la Pierre. Ses grandes sculptures, les cathédrales, étaient des sculptures abstraites, non-représentatives, mais avec une signification définie et concrète. La représentation dans la cathédrale apparaissait sous la forme de l'homme, des animaux et des plantes, mais ils étaient adaptés à la Pierre, détails de la grande unité et équité de l'ensemble. Ces visionnaires, fanatiques exaltés, voulaient rendre visible les harmonies de l'univers, leurs monuments abstraits incluaient les illustrations de leurs rituels, pour leur meilleur e compréhension, mais c'est la Pierre qui commandait les formes de ces illustrations. Quand le fanatisme disparut et quand l'art religieux de vânt le „miroir de la nature” l'imitation amena vite la mort de l'art.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

În vremurile timpurii ale artei creștine, artiștii înțelegeau virtuțile plastice ale pietrei. Cele mai mărețe sculpturi ale lor, catedralele, erau de fapt sculpturi abstracte, cu semnificații clare și bine definite. În catedrale apăreau reprezentări sub forma omului, a animalelor și a plantelor. Acestea erau adaptate virtuților pietrei, constituind doar detaliile unei unități mărețe și ale echității ansamblului. Acești vizionari, fanatici exaltați, doreau să facă vizibile armoniile universului. Monumentele lor abstracte adăposteau icoane bidimensionale sau tridimensionale necesare ritualelor, necesare pentru ca acestea să ajungă a fi pe înțelesul lumii. Dar tot piatra impunea formele acestor statui. Și atunci când fanatismul s-a stins, iar arta religioasă a devenit o simplă oglindire a

naturii, imitația curând a dus arta spre declinul ei, spre o moarte sigură.

(Paleolog, 1996, p. 237)

14. **The African negro savages also preserved the life of matter in their sculpture. They worked with the wood. They did not wound it, they knew how to eliminate the unnecessary parts of it to make it become a fetish sculpture. And the African wood sculpture remains a living and expressive wood under a form given by a human feeling. Christian primitives and negro savages proceeded only by faith and instinct. The modern artists proceed by instinct guided by reason.**

(MM, 1923, p. 17)

Les sauvages nègres Africains aussi ont conservé la vie de la matière dans leur sculpture. Ils travaillèrent le bois. Ils ne l'ont pas blessé, ils ont su comment en éliminer les parties non-nécessaires pour en faire des fétiches. Et la sculpture sur bois Africaine reste un bois vivant et expressif, sous une forme donnée par un sentiment humain. Les primitifs chrétiens et les sauvages nègres agissent seulement par foi et par instinct. L'artiste moderne agit par l'instinct guidé par la raison.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Și negrii sălbatici din Africa știau să păstreze viața materialului în sculpturile lor. Ei știau să lucreze lemnul. Ei știau să nu-l rănească, știau cum și ce să scobească din el ca să devină o sculptură magică, im fetiș. De aceea o sculptură în lemn africană rămâne un lemn expresiv în sine, care trăiește într-o formă ce i-a fost dăruită de un suflet de om. Creștinii primitivi și negrii sălbatici acționau numai din instinct și cu ajutorul credinței. Artistul modern acționează din instinct ghidat de minte.

(Paleolog, 1996, p 237)

15. **Art was before the door entering the realm of mystic divinities. One could read at the entrance of the religious monuments, „You who enter here,**

uplift your soul to Heavenly things". Today art opens the door to enter into the creative principle, into the absolute beauty of the universal law.

(MM, 1923, p. 17)

L'art était jadis la porte menant au royaume des divinités mystiques. On pouvait lire à l'entrée des monuments religieux: „vous qui entrez, élevez vos ames vers les choses célestes". Aujourd'hui l'art ouvre la porte qui mène au principe créateur, à la beauté absolue de la loi universelle.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Arta, pe vremuri, era poarta ce ducea în țara divinităților mistice. Se putea citi la intrarea în monumentele religioase: „Tu cel care intri aici, înalță-ți sufletul către cele cerești". Astăzi arta deschide poarta care duce spre principiul creator, spre frumosul absolut al legii universale.

(tr. SGG)

16. Those who have preserved in themselves the living harmony which exists in all beings, their own nature, will not fail to understand modern art, for they will vibrate to the feeling of nature's own laws.

(MM, 1923, p 17)

Ceux qui ont conservé en eux-mêmes l'harmonie vivante qui existe dans tous les êtres, leur nature propre, ne manqueront pas de comprendre l'art moderne, car il vibreront au sentiment des lois de la nature.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Cei care au păstrat în ei înșiși armonia vie care există în toate ființele, propria lor natură, vor înțelege fără greș arta modernă, pentru că vor vibra la sentimentul legilor naturii.

(tr. SGG)

17. Nothing has done more harm to modern art, and as a matter of fact to all art and healthy reason, than the avalanche of pseudo-artists who,

having nothing to say, have wanted to speak a language of which they knew nothing. Let us not mistake modern art with modern artists, let us not mistake reality with appearances.

Rien n'a fait plus de mal à l'art [moderne], en fait à tout art et à toute [raison saine], que l'avalanche des pseudo-[artistes] qui, n'ayant rien à dire, ont voulu [parler] une langue qu'ils ignoraient. Ne confondons pas l'art moderne avec les artistes modernes, ni la réalité avec les apparences.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Nimic nu a răunat mai mult artei moderne, și de fapt întregii arte și judecări sănătoase, decât avalanșa de pseudo-artiști care, neavând nimic de spus, au vrut să vorbească o limbă pe care n-o cunoșteau. Să nu confundăm arta modernă cu artiștii moderni, să nu confundăm realitatea cu aparențele.

(tr. SGG)

These are the ideas of Brâncuși. This is the philosophy that keeps him al work, hatching, as he puts it, the beings for which he lives.

(MM, 1923, p. 17)

Telles sont les idées de Brâncuși. Telle est la philosophie qui le maintient au travail, couvant, comme il dit, les êtres pour lesquels il vit.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Acestea sunt ideile lui Brâncuși. Aceasta este filosofia ce îl călăuzește în muncă, pe când clocește, așa cum spune el, ființele pentru care trăiește.

(tr. SGG)

18. The first man to write a treatise on the Eternal Principle and its Action, was the old Taoist of whom we only know that „he loved obscurity above all things and that he deliberately effaced all trace of his life”. Brâncuși is the first man to put into sculpture the monistic ideas of this great philosopher.

(MM, 1923, p. 17)

Le premier homme qui a écrit un traité sur le Principe Eternel et sur son Action, a été le vieux Taoïste don't nous savons seulement qu'il „aimait l'obscurité pardessus toute chose et qu'il effaçait délibérément toute trace de sa vie". Brâncuși est le premier homme qui a mis dans la sculpture les idées monistes de ce grand philosophe.

(Dation Brâncuși, 2003, p. 98)

Primul om care a scris un tratat despre Principiul Etern și despre Acțiunea acestuia a fost bătrânul taoist despre care nu știm decât că „iubea obscuritate mai presus de orice și ștergea deliberat orice urmă despre viața lui". Brâncuși este primul om care a transpus în sculptură ideile moniste ale acestui mare filosof.

(tr. SGG)

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHIE

REFERENCES

Adrian, P.G., *Constantin Brâncuși*, Goya (Madrid), no. 16, 1957, p. 235 - 240. [Cf. Geist, 1974 a, p. 192]

Alvard, Julien, *L'atelier de Brâncuși*, L'Art d'aujourd'hui (Paris), II, 3, 1951, p. 5 - 8. [Cf. Spear, 1969, p. 36]

Anon., *New York's Statues called „Ridiculous”*, The New York Times, 3 X 1926, sect. II, p. 1. [Cf. Bach, 1987, p. 320 - 321]

Anon., *Master of Form*, Time (New York), LXVI, 14 X 1955, p. 88. [Cf. Banchetal., 1995, p. 25]

Ashton, Dore, *On Constantin Brâncuși*, Raritan (New Brunswick), XXXV, no. 4, 2006, p. 20 - 38.

Bach, Friedrich Teja, *Constantin Brâncuși: Metamorphosen plastischer Form*, Du Mont, Köln, 1987.

Bach, Friedrich Teja, Margit Rowell, Ann Temkin, *Constantin Brâncuși, 1876 - 1957*, Philadelphia Museum of Art, Philadelphia, 1995.

Bach, Friedrich Teja, *Brâncuși: The reality of sculpture*, în Bach et al., 1995, p. 22 - 37.

Bach, Friedrich Teja, *Endless Column*, în Bach et al., 1995, p. 158 - 161.

Bach, Friedrich Teja, *Adam and Eve*, în Bach et al., 1995, p. 184 - 185.

Bach, Friedrich Teja, *Brâncuși and Photography*, în Bach et al., 1995, p. 312 - 319.

Balas, Edith, *Brâncuși and Romanian Folk Traditions*, Columbia University Press, New York, 1987.

Boz, Lucian, *De vorbă cu Constantin Brâncuși*, Facla (București), an IX, nr. 379, 13 X 1930, p. 3. [Cf. Bach, 1987, p. 351]

Brâncuși, Constantin, *Réponses de Brâncuși sur la taille directe, le poli et la simplicité dans l'art. Quelques-uns de ses aphorismes à Irene Codreane, Histoire de brigands*, în This Quarter (Paris), vol. 1, no. 1, 1925, p. 235 - 237.

Brâncuși, Constantin, *Propos by Brâncuși*, în *Brâncuși*, Brummer Gallery, New York, 1926. [Cf. *La Dation Brâncuși*, 2003, p. 133]

Brâncuși, Constantin, *Selected aphorisms*, în *Brâncuși*, Brummer Gallery, New York, 1933 - 34. [Cf. *La Dation Brâncuși*, 2003, p. 134]

Brâncuși, Constantin, *Scrisoare către Milita Petrașcu*, 11 ÎI 1935 [Cf. Biblioteca Academiei, București, Nr. inv. 146 192, 1966, în *Arta* (București), nr. 3, 1975, p. 9 fss].

Brâncuși, Constantin, *Selected aphorisms*, Continuity (Chicago), vol. 2, 1945. [Cf. Bach et al., 1995, p. 23, 34]

Brâncuși, Constantin, *Hommage à Rodin*, în *Quatrième Salon de la jeune sculpture*, Paris, Musée Rodin, 1952, p. 22. [Cf. Giedion-Welcker, p. 218]

Brâncuși, Constantin, *Propos*, Cahiers d'Art (Paris), vol. 30, 1955, p. 243.

Brâncuși, Constantin, *Aphorismes*, Revue Roumaine (Bucarest), XIX, 1, 1965, p. 125 - 128.

Brâncuși, Constantin, *Aphorisms*, Romanian Review (Bucharest), XIX 1, 1965, p. 117 – 118.

Brâncuși & Duchamp, Les carnets de l'Atelier Brâncuși. Editions du Centre Georges Pompidou, Paris, 2000.

Brâncuși, Constantin, *Histoire de brigands. Aphorismes*, Integr al (București), I, 4, 1925, p. 5. [Cf. Brezianu, 1998, p. 61]

Brâncuși inedit. Însemnări și corespondență românească. Ediție de Doina Lemny și Cristian-Robert Velescu, Editura Humanitas, București, 2004.

Brezianu, Barbu, *Pages inédites de la correspondance de Brâncuși*, Revue Roumaine d'Histoire de l'Art (Bucarest), 1, 1964, p. 385 – 400.

Brezianu, Barbu, *Brâncuși și Transilvania*, Tribuna (Cluj), nr. 8, 24II1966, p. 7. [Cf. *Omagiu... 1976*, p. 182]

Brezianu, Barbu, *Opera lui Constantin Brâncuși în România*, Editura Academiei, București, 1974.

Brezianu, Barbu, *Brâncuși in-Romania*, Editura Academiei, București, 1976. [tr. Delia Răzdolescu]

Brezianu, Barbu, *Brâncuși în România*, Editura All, București, 1998 a.

Brezianu, Barbu, *Brâncuși en Roumanie*, Editur a All, București, 1998 b. [tr. Micaela Slăvescu]

Brezianu, Barbu, *Brâncuși în România*, Editura AU, București, 1999. [tr. Ilie Marcu]

Cabanne, Pierre, *Constantin Brâncuși*, Terrail, Paris, 2002.

Callimachi, Scarlat, *Ultima întâlnire cu Brâncuși*, Flacăra (București), 15 IV 1957. [Cf. *Carte de inimă pentru Brâncuși*, 1976, p. 83 – 85]

Carnetul Croitoru, f. 130, MNAR, inv. 11231 [Cf. Brezianu, 1976, p. 172; 1998, 1999, p. 180]

Carte de inima pentru Brâncuși, selecția textelor și bibliografia de Nina Stănculescu, Editura Albatros, București, 1976.

Chelimsky, Oscar, *A Memoir of Brâncuși*, Arts (New York), vol. 32, no. 9, 1958. [Cf. Geist, 1968, p. 152]

Ciotori, D.N., *Brâncuși*, La Nation roumaine (Paris), 10, no. 168, IV 1957, p. 2. [Cf. Spear, 1969, p. 35]

Comarnescu, Petru, *Brâncuși. Mit și metamorfoză în sculptura contemporană*, Editura Meridiane, București, 1972.

Constantin Brâncuși. The essence of things, Tate, London, 2004.

Constantinescu, Mac, *Brâncuși*, Cuvântul (București), 4IV 1930. [Cf. *Carte de inimă pentru Brâncuși*, p. 65 – 66]

Correspondance Brâncuși – Duchamp – Brummer, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 197 – 204.

Crăciun, Victor, *Milița Petrașcu. Statuia nefăcută*. Editura Dacia, Cluj, 1988.

Devigne, Roger, *L'homme qui rabote les femmes*, L'ère nouvelle (Paris), 28 I 1920, p. 6. [Ei. *PrincesseX*, 1999, fig. 2, p. 10]

Dimitrescu, Maria, *Despre Brâncuși*, Astra (București), no. 5, 1967, p. 6. [Cf. Brezianu, 1998, p. 158]

Dreyfus, Albert, *Constantin Brâncuși*, Cahiers d'Art (Paris), no. 2, 1927, p. 69 – 70. [Cf. Hulten et al., 1986, p. 183]

Dudley, Dorothy, *Brâncuși*, Dial (New York), vol. 82, 1927, p. 123 – 130. [Repr. În Bach, 1987, p. 321 – 328]

Dudley, Dorothy, *Brâncuși*, m*L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 214 – 216. [tr. Doîna Lemny].

Dudley, Dorothy, *Brâncuși*, în Paleolog, *Procesul sculpturii moderne*, 1996, p. 50 – 57.

Foster, Jeanne Robert, *It's clever, but is it art? is asked by the critics of Brâncuși*, New York Herald Tribune, (New York), LXXXV, sec. II, 21 ÎI 1926, p. 4. [fss m*L'Atelier Brâncuși*, 1991, p. 207]

Gale, Matthew, *Selected aphorisms* în *The essence of things*, 2004, p. 127133.

Georgescu-Gorjan, Ștefan, *The Genesis of the*

„*Column without end*”, Revue Roumaine d’Histoire de l’Art (Bucarest), 2, 1964, p. 279 – 293.

Georgescu-Gorjan, Ștefan, *Mărturii despre Brâncuși*, Studii și cercetări de istoria artei – Artă plastică (București), 12, nr. 1, 1965, p. 65 – 74.

Georgescu-Gorjan, Ștefan, *Am lucrat cu Brâncuși*, Editura Universală, București, 2004.

Geist, Sidney, *Brâncuși catalogued?* Arts Magazine, Jan. 1964, p. 66 – 73.

Geist, Sidney, *Brâncuși: A Study of the Sculpture*, Grossman, New York, 1968.

Geist, Sidney, *Brâncuși. Un studiu asupra sculpturii*, Editura Meridiane, București, 1973 a. [tr. Andrei Brezianu]

Geist, Sidney, *Brâncuși: The centrality of the Gate*, Artforum (New York), Oct. 1973 b, p. 70 – 78.

Geist, Sidney, *Brâncuși, the Meyers, and Portrait of Mrs Eugene Meyer, Jr.*, Studies in the History of Art (Washington), 1974 a, p. 188 – 212.

Geist, Sidney, *Brâncuși and the Colossal*, mss, 24 Jan. 1974 b, p. 9.

Geist, Sidney, *La un secol de la nașterea lui Brâncuși*, Contacte (supl. Sinteza, Ambasada SUA, București), 1976, p. II-V.

Geist, Sidney, *Brâncuși / The Kiss*, Harper and Row, New York, 1978.

Geist, Sidney, *Brâncuși / Sărutul*, Editura Meridiane, București, 1982. [tr. Radu Negru, Al. Pascu]

Geist, Sidney, *Le devenir de la Colonne sans fin, în la colonne sans fin*, 1998, p. 13 – 29. [tr. Dorna Lemny, Marielle Tabart]

Geist, Sidney, *Le Baiser de Brâncuși, in Le Baiser*, 1999, p. 5 – 47. [tr. Sophie Berrebi]

Giedion-Welcker, Carola, *Constantin Brâncuși*, Benno Schwabe Verlag, Basel, 1958.

Giedion-Welcker, Carola, *Constantin Brâncuși*, Editions Du Griffon, Neuchâtel, 1959 a. [tr. André Tanner]

Giedion-Welcker, Carola, *Constantin Brâncuși*, George Braziller Inc., New York, 1959 b. [tr. Maria Jolas, Anne Leroy]

Giedion-Welcker, Carola, *Constantin Brâncuși*, Editura Meridiane, Biblioteca de artă, nr. 300, București, 1981. [tr. Olga Bușneag, Ruxandra Bușneag-Iotzu]

Giroiu, Ioana, *De vorbă cu sculptorul Constantin Brâncuși*, Timpul (București), II, 447, 1 VIII 1938, p. 2.

Grigorescu, Dan, *Brâncuși, ses racines roumaines*, Editura Meridiane, București, 1984. [tr. Micaela Slăvescu]

Guilbert, Claire Gilles, *Propos de Brâncuși (1876 - 1957)*, Prisme des Arts (Paris), no. 12, 1957, p. 5 - 7. [Cf. *Latelier Brâncuși*, 1997, p. 69; Bach, 1987, notes 3, 728, 780]

Han, Oscar, *Rencontre avec Brâncuși*, Revue roumaine (Bucarest), XIX, no. 1, 1965 a, p. 129.

Han, Oscar, *A meeting with Brâncuși*, Rumanian Review (Bucharest), XIX, no. 1, 1965 b, p. 119.

Han, Oscar, *întâlnire cu Brâncuși*, in *Carte de inimă pentru Brâncuși*, 1976, p. 61 - 62.

Hoffman, Malvina, *Sculpture Inside and Out*, Norton, New York, 1939, p. 51 - 54.

Howe, Russell Warren, *The man who doesn't like Michelangelo*, Apollo (London), vol. 69, V, 1949, p. 124, 127.

Hulten, Pontus, Natalia Dumitresco, Alexandre Istrati, *Brâncuși*, Flammarion, Paris, 1986.

Hulten, Pontus, Natalia Dumitresco, Alexandre Istrati, *Brâncuși*, Braziller, New York, 1987, English version editor Patricia Egan.

Iancu, Marcel, *La Brâncuș*, Contemporanul (București), nr. 64, 1926, p. 3. [Cf. Brezianu, 1998, p. 38, fig. 59]

Ionesco, Eugène, *Notes et contre-notes*, Gallimard, Paris, 1962, p. 233 - 239. [Cf. Tabart, 1997, p. 105 - 108]

Ionescu, Radu, *Deux œuvres inédites de Brâncuși*

découvertes à Paris, Revue roumaine d'histoire de l'art - Beaux Arts (Bucarest), VIII, 1971, p. 105.

Jianou, Ionel, *Brâncuși*, Arted, Paris, 1963 a.

Jianou, Ionel, *Brâncuși*, Tudor Publishing Company, New York, 1963 b. Jianu, Ionel, *Brâncuși, o lecție de artă, o lecție de viață*, Jurnalul Doamnei (București), nr. 3, XI 1938, p. 16, 17, 38.

Jianu, Ionel, *Mărturii: C. Brâncuși*, Lumină și Coloare (București), vol. 1, no. 1, V, 1946, p. 44 - 47.

Jianu, Ionel, *Constantin Brâncuși. Viața și opera*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983.

La colonne sans fin, Les carnets de l'Atelier Brâncuși, Éditions du Centre Pompidou, Paris, 1998.

La Dation Brâncuși. Dessins et archives. [Exposition présentée au Centre Pompidou, Galerie d'art graphique, 25 juin-15 septembre 2003, Commissaires: Marielle Tabart, Doïna Lemny], Éditions du Centre Pompidou, Paris, 2003.

Lalanne, François-Xavier, în Bach 1987, p. 264 - 265.

L'Atelier Brâncuși, La Collection, Éditions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1997.

Le Baiser, Les carnets de l'Atelier Brâncuși. Éditions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1999.

Leda, Les carnets de l'Atelier Brâncuși. Éditions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1998.

Lemny, Doïna, *Leda entre mythe et réalité*, în *Leda*, 1998, p. 35 - 44.

Lemny, Doïna, *Maurice et Morice: chronique d'une amitié*, în *Brâncuși & Duchamp*, 2000, p. 21 - 62.

Lemny, Doïna, *Les archives*, în *La Dation Brâncuși*, 2003, p. 78 - 220.

Lemny, Doïna, *în intimitatea atelierului: scrieri autografe*, în *Brâncuși inedit*, 2004, București, p. 27 - 42.

Lemny, Doïna, *Constantin Brâncuși*, Exus, Paris, 2005.

Le portrait? Les carnets de l'Atelier Brâncuși.

Éditions du Centre Georges Pompidou, Paris, 2002.

Lewis, David, *Brâncuși*, A. Tiranti, London, 1957.

Lewis, David, *Brâncuși*, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Târguliu, 2001 [tr. Nina Stănculescu]

Liberman, Alexander, *The artist in his studio*, Viking, New York, 1960.

L'Oiseau dans l'espace, Les carnets de l'Atelier Brâncuși, Éditions du Centre Georges Pompidou, Paris, 2001.

Manu, Emil, *5 scrisori ilustrate de la Constantin Brâncuși*, România literară (București), an IX, nr. 8, 19 ÎI 1976, p. 17.

Matisse-Monnier, Jacqueline, *Notes on Brâncuși*, în Bach, 1987, p. 223234.

Medianu Apriliana, *Maestrul Brâncuși*, Curentul (București), 6 X 1930, p. 3 - 4.

Merrill, Flora, *Brâncuși, the Sculptor of the Spirit, would build „Infinite Column” în Park*, New York World, 3 X 1926, p. 4. [repr. În Bach, 1987, p. 319 - 320]

M.M., *Constantin Brâncuși: A Summary of Many Conversations*, The Arts (New York), vol. 4, no. 1, 4 VII 1923, p. 14 - 29. [repr. În Bach, 1987, p. 316319]

M.M., *Constantin Brâncuși. Un résumé de nombreuses conversations*, în *La Dation Brâncuși*, 2003, p. 97 - 99.

M.M., [Mickhael Middleton] *Rezumatul mai micitor conversații*, în Paleolog, *Procesul sculpturii moderne*, 1996, p. 234 - 238.

Nedelcea, Tudor, *Aici s-a născut a doua oară*, Ramuri (Craiova), 15 sept. 1974, p. 9.

Nicolăescu-Plopșor, C.S., v. Potopiri, I.

Omagiul lui Brâncuși, Almanah editat de revista „Tribuna”, Cluj-Napoca, 1976.

Paleolog, Tretie, *De vorbă cu Brâncuși*, Editura Sport-Turism, București, 1976.

Paleolog, Vasile G., *Brâncuși, valeur internationale*, Alcades (Bucarest), no. 1, 1947, p. 39 - 57.

1966, Paleolog Vasile G., *Cocoșul lui Brâncuși*, Alta Plastică (București), no. 4, p. 11.

Paleolog, Vasile G, *Tineretea lui Brâncuși*, Editura Tineretului, București.

1967.

Paleolog, Vasile G, *Brâncuși-Brăncuși*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976.

Paleolog, Vasile G., *Procesul sculpturii moderne*, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 1996.

Pandrea, *Petit, Portrete și controverse*, I, Editura Bucur Ciobanul, București, 1945, p. 95 - 173.

Pandrea, Petre, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Editura Meridiane, București, 1976.

Pandrea, Petre, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2000.

Parigoris, Alexandra, *Un portrait venu d'ailleurs: La Négresse blanche et la Négresse blonde, în Le portrait?* 2002, p. 29 - 38. [tr. Jean-François Cornu] Payne, Robert, *A meeting with Brâncuși*, World Review (London), X 1949, p. 61 - 65. [Cf. Bach et al., p. 318]

Petrașcu, Militza, *Amintiri despre Brâncuși*, Arta Plastică (București), nr. 3, 1957, p. 27.

Pogany, Margit, *Communication to MOMA*, 1952, în Geist, 1968, p. 191.

Portland Art Association, 76th Annual Report, 1959, p. 2. [Cf. Geist, 1968, p. 141, 209]

Potopin, Ion, *C.S. Nicolăescu-Plopșor despre Constantin Brâncuși*, Magazin (București), XIV, 669, 1 VIII 1970, p. 3.

Pound, Ezra, *The Spirit of Romance*, Prolegomena, 2, Ed. Le Beausset, 1932. [Cf. Giedion-Welcker, 1959, p. 21]

PrincesseX, Les carnets de l'Atelier Brâncuși. Éditions du Centre Georges Pompidou, Paris, 1999.

Quinn Collection, New York Public Library

Recitindu-l pe Brâncuși /En relisant Brâncuși /Reading Brâncuși over and over, Editura VOG, București, 2001.

Riegler-Dinu, Emil, *Povestește Brâncuși*, Seara (București), 27 X 1938, p.

2.

Roché, Henri-Piène, *L'Enterrement de Brâncuși m'Hommage de la sculpture à Brâncuși*, Éditions de Beaune, Paris, 1957, p. 26 - 29. [Cf. Giedion-Welcker, 1959, p. 209 - 210]

Rowell, Margit, *Brâncuși: Tunelessness în a Modern Mode*, în Bach et al., 1995, p. 38 - 49.

Rowell, Margit, *Hand*, în Bach et al., 1995, p. 178.

Rowell, Margit, *Cock*, în Bach et al., 1995, p. 220.

Russu-Șirianu, Vintilă, *Vinurile lor. Ore petrecute cu George Enescu, Constantin Brâncuși etc.* Editura pentru Literatură, București, 1969, p. 3072.

Sanouillet, Michel, *Dada a Paris*, Pauvert, Paris, 1966. [Cf. Brezianu, 1998, P 31]

Schneider, Pierre, *Le Coq et les vautours*, L'Express (Paris), no. 564, 8 - 14 IV 1962, p. 104 - 105. [Cf. Jianou, 1963 a, p. 61]

Seligmann, Herbert J., *Albert Stieglitz talking*, Yale University Library, New Haven, 1966, p. 69. [Cf Geist, 1968, p. 156]

Spear, Athena Tacha, *Brâncuși's Birds*, New York University Press, New York, 1969.

Spear, Athena Tacha, *Păsările lui Brâncuși*, Editura Meridiane, București, 1975. [tr. Ana Olos]

Spear, Athena Tacha, *Les Oiseaux de Brâncuși, în L'Oiseau dans l'espace*, Les carnets de l'Atelier Brâncuși, Éditions du Centre Pompidou, Paris, 2001, p. 19 - 42. [tr. Marielle Tabart]

Stăiculescu, Ștefan, *Brâncuși, cioplitorul în duh*, Sagittarius, Iași, 2001. [tr. Alexandra Dogaru]

Sterescu, Stelian, *Scurt popas lângă pretutindenarul*

Brâncuși, înainte (Craiova), 4 XII 1966, p. 2.

Stieglitz, Albert, în Seligmann, 1966.

Sweeney, James Johnson, *The Brâncuși Touch*, Art News (New York), vol. 54, no. 7, 1955, p. 22 - 25. [Cf. Lewis, p. 37]

Tabart, Marielle, *Histoire et fonction de l'atelier*, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 26 - 67.

Tabart, Marielle, *L'atelier comme lieu de mémoire*, în *L'Atelier Brâncuși*, 1997, p. 68 - 136.

Tabart, Marielle, *Brâncuși, l'inventeur de la sculpture moderne*, Découvertes Gallimard - Centre Georges Pompidou, Paris, 1997.

Tabart, Marielle, *Les avatars de la Princesse X*, în *Princesse X*, Les carnets de l'Atelier Brâncuși, Éditions du Centre Pompidou, Paris, 1999, p. 7 - 13.

Tabart, Marielle, *Brâncuși, inventatorul sculpturii moderne*, Univers, București, 2007. [tr. Emilia Marinescu]

Temkin, Ann, *Brâncuși and his American Collectors*, în Bach et al., p. 50 - 73.

Temkin, Ann, *Bench*, în Bach et al., p. 132.

Teodorescu, Paul, *Interviu cu Carola Giedion-Welcker* (Tribuna, Cluj, 1969), în *Omagiu lui Brâncuși*, 1976, p. 266.

The essence of things, Tate, London, 2004.

Tucker, William, *The legacy of Brâncuși*, în *Brâncuși's Endless Column Ensemble*, Târgu Jiu, România, Scala Publishers, London, 2007, p. 70 - 77.

Urbanowicz, Bohdan, *En visite chez Brâncuși, au mois de décembre de l'année 1956*, Colloque Brâncuși, 13 - 15 octobre 1967. (brochure).

Urbanowicz, Bohdan, *Vizita mea la Brâncuși, decembrie 1956*, în *Colocviul Brâncuși, 13 - 15 octombrie 1967*, Editura Meridiane, București, 1968, p. 108.

111.

Varia Radu, *Brâncuși*, Universe Publishing, New York, 1995. [tr. Mary Vaudoyer]

Vessereau, Marguerite, *Roumanie, terre du dor*, Presses Universitaires de France, Paris, 1930, p. 115 - 124.

Wescott, Glenway, *Picasso, Matisse, Brâncuși and Arthur Lee*, Vanity Fair (New York), vol. 24, VI 1925, p. 56. [Cf. Geist, 1968, p. 179]

Wildenstein Galleries Catalogue, New York, 1926 [Cf. Kulten et al., 1986, P 172]

Wood, Jonathan, *When we are no longer children: Brâncuși's wooden sculpture e. 1913 - 25*, în *The essence of things*, 2004, p. 61 - 69.

Zărnescu, Constantin, *Aforismele lui Brâncuși*, Editura Zalmoxis - RTF, Cluj-Napoca, 1994.

Zervos, Christian, *Réflexions sur Brâncuși*, Cahiers d'Art, Paris, vol. 9, no. 1 - 4, 1934, p. 80 - 83.

INDEX AL SURSELOR INDEX DES SOURCES INDEX OF SOURCES

Adrian, P.G. (1957)-XLld Alvard, J. (1951)-XII.30 c
Anon. (1926) - XI.3 c, d; XII.40 h Anon. (1955) - I.12
d'Ashton, D. (2006)-V.4 d

Bach, F.T. (1987)-I.ld, e, g, 2 g, 3 d, se, 10 a, e, 12 h, 13 k, m, 14 d, 15 d; II.5 b, e, d;

III. la; IV.de 4 e, h, 8 b, 12 d, 13 a, 19 b; XI.3 a-d; XII.2 lc, d, 40 h, 57 a, 65 a, 74 i, 78 b

Bacii, F.T. (1995) - II.3 d; IV.4 d; XII.23 b, 59 f, 67 d

Bach et al. (1995) - Lia; IL3 d, 6 a; IV.2 a, 3 a, 4 d, 6 a; XI.2 a; XII.23 b, 59 f, 67 d

Balaș, E. (1987) - III.3 d

Boz, L. (1930) - III.3 b

Brâncuși & Duchamp (2000) - III.lb. d, 2 a

Brâncuși inedit (2004) - I.2 b-i, 3 a, b, 4 a-c, 5 a-i, 6 a-d, 7 a, 8 b-d, 9 b, lla-i, 13 a-i, 14 a, b, 1 se; li ta, 2 a, 3 a-i, 4 a; 111.3 c; IV.ta, 4 a, 6 b, 9 a, 14 b, 15 a, 18 a; V.l. a-c, 3 a; VI.a-h; VII.ta, b, e, 2 a, b, 3 a-i; 4 a-i, 6 a, 7 a, b; VIII.ta, 2 a, 4 a; IX.a-k;

X. ta, 2 b-q; XI.lb. e, 4 a, 7 a, 10 a; XII.la-e, 2 a, 3 b, e, 6

a, **b**, 7 a-c, 8 b, e, 9 a, la, 12 a, **b**, 13 a-d, 14 a-e, 15 a-c, 17 b, e, 19 a, 2 la, **b**, 22 a, 23 a, 24 a-h, 25 a, 27 a, 28 a, 29 a, **b**, 30 a, **b**, 3 la, **b**, 32 a-d, 33 c, 34 a, 35 a-d, 39 a, **b**, 40 a-e, 4 la-c, 42 a, **b**, 43 a-e, 44 a, 45 b, 46 a, 47 a, **b**, 48 a, 50 a-c, 5 la-b, 52 a, 55 a-d, 59 a-e, 60 a-i, 6 la-d, 62 c-i, 63 a-c, 64 a-d, 65 b, 67 a, 68 a, e, 72 a, 73 a, 74 a-e, 77 a Brezianus. (1964) - XII.68 b Brezianu B. (1966) - XII.40 k Brezianu B. (1974) - I.8 a Brezianu B. (1976) - XII.38 a

Brezianu B. (1998 a) - I.lb. 2 a, 12 i, 13 a, 15 f; II.ta, 2 b, 3 a; VI.e; VII. la; XII. 10 a, 32 e, 38 a, 45 f, 7 la, 741

Brezianu B. (1998 b) - 1.2 a; XII.38 a, 741

Brezianu B. (1999) - II.la, XII.741

Brummer Gallery Catalogue (1926) - II.ta, 2 a, 3 a, e; VI.e; XII.7 a, 10 a, 17 e, 73 a

Brummer Gallery Catalogue (1933 - 34) - I.9 a; III.lb. **d**, 2 a; X.2 a

Cabanne, P. (2002) - V.ld Callimachi, S. (1957) - XII.78 c *Carnet Croitoru* - 1.2 a

Carte de inimă pentru Brâncuși (1976) - II.7 a; VII.11; XII.78 c Chelimsky, O. (1958) - V.4 c Ciotori, D.N. (1957) - 1V.9 c

Comarnescu, P. (1972) - I.8 g; III.de; IV.15 c; VII. lh, 3 g; XII.14 f Constantinescu, M. (1930) - II.7 a *Continuity* (1945) - I.2 g; II.3 d

Dation Brâncuși (2003) - Lia, 2 b-e, 3 b, 4 c, 5 a-d, **f**, 6 b, **d**, 7 a, 8 c, **d**, 9 a, **b**, lla-d, **f**, 13 a, e, **d**, **f**, **h**, 14 a; li ta, 2 a, 3 a, e, **d**, **f**; 4 a, 6 a; 111.3 a; IV.6 a, 20 c; V.la-c;

VI. a, e, **d**, **h**; VII. ld, 3 a, **b**, e, **f**, 4 b-d, 7 b; VIII.4 a; IX.**b**; X.2 a, e; XI.4 a; XII.7 a, 8 a-c, 10 a, 12 a, 14 b, 15 c, 17 e, 19 a, 24 c, **d**, 32 a, 39 a, 42 b, 44 a, 45 b-d, 47 a, **b**, 5 la, 55 b, 6 ld, 63 a, 65 a, 67 a, 73 a, 76 a, 77 a.

Devigne, R. (1920) - IV.17 a; XII.20 a Dimitrescu, M. (1967) - XII.38 a, 80 b Dreyfus, A. (1927) - I.3 c

Dudley, D. (1927) - I.lg, 3 d, se, 10 a, e, 12 h, 13 k, **m**; II.5 b-d; XI.3 b; XII.2 lc, 57 a, 65 a

Foster, J.R. (1926) - I.12 e, **f**; XII.40 i

Georgescu-Gorjan, Șt. (1964) - 1V.4 b Georgescu-Gorjan, Șt. (1965) - IV.4 i; V.5 c Georgescu-Gorjan, Șt. (2004) - IV.4 b, i, 16 a; V.5 c Geist, S. (1968) - I.le, 5 h, 13 a, 15 c; IV.3 a, 4 f, 12 c, 2 la; V.4 c, 5 b, 6 a; XII.26 a, 68 b

Geist, S. (1973 a) - I.5 h, 8 a; IV.2 la; V.4 c, 5 b, 6 a

Geist, S. (1973 b)-XII.68 b

Geist, S. (1974 a)-XI. ld

Geist, S. (1974 b)-III.le

Geist, S. (1976)-XI. ld

Geist, S. (1978) - IV.20 c, V.5 c Geist, S. (1982) - IV.20 c, V.5 c Geist, S. (1998) - III.ta, b, e Geist, S. (1999)-I.5 h

Giedion-Welcker, C. (1959 a, b, 1981) - I.7 b, se, 9 a, 10 b, 12 g, 13 a, 15 f; II.ta, 2 b, 3 a, 8 a, b; I.V.3 b, 12 b, 20 a; V.5 a; VI.e, i; VIIIm, 5 a; IX.1; X.lb. 2 a, s; XI.5 a, 8 b; XII. 3 a, 7 a, 10 a, 24 i, 33 a, b, 37 a, 40 g, 56 a, 58 a, 62 h, 65 a, 66 b, 72 b, 74 g, 80 a Giroiu, I. (1938) - IV.9 b; XII. lOb, 15 d, 28 b Grigorescu, D. (1984) - IV. 2 la

Guilbert, C.G. (1957) - IV.8 b, 12 d; VII.3 i; X.2 v; XII.17 a, 78 b Han, O. (1965) - II.4 b

Hoffman, M. (1939) - I.lig, 131, 14 e, 15 b; IV.4 c, 7 a, 8 a, 14 a, 15 b, 23 a; V.4 b; XII.77 b

Hommage à Rodin (1952) - V.5 a; IX.1 Howe, R.W. (1949) - I.12 a; IV.19 b

Hulten P. et al. (1986) - I.2 e, 3 a, e, 4 a, 5 c, 7 a, 8 d, 9 b, 13 d, îl, 14 a; Îl la 2 a, 3 f, g, 4 a, 5 a, 6 c; III.2 d, 3 c; IV.le, 2 b, 4 a, b, g, 8 c, llb, 15 a, 17 a, 18 a, e, 22 a;

VI. a, d, h; VII.ta, b, d, e, 2 a, 3 a, 4 c, 6 b; VIII.1 - 4 a; IX.a; X.2 b, e, t; XI.la-c; 2 a, 8 a; XII.5 a, 7 a, 8 b, d, 14 a, 18 a, 20 a, 2 la, 32 b, e, 39 a, 40C 4 ld, e; 43 b, f; 44 a, 45 a, b, 49 a, 6 lc, 62 a, b, 63 a, 65 a, 67 e, 69 a, 72 a, 74 j, k, 78 a

Hulten P. et al. (1987) - I.2 e, 3 a, e, 4 a, 5 c, 7 a, 8 d, 9 b, 13 d, f, j, 14 a; II.ta, 2 a, 3 f, g, 4 a, 5 a, 6 c; III.2 d, 3 c; IV.le, 2 b, 4 a, b, g, 8 c, llb, 15 a, 17 a, 18 a, e, 22 a;

VI. a, d, h; VII. ta, b, d, e, 3 a, 4 c, 6 b; VHI.ta, 2 a, 4 a; IX.a; X.2 b, e, t; XI.la-c; 2 a, 8 a; XII.7 a, 8 b, d, 14 a, 18 a,

20 a, 2 la, 32 b, e, 39 a, 40 f, 4 ld, e; 43 b, f; 44 a, 45 a, b, 49 a, 6 lc, 62 a, b, 63 a, 65 a, 67 e, 69 a, 72 a, 74 j, k, 78 a Iancu, M. (1926) - I.lb. 12 i; XII.32 e, 45 f, 7 la
Integral (1925) - I.13 a, 15 f; II.ta, 2 b, 3 a; VIC, VIILla; XII.7 a, 10 a, 65 a
 Ionesco, E. (1962)-X.2 r
 Ionescu, R. (1971)-IV.4 d
 Jianou, I. (1963 a, b) - 1. llh, 14 c, 15 a; II.lb; IV.lb. 9 d; VII.la, 7 c; X.2 w; XII.62 g, 70 a, 79 a
 Jianu, I. (1946) - I.5 j, 8 f, 9 d; V.2 a, 4 a; Villi; XII.40J, 43 g, 53 a, 74 f Jianu, I. (1983) - 1. llh, 13 a, 14 c, 15 a; II.lb. 2 b; IV.lb. 2 a, 7 a, 9 d; V.5 a, VII.la, 7 c; XII.17 e, 79 a
La Colonne sans fin (1998) - III. ta, b, e Lalanne, F.X. (1987)-IV.4 e
Latelier Brâncuși (1997)-I.lg, 3 d, se, 10 a, e, 12 e, f, h, 13 k; II.5 b, e, d; III. ld.
 IV. 4 c, 18 b; V.ld; VII.3 i; XII.17 a, 2 lc, 40 i, 57 a *Le Baiser* (1999)-I.5 h *Leda* (1998) - I.5 g, 15 g; XII.26 a
 Lemny, D. (1997) - I.lg, 3 d, se, 10 a, e, 12 h, 13 k; II.5 b, e, d; XI.3 b; XII.2 lc, 57 a
 Lemny, D. (1998) - I5 g, 15 g; III. ta, e; XII.26 a
 Lemny, D. (2000) - III.lb. d, 2 a
 Lemny, D. (2004) - IV.4 a, VII.6 b, 7 b
 Lemny, D. (2005) - IV.5 b, XII.20 b
Le portrait? (2002) - IV.lOa, XII.67 b
 Lewis, D. (1957) - IV.2 a, 18 b, 24 a; X.2 u; XII.4 a, 74 h
 Lewis, D. (2001) - IV.18 b; X.2 u; XII.58 a
 Liberman, A. (1960) - I.le
L'Oiseau dans l'espace (2001) - I.12 a, d; III.2 a; IV. 14 a
 M M. (1923)-XIII Manu, E. (1976) - VII.le
 Matisse-Monnier, J. (1949 - 1950) - I.ld, 15 d; IV.de 13 a, XII.2 ld, 74 i Medianu, A. (1930) - I.5 i, se; 11.4 c; IV.19 a; VII.5 b; XI.9 a; XII.66 a Merrill, F. (1926) - III. la; IV.3 d, 10 a; XI.3 a; XII.67 b Mihalovici, M. (1979) - IV.4 h

Nedelcea, T. (1974) - VII. If Nicolăescu-Plopșor, C.S. - I.2 h; XII.67 c

Omagiu lui Brâncuși (1976) - XI.8 b

Paleolog, Tretie (1976) - XII.68 b Paleolog, V.G. (1947)-I.12 c Paleolog, V.G. (1966) - IV.3 a Paleolog, V.G. (1967) - IV.5 a, **b**; XII.20 b Paleolog, V.G. (1967) - XII.16 a

Paleolog, V.G. (1996) - I.lg, 3 d, se, 10 a, e, 12 f, **h**, 13 k, **m**; II.5 b, e, **d**; XI.3 b; XII.2 lc, 57 a; XIII paragrafele 1 - 6, 8 - 15

Pandrea, P. (1945) - I.5 g, **k**, 9 f; II.6 b; III.3 d; VII. lj; XI.6 a; XII.26 a

Pandrea, P. (1976) - I.a, 51, lli, 15 f; V.4 e; VII.lg, **n**; XII. 6 c, 4 se, 46 b, 47 c, 60 g, 74 m, 77 c

Parigoris, A. (2002) - IV 10 a; XII.67 b Payne, R. (1949) - XII.23 b, 67 d Petrașcu, M. (1957) - XII.lOc, 54 a Pogany, M. (1952)-I.5 h *Portland Art Association* (1959) - V.5 b Potopin, I. (1970) - I.2 h; XII.67 c Pound, E. (1932) - VI.i

Quinn Collection - Lia; II.6 a; IV.6 a

Recitindu-l pe Brâncuși (2001) - I.14 e; II.4 a; VI.a, **d**, **h**

Renéville, R. de - X.2 w

Riegler-Dinu, E. (1938) - III.2 c

Roché, H.P. (1957) - IV.12 c, 20 a

Rowell, M. (1995) - Lia, I.V.3 a, 6 a

Russu-Șirianu, V. (1969) - I.9 g; IV.3 c, 12 a; VII. lk, 3 h; XII.17 d, 36 a

Sanouillet, M. (1966)-I.8 a Schneider, P. (1962) - VII.la Seligmann, H.J. (1966) - I.le Spaventa, G. - I.15 c

Spear, A.T. (1969)-I.12 a, **d**; IV.9 c; X.2 v; XII.30 c, 49 a

Spear, A.T. (1976) - 1.12 a, **d**; IV.9 c, 12 c, **d**; X.2 v; XII.30 c, 49 a, 78 b

Spear, A.T. (2001)-I.12 a, **d**; IV.14 a

Sterescu, S. (1966) - VII.lo

Stieglitz, A. - I.le

Sweeney, J.J. (1955) - IV.18 b
Tabart, M. (1997) - IV.4 c, 18 b; VII.3 i; X.2 r; XII.17 a
Tabart, M. (1999) - IV. 17 a; XII.20
Tabart, M. (2007) - X.2 r
Teodorescu, P. (1976) - XI.8 b
Temkin, A. (1995) - II.6 a; XI.2 a
The essence of things (2004) - I.llb, e, d; VII.3 i;
XII.17 a, 39 a, 65 a, 76 a *This Quarter* (1925) - 1.13 a, 15 f;
li ta, 2 b, 3 a; VIC, VIII.la; XII.7 a, 10 a, 65 a
Tucker, W. (2007) - XII.35 a
Urbanowicz, B. (1967) - IV.ta, 20 b Urbanowicz, B.
(1968) - IV.ta, 20 b
Varia, R. (1995) - I.8 a; III.de; IV.9 b, e, 12 d; V.5 a;
X.2 v; XII.80 b Vessereau, M. (1930) - I.9 c, 12 b; 111.2 b;
VII.11; XII.59 f *Vogue* (1925)-V.4 d
Wescott, G. (1925)-V.6 a
Wildenstein Galleries Catalogue (1926) - II.ta, 2 a, 3
a; VI.e Wood, J. (2004)-XII.76 a
Zervos, C. (1934)-I.14 d

ABREVIERI

ABRÉVIATIONS

ABBREVIATIONS

Dation Brâncuși = La Dation Brâncuși fss = facsimil -
facsimilé - facsimile

NYPL = New York Public Library tr. = tradus de -
traduit par - translated by tr. ed. = translation editor

SGG = Sorana Georgescu-Gorjan

CUPRINS

TABLE DES MATIÈRES CONTENTS

CUVÂNT ÎNAINTE 5

AVANT-PROPOS 16

FOREWORD 27

I BRÂNCUȘI DESPRE ARTĂ ȘI ARTIȘTI BRÂNCUȘI SUR L'ART ET LES ARTISTES BRÂNCUȘI ON ART AND ARTISTS

38

- 1.1 Actul creației - L'action de créer - The act of creating 38
- 1.2 Artă - L'art - Art 40
- 1.3 Artă și apariția ei - L'art et sa naissance - Art and its birth 41
- 1.4 Artă și învățarea ei - L'art et son apprentissage - Art and learning it 43
- 1.5 Artă și rolul ei - L'art et son rôle - Art and its role 43
- 1.6 Artă modernă - L'art moderne - Modern art 46
- 1.7 Artă primitivă - L'art primitif - Primitive art 48
- 1.8 Artă și artiștii - L'art et les artistes - Art and the artists 48
- 1.9 Artă și bucuria - L'art et la joie - Art and joy 50
- 1.10 Artă și religia - L'art et la religion - Art and religion 52
- 1.11 Artistul - L'artiste - The artist 54
- 1.12 Forma - La forme - Form 56
- 1.13 Frumosul - Le beau - Beauty 58
- 1.14 Opere de artă - L'œuvre d'art - The work of art 62
- 1.15 Sculptura - La sculpture - Sculpture 63

II BRÂNCUȘI DESPRE METODE ȘI MATERIALE BRÂNCUȘI SUR LES MÉTHODES ET LES MATÉRIAUX BRÂNCUȘI ON METHODS AND MATERIALS

66

- ÎI I Cioplirea directă - La taille directe - Direct carving 66
- 11.2 Polisarea - Le poli - High polish 67
- 11.3 Simplitatea - La simplicité - Simplicity 68
- 11.4 Materia - La matière - Matter 70

11.5 Materialul - Le matériau - The material 71
 11.6 Lemnul - Le
 bois - Wood 73
 11.7 Stejarul - Le
 chêne - The oak 74

11.8 Piatra - La Pierre - Stone 74

III BRÂNCUȘI DESPRE PROIECTELE SALE

BRÂNCUȘI SUR SES PROJETS BRÂNCUȘI ON HIS PROJECTS

76

111.1 Coloana - La colonne - The column 76
 111.2 Pasărea -
 L'oiseau - The bird 77
 111.3 Monumente -
 Monuments - Monuments 79

IV BRÂNCUȘI DESPRE SCULPTURILE SALE

BRÂNCUȘI SUR SES SCULPTURES BRÂNCUȘI ABOUT HIS SCULPTURES

82

IV. 1 Sculpturile lui Brâncuși - Les sculptures de Brâncuși - Brâncuși's sculptures 82

IV. 2 Adam și Eva - Adam et Eve - Adam and Eve 83

IV. 3 Cocoșul - Le coq - The cock 84

IV. 4 Coloana fără sfârșit - La colonne sans fin - Endless Column 85

IV. 5 Cumințenia Pământului - La Sagesse de la Terre - Wisdom of the Earth

88

IV. 6 Cupa - La coupe - The cup 88

I V.7 Domnișoara Pogany - Mademoiselle Pogany - Mademoiselle Pogany

89

IV. 8 Leda 89

- IV.9 Măiastră - Maïastra - Măiastra 91
- IV.10 Negresa blondă - La Négresse blonde - The Blond Negress 92
- IV. II Noul născut - Le nouveau-né - The newborn 93
- IV. 12 Pasărea - L'oiseau - The bird 93
- IV. 13 Păsăruica - L'oiselet - Young bird 95
- IV. 14 Peștele - Le poisson - Fish 95
- IV. 15 Poarta sărutului - La Porte du Baiser - The Gate of the Kiss 96
- IV. 16 Portretul lui Ion Georgescu-Gorjan - Le portrait de Ion Georgescu-Gorjan - The Portrait of Ion Georgescu-Gorjan 98
- IV. 17 Prințesa X - La Princesse X - Princess X 98
- IV. 18 Prometeu - Prométhée - Prometheus 99
- IV. 19 Rugăciunea - La Prière - Prayer 99
- IV. 20 Sărutul - Le Baiser - The Kiss 100
- IV. 21 Sculptură pentru orbi - Sculpture pour aveugles - Sculpture for the blind 101
- IV. 22 Socrate și Platon - Socrate et Platon - Socrates and Plato 102
- IV. 23 Trecerea Mării Roșii - La Traversée de la Mer Rouge - The Passage of the Red Sea 102
- IV. 24 Țestoasa - La tortue - The turtle 103

V. BRÂNCUȘI DESPRE ARTA ALTOR ARTIȘTI BRÂNCUȘI SUR L'ART D'AUTRES ARTISTES BRÂNCUȘI ON THE ART OF OTHER ARTISTS

104

- V. 1 Dada 104
- V. 2 Decadența elenă - La décadence hellène - Hellenic decadence 105
- V. 3 El Greco - Le Gréco - El Greco 105
- V. 4 Michelangelo - Michel-Ange - Michelangelo 106
- V. 5 Rodin - Rodin - Rodin 107
- V. 6 Venus din Milo - La Vénus de Milo - Venus of

Milo 109

V **„LUCRURILE” LUI BRÂNCUȘI LES
„CHOSSES” DE BRÂNCUȘI BRÂNCUȘI’S „THINGS”.**

110

VI **BRÂNCUȘI DESPRE SINE
BRÂNCUȘI SUR SOI-MÊME BRÂNCUȘI ABOUT
HIMSELF**

113

VII. 1 Aspecte autobiografice Aspects
autobiographiques Autobiographical aspects 113

VII. 2 Autobiografie literară Autobiographie littéraire
Literary autobiography

120

VII. 3 Autocaracterizare - Autocaractérisation - Self-
characterisation

122

VII.4 Autoironia - L’auto-ironie - Self-irony 125

VII.5 Opera completă - L’œuvre complète - Complete
works 128

VII.6 Opera lui Brâncuși - L’œuvre de Brâncuși -
Brâncuși’s work 129

VII. 7 Crezul lui Brâncuși - Le credo de Brâncuși -
Brâncuși’s creed 130

VIII **FABULELE LUI BRÂNCUȘI LES
FABLES DE BRÂNCUȘI BRÂNCUȘI’S FABLES**

132

VIII. 1 Cloșca - La
couveuse - The brooding hen 132

VIII. 2 Fluturele -
Le papillon - The butterfly 133

VIII. 3 Barza - La
cigogne - The stork 134

VIII.4 Copacul - L’arbre - The tree 135

IX **METAFORELE LUI BRÂNCUȘI LES
MÉTAPHORES DE BRÂNCUȘI
BRÂNCUȘI’S METAPHORS**

X **BRÂNCUȘI DESPRE DUMNEZEU**
BRÂNCUȘI SUR DIEU BRÂNCUȘI ABOUT GOD
141

X. 1 Dumnezeu și
 Dracul Dieu et le Diable God and the Devil 141

X. 2 Dumnezeu -
 Dieu - God 142

XI **BRÂNCUȘI DESPRE LOCURI ȘI**
POPOARE BRÂNCUȘI SUR DES CONTRÉES ET DES
PEUPLES BRÂNCUȘI ABOUT PLACES AND PEOPLES
149

XI. 1 America - L'Amérique - America 149

XI. 2 Americanii -
 Les Américains - The Americans 150

XI. 3 New York 150

XI.4 Bulgarii și ungurii - Les bulgares et les hongrois
 - Bulgarians and
 Hungarians 152

XI.5 Cairo - Le Caire - Cairo 152

XI.6 India - L'Inde - India 153

XI.7 Paris 153

XI.8 România - La Roumanie - România 154

XI.9 Românii - Les Roumains - Romanians 155

XI. 10 Rușii - Les russes - Russians 156

XII **CUGETĂRILE LUI BRÂNCUȘI PE**
DIVERSE TEME LES PROPOS DE BRÂNCUȘI SUR
DIFFÉRENTS SUJETS BRÂNCUȘI'S THOUGHTS ON
VARIOUS TOPICS

XII. l'Adevărul -
 La vérité - Truth 157

XII. 2 Ambițioșii -
 Les ambițieux - The ambitious ones 158

XII. 3 Avuția - La
 richesse - Wealth 159

- XII.4 Călătoria - Le voyage - The journey 159
- XII.5 Cercul și pătratul - Le rond et le carré - The circle and the square 160
- XII.6 Cerșetorii - Les mendiants - Beggars 160
- XII.7 Cinstea - L'Honnêteté - Honesty 161
- XII.8 Civilizația - La civilisation - Civilisation 161
- XII.9 Conștiința - La conscience - Conscience 163
- XII.10 Copilăria - L'enfance - Childhood 163
- XII. II Creierul - Le cerveau - Brain 164
- XII. 12 Dileme - Dilemes - Dilemmas 164
- XII. 13 Dorul de ducă - Le désir de partir - Wanderlust 164
- XII.14 Dragostea - L'amour - Love 166
- XII.15 Durerea - La douleur - Suffering 168
- XII.16 Eroismul - L'héroïsme - Heroism 169
- XII.17 Esența - L'essence - Essence 169
- XII.18 Eul - Le moi - The I 171
- XII. 19 Exactitudinea - L'exactitude - Accuracy 171
- XII.20 Femeia - La femme - Woman 172
- XII.21 Fericirea - Le bonheur - Happiness 172
- XII.22 Florile - Les fleurs - Flowers 173
- XII.23 Fotografiele - Les photos - The photographs 174
- XII.24 Gloria - La gloire - Fame 174
- XII.25 Golul - Le vide - Emptiness 176
- XII.26 Golurile - Les vides - Holes 177
- XII.27 Independența - L'indépendance - Independence 177
- XII.28 Invidia - L'envie - Envy 177
- XII.29 înnoirea - Le renouvellement - Renewal 178
- XII.30 A înțelege - Comprendre - To understand 178
- XII. 31 Legile naturii - Les lois de la nature - The laws of nature 179
- XII.32 Maestrii - Les maîtres - The masters 180

- XII.33 Măsura - La mesure - Measure 181
- XII.34 Mirarea - L'étonnement - Surprins 182
- XII.35 Moartea - La mort - Death 183
- XII.36 Moda - La mode - Fashion 184
- XII.37 Modelul - Le modele - The model 184
- XII.38 Monumentul - Le monument - The monument

184

- XII.39 Morala - La morale - Morals 185
- XII.40 Munca - Le travail - Work 185
- XII.41 Muzele - Les Muses - The Muses 189
- XII.42 Nenorocirea - Le malheur - Misfortune 190
- XII.43 Omenirea - L'humanité - Mankind 191
- XII.44 Patria - La patrie - Fatherland 193
- XII.45 Piramida - La pyramide - The pyramid 194
- XII.46 Poezia - La poésie - Poetry 196
- XII.47 Prietenia - L'amitié - Friendship 196
- XII.48 Progresul - Le progrès - Progress 197
- XII.49 Proporțiile - Les proportions - Proportions 197
- XII.50 Prostia - La bêtise - Stupidity 197
- XII.51 Publicul - Le public - The public 198
- XII.52 Puricii - Les puces - The fleas 199
- XII.53 Rânduiala oamenilor - L'ordre humain - The human order 199
- XII.54 Recunoștința - La reconnaissance - Gratitude 200
- XII.55 Regele - Le roi - The king 200
- XII.56 A reprezenta - Représenter - To reprezint 202
- XII.57 Roata - La roue - The wheel 202
- XII.58 Scopul - Le but - The cum 202
- XII.59 Sfera - La sphère - The sphere 203
- XII.60 Soarele - Le soleil - The sun 205
- XII.61 Soarta - La destinée - Destiny 206
- XII.62 Spiritul - L'esprit - The spirit 208
- XII.63 Sufletul - L'âme - The soul 210
- XII.64 Școala - L'école - School 210
- XII.65 Teoriile și acțiunea - Les théories et l'action -

Theories and action

212

XII.66 Timpul - Le temps - Time 213

XII.67 Titlurile - Les titres - Titles 213

XII.68 Ucenicia - L'apprentissage - Apprenticeship

215

XII.69 Uneltele - Les outils - The tools 216

XII.70 A urca - Monter - To climb up 216

XII.71 Vâlva - La notoriété - Notoriousness 216

XII.72 Vârsta - L'âge - Age 217

XII.73 A vedea depar te Voir loin - To see far 217

XII.74 Viața - La vie - Life 217

XI 1.75 Vinul - Le vin - Wine 221

XII.76 Vioara - Le violon - The violin 221

XII.77 Virtuozitatea - La virtuosité - Virtuosity 221

XII.78 Visul - Le rêve - The dream 222

XII.79 Viteza - La vitesse - Speed 223

XII.80 Zborul - Le vol - Flight 224

CONSTANTIN BRÂNCUȘI. A SUMMARY OF MANY CONVERSATIONS, BY M.M.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI. UN RÉSUMÉ DE NOMBREUSES CONVERSATIONS, PAR M.M.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI. UN REZUMAT AL MULTOR CONVERSAȚII, DE M.M.

225

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHIE REFERENCES

236

INDEX AL SURSELOR INDEX DES SOURCES INDEX OF SOURCES

246

ABREVIERI ABRÉVIATIONS ABBREVIATIONS

252

CUPRINS TABLE DES MATIÈRES CONTENTS

253

Sorana Georgescu-Gorjan

Filolog, redactor la publicațiile în limbi străine ale Editurii Academiei Române (1965-1996). Redactor de carte la Dicționarul Englez-Român al Academiei (1974, 2004). Membră în colegiul de redacție din Târgu-Jiu al revistelor „Brâncuși” (din 1996) și „Portal-Măiastra” (din 2005). Deținătoarea arhivei autorului concepției tehnice a Coloanei fără sfârșit monumentale – Ștefan Georgescu-Gorjan (1905-1985). Autoare a patru cărți și a peste 130 de contribuții la cercetarea creației brâncușiene. Traducătoare de cărți și articole din și în română. Premii Brâncuși în 1998, 2001, 2005.

Volumul de față înregistrează vorbele autentice ale sculptorului, așa cum le-a consemnat el însuși sau cum le-au relatat interlocutori credibili.

***

Philologue, rédactrice des publications en langues étrangères des Éditions de l'Académie roumaine (1965-1996). Rédactrice du dictionnaire anglais-roumain de l'Académie (1974, 2004). Membre des collèges rédactionnels de Târgu-Jiu des revues „Brâncuși” (1996) et „Portal-Măiastra” (2005). Légataire des archives de l'auteur de la conception technique de la Colonne sans fin monumentale – Ștefan Georgescu-Gorjan (1905-1985). Signataire de quatre livres et de plus de 130 études sur la création brancusienne. Traductrice de livres et d'articles du roumain ou en roumain. Prix Brancusi en 1998, 2001, 2005.

Le volume présent enregistre les paroles authentiques du sculpteur, notées par lui-même ou par des interlocuteurs croyables.

***

Philologist, editor of foreign language publications of the Publishing House of the Romanian Academy (1965-1996). Editor of the English-Romanian Dictionary of the Academy (1974, 2004). Member of the editorial staff of the Târgu-Jiu journals “Brâncuși” (since 1996) and “Portal-Măiastra” (since 2005). Curator of the archives of Ștefan Georgescu-Gorjan (1905—1985), who authored the technical conception of the monumental Endless Column. Author of four books and more than 130 studies on Brancusi's oeuvre. Translator of books and papers from or into Romanian. Brancusi awards in 1998, 2001, 2005.

The present volume records the genuine words of the sculptor, as jotted down by himself or related by trustworthy interlocutors.

